

Milovan Antonić, Ranko Preradović i Drago Todić

DRAGAN ANTONIĆ – UVIJEK SA NARODOM

Monografija

Autori

Milovan Antonić
Ranko Preradović
Drago Todić

Saradnici

Jovo Bajić
Nada Nešković – Railić

Urednik

Ranko Pavlović

Grafički urednik i dizajn
Zoran Sovilj

Lektor

Svjetlana Tadić

Milovan Antonić
Ranko Preradović
Drago Todić

DRAGAN ANTONIĆ UVIJEK SA NARODOM

Donji Agići, 2022

PREDGOVOR

SMISAO ŽIVOTA U ZAJEDNIŠTVU

Uprkos tome što nije dugo poživio (umro je u 59. godini), živio je nekoliko života jer mu je svaki dan bio ispunjen velikom dinamikom u stvaranju zadružnih i opštedruštvenih dobara. Susretao se i sarađivao sa velikim brojem ljudi strpljivo gradeći harmoniju među njima. Predvodeći ih ličnim primjerom, uspješno je organizovao mnogobrojne radne aktivnosti i akcije koje su pomogle da se u razrušenom Podgrmeču poslije Drugog svjetskog rata iskorači iz blata, siromaštva i zaostalosti u prosperitetniji život.

Bio je to maratonski hod od hiljadu milja s kojim će se Dragan Antić, napredni omladinac i mladi skojevac, uhvatiti u koštac po oslobođenju od fašizma 1945. godine. Uhapšen je već na početku Narodnooslobodilačke borbe pri izvršavanju zadatka u pozadini jedne partizanske jedinice iz Podgrmeča u reonu Budimlić Japre. Deportovan je u njemački logor „Sajmište” kod Beograda, a zatim interniran u njemačke logore srednje i sjeverne Norveške. Na sjevernom polu, gdje je vječiti snijeg i led, logoraši su gradili put za povlačenje razbijene njemačke armije iz Rusije preko Sjevernog pola u Norvešku. O tome je odmah poslije rata snimljen film „Krvavi put”. Najvjerovatnije je u tim teškim danima, u razgovoru sa dobrim ljudima – Norvežanima, koji su bili angažovani na radu u logorima, Dragan čuo priču o već tada razvijenim norveškim zadrugama. Tako je došao na pomisao i poželio, ako preživi u logoru, da, po povratku u slobodu i voljeni zavičaj, zadruga upravo bude alat – poluga kojom će pokušati da vrati život u dolinu Japre i pokrene obnovu i razvoj. Danas, 2022. godine, četrdeset godina nakon njegove smrti, može se reći da je Dragan imao sreću da mu se logoraški snovi i ostvare.

To je pravi razlog za nastanak ove knjige. Njom želimo na objektivan i istinit način da osvijetlimo kako je to Dragan Antić od 1945. godine, kada je, po povratku iz logora, formirao

Zadrugu „Agići” i u narednih 38 godina u svojstvu upravnika, a zatim i direktora ispisivao svojim djelima istoriju zadrugarstva u Podgrmeču i istoriju razvoja doline Japre. Bio je to trnovit put, pun prepreka, ali i dominirajući put uspjeha.

Pred kraj radnog i životnog vijeka, bio je istovremeno savjetnik u Zadruzi, predsjednik Skupštine udruženih zadrugara i predsjednik Radničkog savjeta čuvenog Agroindustrijskog i prometnog kombinata „Bosanska Krajina”. Umro je iznenada, uoči Prvog maja 1983. godine, još je bio u radnom odnosu. Iza sebe, Dragan je ostavio: brojne novoizgrađene zadružne objekte, više od 50 prodajnih i otkupnih mjesta raspoređenih na području četiri opštine, desetak velikih farmi za tov junadi i proizvodnju konzumnih jaja i široko organizovan otkup mlijeka sa područja cijele opštine Bosanski Novi u količini od 10.000 litara dnevno, pune zadružne fondove za buduće pozitivno poslovanje, saradnju sa članovima Zadruge i razvoj sela, poslovni ugled, decenijama građen kod mnogobrojnih privrednih organizacija, širom Jugoslavije, Opštine, u ministarstvima BiH, bankama u čijim upravnim odborima je nerijetko bio član. Osim toga, ostavio je iza sebe na desetine kilometara tvrdo nasutih ili kaldrmisanih puteva. Kroz dolinu Japre bilo je uspostavljeno desetak autobuskih linija, zatim asfaltni put kroz Donje Agiće i do Hozića, vodovod, kanalizacija, elektrificirana su sela, sagrađene su dvije moderne ambulante – opšta i stomatološka, savremena pošta, škole i stanovi za prosvjetne radnike i stručnjake, mostovi itd. Ono što je posebno važno, ostavio je zadružni duh, duh razvoja u jednom teškom vremenu. Duh Draganovog vremena je duh autentičnog zadrugarstva. To je duh univerzalne ljudske vrijednosti. To je duh solidarnosti, poštovanja dostojanstva čovjeka, uzajamnosti, poštenja i povjerenja. Takav duh razvoja i veliki rezultati mogu da posluže kao svjetionik budućim generacijama čemu treba težiti. I poslužiće. Već 2000. godine, poslije posljednjeg rata, opet u jednom teškom vremenu, poput feniksa iznikla je nova Zadruga „Agrojapra” koja će nastaviti da krči put obnove i razvoja. Srećan sam što sam barem donekle nastavio očev put, utemeljio i razvio novu zadrugu i bio njen prvi direktor od 2000. do 2013. godine. O ova dva očigledna primjera našeg zadrugarstva napisao sam rad za simpozij Akademije nauka i umjetnosti Republike Srpske, a uvršten je pri kraju ove knjige.

U komunikaciji sa ljudima Dragan je bio otvoren i neposredan. Posjedovao je šarm kojim je plijenio ljude oko sebe i zadobijao simpatije. Često je šalama i dosjetkama prevazilazio mnoge, na prvi pogled, nepremostive probleme i konflikte. Imao je viziju. Brzo je reagovao na svaki problem. Bio je uporan i vješt u mnogim poslovima, od fizičkog do umnog rada. Imao je talenat za upravljanje i rukovođenje, ekonomsko i političko rezonovanje. U zadružnom kolektivu znao je da uspostavi radnu disciplinu i privrženost zadružnoj zajednici. Bio je i izvrstan poznavalac ekonomike preduzeća, posebno knjigovodstva. Mogao je sam da sastavi bilans stanja i uspjeha zadruga o godišnjem poslovanju. U neke zadruga, poslije Drugog svjetskog rata, po nalogu Sreškog zadružnog saveza Prijedor odlazio je u svojstvu zadružnog revizora da pomogne u njihovom radu i pravilnom poslovanju. Svoj autoritet izgradio je, prije svega, na asketskom, beskrajnom i produktivnom radu. Radni dan mu je najčešće trajao od jutra do večeri. Ponekad se nije slagao sa Partijom, naročito kada se tražilo ukidanje Zadruga i njeno integrisanje u gradska trgovačka preduzeća. Tome se oštro i uspješno suprotstavljao. Ostale zadruga su poklekle i utopile se u veća trgovačka preduzeća i tako iznevjerile zadružne principe kao i članove zadruga. Dragan, na sreću, nije trpio sankcije zbog partijske neposlušnosti. Tako je sačuvao jedinu preostalu zadrugu na području opštine 1970-tih godina prošlog vijeka. Sačuvao je Zadrugu „Agići” i to u više izazovnih slučajeva zato što je bio hrabar i imao jake argumente, što je zastupao istinu i narod, ali i zato što je narod uvijek bio uz Dragana.

Zastupao je interese ugroženih ljudi. Zalagao se da svi treba da imaju bolji krov nad glavom, da imaju dovoljno hrane i odjeće, da imaju kvalitetniju zdravstvenu zaštitu i obrazovanje. Kroz sve jaču zadrugu, i društveni ugled koji je gradio, mnogim ljudima u podgrmečkim selima pomogao je da ostvare bolji životni standard. Zahvaljujući svom autoritetu i dugogodišnjem odborničkom stažu, uticao je na društvenopolitičku scenu opštine Bosanski Novi kao i na njen privredni razvoj. Svoj društvenopolitički angažman u oblikovanju, radu i razvoju mjesne zajednice, kao i u drugim mjesnim i opštinskim organizacijama, posebno u Socijalističkom savezu, biran je i za člana Predsjedništva Republičke konferencije SSRN BiH i mnogih drugih organa i organi-

zacija, Dragan je obavljao sa voljom i uspjehom, bez materijalne naknade. Sitnicama, ličnim interesima i sujetom nije se bavio. Iako je znao da neće dugo živjeti, zbog teškog srčanog oboljenja zadobijenog u logoru 1943. godine, nije se štedio, niti je pristajao na životarenje, već je živio i radio maksimalnom punoćom života.

Smatrao je da su zajednička pregnuća bogatstvo. Zastupao je ideju da samo dobri i oplemenjeni ljudi mogu da učestvuju u formiranju zajednice i da je zajedništvo temelj opstanka svake zadružne, seoske, opštinske i državne zajednice. Suprotno tome, kako reče Milan Kangrga, profesor etike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, su razni ekstremizmi ili puko vegetiranje što vodi u raskopavanje zajednice istinskog ljudskog opstanka.

Za četiri decenije djelovanja i bdijenja Dragana Antonića nad dolinom Japre u zajednici ljudi različitih vjera i nacija nije zabilježen niti jedan slučaj bilo kakvog ekstremizma. Nije li bilo vrijedno truda da se takve blagodeti sačuvaju i da rata ne bude!

Milovan Antonić

DOLINA JAPRE KROZ ISTORIJU

Novogradska opština po svom položaju ima veoma važno mjesto u saobraćajnom, privrednom i antropogeografskom pogledu, kako posmatranog prostora, tako i njegovog bližeg i daljeg okruženja. To se prvenstveno ogleda u saobraćajnom pogledu jer je to raskrsnica važnih puteva koji su povezivali ravnicaarske predjele Panonske nizije sa planinskim zaleđem Dinar-skog planinskog sistema. U tome su posebnu ulogu odigrali vo-deni tokovi Une i Sane sa njihovim pritokama, rječicama Japrom, Vojskovom i Strižnom, jer su pružale idealne uslove za najranija naseljavanja i prva privređivanja ljudi (lov, ribolov, stočarstvo i zemljoradnja). Rijeke Una i Sana, sa pomenutim pritokama, omo-gučavale su i najraniju plovidbu, a ujedno i izgradnju longitudi-nalnih i transverzalnih puteva i željezničkih pruga.

Mnogi krajevi, kao što je i dolina rječice Japre, imaju svoju bo-gatu, ali još uvijek nedovoljno istraženu prošlost. Ovo bi se istra-živanje rješavalo daleko lakše i brže da prostor Japre nije bio pred-met bezbrojnih ratnih pustošenja i razaranja kojim je uništena većina kulturno-istorijskih objekata. O njihovom postojanju svje-doče samo rijetki arhivski dokumenti, topografski nazivi na tere-nu i poneka legenda o naseljima, porijeklu stanovništva, rudama zlata i slično. Kako je ta prošlost, obilježena ratovima, uzrokovala velike ljudske gubitke i migraciona kretanja koja je - su iz temelja mijenjala strukturu stanovništva, tako su se ovdje mijenjale loka-cije i nazivi starih naselja. Građevinski materijal većine objekata koristio se po više puta, bolje rečeno zbog oskudice kvalitetnog građevinskog kamena objekti su često rušeni i razgrađivani, a nji-hov materijal ugrađivan u nove objekte.

Na osnovu, do sada, poznate građe i materijalne kulture prvih stanovnika utvrđeno je da su ove prostore u periodu neolita (mla-đeg kamenog doba) nastanjivala plemena: Mezeji i Japodi. Zahva-ljujući nekim iskopavanjima utvrđeno je da su ova plemena glačala kameno oruđe i oružje i izrađivala glineno posuđe bez grnčarskog točka. O tome svjedoče ostaci sojeničnih naselja u dolinama rje-čica Japre i Vojskove i rijeke Sane, kod sela Svodne, u vremenu VII vijeka stare ere do početka nove ere. U tom periodu, polovi-nom prvog milenijuma stare ere, došlo je do stvaranja saveza ilir-skih i panonskih plemena koja su se uspješno suprotstavljala bolje naoružanoj vojsci keltskih plemena iz sjeverne Italije. Međutim,

kada su Rimljani oko 230. godine stare ere odlučili da zauzmu ove krajeve, uzaludna su bila suprotstavljanja bolje naoružanoj vojsci koja je uspješno ovladala ovim krajevima. Zbog bogatstva rudama Rimljani su tome posvetili veliku pažnju uz izgradnju puteva o čemu posebno svjedoče ostaci rudarsko-metalurškog pogona u dolini Japre.

Upravo o ostacima rudnika i velike topionice u dolini živopisne rječice Japre kruže razne legende, a posebno ostaci materijalne i duhovne kulture tog doba. Zahvaljujući radu arheologa od prije četrdesetak godina utvrđeni su navedeni arheološki lokaliteti i zalihe troske od oko dva miliona tona koja je već bila predmet eksploatacije. Prema tim nalazima, gotovo čitava dužine Japre na području novogradske opštine (oko 20 kilometara) bogato je antičko metalurško središte, jedinstveno na Balkanu, jer je objedinjavalo eksploataciju i finalnu preradu željeza praćenu velikim pogonima, javnim, stambenim i drugim zgradama. Naslage troske pokazuju da je pogon proradio odmah po dolasku Rimljana, što znači da je star 2300. godina. Metalurški pogon je nastao zahvaljujući rudi željeza, koja je vjerovatno bila na samoj površini, bogatstvu vodenom energijom koja je pokretala topioničke i kovačke uređaje, ispirala rudu, mljela žito, služila za transport i slično. Ostala bogatstva (riba, plodno tlo, šuma, stoka) bila su presudna za rad velikog broja robova koji su za potrebe rimskih legija izrađivali oružje i oruđe. Otkopani ostaci pogona govore o velikom broju radionica, kupatila, stambenih objekata, upravne zgrade, i jedne bazilike uz samu cestu u Maslovarama duge 42 metra i široke 17,5 metara iz VI vijeka naše ere. Ostaci ovih građevina zatrpani su 1965. godine jer nije bilo sredstava da se oni konzerviraju.

Zbog velikog značaja metalurški pogoni su bili dobro čuvani, posebno iz pravca juga i toka Japre. Na brdu Gradina, iznad Mutića u selu Čele, bila je impozantna rimska utvrda, danas zvana Ovan-grad. Dimenzije su joj 280x100 metara što svjedoči o značaju doline Japre kao značajne baze za snabdijevanje rimskih legija ratnom opremom. Pored Ovan-grada, Blagaja i Maslovara rimska naselja utvrđena su i u Čelopeku, gdje su radile topionice, a naselje je bilo u Donjim Agićima. Utvrđeno je postojanje i grupe zgrada u Agićima, dok je u Ovan-gradu morala biti grupa vojnih objekata koje je opasivao duboki jarak za odbranu u vrijeme velikih seoba naroda. Najduže aktivan pogon, oko 800 godina, bio je onaj u Maslovarama na Majdaništu.

Na tom prostoru nađena su dva nadgrobna spomenika od pješčara sa uklesanom slikom muža i žene i ispred njih troje djece.

Osim kamenih spomenika, nađena su i kliješta za vađenje željeza, budaci, željezne kašike, strelice od gvožđa, odlomci zemljanih tiganja za topljenje rude i 131 novčić od bronz. Novac je iz IV vijeka naše ere i to od cara Konstantina Velikog do Teodosija, što određuje vrijeme kada je rudnik najintenzivnije radio.

Poslije propasti rimske imperije na ovim prostorima vlada konfuzija jer doseljena plemena Slovena vode dugogodišnje borbe sa Ugrima, Francima, Vizantijcima i drugim osvajačima. Poznate su plemenske opštine naših predaka – Slovena u vidu zajednica: Japrani, Japraci, Svođani, Vodičani i drugi. Godine 1197. ugarsko-hrvatski kralj Emerik poklonio je ove krajeve goričko-pokupskom knezu Stjepanu Babuniću što je bio uvod u feudalni sistem u ovim krajevima. Tako će istorija ovog kraja biti vezana, jedno vrijeme, za najmoćnije feudalce Donje Slavonije.

Dolaskom Turaka u ove krajeve 1566. godine i dolina Japre bila je odskočna daska za dalja turska osvajanja u dubinu austrougarske države sve do velikog Bečkog rata 1703. godine. Stalni ratovi i sukobi doveli su do velikih migracija i pustošenja ovog kraja što je izazvalo velike etničke i političke promjene. Česti su bili pogranični incidenti i četovanja samovoljnih lokalnih moćnika. Najteže je bilo kmetovima koji nisu više mogli podnositi teror aga i begova odmetnutih od centralne vlasti u Carigradu. Zbog toga nije ni čudo što su planule tri seljačke bune 1836, 1858. i 1875. godine.

Odlaskom Otomanskog carstva i dolaskom Austrougarske monarhije 1878. godine, po odluci Berlinskog kongresa, započet je novi proces otkupa zemlje seljacima i industrijalizacija. U tom vremenu, dolina Japre nije doživjela nikakav industrijski razvoj, osim razvoja putne mreže i ponekog zaposlenog radnika u pogonima drvne industrije u Dobrljinu.

U takvim uslovima dočekala je dolina Japre Prvi svjetski rat, koji je donio velika stradanja srpskom narodu mobilisanom u austrougarsku vojsku. Proglašenjem Kraljevine SHS 1918. godine i područje Japre ušlo je u prvu državu južnoslovenskih naroda. Bio je to početak traganja za istorijskim rješenjima zajedničkog života južnoslovenskih naroda čije posljedice niko nije mogao predvidjeti. Tek 1937. godine osnovano je Preduzeće za eksploataciju troske „A. E. Kosović” u Blagaju, na mjestu starog metalurgijskog pogona iz rimskog perioda. Godišnja proizvodnja kretala se oko 5 000 tona sa zaposlenih 250 radnika.

Zbog izuzetnog vojnostrateškog značaja u Drugom svjetskom ratu, dolina Japre bila je zaposjednuta nadmoćnim neprijateljskim snagama što je uzrokovalo velike ljudske žrtve. Znatno procent,

nažalost, dala je i dolina Japre u ljudskim gubicima od 7.000 žrtava novogradske opštine, ne računajući posljedice na prirodni priraštaj u toku i dugo poslije rata.

Prva organizacija poljoprivredne proizvodnje osnovana je u Donjim Agićima 1945. godine pod imenom Zemljoradnička zadruga „Agići” čiji je inicijator bio Dragan Antonić, dugogodišnji direktor i simbol zadrugarstva na ovim prostorima. Međutim, taj stari Balkan i poznato „Bure baruta koje sa svih strana plamen liže” (J. Cvijić, 1905) ne bi bio ono što jeste da nije ponovljena ratna tragedija u ratu u BiH od 1992. do 1995. godine. U tom ratu, ponovo je dolina Japre bila poprište međunacionalnih sukoba, prisilne migracije, uništavanja privrede, posebno poljoprivrede. Zemljoradnička zadruga „Agići” je propala, a na ledini je nikla nova Poljoprivredna zadruga „Agrojapra” bez početnog kapitala, opreme i prostora i to opet zahvaljujući porodici Antonić. Na autentičnim principima zadrugarstva, sa osnovnim ciljem socio-ekonomskog oporavka sela Podgrmeča, za kratko vrijeme okupila je 238 domaćinstava multietničkog sastava iz novogradske i susjednih opština. Sada je već „Agrojapra” uzor ostalim zadrugama na području BiH i šire.

Nadamo se da su ratni sukobi daleko iza nas i da njihove posljedice „nisu urasle u kulturni pejzaž i svijest ljudi” nego da slijedi vrijeme privrednog-poljoprivrednog razvoja i prosperiteta na ovim prostorima. Na to najbolje ukazuje razvoj zadrugarstva pod patronatom Poljoprivredne zadruge „Agrojapra”.

Dr Drago Todić

1.

**PORODICA,
LOGORI, ZADRUGA**

Dragan Antonić 1924 – 1983.

KORIJENI: PORIJEKLO PORODICE I KUĆNA ZADRUGA PREDAKA

Kao i većina grmečkih porodica u prvoj polovini 19. vijeka, i porodica Draganovog djeda Milutina Antonića doselila se u Podgrmeč iz sjeverne Dalmacije – Like. Nastanili su se na području sela Donji Agići u zaseoku Rudine, pored rječice Ravske, koja se u Čelopeku – središnjem dijelu Donjih Agića, ulijeva u Japru. S obzirom na brojnu porodicu, sagradili su veliku kuću sa ognjištem, a kasnije još nekoliko kuća, zatim brojne pomoćne objekte za stoku, sijeno i ambare za žito kao i sopstvenu vodenicu na potoku Koprivnica koji protiče prema Ravskoj neposredno pored njihovih kuća. Porodica Draganovog djeda Milutina, odnosno Milutinovog oca Sime i majke Stoje, odlučila je da u svojoj kući žive zadružnim životom. Bila je to prava kućna zadruga koja je imala obilježje demokratske ustanove. Kućne zadruge, u to vrijeme, bile su kao organizacioni oblik života i rada prisutne kod Srba, Hrvata, muslimana i drugih jugoslovenskih naroda i nacionalnih manjina. Za starješinu ove kućne zadruge izabran je Milutinov otac Simo. Puna vlast, međutim, pripadala je Vijeću odraslih muških članova. Starješina je izvršavao odluke Vijeća, vršio raspored poslova, starao se da se sve na vrijeme obavi, da svi ukućani budu snabdjeveni svim potrebama, vodio nadzor nad ponašanjem ukućana, zastupao kuću na seoskim zborovima i kod vlasti. Nije mogao na svoju ruku da obavi nikakvu kupovinu i prodaju. Jedina nagrada bilo je poštovanje koje mu ukazuju ukućani i okolina. Pored starješine, zadrugu je vodila i jedna žena, koja je bila starješina nad ženskom čeljadi.

Sve važnije poslove rješavalo je Vijeće koje je odluke donosilo dogovorno. Tako je Vijeće donosilo i odluku da se ukloni član koji radi protiv interesa zadruge. Unutrašnje odnose kućne zadruge karakterisala je ravnopravnost u podjeli rada. Unutar kućne zadruge postajala je zadružna i lična imovina. Svi su imali jednaka prava da se hrane i odijevaju iz zajednice prema svojim potrebama ili radu i da ih zajednica zaštićuje. Kućna zadruga Antonića može da se svrsta u veće zadruge koje su imale od 30 do 60 članova. Inače, kućne zadruge međusobno su sarađivale na uređenju zajedničkih puteva, potoka i vodotokova, održavanju i radu vodenica, pašnjaka i ispaše, biranju seoskog kneza itd.

Kada je Draganov djed Milutin otišao da služi vojsku cara Franje Josipa i Austrougarske carevine, sticajem okolnosti, od jednog oficira te vojske doživio je uvredu na račun svog identiteta. Iz revolta, odjednom se „razbolio”, u potaji štrajkovao odbijajući hranu i lijekove, pa je drastično oslabio i zbog toga dobio duže odsustvo da se kod kuće oporavi. Još u vojsci imao je zamisao da kada dođe kući pobjegne u Ameriku. To je i učinio. Nabavio je pasoš, otputovao u Hamburg a odatle gotovo mjesec dana velikim brodom, doplovio do Njujorka. Vlasti u Njujorku, odmah po dolasku u luku saopštile su mu da su dobili zahtjev da ga kao vojnog bjegunca – dezertera deportuju nazad u Austrougarsku monarhiju. Pri tom još su mu saopštili da ne brine i da to neće učiniti, jer o tome ne postoji potpisan međudržavni sporazum. Devet godina radio je u rudnicima kod Pitsburga u državi Pensilvaniji. Po povratku 1921. godine svakom članu kućne zadruge, a bilo ih je četrdesetak, kupio je po par najboljih opanaka. Od zadruge nije uzeo ništa, a kasnije u tom zaseoku naslijedio je jednu livadu. Od zarade koju je stekao rudareći u Americi, izgradio je veliku kuću sa suprugom Stankom - Nakom

Porodična kuća Milutina Antonića u kojoj se rodio unuk Dragan – kuća je bila i prvo sjedište zadruge „Agići” od 1945 – 1955. godine

CONSULAT GÉNÉRAL DU ROYAUME DES SERBES,
CROATES ET SLOVÈNES
 443 WEST 22ND STREET
 NEW YORK CITY

AU NOM
DE SA MAJESTÉ
PIERRE I

Par la Grâce de Dieu et par la volonté du peuple

ROI DES SERBES, CROATES ET SLOVÈNES

Le présent passeport est délivré à :

Nom <u>Milutin Antonić</u>	Cheveux <u>châtains</u>
Profession <u>cultivateur</u>	Yeux <u>bleus</u>
Originaire de <u>Agia</u>	Bouche <u>leg</u>
Arrondissement <u>Mori</u>	Nez <u>leg</u>
Département <u>Bosna</u>	Moustaches <u>châtains</u>
Âge <u>32</u>	Barbe <u>laine</u>
Taille <u>moyenne</u>	Signes particuliers <u>aucuns</u>
Visage <u>oblong</u>	Signature <u>Milutin Antonić</u>

Délivré par le Consulat Général du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes
New York, N. Y.

Etats Unis d'Amerique, le JUL 7 1921 POUR _____
 Le Consul Général,

Taksa \$ 4.00 naplaćena
 No. 3307

V. R. Pavic

*Milutin Antonić (1878–1973) rudar iz Pensilvanije, Draganov djed -
 pasoš ovjeren u konzulatu Kraljevine Jugoslavije 1921. godine u Njujorku
 za povratak u domovinu*

Simo Antonić (1906 – 1982), Draganov otac

(djevojački Kovačević) i svoja dva sina Gavrom i Simom, u susjednom zaseoku Čelopek. Austrija na ovim prostorima nije ukolnila feudalni sistem koji je ostao od Turaka tek u Kraljevini Jugoslaviji seljaci postaju vlasnici zemlje koju su obrađivali. Tako je Milutin imao pravo da kupuje zemlju. Od begova koji su u to vrijeme selili u Tursku, kupio je desetak hektara zemlje, oranica, pašnjaka i šuma, sagradio ambar i kovačnicu, te pomoćne objekte za stoku, svinje, kokoši, pčelinjak, sjenik, takozvanu kućaricu sa velikim ognjištem i sušnicom za meso. U nedostatku savremenih načina čuvanja namirnica, Milutin je vješto koristio običaje iz kućne zadruge svojih predaka. Namirnice za zimsku ishranu kao, na primjer: krompir, kupus, svježe i suvo voće čuvao je u priručnim objektima kao što su, trapovi, koševi, kace i burad. Imao je svoj bunar sa pitkom vodom, voćnjake šljiva i jabuka i vinograd, pravio svoje vino i voćne rakije, uzgajao duvan i pušio lulu. Za vrijeme Kraljevine Jugoslavije, kao ugledan domaćin, biran je za seoskog kneza. Međutim, iščezavanjem kućne zadruge kao ustanove, krajem XIX i početkom XX vijeka počinje da se širi tip moderne individualne porodice na selu. Sin Gavro je formirao svoju porodicu i odijelivši se od oca sagradio kuću u istom dvorištu. Drugi sin, Simo, ostaje u očevoj kući, ženi se sa Draginjom, djevojački Lukač rođenoj u Ivanjskoj. U takvoj kući, u kojoj je vladao združni duh, 27. juna 1924. godine od oca Sime i majke Draginje rodio se Dragan Antonić. Dragan je odrastao u porodici koja je njegovala duh kućne zadruge što je u osnovi podrazumijevalo: rad, red, disciplinu, slobodu i odgovornost. Osnovnu školu završio je odličnim uspjehom u Miskoj Glavi, selu koje gravitira rudniku Ljubija. Svaki dan pješačio je do škole po četiri kilometra u oba pravca. Po završetku škole, pomagao je djedu pri obavljanju poljoprivrednih radova na imanju, i tek što se zamomčio i pošao na prela, izbio je Drugi svjetski rat. Kao šestogodišnjak uključio se sa svojim drugovima u antifašistički pokret. Tokom 1942. godine, u svojoj osamnaestoj godini, u jednoj akciji Nijemci ga zarobljavaju i odvođe u zloglasni logor „Sajmište” kod Beograda, a onda ga prebacuju vozom i brodom u njemačke logore srednje i sjeverne Norveške. Draganov otac Simo otišao je trbuhom za kruhom u Francusku. Uglavnom je radio na preradi drveta u francuskim pilanama. Drugi svjetski rat zadesio ga je u Parizu gdje je sve godine rata bio aktivan član De Golovih jedinica i njegovog Pokreta otpora protiv fašizma u Francuskoj. Inače, porodica Dragana Antonića, kao i većina krajiških porodica, uključila se u narodnooslobodilački pokret uzimajući učešće u prevozu ranjenika u partizanske bolnice u Grmeču, skupljanju hrane i svega drugog što je bilo neophodnog za stvaranje narodne vojske.

Jugoslovenski internirci u Norveškoj – Dragan Antonić u sredini

LOGORAŠKI PUT OD SAJMIŠTA KOD BEOGRADA DO NORVEŠKIH LOGORA

Tokom 1942. i 1943. godine u Norvešku je internirano oko 4500 zarobljenih partizana, ilegalnih radnika, aktivista i saradnika narodnooslobodilačkog pokreta iz svih krajeva Jugoslavije. Među njima je bio i Dragan Antonić koji je u Norvešku deportovan iz zloglasnog fašističkog logora „Sajmište” kod Beograda. Ukupno su u Norveškoj bila 23 logora. Od 1942. godine do kraja rata u logorima u Norveškoj poginulo je, strijeljano ili umrlo blizu 3000 Jugoslovenskih boraca interniranih u ovoj zemlji. Kraj rata doživjelo je 1660 lica, a uz pomoć Norvežana u Švedsku je prebjeglo 80 Jugoslovena.

U logorima u sjevernoj Norveškoj internirce su čuvalе SS trupe, a od aprila 1943. godine sve logore preuzele su jedinice Vermahta. Život interniraca bio je veoma težak. Pored gladi i zime, koja je ponekada prelazila i minus 40 stepeni i teškog fizičkog rada, esesovci su ih svakodnevno ubijali, a bilo je i više masovnih strijeljanja. Internirci su bili smješteni u drvenim barakama, po četrdeset do pedeset u jednoj sobi. Radili su na izgradnji puteva, željezničke pruge i u kamenolomima. Osim masovnih strijeljanja, Nijemci su primjenjivali različite metode mučenja. Gladni i iznureni, ostajali su na gradilištu i po deset sati, dok su se stražari zbog velike hladnoće na minus 40 smjenjivali svakih pola sata. U takvim situacijama mnogim logorašima promrzle su i ruke i noge. „Igra sa štapovima” bila je omiljena kod SS vojnika. Stražari su bacali štap van kruga gradilišta ili logora, a potom odabrali jednog od logoraša i naređivali mu da ga donese. Prelazak linije značio je pokušaj bjekstva, a stražar je imao pravo da ubija. Ili, na primjer, njemački oficir odabere jednog internirca i svaki dan mu donosi na poklon cijelu veknu hljeba što je gladnima bilo teško da odbiju. Međutim, znalo se da će tridesetog dana nanišanimi na njega i pucati. Dragan je bio u obje pomenute situacije, ali srećom izbjegao je smrt, i to više puta. Zbog najsitnijih prekršaja, u više navrata, bio je zlostavljan batinjanjem po golim leđima bodljikavim bagremovim štapom kao i udaranjem kundakom u glavu i tijelo. Najbolniji oblik mučenja za nemoćne i bolesne bio je pričvršćivanje pacova za stomak logoraša. Kupanje u hladnim, zaleđenim jezerima i fjordovima takođe se upražnjavalo u svim logorima. Srećom, Dragan je i to izdržao, ali uz zapaljenje zglobova i jaku reumatsku

groznicu postaje trajno teški srčani bolesnik, zbog čega će ga 1976. godine na Vojnomedicinskoj akademiji u Beogradu operisati Isidor Papo, najpoznatiji Jugoslovenski kardiohirurg. Takva prisilna kupanja, pri čemu je probijan i led, nije izdržao Adam Ostojić, takođe rodom iz Donjih Agića, otac kćerke Evice sa kojom će Dragan po povratku u domovinu sklopiti brak i u tom braku steći sina Milovana i ćerku Dušanku. Kostí internirca Adama Ostojića, koji je preminuo od galopirajuće upale pluća, zauvijek su ostale u Norveškoj, u zajedničkoj grobnici svih žrtava logora Botnu, u kojem je jedno vrijeme bio i Dragan. To je registrovano i u knjizi „U logorima u sjevernoj Norveškoj”. Na strani 389. zapisano je pod rednim brojem 229. Ostojić Adam, Donji Agići, Čelopek, datum smrti 26. 12. 1943. Na ovom mjestu treba dodati da je porodica Adama Ostojića iz Donjih Agića, porijeklom sa Banije i njegovog oca Miše, brojne braće i sestara, očeva i sinova u cijelosti podržala i pomagala narodnooslobodilački pokret. U jednom od pomoćnih objekata ove brojne porodice za sve vrijeme rata, kao i poslije rata, bio je smješten prvi Narodnooslobodilački odbor u Donjim Agićima.

Preživjeli internirci po oslobođenju, da bi se odužili sjenima palih interniraca, uz pomoć norveških vlasti podigli su nekoliko spomenika i to u: Korgenu, Botnu, Brekstatu, Rotvolu, Ejzandu i mjestu gdje je bio logor na Polarnom krugu u kojem je Dragan do-

Čekajući na povratak iz Norveške: Dragan Antonić treći s lijeva

čekao slobodu. Iako zarobljeni, internirci su predvođeni članovima Komunističke partije i Saveza komunističke omladine, borbama partizanskih odreda i aktivnih pomagača NOP-a već od sredine 1942. godine pa do oslobođenja organizovali ilegalni širok politički rad u pravcu stvaranja snošljivijih uslova života, ravnopravnije podjele hrane, borbe protiv kriminalaca i svih sluga logorske uprave i čuvanja ljudi. Uz pomoć Norvežana, koji su često u kamenolomima pored kamenih ploča ostavljali hranu našim internircima, počeli su i sa izdavanjem listova kao što su: „Ošišani jež“, „Naprijed iz žica“ i drugi. U logoru Polarni krug gdje je bio i Dragan, štampano je 1944. godine 14 brojeva lista „Logorska zora“. Po jedan primjerak Dragan će ih po oslobođenju donijeti u svoj zavičaj. Od 860 interniraca u ovom logoru, ilegalnim radom obuhvaćeno ih je 323, a u masovnom radu učestvovali su gotovo svi logoraši u logoru Polarni krug. Zahvaljujući političkom radu i prisnim vezama sa Norvežanima, pred kraj rata, kada su se njemački stražari i oficiri povukli, formirani su odredi, uvedena vojna disciplina, a u dva logora: u Polarnom krugu i na jugu kod Trondhajma izabrana su Antifašistička vijeća kao politička tijela logora. Nekoliko dana po oslobođenju, Norvežani organizuju 17. maja 1945. godine, povodom norveškog nacionalnog praznika, veliku paradu na kojoj su kao jedini stranci učestvovali Jugoslovenski internirci. Tokom narednih nekoliko mjeseci, čekajući na odluku savezničke komande o povratku u domovinu, naši internirci zajedno sa Norvežanima i njihovim civilnim i vojnim vlastima, organizuju niz manifestacija, koncerata i sportskih takmičenja u svim mjestima gdje su bili logori. U junu 1945. godine u mjestu Melhus sakupljeni su svi preživjeli internirci njih 1500, gdje je uspostavljena nova organizacija života i rada do konačnog povratka u domovinu. Pred sam polazak, Antifašističko vijeće bivših interniraca izdalo je proglas o povratku u domovinu u kome se, između ostalog kaže:

„Drugovi, sutra počinje transportovanje za domovinu. Pre nego što se razidemo, neophodno je da razmotrimo izvesne probleme koji se nas tiču.

Mi smo tri i po godine proveli daleko od svoje drage domovine, daleko od svojih najbližih, daleko od herojske narodnooslobodilačke borbe. Ali, ta prostorna udaljenost nije nas duhom udaljila od domovine i borbe. Mi smo uvek bili na liniji narodnooslobodilačkog pokreta, u praksi smo, prema mogućnostima u logoru, život i rad saobražavali liniji NOP-a. Kulturni i prosvjetni rad nam je pomogao da se kod svakog pojedinca razvije svijest o veličini narodnooslobodilačke borbe i osećanja privrženosti novoj Jugoslaviji.

Našim radom i disciplinom podigli smo ugled naše domovine.
Period našeg života i rada van domovine završava se.

Kroz koji dan mi ćemo stići u domovinu, ranjenu, opljačkanu, razrušenu.

Naši zadaci su da po povratku i dalje budemo, odlučni, jedinstveni i disciplinovani. Po dolasku u domovinu treba da svim svojim snagama podupremo herojska nastojanja naših naroda.

Radeći tako, mi ćemo još jednom dokazati da nismo prespavali ove tri i po godine, dokazaćemo da volimo svoju domovinu.

Živela narodna vlast!

Živela Demokratska Federativna Jugoslavija!

Živeo narodni heroj maršal Tito!

Smrt fašizmu! – Sloboda narodu!"

Avgust, 1945. godine

Antifašističko veće bivših interniraca u Norveškoj Melhus

U pomenutoj knjizi „U logorima u severnoj Norveškoj” autora Milorada Aškovića, Blagoja Marinkovića i Ljubomira Petrovića, koju je 1979. godine na 448 strana štampala Srpska književna zajednica, u poglavlju Prilozi, pod naslovom Članovi ilegalne političke (komunističke) organizacije „Povezani drugovi” u logoru Polarni krug pod međunaslovom: Omladinske jedinice – aktivni na strani 356 pod rednim brojem 19 stoji i ime: Antonić Dragan.

Radni logor u Botnu nakon oslobođenja 1945.

PRVI POČECI ZADRUGE AGIĆI – – OD SUMRAKA DO OSVITA

Po završetku Drugog svjetskog rata preživjeli, izbjegli, oni koji su ratovali ili bili u logorima, počeli su se vraćati u mahom razorena sela doline Japre. U mnogim selima spavalo se pod kukuruzanama, u podrumima, kućama bez krovova i drugim preostalim seoskim pomoćnim objektima. Zbog nedostatka krušnog žita često je u ishrani korišteno brašno od kukuruza, zob, raži i nekih stočnih biljaka. Pšenični hljeb u to vrijeme bio je rijetkost i pravljen je o praznicima i svetkovinama. Imati kravu ili neku poljoprivrednu alatku, hranu i odjeću tada je bila misaona imenica. Mnogi ljudi su se pitali kako izaći iz bijede i siromaštva i kojim putem krenuti do nekog boljeg života. Dragan, po povratku iz logora sve to sagledava, analizira, razgovara sa ljudima, političkim aktivistima i rukovodiocima Opštine i Sreza. Kroz misli se vraća riječima koje bukvalno odzvanjaju, a to su riječi iz posljednjeg broja lista „Logorska zora”, koji je baš u njegovom logoru izašao uoči oslobođenja i kojeg je ponio sa sobom. Očekujući skoro oslobođenje u tom posljednjem broju, između ostalog, pisalo je: „Zraci zore, zraci slobode – sve više nas obasjavaju, Sloboda – to je pitanje sata. Sloboda nam ujedno donosi i nove zadatke...”

Poslije rata, o dubinskom značenju riječi sloboda Dragan je bio više nego svjestan, i za njega će poslije značaja sadržaja pojma sloboda, po svemu sudeći, drugo najvažnije pitanje biti ideja da sa komšijama i drugim napaćenim ljudima osnuje Zemljoradničku zadrugu „Agići” u Donjim Agićima. Tako se i desilo. Na inicijativu desetak poljoprivrednih proizvođača upućena je 1945. godine molba Narodnom odboru sreza Bosanski Novi i dobijeni saglasnost i odobrenje pod brojem 9 - 45 da se zadruga Agići osnuje, te se taj datum smatra danom kada je zadruga osnovana. Slijedili su zatim i druge aktivnosti kao što su izrada Statuta - zadružnih pravila i normativnih akata. Potom, Zemljoradnička zadruga Agići registrovana je kod Okružnog privrednog suda u Bnja Luci pod brojem Fi 90/45 Zadružnog registra. Zadruga je osnovana kao poslovna organizacija poljoprivrednih proizvođača ovog područja u cilju unapređenja poljoprivrede i razvoja sela. Djelokrug tadašnjeg poslovanja zadruge, u njenim prvim godinama postojanja obuhvatao je sela: Čele, Gornje Agiće, Donje Agiće i Hozoće. U prvi Upravni odbor zadruge „Agići” 1945. godine, kako piše u zapisniku, i da-

nas čuванom u zadružnom muzeju u Agićima izabrani su : Jovan Ostojić, predsjednik, Nikola Topolić, sekretar, Husejin Dedić, Mile Goronja, Meho Jusufagić, Ignjatije Mutić i Muharem Dizdarević – članovi. Ukupna imovina zadruge 1945. godine iznosila je svega 35 hiljada dinara. To su bili članski udjeli.

I tako je počeo da se razvija zadružni život u danas teško pojmljivim socijalnim, društvenim i ekonomskim uslovima. Na primjer, seoski put od Blagaja do Agića i dalje prema Grmeču, u kišnim danima, tokom jeseni, zime i s proljeća bio je zbog sastava zemljišta na nekim mjestima toliko blatnjav da su noge zaprežnih konja tonule do stomaka. Osim ovog problema, idući u susret obnovi i razvoju sela i zadovoljavanju ekonomskih, socijalnih i kulturnih potreba svojih brojnih članova, pred zadrugom su i mnogi drugi važni zadaci. Jedan od njih je tada predstojeća široka kulturno-prosvjetna aktivnost. U saradnji sa nosiocima ove aktivnosti – učiteljima osnovne škole u Agićima i Radničkog univerziteta iz Bosanskog Novog, kojim je u to vrijeme uspješno rukovodio Šefik Hergić, u školi „Bratstvo i jedinstvo” organizuju se tečajevi za opismenjavanje seoskog stanovništva. Prikazuju se redovne sedmične kino

*Prvi zadrugari zadruge „Agići” sa tadašnjim upravnikom zadruge
Draganom Antonićem koji je u sredini*

projekcije. Organizovana je Večernja škola za osnovno obrazovanje. Uvode se kursevi iz oblasti higijene, zdravlja, ishrane i kulture stanovanja. Posebno se organizuju takozvane domaćičke škole u kojima su se žene osposobljavale za veliki poziv domaćice i majke. Tokom svake zime bile su organizovane i škole za poljoprivredno obrazovanje. Zatim, Zadruga je za svoje zaposlene radnike omogućavala besplatno školovanje uz rad, sticanje neophodnih stručnih kvalifikacija kao i stipendije učenicima i studentima za buduće kadrove zadruga.

Uporedo sa ovim aktivnostima razvija se i amaterska kulturna aktivnost uz podršku Zadruga i škole, omladina organizuje dramske, muzičke i folklorne grupe koje nastupaju na seoskim priredbama koje su bile masovno posjećivane.

Trebalo je puno vremena, godina, puno odlučnog i brzog reagovanja, snalaženja i najvažnije – puno rada, da se ljudi i sela oporave, da se siromašna domaćinstva i zaostala sela transformišu u tržišne poljoprivredne proizvođače i nova sela. Po svjedočenju mnogih ljudi koje objavljujemo u narednom poglavlju ove knjige, taj poslijeratni tegobni oporavak i razvoj bio je mnogo lakši uz Zemljoradničku zadrugu „Agići” i njenog mladog i preduzimljivog upravnika Dragana.

Agronom Ilija Dragičević na prvom zadružnom traktoru 1957. godine

ČETVEROGODIŠNJI ZASTOJ

U sred započetog zamaha širenja zadružnih aktivnosti, Zadrugu „Agići” 1948. godine zatekla je Odluka tadašnjeg državnog vrha i Partije da se u Jugoslaviji ubrzano osnivaju Seljačke radne zadruge. Bio je to oblik kolektivizacije poljoprivrede SFRJ. To su bile poljoprivredne proizvođačke zadruge, koje su se zasnivale na unošenju u zadrugu zemljišta, stoke, poljoprivrednih mašina i zgrada. Karakterisala ih je zajednička obrada zemljišta, zajednička proizvodnja i raspodjela koja se zasnivala na uloženom radu iskazivanom u obliku broja trudodana. One su stvarane milom ili silom. Na seljake vršio se pritisak da ulaze u te zadruge, čime je u startu prekršen prvi međunarodni zadružni princip o slobodnom i otvorenom članstvu. Zatim, vršen je prisilni otkup, primjenjivan je brigadni sistem rada i uravnilovke. Na području cijele Jugoslavije 1950. godine bilo je čak oko 7000 seljačkih radnih zadruga sa preko dva miliona članova. Zbog nagomilanog nezadovoljstva i otpora, a ponegdje je bilo i pobuna, kao i poražavajućih rezultata na ekonomskom i političkom planu, tokom 1953. godine napušta se koncept seljačkih radnih zadruga i donosi Uredba da seljaci istupe iz ekonomski neuspješnih takvih zadruga.

S tim u vezi 15. aprila 1949. godine formirana je Seljačka radna zadruga „Bratstvo i jedinstvo” u Čelopeku na području Mjesnog narodnog odbora Agići. Za period od 15. aprila 1949. do 1. maja 1953. godine djelovanje ZZ „Agići” stavljeno je u stanje mirovanja. Novoformirana SRZ imala je svoj Upravni odbor, Skupštinu, Osnovnu partijsku organizaciju i za predsjednika seljačke radne zadruge Dragana Antonića. Iz brojnih razgovora sa članovima porodica Ostojića, Antonića, Alijagića, Kapetanovića, Davidovića, Pašagića i drugih, kao i iz zapisnika Upravnog odbora i partijske organizacije može se steći sasvim drugačija, pozitivnija slika SRZ u Čelopeku u odnosu na opštu koju smo naprijed iznijeli. U ovoj seljačkoj radnoj zadruzi ljudi su najprije izgradili prvi, veliki zadružni objekat dimenzija 30x10 metara, za smještaj zajedničke stoke kao i jednu nadstrešicu za poljoprivrednu mehanizaciju. Ovi objekti građeni su uglavnom dobrovoljnim radnim akcijama od vađenja kamena u kamenolomu, dovozu građevinskog materijala, maltera, zidanju i pravljenju krova. U ovim radovima učestvovali su pored muških članova zadruge, mlade djevojke, žene, svi mladi i stari. U stvari, koristeći već određena zadružna iskustva koja su do tada stekli u zadruzi „Agići” ljudima koji su ušli u seljačku

radnu zadrugu u Čelopeku, po opštem mišljenju, bilo je bolje nego onima koji nisu htjeli da se udruže. Opšti okvir zakona je ispoštovan kao i formalna unutrašnja organizacija. Međutim, sadržaj organizacije rada i odnosa maksimalno je bio prilagođen potrebama ovdašnjih ljudi i njihovih porodica. Poštovao se čovjek i njegov rad. Djeca članova Seljačke radne zadruge „Bratstvo i jedinstvo” u Čelopeku školovala su se u Bosanskom Novom, a u internatu imali su besplatan smještaj i hranu. Mnogi od njih postali su kasnije učitelji, ugledni majstori raznih zanata, tehničari, inženjeri, ljekari. Bio je to period sušnih i gladnih godina, ali u ovoj seljačkoj radnoj zadruzi, činjenica je, niko nije bio gladan. Imali su dovoljno hrane, odjeće i obuće. Radilo se puno i smišljeno. Na primjer, za vrijeme sušnih godina ljudi su u ovoj zadruzi masovnijom akcijom organizovali pregrađivanje rijeke Japre i natapali polja zasijana kukuruzom i drugim usjevima, pa su imali hrane u izobilju ne samo za sebe, već su davali i drugima koji nisu imali. Bilo je i drugih oblika navodnjavanja od ručnog do mašinskog postavljanja crpnih pumpi u Japri. Kada je stigla Uredba da se seljačke radne zadruge ukidaju, uprava ove zadruge je svakom seljaku vratila zemlju, stoku i alatke koje je udružio, na njihovo veliko zadovoljstvo. Ustvari, svaki pojedinac je znao šta je njegovo i to mu je vraćeno. Iako je koncept SRZ bio sistemsku promašaj, ljudi udruženi u ovu zadrugu približili su je, koliko su mogli, ljudskim to jest autentičnim zadružnim vrijednostima. Moglo bi se slobodno reći da je zbog poštenog pristupa ljudima, principa pravednosti i uzajamnosti, koje niko nije mogao da zabrani, ova zadruga nije živjela kolektivno i kolektivistički, već životom zajednice. Zapravo, život u Seljačkoj radnoj zadruzi bio je zasnovan na vjekovnoj tradiciji dinarske zadruge kao i kućne zadruge Antonića a njihova iskustva Dragan je znalački primjenjivao u savremenim društvenopolitičkim uslovima. To je sigurno razlog što se u Podgrmeču nije dogodio animozitet – odbojnost prema zadrugama i zadrugarstvu, što se događalo u mnogim drugim krajevima. Ovde u Podgrmeču i u najtežim uslovima, socijalnim, društvenim i političkim, na zadrugu se gleda kao na narodni program, kao na pokretačku snagu kojom lokalna zajednica u kriznim periodima preživi i, poslije toga, pokreće i održava razvoj.

POVRATAK NA IZVORNI RAZVOJNI PUT

Nakon ukidanja Seljačke radne zadruge „Bratstvo i jedinstvo” u Čelopeku, Dragan sa svojim zadrugarima, već 1953. i početkom 1954. godine ponovo aktivira i nastavlja započete zadružne aktivnosti Zemljoradničke zadruge „Agići”. Ubrzo će članstvo ove zadruge narasti na nekoliko stotina članova, što govori u prilog činjenici da je odabrani zadružni put najbolji put kojim treba ići dalje. Takav zadružni put temeljio se na više razumijevanja, tolerancije, sloge, povjerenja i zajedništva. Tako su već uspjeli da tokom 1954. godine, sopstvenim sredstvima grade novi zadružni objekat. U prizemlju je smještena prodavnica mješovite robe sa magacinom i zadružnom kancelarijom za upravnika i knjigovodstvo, koja se prethodnih deset godina nalazila u kući Draganovog djeda Milutina i koju su Dragan i svi zadrugari koristili svakodnevno bez ikakve naknade. Na spratu novog zadružnog objekta napravljen je magacin za smještaj otkupljenih žitarica.

Iz revizorskog izvještaja o poslovanju ZZ „Agići” u 1955. i 1956. godini

U izvještaju o izvršenoj reviziji ZZ „Agići” obuhvaćeno je poslovanje zadruge od 1. januara 1955. pa do 12. juna 1957. godine. Pregled je trajao 46 radnih dana od strane revizora Topić Srećka, plus osam radnih dana revizora Dakić Borislava. Prethodna revizija u ovoj zadruzi bila je 1948. godine. Konstatovano je da zadruga funkcioniše po zadružnim pravilima, odobrenim od Sreza Bosanski Novi, a u svom sastavu ima obračunske jedinice i to: trgovina industrijskom robom, otkup poljoprivrednih proizvoda, trgovina drvenim ugljem i mašinama, vršalicama i aran motorima. Citiraćemo nekoliko navoda iz izvještaja:

- U izvještaju se navodi da je na dan revizije zadruga imala 407 članova iz toliko domaćinstava, od kojih su 383 člana uplatili udjel u iznosu od 1000 dinara, dok 24 člana nisu uplatila pune iznose, Upravni odbor, kao i knjigovođa i ujedno i upravnik zadruge dovoljno su vodili računa i ostvarili vrlo dobar uspjeh po pitanju naplate udjela. Skupština zadrugara održava se redovno jednom godišnje, a sastanci zadružnih savjeta najmanje po dva puta godišnje, dok se

upravni odbor sastajao svakog mjeseca ili najmanje jednom u tri mjeseca. U sastavu Zadružnog savjeta i Upravnog odbora većinu su činili članovi zadruge, a preostali dio biran je iz reda zaposlenih. Na dan 12. juna 1957. godine zadruga je imala 6 radnika.

- Za vrijeme trajanja revizije, ističe se u izvještaju, AntoniĆ Dragan pokazao se dosta sposobnim za obavljanje dužnosti upravnika. Takođe je vrlo sposoban za obavljanje dužnosti knjigovođe. On je vrlo dobar radnik, vrijedan i ne gleda na radno vrijeme, međutim zbog prezauzetosti upravničkim poslovima knjigovodstvo je morao da ažurira nedeljom ili radnim danima u večernjim časovima. AntoniĆ Dragan najviše je doprinio po pitanju rentabiliteta zadruge u 1955. i 1956. godini, navodi se u izvještaju. U to vrijeme blagajničku dužnost obavljao je Zorić Jovan, a poslovođe prodavnica bili su Jusufagić Meho, AntoniĆ Mićo, Alijagić Muho, Halilović Almaz, dok je dužnost otkupljivača drvenih asortimana vršio je Polovina Rade.

- U 1955. godini zadruga je ostvarila dobit u iznosu 3.184.199 dinara. Ova dobit raspoređena je i to: u Investicioni fond 1.142.100 dinara, u Fond obrtnih sredstava 1.943.030 dinara i u plate po tarifnom pravilniku 99.069 dinara.

- U 1956. godini zadruga je ostvarila dobit u iznosu od 5.374.744 dinara. Ova dobit raspoređena je i to: u Investicioni fond 3.342.152.

Zadružna vršalica kreće na vršidbu

dinara, za nagrade radnicima u random odnosu 76.000 dinara, u Fond za unapređenje poljoprivrede 100.000, u Fond obrtnih sredstava 1.729.592 i u ostale fondove 100.000 hiljada.

- Iz naprijed navedenih podataka vidi se da je zadruga „Agići” u 1955. i 1956. godini polučila vrlo dobar uspjeh jer je ostvarila dosta dobru dobit, a time se i ekonomski ojačala, zaključuje se u revizorskom izvještaju.

Paralelno sa svim ostalim zadružnim aktivnostima, Zadruga predvođena Draganom, takođe sopstvenim sredstvima, uspijeva da 1962. godine izgradi veliki zadružni objekat, takozvanu Upravu. U prizemlju objekta smještena je prodavnica mješovite robe, društvene prostorije i kafana, a na spratu kancelarije za zadružne službe, agronoma i direktora. Prethodni stari objekat zadruga je ustupila na korišćenje, bez naknade, Domu zdravlja za smještaj prve seoske ambulante, dok su druge dvije prostorije korišćene za smještaj prve pošte sa telefonskom centralom, i opštinske kancelarije matičnog ureda.

Zadruga je odlične finansijske rezultate ostvarivala, posebno sve do 1963. godine, na otkupu drvenog paljenog uglja, godišnje u prosjeku oko milion i po kilograma. Plasirala ga je u Italiju preko export- import Preduzeća „Lignum” i „Export drvo” u Zagrebu. Zadruga je u nizu godina poslije Drugog svjetskog rata, organizovala proizvodnju paljenog uglja kod više stotina domaćinstava od Petkovca do Ivanjske, Marina, Johovice, Budimlić Japre i okolnih sela. Inače, proizvodnja drvenog uglja bila je jednostavna. Za taj posao korišćeno je drvo treće klase uključujući i ogranke. U godinama poslije Drugog svjetskog rata, na teško prohodnom putu od Donjih Agića – sjedišta zadruga – do Blagaja često se mogla vidjeti kolona konjskih zaprežnih kola koja su prevozila ugalj do željezničke stanice u Blagaj Rijeci. Kasnije, često je i Dragan vozio ugalj na traktorskoj prikolici, a još češće učestvovao u utovaru uglja u vagone. U tom vremenu siromaštva bio je to jedan od značajnijih izvora prihoda za bolji život poljoprivrednih domaćinstava kao i mogućnost da školuju djecu. S druge strane, od dobiti po osnovu ovog prometa, uključujući i prometnu funkciju prodavnica, zadruga je punila svoje fondove prevashodno namijenjene za razvoj sela i poljoprivrede. Iz tih sredstava omogućeno je i stvaranje većeg mašinskog parka poljoprivredne mehanizacije, nabavka visokorodnih sjemena pšenice, u to vrijeme najčešće italijanske proizvodnje, kao i visokoproduktivne rasplodne stoke, a sve to na odloženo plaćanje putem kreditiranja od strane Zadruga. Osim drvenog paljenog uglja, Zadruga je otkupljivala tesane bukove ili hrastove šlipere –

pragove za potrebe izgradnje željezničkih pruga, kao i meke lišćare (vrba, topola i breza) za fabrike iverica u BiH i Sloveniji.

Iz godine u godinu Zemljoradnička zadruga „Agići” u novim uslovima rada bilježi sve dinamičniji razvoj. Tako, već 1963. godine područje Zadruga obuhvata sedamnaest sela: Donji Agići, Gornji Agići, Čele, Hozići, Suhaća, Crna Rijeka, Jošava, Maslovare, Blagaj Japra, Blagaj Rijeka, Velika Rujiška, Mala Novska Rujiška, Mala Krupska Rujiška, Kršlje, Vedovica, Johovica i Sokolište. To su pitoma podgrmečka sela protkana prekrasnom dolinom rijeke Japre nad kojom se protežu šumoviti obronci legendarnog Grmeča. U tom živopisnom kutku u kome su još stari Rimljani izgradili veliko rudarsko naselje, odvija se intenzivan rad Zemljoradničke zadruge „Donji Agići”.

Kolektiv Zadruga, na čelu sa direktorom Draganom Antonićem, postizao je iz godine u godinu sve bolje rezultate kako u ekonomsko-finansijskom poslovanju, tako i u razvoju kooperacije u poljoprivredi kao osnovnoj proizvodnoj grani stanovništva ovog područja. Dobrim ekonomisanjem kolektiv Zadruga je, na primjer, u 1966. godini ostvario ostatak čistog prihoda u iznosu od osam miliona starih dinara. Time je ojačao zadružne fondove i osigurao još uspješniji razvoj zadruge.

*Oko zadruge „Agići” uvijek se okupljao narod
– sa jednog od narodnih zborova kod Zadruga*

Svaka kuća saraduje sa zadrugom

Shvatajući dobro organizovanu kooperaciju kao svoj osnovni zadružni zadatak, uprava Zadruga zajedno sa upravnim organima, Zadružnim savjetom i Upravnim odborom, sprovela je uspješnu proizvodnu saradnju sa individualnim proizvođačima, naročito u proizvodnji visokorodnih pšenica, kukuruza, krmnog bilja i tovnih stoke. Koristeći stručne savjete zadružnih stručnjaka, kooperanti su u 1966. godini nabavili putem zadruga 46 hiljada kilograma vještačkih đubriva pa su neki postigli i prinos od 400 mtc pšenice po hektaru. Šest traktora, 13 motora „aran” i 11 vršalica, tri trijera, selektor, travokosačica, samovez za pšenicu, brižljivo čuvanih i ekonomično korištenih, predstavljaju mašinski park usmjeren na modernizaciju poljoprivredne proizvodnje u kooperaciji. Kasnije, sedamdesetih godina, mašinski park ojačan je i jednim kombajnom.

Kroz kooperaciju sa individualnim proizvođačima kao svojim osnovnim zadatkom kolektiv Zadruga je stalno jačao proizvodnu saradnju sa svim seoskim domaćinstvima ovog područja. Preko svojih, tada već trinaest, zadružnih prodavnica snabdijevao ih je svom potrebnom robom i repromaterijalom, a preko otkupnih stanica otkupljivao poljoprivredne proizvode, stoku, ljekovito bilje i šumske plodove. Za što uspješniju kooperaciju, direkcija Zadruga je ugovorila stalnu stručnu saradnju sa Centrom za unapređenje poljoprivrede Prijedora, čiji su iskusni straučnjaci redovno obilazili područje Zadruga. U to vrijeme gotovo svaka kuća sarađivala je sa Zadrugom.

Zadruga – centar svih akcija za bolji život sela

Malo je zadruga koje su tako uspješno ostvarile istinsku saradnju sa područnim seoskim domaćinstvima kao što je slučaj sa zadrugom u Donjim Agićima. Zahvaljujući takvoj primjernoj saradnji – zatvoreno i besputno područje Japranske doline i Podgrmeča dobilo je širok prozor u svijet izgradnjom i renoviranjem puta od Blagaja do Čelopeka te Gornjih Agića i Čela do Budimlić Japre.

Vjekovna želja stanovnika japranskih i podgrmečkih sela da dođu put do Bosanskog Novog ostvarena je kroz uzornu saradnju mjesnih zajednica Donji Agići i Budimlić Japra sa zadrugom u Donjim Agićima. Vrijedni kolektiv zadruga proširio je tu saradnju sa „Autoprevozom” iz Dvora na Uni „Japra nemetalom” i Skupštinom opštine Bosanski Novi, Armijom i svim društveno-političkim organizacijama.

Tih 60-ih i 70-ih godina jedna od radnih jedinica Zadruga bila je skladište građevinskog materijala, a prodavnica mješovite robe br. 2 u Gornjim Agićima snabdijevala je seosko stanovništvo i kućnim namještajem. To je bilo značajno zato što je veliki broj seoskih poljoprivrednih porodica mogao da na kredit dobije sve što je trebalo za izgradnju i namještanje kuće. Tako su konačno stare kuće, uglavnom šeperuše, bez soba i kupatila, i sa petrolejkama zamijenjene novim i većim kućama, opremljenim savremenim namještajem i kućnim aparatima. Oni najnapredniji uveli su i centralno grijanje.

Izgradnjom puteva i uspostavljanjem desetak autobuskih linija dnevno, otvaranjem nove pošte i ambulante, elektrifikacijom, izgradnjom vodovoda i kanalizacije, savremene osnovne škole za 1600 đaka, novih kuća i novih farmi, teška materijalna i kulturna zaostalost postaje prošlost, a razlike u uslovima života između sela i grada u dolini Japre gotovo da su izbrisane. Takav brižljivo planiran privredni, socijalni i kulturni razvoj i napredak, ostvaren kroz uporan i težak rad, saradnju i zajedništvo označio je stvaranje novih odnosa među ljudima i nove seoske društvene zajednice, to jest nove ruralne društvenosti. Zahvaljujući ovim društvenim promjenama, može se slobodno reći da je sumrak poratnih podgrmečkih sela preobražen u osvit. Bio je to veliki iskorak ovih sela u civilizaciju.

Saradnja opštine i zadruga za pamćenje – Nikica Živković, predsjednik opštine i Dragan Antonić direktor Zadruga

Zadrugari sa jedene od zadružnih svečanosti

Pored pomenutih 13 dobro opremljenih prodavnica zadruga je u 1970. godini otvorila nove prodavnice u Budimlić Japri, Suhači i Gornjim Agićima. Uz prodavnice su izgrađene i društvene prostorije. Poslije akcije na izgradnji i renoviranju puta u kojima su učestvovala domaćinstva, pokrenute su nove akcije na elektrifikaciji sela: Čelopek, Hozici i Suhača. U 1971. godini elektrifikacija je proširena na sela Kršlje i Gornje Agiće.

Za plodove pomenute saradnje posebne zasluge ima Nikica Živković, predsjednik Opštine Bosanki Novi u periodu od 12 godina. Svestrana dugogodišnja saradnja Nikice Živkovića i Dagona Antonića prerasla je u iskreno i trajno prijateljstvo zasnovano na velikom povjerenju i međusobnom poštovanju. Na ovom mjestu, rizikujući da ne pomenem ili nekog nenamjerno izostavim, zbog protoka dugog vremena, autor ovog teksta želi da navede imena jednog broja ljudi koji su bili Draganovi saradnici, članovi Upravnog odbora i Zadružnog savjeta, politički i drugi aktivisti koji su davali nesebičnu podršku i pomoć i na taj način doprinosili kako razvoju Zadruga, tako i preobražaju mnogobrojnih sela. To su: Jovan Ostojić, Mirko i Ilija Studen, Branko Čulibrk, Ibrahim Ibrahimagić, Milutin Antonić, Stojan Ostojić, Joja Davidović, Jovan Zorić, Abdurahman Alijagić, Šaćir i Muho Alijagić, Mustafa Arslanović, Ignjatije Mutić, Ibrahim Kapetanović, Hasan Alijagić, Mara i Stoja Ostojić, Evica Antonić, djevojački Ostojić, Vukica Davidović, djevojački Karan, Milka Čulibrk, djevojački Repaić, Mileva – Seja i Mara Čulibrk,

Dragica Ćulibrk, Dušan (Marko) Davidović, Nikola Railić – Nidže, Uroš Vujasin, Drago Šteković, Đuro Balaban, Husein Mehinović, Kasim Ćehić, Đuro Vujin, Jakov Goronja, Mišo Ostojić, Smajo Dedić, Mićo Antonić, Gojko Štulić, Himzo Dedić, Brane Ostojić, Drago Davidović, Zijad Fetbegović, Mirko Bursać, Rade Šarac, Nikola Plavšić, Petar Ličina, Abdo i Mustafa Dedić, Sadika i Nijaz Alijagić, Munib Kapetanović, Mile i Milan Gačić, Bogdan Grab, Ilija Vučen, Milan Babić, Mićo Borojević, Sulejman Ćenanović, Atif Blagajčević, Uglješa Lazarević, Vera Zgonjanin, Mile Dmitrašinović, Uroš Gvozden, Salih Osmanagić, Ešef, Almaz i Emin Džafić, Smajil i Sulejman Krupić, Petar Goronja, Sabit i Ćiro Šupuković, Arif Murtagić, Zaim Keranović, Lazar Marin, Dušan Gak, Drago Maran, Milan Vejnović, Husnija Halilović, Zdravko Marin, Kasim Alijagić, Špiro Sladaković, Toma Studen, Ilija Ćopić, Stojan Davidović, Stevo Vekić, Sveto Vukojević, Jovan Rodić, Dušan Rodić, Pero Vekić, Milan Kondić, Branko Davidović, Đuro Balaban, Milan Plavšić, Mika Jelisavac, Mirko Drljača, Ado Tatarević, Hasib Zdionica, Dušanka Vladušić, djevojački Ivančević, Drago Umićević, Rade Kenjalo, Ibro Šehić, Sulejman Alijagić, Rade Kapetanović, Alega Arslanović, Šaćir Alijagić, Dolfi Hofman, Dragan Tomašević, Mile Drageljević, Marko i Milja Tomašević, Dana Todić, Emira Toromanović, Mile Balaban, Mehmed i Ibrahima Kapetanović, Drago Mutić, Muharem Arslanović, Rajko Makivić, Joja Karlica, Dušan Rajlić, Jovan Umićević, Braco Radanović, Marko Ličina – Mako, Miloš Bijeljac, Marko Karan, Mladen Vejinović, Braco Sovilj, Milica Mutić, Stojan Tomaš, Božo Marin, Mihajlo Bogić, Milan Bogić – Mićo, Ilija Ljepoja, Miloš Ljepoja, Brane Ljepoja, Gavre Panić, Đorđo Vujasin, Lazo Stjepanović, Hamdija Ekić, Hašim, Hase, Rešid i Ibro Mehinović, Selim Ćenanović, Mehmed Hamzagić, Muharem Isaković, Bogdan Dmitrašinović i dr.

Dan škole – zadružna svečanost

Krajem 1970. godine Zadruga je navršila 25 godina uspješnog rada izrastajući iz godine u godinu u jaku privrednu organizaciju i centar svih akcija za razvoj područnih sela. Kolektiv Zadruge je odlučio da ovaj veliki jubilej proslavi na već tradicionalnom slavlju – Dan škole u Čelopeku, posljednje nedjelje u maju.

Ovo tradicionalno slavlje slobodarskog naroda Podgrmeča, doline Japre i Potkozarja imalo je te godine izuzetno svečan i radostan jubilej – istinsko zadružno slavlje naroda svih područnih sela. Glavni domaćin ovog narodnog zbora bio je zadružni lider i

Dan škole kao i zadružna svečanost prerastao u veličanstven zbor i narodno slavlje Podgrmeča - Mladen Oljača, književnik govori okupljenom narodu sedamdesetih godina u Donjim Agićima

narodni prvak Dragan Antonić koji je svake godine otvarao ovu manifestaciju, a jedne godine se u ime Predsjedništva Republičke konferencije SSRN BiH obratio okupljenom narodu prigodnim govorom. Inače, Dan škole kao i zadružna svečanost prerastao je u tradicionalni veličanstven zbor i narodno slavlje svih okolnih sela doline Japre, Podgrmeča i Kozare. Najčešće na ovom zboru narodu su se prigodnim govorom obraćali istaknuti savezni i republički funkcioneri, kao i rukovodioci opštine. Na ovoj podgrmečkoj manifestaciji koja se zvala „Zbor bratstva i jedinstva” govorili su između ostalih: Ahmet Šehović, Hajro Kapetanović, Osman Karabegović, Dragan Antonić, Esad Cerić, Lazo Vukota, Žarko Zgonjanin, Nikola Stojanović, Mladen Oljača, a od opštinskih funkcionera govorili su Dušan Vujanović, Mileka Vujatović, Kasim Falan, Gavro Bogić i drugi. Osim pomenutih funkcionera na ovom zboru u posjeti Zadrugi i njenom direktoru Draganu Antoniću bili su i istaknuti ratni generali Vojo Todorović, Petar Vojinović, Ljuban Škondrić, Hamdija Omanović kao i pukovnici, porijeklom iz ovog kraja, Dušan Karan, Ferid Dedić, Vid Ličina, Perica Vukojević, Dušan Repaić i Stanko Plavšić. Takođe, na ovom zboru, u periodu sve intenzivnijeg razvoja Zadruge, podnošeni su izvještaji u obliku rezimea o tome šta je urađeno u prethodnoj godini i koji su ciljevi i planovi predviđeni za

narednu godinu. Nakon zvaničnog dijela ovog programa, nastavljalo se sa kulturno-zabavnom manifestacijom u obliku takmičenja u pjevanju, sviranju i recitovanju. Pored toga, organizovana su, na pozornici, gimnastička takmičenja, a na livadi u zadružnom dvorištu tradicionalna sportska nadmetanja u natezanju konopca, trčanju u vrećama, bacanju kamena s ramena, a kasnije uključena su i takmičenja seoskih ekipa u odbojci i fudbalu. Poslije ovog završnog, kulturno-zabavnog programa, koji je godinama uspješno vodila nastavnica Ibrahima Kapetanović, nastavljalo se sa narodnim veseljem, druženjem ljudi cijelog Podgrmeča sa gostima iz Potkozarja, sa Banije i drugih mjesta banjalučke regije. Bio je to susret i sastanak revolucionara i prvoboraca ovog legendarnog ustaničkog kraja. Ali, i susret mnogih ljudi iz doline Japre koji su u to vrijeme bili na privremenom radu širom Jugoslavije i u inostranstvu. Oni su sa zadovoljstvom dolazili na ovaj zbor sa svojim porodicama da uveličaju ovu manifestaciju, da se vide sa svojim komšijama, prijateljima i gostima. Druženjem uz pjesmu, uz harmonike i igru ovo jedinstveno narodno slavlje obično se produžavalo do kasno u noć sa obećanjem za ponovnim viđenjem iduće godine posljednje nedjelje u maju kada Zadruga u saradnji sa Mjesnim odborom Socijalističkog saveza i školom organizuje ovaj veličanstveni narodni zbor.

Uprava Zadruge njegovala je niz lijepih običaja i gestova. Tako, na primjer, svake godine krajem decembra svim svojim članovima i stanovništvu Podgrmeča i opštine čestitala je srećnu i uspješnu Novu godinu u tadašnjem nedeljnom Listu za selo Bosne i Hercegovine „Zadugaru“. Tom prilikom za članove Zadruge štampan je i kalendar sa aktuelnim informacijama o ostvarenim uspjesima u poslovanju Zadruge kao i o ostvarenim zadružnim aktivnostima na razvoju sela i budućim planovima.

Saradnja sa Kombinatom – vrhunac razvoja

Zadruga „Agići“ u periodu od 1963. do 1973. godine imala je izuzetan poslovni uspon. Proširila je svoju djelatnost na cijelo područje Podgrmeča, zatim u Dobrljinu na području Potkozarja kao i drugim opštinama kao što su Sanski Most, ali i Dvor na Uni i Kostajnica u susjednoj Hrvatskoj. Osim finansijskih efekata, ova zadruga, mjerena društvenim mjerilima, u pogledu cjelovitog preobražaja sela i poljoprivrede postala je velika zadruga. Međutim, tačka preokreta u pogledu intenzivnijeg jačanja kapaciteta same Zadruge, kao i stvaranja tržišne proizvodnje kroz desetine novoizgrađenih farmi svojih članova, desila se nakon udruživanja Za-

druge sa Agroindustrijskim i prometnim kombinatom „Bosanska Krajina”. Ovaj kombinat predstavljao je veliki sistem, obuhvatao područje osamnaest opština, iz oblasti primarne poljoprivredne proizvodnje, prehrambene industrije, robnog prometa i naučno-istraživačke djelatnosti. U početku Zadruga „Agići” bila je jedna od 78 osnovnih organizacija udruženog rada, a u kasnijoj reorganizaciji kombinata postala je jedna od radnih organizacija. U okviru Kombinata Zadruga je imala odgovarajući položaj i uvažen tretman. Na samom startu počela je da intenzivnije unapređuje stočarsku proizvodnju. Putem kredita svojim članovima obezbijedila je 142 junice za priplod i 135 priplodnih ovaca. Organizovala je proizvodnju mlijeka kod 200 poljoprivrednih gazdinstava. U periodu između 1975. i 1980. godine snabdijevala je proizvođače potrebnom opremom i reprodukcijским materijalom godišnje sa oko: 1000 tona mineralnog đubriva, 150 tona sjemena pšenice, 15 tona kukuruza, 5 tona sjemena krompira, 170 tona koncentrovane hrane. Osim toga, zahvaljujući saradnji sa Kombinatом, zadruzi je omogućen i značajan napredak u mehanizovanju poljoprivredne proizvodnje. U pomenutom periodu za potrebe udruženih članova kupljeno je 48 traktora sa potrebnim priključnim oruđima, a u naredne tri godine još 50 traktora. Zadruga „Agići” osamdesetih godina ima 130 udruženih članova – poljoprivrednih proizvođača, ali svojom aktivnošću obuhvata i veliki broj ostalih gazdinstava. U okviru Kombinata, stasava u radnu organizaciju sa preko 100 zaposlenih radnika među kojima su dva diplomirana inženjera poljoprivrede, dva poljoprivredna tehničara, sa višom stručnom spremom jedan radnik, srednjom 10, visokokvalifikovanih četiri, kvalifikovanih 71, a ostali su nekvalifikovani radnici.

Poslije ukidanja seljačkih radnih zadruga na području opštine djelovalo je devet zemljoradničkih zadruga sve do 1963. godine, kada su zadruge u Blagaju, Maloj Novskoj i Velikoj Rujiškoj, zbog slabih rezultata u poslovanju, ušle u sastav Zadruga „Agići”. Te godine, takođe, prestale su sa radom zadruge u Dobrljinu, Rudicama i Blatnoj, a 1979. godine Zemljoradnička zadruga „Bosanski Novi” integrisana je u Trgovačko-ugostiteljsko preduzeće „Jedinstvo”, tako da se na području opštine zadržala samo Zemljoradnička zadruga „Agići”. Bila je jedna od rijetkih organizacija koja je osnovana 1945. godine i neprekidno pozitivno poslovala i postojala sve do posljednjeg rata. Osamdesete godine, kao što je već rečeno, imala je 130 udruženih poljoprivrednika i 300 kooperanata, među kojima su bili značajni proizvođači tovne junadi, svinja, živinskog mesa i jaja. Na području cijele opštine otkupljivala je mlijeko za Banjalučku mljekaru i osamdesetih godina dostizala dnevni otkup

od 10 000 litara mlijeka od 370 proizvođača. Zanimljivo je napomenuti da je ova zadruga uspjela da prodre i na jadransko tržište. Tokom ljetnih turističkih sezona splitske i dubrovačke hotele snabdijevala je punim šleperima konzumnih jaja iz farmi svojih članova. Takođe, bio bi kuriozitet i za ova vremena: Zadruga je imala na Splitskoj tržnici zakupljenu tezgu za plasman domaćih proizvoda zdrave hrane proizvedenih u Podgrmeču.

Nekoliko godina pred kraj Draganovog radnog staža, dužnost direktora preuzima Mišo Ostojić, dotadašnji šef računovodstva Zadruge. Tada Dragan postaje savjetnik, a istovremeno bio je i predsjednik Skupštine udruženih zadrugara, kao i novoizabrani predsjednik Radničkog savjeta AIPK- a „Bosanska Krajina”. On i dalje nastavlja da, punim svojim kapacitetom, daje veliki doprinos razvoju Zadruge, razvoju sela bosanskonovske opštine i pruža veliku podršku novom direktoru Zadruge. Gotovo sve svoje snove o preobražaju i razvoju zadrugarstva, sela i poljoprivrede, Dragan je i ostvario. Ali, nije uspio da reguliše korito rijeke Japre sa izradom sistema za navodnjavanje. Pripreme za drugi cilj koji je bio zacrtao – izgradnju Fabrike za preradu kupusa, priveo je kraju u pogledu izrade projekta, određivanja lokacije i zatvaranje konstrukcije finansijskih sredstava. Prerana smrt zaustavila ga je da ovaj projekat realizuje. Imao je ideje i planove za razvoj seoskog turizma, izgradnju turističkih objekata uz dolinu Japre i rekreativnog centra na Hozića kamenu za zaposlene radnike velikog Kombinata. Ali, prije

Kolektiv zadruge „Agići” 1970.

Novi zadrugari koji su pristupili udruživanju u Zadrugu „Agići” krajem sedamdesetih godina

toga, trebalo je asfaltirati put kroz dolinu Japre, ili barem spojiti asfaltni put od Blagaja do Suhače, jer između Agića i Suhače asfaltiranje je bilo završeno. U dovršenju ovih planova preduhitrila ga je viša sila tako da je ostavio da to završe buduće generacije. Za svoj rad Dragan Antonić je dobio nekoliko značajnih ordena među kojima su Orden zasluga za narod sa srebrenom zvezdom, koji mu je dodjeljen 1972. godine i Orden rada sa srebrenim pa onda i zlatnim vencem. Zadružni savez Jugoslavije 1980. godine dodijelio mu je Zlatnu plaketu u znak priznanja za izuzetan doprinos razvoju poljoprivrede, zadrugarstva i socijalističkih samoupravnih odnosa na selu. Dobio je i nekoliko plaketa i povelja. Da li se na ovaj način društvo, opština, dolina Japre i mjesno područje Donjih Agića dovoljno odužilo ovom izuzetnom neimararu i graditelju novog sela i poljoprivrede, vrijeme će da presudi!

Može se slobodno reći i ocijeniti da je novi direktor zadruge nastavio već trasirani put razvoja i stabilnog poslovanja Zadruge i poslije Draganove smrti 1983. godine pa sve do početka posljednjeg rata. U tom periodu Mišo Ostojić (1936 – 2019) uspješno je rukovodio Zadrugom, proširio njenu djelatnost i na druga područja, povećao broj prodavnica mješovitom robom, kao i broj zaposlenih, te u uspješnoj saradnji sa Kombinatom, dao veliki doprinos da se u zadružnom krugu, kojeg je proširio za nekoliko dunuma, izgradi i otvori velika samoposluga sa mesnicom, te izgradi i zadružni restoran „Breza”. Nažalost, tokom rata, kao što je poznato, došlo je do razaranja cijele bivše nam države Jugoslavije pa samim tim počelo

je i raskopavanjeove, jedinstvene Zemljoradničke zadruge „Agići” čiji je jedan dio u Čelopeku takoreći vegetirao još nekoliko godina poslije rata do konačnog stečajnog postupka. Tada je, na inicijativu mnogobrojnih zadrugara, novoosnovana Zadruga „Agrojapra” kupila 2006. godine zadružne objekte zajedno sa zadružnim krugom u Donjim Agićima. Kupljene objekte, „Agrojapra” je renovirala i stavila ih ponovo u funkciju daljeg razvoja zadrugarstva u dolini Japre, nastavljajući uspješno zadružnu tradiciju, sada već dugu skoro osamdeset godina. Preostali objekti zadruge „Agići”, koji su se nalazili u više sela opštine Novi Grad, formalno su pravnim putem preuzeti, neki porušeni – devastirani u ratu, a neki kupljeni na pomenutom stečajnom postupku. Ni jedan od tih objekata danas nije u funkciji zadrugarstva.

Međutim, poslije rata i Dejtonskog sporazuma stvoren je novi društveni i politički poredak, pa je trebalo tražiti i nove puteve zadružnog organizovanja i primijeniti neke od zadružnih modela koji su dali rezultate u nekim zapadnoevropskim društvima. O stasanju nove zadruge „Agrojapra” i njenim fazama razvoja u šestom poglavlju ove knjige opširnije pod naslovom: Priča o začetniku i nastavljajcima

Milovan Antonić

Štedna knjižica članova Zemljoradničke zadruge „Agići”

2.

**DRAGAN ANTONIĆ
U SJEĆANJIMA
NJEGOVIH
SAVREMENIKA**

Dragan Antonić

BIO JE TO ČOVJEK KAKVOG NE PAMTI JAPRANSKA DOLINA

Iu današnjim selima širom Republike Srpske, pa i cijele Bosne i Hercegovine, ima entuzijasta, sanjara, zavičajaca koji su, iz ljubavi prema svome rodnom kraju, sposobni da se prihvate predvodničke uloge razvoja sela, a to je moguće samo razvojem zadrugarstva. Da bi se uradili veliki poslovi, prethodno je potrebna spremnost na ličnu žrtvu pojedinaca i ljudi koji ih slijede u zadružnoj ideji. Ta lična žrtva ogleda se u ličnom primjeru koji potvrđuje da između riječi koje se izgovore i urađenih djela nema razlike. Baš takav seoski prvak bio je i Dragan Antonić iz Donjih Agića.

Kada se kao mlad čovjek poslije Drugog svjetskog rata, gdje je ratovao na pobjedničkoj strani, vratio u zavičaj nije želio da, poput većine svojih vršnjaka i zemljaka, život nastavi u Banjaluci, Sarajevu, Beogradu, gdje se bolje i lagodnije živjelo. Da onda iz jednog od tih gradova dolazi ljeti u zavičaj i da tako ublažava zavičajnu nostalgiju. Dragan Antonić je ostao u zavičaju i cijeli svoj život je podredio ratom opustošenoj Japranskoj dolini i njenom napretku i razvoju. A seoski, podgrmečki zavičaj se u tadašnjim društvenim okolnostima mogao razvijati samo uz pomoć zemljoradničke zadruge, koju je Antonić osnovao i na čijem je čelu bio do kraja života. Zajedno sa svojim zemljacima, svih vjera i opredjeljenja, on je prvo obnavljao sela, gradio puteve, na Japri i njenim pritokama podizao mostove, gradio škole. Zatim je obezbjeđivao kredite za jačanje seoskih domaćinstava. Ljudi su ga voljeli i cijenili, njegova riječ je bila zakon, o njemu se daleko čulo. Za svoj rad primio je najviša društvena priznanja u svome vremenu, o njemu je pisala ondašnja štampa.

Dušanka Ljepoja,
poljoprivrednik iz Sokolišta

TAKVI SE RIJETKO RAĐAJU

Dobro se sjećam tog vremena, vremena kada su odlično radile zadruge, a naša Zadruga „Agići” je imala pravog junaka za direktora, to jest čovjeka koji je sve mogao i sve želio učiniti za selo i seljaka. Direktor Dragan je bio veliki prijatelj moga oca Gavre Panića. Dobro se sjećam Dragana. Bio je za to vrijeme da tako kažem nezamjenljiv, dolazio je da pomogne, da da svoj doprinos u svakoj situaciji. Ova štala je od tog vremena stalno u funkciji, a i prvi traktor u ovo domaćinstvo je ušao uz Draganovu pomoć. Gdje god dođete u ovoj Japranskoj dolini čućete da se o njemu govori sa velikim poštovanjem. Ja sam ubijeđena da se takvi ljudi rijetko rađaju i znam zasigurno da će ga narod ovog kraja dugo pamtiti i poštovati. Vrijeme prolazi, a objekti koji su izgrađeni prije 30 godina stoje i upotrebljavaju se. Sjećam se tog vremena. Bila sam mlada, znam da smo se svi divili direktoru Draganu, a stariji su ga neizmjereno poštovali i svako je želio da čuje njegov savjet o životu i radu. Sve je tada u Zadruzi bilo organizovano - i to i otkup i to je funkcionisalo odlično. Od tada do danas nisam upoznala čovjeka koji je imao toliko snage, volje, poštovanja.

Sokolište, 2012.

Zaim Keranović,
stolar iz Suhače

ZASLUŽIO JE DA GA POMINJEMO DOK JE BOGA I NARODA

Nije lako govoriti o Draganu Antoniću, a nije lako zato što je cijela ova dolina na neki način Dragan Antoniće. Puno je on toga doprinio i treba se dobro prisjetiti šta kazati, šta izdvojiti, odakle početi. Pitam se kako izvući srž i reći ono što najbolje karakteriše tog velikog čovjeka, kojeg sam volio i poštovao. On je cijeli svoj vijek upotrijebio radeći za ovu našu dolinu, pa možda ga je to rano i odnijelo, pokosilo. Umro je misleći na ovu prekrasnu dolinu. Nije mu bilo lako cijeli vijek se boriti i iz ništa stvarati nešto, a to je uporno i numorno radio.

On je kao mladić još u Drugom svjetskom ratu bio u ropstvu u njemačkom logoru u sjevernoj Norveškoj i kada se vratio došao je u ovu Japransku dolinu, a u njoj sve pogorjelo, porušeno, uništeno, sve jad i čemer. I u takvim uslovima je formirao zadrugu, prvenstveno kao poljoprivrednu zadrugu. I sve te zadruge koje su na brzinu formirane su propale, doživjele su potpuni krah, ali ne i Draganova zadruga, to jest ZZ „Agići” iz Donjih Agića. Direktor te uspješne zadruge Dragan je pomagao ljudima na sve načine, a često si ga mogao vidjeti i sa lopatom na cesti. Gradio je korak po korak put kroz do tada besputnu, a prelijepu dolinu. Nije se libio što je direktor zadruge, bio je ravan svakom našem seljaku. Nije želio da se uzdiže iznad njih, da ih potcjenjuje, volio ih je a zaslu-

živao je da vole i poštuju i oni njega. U sve bolje objekte, puteve, mostove, škole, domove u dolini Japre veliki doprinos je ugradio i Dragan Antić, neumorni graditelj i vizionar. Da bi se gradilo po dolini, uspijevao je da dovede ljude iz vlade iz Sarajeva i Beograda i da svojim autoritetom isposluje da se gradi i da se ide ka napretku. Od rata do smrti je biran za narodnog odbornika, a bio je ugledom daleko ispred nekih političkih funkcionera koji su dolazili i odlazili, a trag u vremenu nisi ostavljali. Imao je ideju, viziju, šta i kako činiti za dobrobit ovog naroda. Predlagao je i dobijao pomoć da njegova ideja bude realizovana na opštu radost stanovnika ove doline. Mora se znati da u tom vremenu nije bilo ni puteva, ni mostova, počeli smo sa izgradnjom prvo drvenih mostova. Izgradili smo most na rijeci Sani u Blagaju, jer do tada smo zavisili o kerepu (skeli) i nikada neću zaboraviti radost zbog tog izgrađenog mosta. Bio je to i podvig koji je dugo pamćen u ovom kraju.

Zadruga na čijem je čelu bio imala je prodavnicu, a podsjećam vas da se u to vrijeme roba za potrebe te zadruge dovozila zaprežnim kolima iz Prijedora, što je u to vrijeme bio cijeli dan putovanja. Muka je muku stizala, a Dragan se sa svakim problemom rvao, pobjeđivao i pokazivao da je jedan izuzetan i čovjek i rukovodilac. Bio je borac kakvog do tada ova dolina nije zapamtila. Mogao je, i pozivan bio, da ode dalje na viši položaj, ali on je ostao ovdje da svoju dolinu podiže uprkos gotovo nesavladivim problemima koji su postali svakodnevnica. Ja sam se sa Draganom znao, da tako kažem, od ranog djetinjstva jer su se sva plemena doline poznavala. Postojala je dobra saradnja i naših starih i mi smo nekako tu saradnju nastavili kao normalan vid komunikacije. I ja sam bio aktivista sa njim, a želim da kažem da bih pogriješio da ne spomenem još jednog Dragana (ili kako smo govorili „Dragan broj dva”), a mislim na Dragana Rudića, direktora „Autoprevoza” iz Dvora na Uni. Zajedno sa svojim imenjacom obezbijedio je prvu autobusku liniju kroz japransku dolinu. Bio je to za ono vrijeme događaj koji je pobudio veliko interesovanje, tako veliko da se prvom autobusu veselilo i staro i mlado. Taj autobus je dočekan pjesmom, a na njemu su se vijali ručnici kao dar i nagrada za trud koji je uložan da se uspostavi autobuska linija. Tada su i novine pisale o tome i pamti se naslov: „Dva Dragana, dva jarana”. Potrebna infrastruktura, to jest put i mostovi, građeni su s pjesmom i radošću pa su čak i učenicima naših osnovnih škola dali svoj doprinos u ovom važnom poslu, a sve je to koordinirao i nadzirao direktor Dragan. Poslije je došlo vrijeme elektrifikacije, veliki posao. Na čelo se opet stavio Dragan, pa izgurasmo i to vrijeme i rekosmo zbogom petrolejkama. I da ne nabrajam više, kratko rečeno: sve što se ovdje radilo i gradilo

protkano je djelom ili idejom Dragana Antonića, junaka tog teškog vremena. Ja sam sa njim zajedno bio u nizu aktivnosti i ponosan sam na to, a koliko je meni pomogao teško je i ispričati. Zgrada mjesne zajednice i osnovne škole u mom selu Suhaći je izgrađena prvenstveno po ideji Draganovoj uz ogromnu pomoć zadruge na čijem je čelu bio. Sa Jugoslavenskom narodnom armijom Dragan je imao odličnu saradnju. Prisjećam se da je jedna inženjerijska jedinica iz Karlovca svojim mašinama pomogla u svemu što je trebalo. „Sve za progres“, govorio je on. Ni jedna kuća u ovom kraju nije ostala nepokrivena da zimu dočeka nezavršenog krova. Domaćin nije morao moliti zadrugu, on je, to jest naš Dragan, kako smo ga svi zvali, i domaćinovu brigu brinuo. Pošalje on crijep da se kuća pokrije pa onda sa domaćinom dogovara kada će i kako vratiti dug.

Čojstva je u njemu bilo toliko da je zaslužio da ga ova dolina spominje dok je boga i naroda. Ja sam po zanimanju stolar i radio sam sve što je bilo potrebno za zadrugu od stolarskih poslova. Bio sam tada zaposlen u državnom Preduzeću „Građevinar“ i odlučio sam da se zbog daljine mog preduzeća osamostalim i počnem raditi za sebe kao privatnik. Naumio jesam, ali nisam imao sredstava da kupim opremu, to jest mašine. I dođe jednom Dragan sa Kasimom Čehićem sa kojim je mnogo sarađivao i vjerovao mu i pita čime ja mislim raditi kada mašina nemam. Pita Kasima kakav sam čovjek i smije li mi dati pozajmicu iz zadružne kase. Obrati se meni sa pitanjem šta mi treba, a ja rekoh: „Novac u zajam“, i strašljivo izustih da je to sto hiljada dinara, što je otprilike deset ili više radničkih plata bilo. Bio sam iznenađen, a opet sam nekako znao da će mi on pomoći jer do tada sam vidio da nikada i nikoga nije odbio. Ispričam im da bih želio kupiti mašine, ali da sredstava nemam. Uze olovku pa napisao nešto i reče da idem u zadružnu trgovinu da mi se isplati tražena suma. Eto, tako sam počeo moje bavljenje privatnim poslom, zahvaljujući tom dobrom čovjeku i njegovoj svesrdnoj pomoći. Kasnije sam posao jako razvio i imao zaposlenih po nekoliko radnika. Kad god mi je zatrebalo novaca, javim se Draganu i da mi on iz zadružne kase, a ja pošteno vratim. I hiljadu godina da živim, nikada ne bih mogao da se ne sjetim dobrote tog čovjeka, njegovog ljudskog i prijateljskog odnosa prema svima. Junak je to bio, heroj rada, kažem vam, ove prelijepe japranske doline koju je u srcu nosio.

Ne bi se dalo ni izbrojati koliko je ljudi zaposlio na realizaciji svojih projekata koji su unapređivali ovaj kraj. Bio je sluga naroda, sluga napretka i zato se o njemu treba govoriti sa posebnim poštovanjem. Nije pomogao samo meni, već sam lično vidio da je nekim siromašnim ljudima iz vlastitog džepa, a ne iz zadružne kase, po-

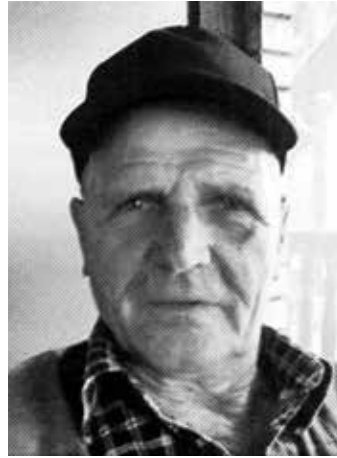
magao da porodicu prehrane onako čisto iz ljudske dobrote koja je zadivljivala i koja je od njega učinila veliku i omiljenu ličnost ove naše doline.

I, na kraju, da vam kažem volio sam tog čovjeka i žalio sam kada je relativno mlad otišao, žalio sam ga iskreno kao brata. Eto, i njegov sin Milovan je uložio ogroman napor da zadruga opet radi, iako je poslije Draganovog odlaska bila ugašena. Poštujem Milovana, u mnogo slučajeva je pravi Draganov sin, prvenstveno po zalaganju i želji da zadruga bude nosilac razvoja ovog kraja. I evo kao što se vidi rezultati su tu i ja se radujem svakom uspjehu sina čovjeka kojeg sam toliko poštovao.

Suhača, 2012.

U zadružnom dvorištu svake godine održavao se veliki narodni zbor – poslije svečanog programa sastavni dio narodnog veselja bilo je nezaobilazno Kozaračko kolo

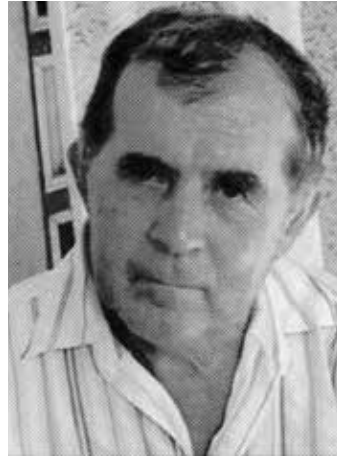
Sulejman Čenanović,
kovač iz Hozića

GRADIO NAM JE PUTEVE, ŠKOLE I MOSTOVE

Dragan Antoniće, šta da kaŹem o toj ljudskoj veliĉini? Prvi ĉovjek u ovoj dolini, najbolji i najpošteniji kojeg sam znao. On je svojim velikim radom napravio i skoro trideset pet godina odrŹao i razvijao Zemljoradniĉku zadrugu „Agiĉi“. Kada je formirana zadruga prvo se poĉelo sa otkupom jaja i šlipera (pruŹni pragovi od drveta), pa zatim drvenog ćumura i sve to je odvoŹeno u Blagaj i tovareno na vagone za izvoz u Italiju. Puno puta sam svojim oĉima vidio da je i direktor zadruge Dragan, nimalo se ne Źtedeĉi, utovarao tu robu u vagone. Bili su to poĉeci kojih se uvijek rado sjeĉam i svaki put pomislim na tog ĉovjeka koji je bio dobar i predobar za sve i svakoga. Zadruga je rasla i razvijala se voĉena sigurnom rukom vrijednog direktora. Kasnije su nabavljeni i traktori, sve to zahvaljujuĉi Draganovoj upornosti. Pored volje, imao je i veliko znanje, a bogami i poznanstvo sa rukovodiocima opŹštine, Republike pa i drŹave. Svi su ga poŹtovali, od seljaka do politiĉara, zasluŹio je da bude svugdje rado primljen, a znao je u ovoj dolini i doĉekati koga je trebalo. Kada je doŹlo vrijeme nabavke mehanizacije, naŹa zadruga je prednjaĉila u tome. Imali smo ĉak ĉetrnaest vrŹalica, Źest traktora, a zadruga je bila najbolja i to ne samo u naŹoj opŹštini. Zahvaljujuĉi njemu, razvijao se ovaj kraj, a on je

bio uvijek u poslu, u razgovoru i dogovoru šta još učiniti i kako ubrzati napredak. Ja sam neprestano bio vezan za zadrugu, opravljao sam sav poljoprivredni alat. U to vrijeme sam radio kovačke poslove zajedno sa svojim ocem, a sjećam se da su se i moj otac i Dragan vrlo uvažavali. Naša kovačka radionica je radila i tada složene poslove kao pravljenje, odnosno tokarenje osovina, recimo za vršalice i sve drugo. Bili smo servis toj uspješnoj zadruzi. Sa Draganom sam doživio puno lijepih trenutaka, rada, akcija, pjesme, veselja. Bio sam ponosan na naše prijateljstvo i godilo mi je što sam bio čovjek od povjerenja za svoje selo i šta je trebalo mom selu Hozici išlo je preko mene. Koliko se sjećam prva velika akcija bila je pravljenje puta kroz našu dolinu. Izvlačili smo kamen, a od opštine smo dobili valjak koji je valjao postavljeni kamen. Nebrojeno akcija je vodio taj vrijedni čovjek i gotovo nikada i niko nije ni pokušao da izbjegne neku od akcija. Mnogo se radilo, ali niko nije osjećao teret. Posebna priča je most u Blagaju, to se ne zaboravlja. Koliko je samo truda tada uložio naš direktor u izgradnju ovog mosta, mislim da je tada već postao legenda. Vodio je akciju, poslije Drugog svjetskog rata, oko izgradnje škole u mom selu Hozici. Puno me sjećanja veže za njega i kažem da se takav čovjek rijetko rađa. Sjetim se da je sirotinja uvijek u njemu imala podršku. Miloštu je kupovao iz svog džepa i davao nemoćnim. Mnogo sam puta to vidio svojim očima. Dođe siromah kod Jovana Zorića, koji je radio u zadružnoj trgovini, pa pita može li na veresiju, ovaj ga uputi direktoru Draganu. Kada eto ti Dragan, direktor, pa kaže Zoriću da čovjeku spremi tražene stvari, a račun će on platiti. To nikada neću zaboraviti, a svima ću to pričati kao primjer ljudske dobrote. Pa šta da vam kažem nego -volio sam tog čovjeka, a i on mene. Šteta je što takvi rano odu, a njega žalim jer je bio iznad svih nas.

Hozici, 2012.

Dragan Vujašin,
poljoprivrednik iz Kršalja

VODIO NAS JE DA VIDIMO KAKO DRUGI ŽIVE

Sve što bih rekao (a bojim se da ću nešto izostaviti) gotovo da nema riječi kojima znam reći koliko je bila dobra naša saradnja. Nemjerljiv je ovim današnjim mjerama doprinos Dragana Antonića ovoj našoj rodnoj dolini. Evo nema ga skoro trideset godina, a sjećanja na njega mi ne blijede i nekako u svakoj mucu mi je na umu. Sve mislim da bi mnogo bolje bilo i lakše bi se riješio svaki problem da mi je njegov savjet dostupan. Mislim da je zaista nemjerljiv njegov doprinos razvoju poljoprivrede, gradnji puteva i svakog drugog vida napretka. Nije on nedjeljom ladovao i sjedio, već akcije na popravku ili probijanju puta organizovao. I sam je radio i davao nadu da je pred nama bolja budućnost, a sve to ličnim primjerom, uvijek prvi ispred svih. Preko njega i zadruga narod je dobio kredite, počeli smo nabavljati poljoprivredne mašine, a mnogo je zaslužan i za izgradnju štala u kojima smo tovali bikove, kao i štala za muzne krave. Izgradio sam štalu za tov 50 bikova. Od tog posla sam kuću napravio i djecu školovao. Utoviš bika, zadruga ga otkupi, nismo se oko prodaje brinuli, kud bi ljepše i lakše. A tek koliko je uradio na unapređenju mljekarstva, pa na obrazovanju poljoprivrednika. Vodio nas je da vidimo kako to drugi rade, na primjer u Hrvatsku i Sloveniju. Vodio nas je u Bjelovar i Mursku

Sobotu da biramo junice i više puta na Međunarodni poljoprivredni sajam u Novom Sadu.

Sjećam se da nam je pričao kako je teško robovao u Norveškoj, i to kako je ostao živ zahvaljujući snalažljivosti. Tražili su zidare da zidaju i on se javi da zna zidati. Upotrebljavao je mahovinu umjesto maltera i tako se spasio sigurne smrti. Ako mogu reći da boljeg čovjeka i uspješnijeg rukovodioca nisam nikada upoznao i srećan sam i ponosan što smo drugovali. Sa Draganom sam i drugovao i volio ga, a evo sa njegovim sinom Milovanom sam među prvima počeo saradnju u ovoj novoj zadrugi. I vrlo sam srećan što je ovaj mlađi Antonić nastavio da radi na unapređenju ovog kraja, a još sam i ponosan na njega jer je sin moga velikog prijatelja koji je bio veliki čovjek, gromada koja će se pamтити. Eto dva Antonića su nekako sinonim zadrugarstva ovdje u Japranskoj dolini

Kršlje, 2012.

*Zadrugari iz Donjih Agića
na Novosadskom poljoprivrednom sajmu 1955. godine*

Luka Vukojević,
poljoprivrednik iz Čela

U SVAKOM DOMU BIO JE DRAG GOST

Poznao sam dobro direktora Dragana i eto nama sreće da je duže poživio. Bio je to čovjek od akcije, vrijedan i čestit do te mjere da si ga morao poštovati. Nije on bio dobar samo ovom selu. Pitajte sve seljane Japranske doline u dvadesetak sela, i svi će vam reći ovako kao ja. Sav napredak je bio njegovo djelo, a kada je otišao, raspala se i zadruga, naročito u posljednjem ratu i poratnim godinama. Poštovan je bio od svih, a tamo u kombinatu AIPK, birali su ga u sve organe, pa čak i za predsjednika Radničkog savjeta koji je predstavljao 20.000 zaposlenih sa područja 17 opština banjalučke regije.

Ovdje u Čelama je bila zadružna štala. On je dolazio sa traktorom kao direktor, kao osnivač, kao vođa zadruge tovario ćumur i vozio na željezničku stanicu u Blagaju. Ništa njemu nije bilo teško, nikakvog posla se nije stidio. Ubijeđen sam da Japranska dolina do tada, a ni do danas nije imala takvog ekonomistu ni radnika, uzornog čovjeka u svemu najkraće rečeno. Taj čovjek je pomagao sirotinju. Sjećam se da je dolazio pa pita ima li Marije Vukelića ili nekog drugog, a kada ga upitamo zašto ga to interesuje, on kratko odgovori da im želi poslati milošte, vreću brašna, ulja, soli šećera, kafe. I tako je godišnje četiri ili pet puta slao tim ljudima milošte

od srca, pa zar nije zaslužio da ga po dobru pominjemo. Ko god je potrebu imao i od njega pomoć zatražio, niko nije bio odbijen. I još nešto da kažem, nije gledao ko je siromah, a ko gazda, sve je jednako gledao i sa svima o svemu i svačemu rado pričao. Savjete je dijelio, a svi su ga rado slušali. Radost svakom domu je bila da ga ugosti kada ih posjeti. Koliko je uzdigao poljoprivredu i kvalitet života u ovoj svojoj rodnoj dolini mišljenja sam da nas je sve zadužio, mnogo dobrote je iza sebe ostavio. Ja sam u njemu vidio velikog čovjeka. Svú mehanizaciju sam preko zadruga uzeo. Volio je počastiti ljude, privući sebi. Zračio je dobrotom i ljudskošću koja se rijetko sreće, to će vam reći sva okolna sela pa i susjedna Banija jer je i tamo mnogo pomogao.

Čele, 2012.

Radost i slavlje u Čelama 1971. godine povodom završetka izgradnje novog puta i dolaska prvog autobusa

Emsuda Krilić,
blagajnica u zadruzi „Agrojapra” iz Donjih Agića

POMAGAO JE SIROMAŠNIM LJUDIMA

U Zadruhu sam došla odmah po završetku ekonomske škole. Bila sam stipendista Zadruga, a pokazalo se da sam došla da na radnom mjestu zamijenim svoga oca. Moj otac Smajo je u Zadruzi „Agići” bio blagajnik. Kada je došlo vrijeme da preuzme poslove na izradi kalkulacija, direktor Dragan je mene rasporedio na radno mjesto blagajnika. A evo i danas sam na tom radnom mjestu kod Draganovog sina Milovana, koji je razvio novu Zadruhu „Agrojapru”, koja je vratila život u dolinu Japre u najnovijoj poslijeratnoj obnovi. Ja sam radila sa Draganom i od njega naučila posao, a sada sa njegovim sinom Milovanom radim već dugo i mogu reći da postoji sličnost među njima. Milovan je vrlo uporan i ne žali truda da postigne napredak Zadruga. Tu liči na oca koji je bio veliki i preveliki. Zanimljivo je da su nam očevi, mislim na Milovanovog Dragana i mog Smaju, imali povjerenje jedan u drugog, a danas Milovan ima povjerenje u mene, koje ja ne bih nipošto iznevjerila.

Moj otac i direktor Dragan nisu bili samo saradnici već i veliki drugari. Vjerovali su jedan drugom. Dragan je bio izuzetan čovjek i rukovodilac pravedan i pomalo oštar. Matematiku i ekonomiju je imao u malom prstu, a knjigovodstvo je poznavao do u

tančine Mislim da ni danas nema takvog rukovodioca. Njemu je bilo svejedno šta radio, da li sjedio kao direktor ili istovarao crijep sa svima nama. Dođe šleper crijepa, na primjer, mi svi iz administracije rukavice na ruke i istovaramo na čelu sa direktorom. Mnogo je poštovao rad i radnika, znao nas je nagraditi podižući nam radni elan. Organizovao nam je i izlete govoreći da je dobro vidjeti šta i kako drugi rade. Sa njim smo putovali: u Austriju, Italiju, Mađarsku, Beograd, Mostar, Užice i ne mogu se baš svega sjetiti gdje, ali bilo je tih da kažem nagradnih putovanja. Dragan je bio poštovan od svih - od opštinskog vrha, od ljudi iz Republike i vrha države, ime mu je bilo poznato i u Banjaluci, i u Sarajevu i u Beogradu znalo se za njegovo pregalaštvo. I u našem tadašnjem kombinatu AIPK bio je cijenjen i poštovan, a sve je to stekao velikim radom i neviđenim pregalaštvom. On je odisao radom, poštenjem, znanjem, a i druge je učio tome. Počelo se od uglja i šlipera, prodavnica, pa sve do tova junadi i pilića, proizvodnje mlijeka i jaja u novoizgrađenim farmama naših članova iz kojih smo snabdijevali domaće tržište, pa čak i hotele na Jadranu. Ovdje su često dolazili rukovodioci iz Opštine, naročito predsjednik Nikica Živković i agronom Milan Pribičević, rukovodioci kombinata AIPK-a iz Banjaluke poput Džavida Gunića, Mirka Majkića i drugih, ali i istaknuti funkcioneri iz Sarajeva i Beograda, čuveni revolucionari-generalni iz Drugog svjetskog rata, zatim poznati književnici i novinari. Svi su oni Dragana mnogo cijenili i poštovali. Zahvaljujući Draganu i njegovom autoritetu, u Zadrugu su imali svi povjerenje, od brojinih članova Zadruga do brojnih naših poslovnih partnera sa područja cijele bivše države Jugoslavije, od Slovenije do Makedonije. Proširio je djelatnosti Zadruga na područje cijele opštine kao i na područje opština Prijedor, Sanski Most, Dvor na Uni i Kostajnica. Pod njegovim rukovodstvom, od 1945. pa do 1983. godine, Zadruga „Agići” nikad nije poslovala sa gubitkom. A tako je nastavila sve do pred rat.

A tek koliko je volio pomoći ljudima, priča je koja se ne smije zaboraviti. Bila je ovdje jedna siromašna žena iz Hozića, Zlata. On je njoj za sve praznike spremao poklon i to iz svog džepa, naglašavam isključivo iz svog džepa. Bio je to čovjek kojeg su jednako voljeli i Srbi i Muslimani, možda Muslimani i više. Nije se to gledalo u to vrijeme ko je ko, a uspješno je organizovao narodni zbor koji se održavao u krugu Zadruga u Donjim Agićima svake godine za 25. maj. Bila je to smotra zadružnog i školskog stvaralaštva doline Japre - Dan škole i dan zadruga, uz narodno veselje i razna pjevačka i sportska takmičenja. Bila je to fešta za sve. Krećili bismo, uređivali, pjevali. Bilo je ljepote u svemu tome. Mnogo mi je bilo žao

kada je otišao, a sigurna sam da do tada nije bilo takve sahrane. Došao narod sa svih strana, nekoliko hiljada ljudi, iz doline Japre, od Banije do Prijedora i Banjaluke, rukovodioci, poslanici, ljudi iz kombinata. Ispraćen je uz sve narodne i vojne počasti. Tada sam se osjećala kao da mi je otišao neko najrođeniji, a tako su govorili i drugi radnici i članovi Zadruga. Bio je čovjek za pamćenje

Donji Agići, 2012.

*Zahvaljujući Draganu, Hasanku Isakoviću,
seoskom poljaru, napravljena kuća*

Drago Mutić,
penzionisani učitelj i bivši direktor osnovne škole u Donjim Agićima

TEŠKO JE POBROJATI NJEVOVA DOBRA DJELA

Dragan Antonić je bio legenda ne samo Podgrmeča već i Potkozarja, a i šire. Uprkos patnjama koje je preživio najprije u logoru na Sajmištu u Beogradu, a zatim u njemačkim logorima na Polarnom krugu u sjevernoj Norveškoj, kao i siromaštvu poslije Drugog svjetskog rata, postao je legenda na obnovi zemlje. Odmah po dolasku sa robije, prihvatio se organizacije zadruga. Organizovao je seljake da se priključe zadrugi i počeo da afirmiše poljoprivrednu proizvodnju i podiže zadrugu na jedan vrlo visok nivo. Teško je za kratko vrijeme pobrojati djela čoveka koji je imao nevjerovatnu energiju i domišljatost kako postupiti u kojem selu. Velika osobina mu je bila to što je svoje znanje prenosio na nas mlađe, a sposobnost organizacije ga je činila neprikosnovenim rukovodiocem i da tako kažem prvim u svakoj akciji. Posjedovao je veliku snagu i dušu za pomoć siromašnim, ali i riječi kako uputiti one bogatije da ne postanu bahati prema drugima. Nemam dovoljno riječi da objasnim kolika je bila njegova pomoć u izgradnji ovog kraja. Napredak je uvijek bio vezan za njega, njegovo djelovanje svugdje i na svakom mjestu u svim selima Japranske doline. U vrijeme kada je Dragan bio na čelu zadruga, ona je bila redovno nagrađivana. Dobili su mnogo priznanja, a zadruga je važila kao

jedna od najboljih. Kao član Predsjedništva socijalističkog saveza BIH, on je afirmisao zadrugu i to ne samo ZZ „Agići” već zadrugarstvo uopšte, jer ideja zadrugarstva mu je bila vrlo bliska, a funkcionisanje zadruga je znao do u tančine. Širio je ideju da zadruge treba međusobno da se pomažu i udružuju u saveze, jer tako imaju bolju perspektivu, to jest lakše i brže savladavaju prepreke koje im stoje na putu. U mnogim selima držao je predavanja o agraru i ekonomičnosti poljoprivredne proizvodnje, o unapređenju seoskih domaćinstava i zadruga. Rado je pomagao i drugim zadrugama, posebno u pravilnom vođenju knjige zadrugara i združnog knjigovodstva.

Što se tiče školstva u kojem sam tada radio, Dragan nam je uvijek bio na raspolaganju ako je trebalo nešto unaprijediti. Gradio je stanove za nastavnike i škole u okolnim selima. Zadruga je u to vrijeme bila oslonac za cjelokupan život sela. Treba znati da je tada bilo vrlo malo obrazovanih ljudi koji su mogli pomoći u rješavanju problema kojih je bilo na pretek. Zajedno sa direktorima škola vodio je akcije govoreći kako djecu treba učiti radu od malih nogu, i sjećam se da su učenici starijih razreda radili i na putu i učestvovali u drugim akcijama. Sada, pola vijeka poslije, možemo reći da je Dragan mnogo pomogao i dao veliki doprinos u izgradnji škola koje su tada bile prepune učenika. U političkom radu je bio vrlo aktivan i zanimljivo je da je bio odbornik od rata do smrti - 1983. godine. Decenijama je neumorno radio kao društvenopolitički radnik bez ikakve materijalne nadoknade, a posebno su velike njegove zasluge na izgradnji moderne osmogodišnje škole u Donjim Agićima, izgradnji trafostanice u Donjim Agićima, zatim pošte sa automatskom centralom, ambulante i stomatološke ambulante. Druga stambena zgrada sa ambulantom, poštom i stanovima za prosvjetne i zdravstvene radnike, izgrađena je 1972. godine. Bili su tu stanovi za ljekare i prosvjetne radnike, stručnjake zadruge i slično. Svi ovi objekti stavljeni su u funkciju još davne 1972. godine. Bio je to čovjek kakvog ova dolina ne pamti. Bio je čovjek čelične volje koji je postavljene zadatke izvršavao sa radošću, legenda koja živi - Dragan Antić. Poslije Draganove smrti 1983. godine zadrugu su vodili drugi ljudi do nesretnog rata, tako da je ona održala raniji uspjeh, a imala je i padova, naročito u ratu i poslije rata, kad se kroz stečaj i konačno ugasila. Nakon praznine prilikom gašenja stare zadruge, Draganov sin Milovan vratio se u zavičaj i formirao novu Zadrugu „Agrojapru”, u koju su se učlanili skoro svi članovi stare zadruge. Nova Zadruga „Agrojapra” je na čelu sa Milovanom u kratkom vremenu uspostavila nove združne aktivnosti i odnose na izvornim združnim vrijednostima, koje su brzo isplivale na

pravi put cjelokupnog razvoja doline Japre i Podgrmeča u poslijeratnoj obnovi. Veoma je važno da je Milovan u novu zadrugu uključio ljude svih nacionalnosti sa ovog područja i šire, kako bi se život vratio za svakog čovjeka kao i ranije u Draganovo vrijeme.

Donji Agići, 2012.

Škola i zadruga uvijek zajedno – s lijeva na desno Drago Mutić, Dušanka (Ivančević) Vladušić, Dragan Tomašević i Smajo Dedić

Branko Pavković,
poljoprivrednik iz Dobrljina

NJEHOVA RIJEČ SE POŠTOVALA OD BANJA LUKE DO BIHAĆA, A U POSLOVNIM KRUGOVIMA ŠIROM JUGOSLAVIJE

Zadruga „Agići” pod Draganovim rukovođenjem proširila je svoje djelovanje i u potkozarskom dijelu naše opštine, kako u Dobrljinu tako i u Kostajnici.

U Dobrljinu šef radne jedinice ove Zadaruge bio je Dolfi Hofman, dobar i sposoban čovjek koji je uživao veliko povjerenje Draganovo, a kasnije i direktora Miše Ostojića.

Jednog dana Dolfi me je obavijestio da će Dragan nabaviti 1000 ruskih ovaca za buduće farme svojih članova. Bilo je to prije 50 i više godina. Sa Draganom je u Han Pijesak po ovce išao i agronom Milan Pribičević, koji je bio njegov dugogodišnji prijatelj i saradnik. Odmah sam se učlanio u Zadrugu „Agiće” i uzeo 50 ovaca i dva ovna za priplod. Od zadruge sam dobio i petogodišnji kredit za izgradnju i opremanje farme sa rešetkama i vanjskim jaslama. Saradnja sa Zadrugom trajala je više od 20 godina, sve do pred rat. Na svom imanju proizvodio sam kukuruz, ječam, pšenicu i zob za ishranu ovaca i jagnjadi, tako da je i zarada od prodaje jagnjadi bila veća. Na vrijeme sam otplatio kredit, što može da potvrdi i

Dušanka Vladušić, tada šef računovodstva u Zadruzi. Dragan mi je odobrio i kredit za nabavku građevinskog materijala za izgradnju nove porodične kuće. Rate kredita otplaćivao sam tokom pet godina i to svakog proljeća kad janjci budu za prodaju. U to, Draganovo vrijeme, bilo je toliko povjerenja da se to danas riječima ne može opisati. Njegova riječ je bila glavna. Na primjer, kada sam započeo izgradnju farme, zbog specifičnih dimenzija nisam mogao pronaći građu u Bosanskom Novom, pa sam otišao u Bihać. Kad tamo, u jednom velikom skladištu, gle čuda, samo na pomen imena Dragana Antonića i Zadruga „Agići” odmah sam bez novca, dobio građu i već su obezbjedili i prevoz do moje kuće u Dobrljinu. Njegova riječ se poštovala na području cijele opštine, zatim cijele regije od Banje Luke do Bihaća, ali i u poslovnim krugovima, s kojima je sarađivao, od Slovenije do Makedonije. Zahvaljujući upravo tom povjerenju i dobrim poslovnim odnosima sa Zadrugom, naš Dolfi mogao je bez ikakvih ograničenja da za potrebe Dobrljina nabavi sve što je trebalo. Na Draganovu riječ meni su iz Slovenije poslali čuvar za ovce i 1000 metara bakarne žice. Kroz saradnju sa takvom Zadrugom, lakše sam živio i djecu školovao.

Osim moje farme ovaca i jagnjadi kroz saradnju sa Zadrugom „Agići” napravljena je i farma koka nosilja na imanju Miše Đurašinovića, u kojoj se proizvodilo dvije do tri hiljade konzumnih jaja, a u Donjem Vodičevu, nedaleko od Dobrljina, kod Mlade Pilipovića bila je farma koka nosilja u kojoj se proizvodilo oko 4.000 jaja dnevno. Ono što je najvažnije, Zadruga je obezbjeđivala plasman naših proizvoda.

Želio bih da još dodam da je radna jedinica u Dobrljinu, kojom je rukovodio Dolfi bila prava blagodet za mještane ovog sela. Osim prehrambenih artikala i ostale mješovite robe, ljudi su mogli, na odloženo plaćanje u nekoliko rata, da uzmu kompletan građevinski materijal od cementa, cigle, crijepa do pločica i namještaja. Mogu reći da je zahvaljujući toj saradnji izgrađeno pola Dobrljina.

I na kraju, još bih napomenuo da Dragan nije samo gradio puteve u Podgrmeču. Malo se zna da je upravo sa njegovim prijateljem Draganom Rudićem, direktorom „Autoprevoza” Dvor, prosječno i napravljeno šest kilometara puta Dobrljin - Kuljani. Bio je to neprohodan zemljani put. Predsjednik odbora za izgradnju ovog puta bio je Milan Đukanović, prvoborac ovog kraja i prijatelj oba Dragana. Kad je put bio izgrađen nakitili smo peškirima oba Dragana i organizovali slavlje u zaseoku Zečevi kod kruške.

Dobrljin, novembar 2021.

Ćiro Šupuković,
sisački metalac i poljoprivrednik iz Suhače

VOLIO JE LJUDE I LJUDI SU VOLJELI NJEGA

Iako sam 1960-1970-tih godina radio u sisačkoj Željezari, svakog vikenda sam dolazio u Suhaču da pomognem ostalim članovima porodice u održavanju poljoprivrednog domaćinstva. Tako sam se jednog vikenda odazvao zadružnom skupu koji je Dragan organizovao ovdje u selu. On je doveo i Radu Kenjala, tada poljoprivrednog tehničara Zadruga i oni su tom prilikom preporučili da se počne sijati novo sjeme hibridnog kukuruza uz odgovarajuće agrotehničke mjere. Rekli su da će ko želi sijati novu sortu kukuruza, dobiti znatno veće prinose.

Među prvima, i rijetkim, prijavio sam se da probam. Do tada sam svake godine sijao šest dunuma domaćeg sjemena kukuruza i obrađivao tu parcelu na stari način. U najrodnijoj godini mogao sam da dobijem ukupno 70 sepeta operušanih kukuruza.

Kada sam po zadružnim savjetima i uputstvima posijao samo dva dunuma, probe radi, dobio sam 100 sepeta operušanih kukuruza koje sam slagao sve do pod krov kuruzane i jedva vrata zatvorio koliko je kuruzana bila prepuna. Zadruga je traktorom uzorala tu moju parcelu, te obezbijedila sjeme i mineralna gnojiva. Uvođenjem novog sjemena i nove prakse, ostvarena je ogromna razlika u prinosu. Na samo dva dunuma posijanog novog sjemena dobio sam tri puta više u odnosu na do tada šest dunuma starog sjemena i stare prakse.

Bilo je tada puno „nevjernih Toma” koji su teško prihvatili nove ideje i napredak. Oni su u stvari bili kočničari razvoja na svoju štetu i štetu društva. Ali, kasnije, kad su druge komšije došle da vide pre-punu kuruzanu i koliko je prinos veći, onda su i oni postepeno počeli da siju hibridni kukuruz u većem broju i obimu obradivih površina.

Lično sam se uvjerio na ovom i drugim primjerima, i došao do zaključka da je saradnja sa Zadrugom prava stvar. Želim da podvučem da se pod Draganovom upravom na selu puno radilo i to na svim poljima, od poljoprivrede do izgradnje puteva, škola, mostova, pošte, ambulante itd. On je bio poseban vođa. Svim ljudima želio je da pomogne, a naročito siromašnijim. Na primjer, starom Hasanu Isakoviću organizovao je da se napravi kuća. A takvih i sličnih primjera bilo je mnogo.

Tokom mnogih godina zajedno smo sa Draganom dočekivali Novu godinu u tadašnjoj školi, a kasnije u novoizgrađenoj upravnoj zgradi Zadruge. Ja sam svirao harmoniku, a i uvijek zasviram i to notalno. Učestvovao sam na kulturno-zabavnom dijelu narodnih zborova koje je Dragan decenijama organizovao svake godine krajem maja u Agićima.

Volio je ljude i ljudi su voljeli njega. Ostao nam je u najljepšoj uspomeni. I dan danas ljudi ga spominju po dobrom i žale što je rano otišao i što danas u društvu i državi takvih ljudi nema više. Da ih ima više, siguran sam da bi bilo više povjerenja, kvalitetnije bismo živjeli a odnosi među ljudima bili znatno bolji.

Suhača, decembar 2021.

*Izet Pašagić i harmonikaš Čiro Šupuković
na narodnom zboru kod Zadruge u Donjim Agićima*

Dušanka Vladušić,
šef računovodstva Zadruga „Agići”

ŽIVOT POSVETIO RAZVOJU ZADRUGE I DOLINE JAPRE

Rođena sam u Donjim Agićima gdje sam završila osnovnu školu, u Agićima živim i dan danas. Jedini duži period koji sam provela van rodnog mjesta bilo je vrijeme mog srednjoškolskog obrazovanja. Školovala sam se u Osijeku gdje sam završila ekonomsku školu i odmah po završetku pozvao me Dragan Antonić, direktor Zemljoradničke zadruga „Agići” koja je tad već uveliko poslovala, da radim u knjigovodstvu. Prihvatila sam, vratila se u svoje rodno mjesto i svoj radni vijek sam provela tamo. Nikad se nisam pokajala jer za taj period vežu me najljepše uspomene. Direktor Dragan Antonić bio je jedna posebna ljudska veličina, koji je sav svoj život posvetio razvoju Zadruga, naših Agića i cijele doline Japre. Razvijao je Zadrugu iz dana u dan, što smo svi mi koji smo radili tamo veoma dobro prepoznavali, osjećali i poštovali. Radilo se na početku bez električne energije, uz lampu petrolejku, ali bili samo srećni i ništa nam nije bilo teško uz takvog direktora.

Bavili smo se trgovinom na veliko i malo, proizvodnjom konzumnih jaja, tovom junadi, otkupom šumskih plodova, otkupom poljoprivrednih proizvoda. Zadruga je iz zelenog plana davala kredite za nabavku junica poljoprivrednim proizvođačima te traktora i poljoprivrednih priključaka.

Djelovali smo na 4 opštine: Bosanski Novi, Sanski Most, Dvor na Uni i Kostajnica sa 52 prodavnice mješovitom robom, sve zahvaljujući direktoru Draganu Antoniću i Miši Ostojiću koji je bio šef računovodstva, a kasnije pomoćnik direktora i direktor.

Zadruga je bila sve cjenjenija kako u opštini Bosanski Novi, tako na cijeloj banjalučkoj regiji te u čitavoj bivšoj Jugoslaviji. Gdje god smo se pojavili bili samo dobrodošli i sva vrata bila su nam otvorena. Svi smo bili veoma ponosni na to i svjesni da su to bile zasluge našeg direktora.

Bio je naš vjetar u leđa i zahvaljujući njemu i napretku naše Zadruga radna atmosfera uvijek je bila odlična. Kakav god posao da je bio u pitanju i onda kada je za to bilo potrebe svi smo radili sve. Tako smo moje kolege iz kancelarije i ja nerijetko priskakali u pomoć kad su se istovarali šleperi crijepa ili kvadre. Nikad nam to nije bilo teško, a završetak takvog rada uvijek smo obilježili uz pjesmu i piće. Poštovali smo direktora isto kao što je on poštovao nas. Često nam je organizovao razna druženja i putovanja.

Zahvaljujući tome obišli smo cijelu bivšu nam državu, putovali smo u: Mađarsku, Poljsku, Njemačku, Austriju, Italiju i Tursku. Putovali smo i vraćali se raspjevani, spremni za nove radne zadatke i ponosni na svaki uspjeh naše zadruge.

Donji Agići, januar 2022.

Saradnja zadruge i škole neprekidno na zavidnom nivou – Dušanka (Ivančević) Vladušić i Dušanka (Antonić) Davidović

Šodić (Ćulibrk) Dragica,
učiteljica u Agićima od 1954-1958.

BIO JE PONOS OVOG KRAJA

Želim da ispričam ovom prilikom o mojim prvim danima, kada sam počela raditi u osnovnoj školi kao učiteljica. Škola je bila udaljena od grada 21 kilometar. Bilo je to i moje rodno mjesto. Nisam se tome baš obradovala iako je to bilo selo Donji Agići gdje sam rođena. Po završenoj učiteljskoj školi sa nepunih 18 godina, u srezu Bos. Novi, gdje sam se prijavila za rad u školi, odredili su mene i još jednog učitelja, nešto starijeg i sa nekoliko godina više radnog staža – Simu Marjana.

On je radio samo jednu godinu i dobio premještaj u drugu školu. Umjesto njega došla je raditi još mlađa od mene, učiteljica Seida Duraković iz Banje Luke. A mene su sa samo jednom godinom radnog iskustva postavili za upravitelja škole.

U Agićima, zaseoku Čelopek nije ranije bilo škole. Škola je tu izgrađena zahvaljujući Draganu Antoniću. On je radio u zemljoradničkoj zadruzi blizu škole. Dragan je bio veoma aktivan i sposoban čovjek, a posebno je bio dobar organizator u svom poslu. Kako sam ja bila mlada i neiskusna, on mi je uvijek pomagao u školi. Škola još nije bila sasvim završena, ostala je „nenabačena“, a trebalo je dograditi i stan za učiteljicu u potkrovlju. Bilo je još toga kao nabavljanje drva za ogrev i za sve što mi je bilo potrebno, obraćala sam se Draganu. On je uvijek pomagao.

Dragan je na roditeljskim sastancima dogovarao nabavku ogreva za školu. U to vrijeme smo morali ići poslovno na sastanke i sjednice u Novi. Putevi su bili dugi i teški: zimi snijeg i blato, ljeti vrućina i prašina. Trebalo je pješaćiti 21 kilometar do grada. Ako bi iz Zadruga išla neka zaprežna kola, oni bi nas povezli.

Zadruga se brzo razvijala zahvaljujući Draganu. Otvarali su prodavnice u susjednim mjestima, tako da su ljudi u selima mogli kupovati potrebne namirnice, a i prodavati u zadrugi svoje proizvode. Zemljoradnička zadruga je imala veliki lanac prodavnica. To je omogućilo ljudima lakši i bolji život na selu. Ja sam radeći u Agićima u školi četiri godine vidjela da su sve aktivnosti provedene u selu i u školi uz pomoć Dragana Antonića uspješno odrađene.

Dragan je organizovao popravke puteva i mostova, jer tad u selima nije bilo asfaltnih puteva. U školi su se održavali sastanci, a kad bi došli predstavnici vlasti iz sreza terenskim vozilom-džipom, sva su djeca poskakala na prozor da vide auto.

Bilo je lijepo raditi u Čelopeku u školi među tim dobrim i poštenim ljudima koji su poštovali učitelje i nastavnike, a i mi smo njih.

Dragan Antonić je po svom radu i sposobnostima bio veliki čovjek i uzor ljudima u selu. Svi su ga poštovali i cijenili i slušali njegove prijedloge kako da unaprijede život u Čelopeku. Zahvaljujući njemu i njegovom zalaganju, Čelopek je danas varošica u koju se stiže asfaltnim putem, kuće su već odavno osvijetljene električnom strujom sa tekućom vodom. Pored škole i zadruga danas postoji biblioteka, muzej, motel, te novi mostovi na Japri i Ravskoj. Svojim radom i sposobnostima uspio je da od malog, blatnjavog zaseoka, stvori savremenu, lijepu i za turiste privlačnu varošicu. Ukratko, Dragan je bio ponos ovog kraja u njegovom razvoju i napretku. Jedinствен primjer čovjeka koji se odrekao ličnog bogatstva i blagostanja u korist šire društvene sredine.

Zbog svega ovoga zaslužio je da mu se podigne spomenik.

Na kraju, moram dodati da bi spomenik trebao biti podignut i onim ljudima iz II svjetskog rata, koji su sa njiva otjerani u ustaški logor i nikad se nisu vratili, a djeca im ni likove ne pamte.

Prijedor, januar 2022.

Otpočeli nastavu u tek izgrađenoj, još nefasadiranoj, školskoj zgradi sa četiri učionice u Donjim Agićima - mlade učiteljice Dragica Culibrk (prva s desna) i Seida Duraković sa svojim đacima školske 1955/56. godine

Pogled sa Ostojića brda na školsku zgradu građenu 1953/1954. godine kao i na dio prvog zadružnog objekta, izgrađenih uz veliko Draganovo angažovanje (škola je služila do potresa 1969), snimljeno 1962.

Dževad Osmančević,
*istaknuti privrednik, dugogodišnji poslanik u Skupštini Republike
Srpske, predsjednik Vijeća naroda Republike Srpske 15. novembar
2008. godine, prilikom posjete „Agrojapri” u Donjim Agićima,
između ostalog je rekao:*

SARADNJA I PRIJATELJSTVO OČEVA I SINOVA

Iveo na kraju da kažem sljedeće: Drago mi je da je i potpredsjednik Skupštine opštine ovdje. Sada ću vam otkriti jednu simboliku. Vidite, gospodin Milovan Antonić i ja smo sinovi dvojice ljudi koji su svoj radni vijek proveli u Donjim Agićima i u Banjoj Luci. Moj otac i Milovanov otac imali su u dugom nizu godina ogromnu saradnju i veliko prijateljstvo. Pokojni Dragan je mnogo puta bio u mojoj porodičnoj kući u Banjoj Luci, mnogo puta prespavao, kao što je i moj otac, kad god bi došao ovdje u Donje Agiće dobro došao i bio srdačno primljen, a Dragan mu je bio pravi domaćin. Tada sam kao dječak slušao sa kakvim je entuzijazmom i ljubavlju Dragan govorio o zemljoradničkim zadrugama i njihovom značaju za njegov kraj, da bi nakon dvadesetak godina kao potpredsjednik Kombinata AIPK-a i sam direktno učestvovao u kreiranju i razvoju zemljoradničkih zadruga, kao jednom od izuzetno značajnih faktora u razvoju Kombinata.

Dakle, iz tih dana, pomenutih odnosa i relacija i dugog niza godina imam ukupan pozitivan stav i drago mi je da je Antonić mlađi prepoznao razvojni potencijal ovog ruralnog prostora i da je

poslije dužeg vremena provedenog u Beogradu došao na ovaj prostor spreman i na odricanje. I zato vi, njegovi saradnici zadrugari, kao i on zaslužujete podršku. Ovo kažem zato što smatram da ste do sada odlično radili, a uradili ste izuzetno mnogo od osnivanja 2000-te godine i to u haotičnom, neorganizovanom i propadajućem stanju. Vi ste za relativno kratak period uspjeli stvoriti taj embrion, stvoriti pretpostavku za nešto što je vizija razvoja, šta i kako treba dalje.

Sada je suštinsko pitanje u kom smislu podržati ono što ste predložili i programski uobličili. Vi ćete u Vijeću naroda Republike Srpske u svakom slučaju imati podršku. Potrudimo se, ja kao predsjednik, i Momir Malić, ovde prisutan potpredsjednik, da ovi razvojni programi, koje nam je danas prezentovao direktor Milovan Antonić, kroz koordinaciju i sinhronizaciju među ministarstvima i drugim institucijama imaju podršku. I da to ne bude samo vaš zadatak, nego i odgovornost onih koji treba da prate i stimuliraju one sredine i pojedince, ovakve zadruge i zadrugare ili one radnike koji imaju viziju, koji žele raditi, koji smatraju da samo svojim radom mogu obezbijediti dostojan život sebi i svojim porodicama i zajednici u širem smislu.

Donji Agići, novembar 2008.

*Dževad Osmančević, predsjednik Vijeća naroda Republike Srpske
i Momir Malić, potpredsjednik, prilikom posjete zadruzi „Agroja pri”*

Ratko Banović,
prvi direktor Interne banke Kombinata i devedesetih godina
viceguverner Narodne banke Jugoslavije

RASKOŠNA LIČNOST SA STVARALAČKIM TALENTOM

Dugo sam poznao Dragana Antonića kao iskrenog saradnika i odanog prijatelja. Bila je to raskošna ličnost sa prirodnim stvaralačkim talentom i urođenom krativnošću i smislom za nove ideje. Uvijek je bio spreman za razmjenu mišljenja o razvoju svoga kraja, tražio je i nesebično davao savjete. Zato je postao sinonim agićkog kraja. Sve je počinjalo i završavalo se sa Draganom, ZZ „Agići”, čiji je bio direktor, postala je glavni oslonac razvoja sela i unapređenja života na selu u tom kraju.

U to vrijeme osnovan je Agroidustrijski i prometni kombinat „Bosanska Krajina” sa sjedištem u Banjoj Luci u okviru kojeg su se udružile sve organizacije iz oblasti primarne poljoprivredne proizvodnje, industrijske prerade i trgovine na malo i veliko sa područja Bosanske Krajine od rijeke Save do Livna i Glamoča. Osnivanjem AIPK i ZZ „Agići” postaje jedan od značajnih subjekata u oblasti zadrugarstva i razvoja biljne, stočarske i voćarske proizvodnje na individualnim seoskim gazdinstvima.

Svojim iskustvom i predanim radom u organima i stručnim timovima Kombinata Dragan je doprinio da poljoprivredna pro-

izvodnja na individualnim gazdinstvima zadružnih organizacija postane dominantan segment u ukupnoj proizvodnji Kombinata, a posebno u oblasti stočarstva. Svojim blagim i odmjerenim nastupom plijenio je pažnju stručnjaka, rukovodilaca i saradnika u Kombinatoru. Zato mu je ukazano povjerenje da bude predstavnik najvišeg upravljačkog tjela AIPK-a – Radničkog savjeta.

U to vrijeme Kombinat je izradio i usvojio program razvoja kojim je bilo predviđeno ulaganje u ratarsku, stočarsku i voćarsku proizvodnju, industrijske kapacitete za preradu, distributivne centre, trgovinu na malo i naučnoistraživačke ustanove. Svaka organizaciona jedinica udruženog rada u okviru Kombinata imala je svoje programe ulaganja iz oblasti kojom se bavila. Ovaj Program razvoja Kombinata finansirali su Svjetska banka za obnovu i razvoj, kofinansirali i domaće banke. Dragan je predsjedavao sjednicama Radničkog savjeta na kojima su se usaglašavala investiciona ulaganja u okviru razvojnog programa Kombinata po proizvodnim djelatnostima i organizacionim jedinicama, u Kombinatoru i po regijama. Dragan je bio aktivni učesnik svih ovih dešavanja. Pošto je veoma dobro poznao agrokompleks, njegov doprinos na usaglašavanju integralnog razvoja u tehnološkom i regionalnom smislu bio je značajan. I ZZ „Agići”, kojom je Dragan rukovodio, bila je uključena u razvojni investicioni program Kombinata. Da bi realizovao ta ulaganja Dragan je znalački ulagao svu svoju energiju sa stručnim službama Kombinata i Internom bankom da bi obezbijedio izradu investicione dokumentacije i finansiranje tih projekata.

Rado je dolazio kod mene u Internu banku Kombinata. Inače, ja sam radio na osnivanju Interne banke i bio njen prvi direktor. Dragan je kao predstavnik zadružnih organizacija u Kombinatoru, procijenio potrebu osnivanja Interne banke i davao punu podršku u organima Kombinata za njeno osnivanje. Njegov svaki dolazak u Kombinat i Internu banku bio je zapažen jer je imao jasne ideje, prijedloge, zahtjeve i sugestije za iznalaženje racionalnijih i optimalnijih rješenja za određena pitanja i probleme. Zato je uvijek bio rado priman sa posebnom pažnjom i uvažavanjem od strane svih saradnika u Kombinatoru. Bio je ljudska veličina u svemu što je radio i stvarao. Bio je i ostao uzor svima sa kojima je sarađivao i koji su ga poznavali.

Beograd, januar 2022.

Mile Balaban,
nastavnik razredne nastave i društveno-politički radnik

STVARAO JE AMBIJENT ZA RAD I RAZVOJ I ŠIRIO POZITIVNU ENERGIJU

Dragan Antonić je rođen u Donjim Agićima gdje je završio školu i sav svoj radni vijek radio u rodnom selu. Može se reći da potiče iz naroda i da je radio za narod. Njegova imućna porodica omogućila je Draganu da se već od svoje rane mladosti počne baviti osnivanjem zadruga, razvojem i unapređenjem sela u duhovnom, kulturnom, ekonomskom i svakom drugom pogledu.

Bila su to poslijeratna vremena neimaštine, nepismenosti, bez struje, puteva, vodovoda i dr. Dragan Antonić je jedna od najmarkantnijih i najzaslužnijih ličnosti u istoriji razvoja Zadruga, infrastrukture, te razvoju duhovnog i kulturnog života i rada u selima mjesnog područja Donjih Agića. Osnovna životna potreba građana u to doba bila je osnivanje zemljoradničke zadruga i kroz njeno funkcionisanje obezbjeđivati narod osnovnim životnim namirnicama kao što su: so, ulje, mast, šećer, kafa, cigarete, petrolej (gas) i dr. Tog odgovornog, hitnog, zahtjevnog posla Dragan se prihvata i organizuje sastanke. Donesena je odluka na nivou opštine, a na prijedlog mjesnih odbora o formiranju Zemljoradničke zadruga Donji Agići sa sjedištem u Donjim Agićima. Osnivači zadruga su udruženi zadrugari sa svojim udruženim udjelom kapitala. Za direktora Zadruga imenovan je i postavljen Dragan Antonić. Da bi se

organizovao rad Zadruga, trebalo je raditi na moralnom, kulturnom, ekonomskom, društveno-političkom i duhovnom prosvjećivanju i opismenjavanju stanovništva. U tom smislu, organizovani su tečajevi, kursevi, predavanja i društveno-politički rad po selima u saradnji sa opštinskim društveno-političkim organima i organizacijama. Materijalna situacija u selima bila je veoma teška. Bijeda, jad i siromaštvo, a ni opštinska nije bila bolja. Moralo se početi sitnim koracima planirati, raditi i udruženim snagama ići dalje.

Dragan je bio vizionar, poznavalac postojećeg stanja, nemalo svakog pojedinca i svih u cjelini kao i njihovih mogućnosti. Odlukama organa i organizacija razrađivao je i donosio planove izgradnje infrastrukture prema prioritetima:

1. Elektrifikacija sela

Ovo je bio vrlo obiman, zahtjevan i skup posao za tadašnje mogućnosti građana. Stanovništvo sela davalo je po domaćinstvu novčano i radno učešće u kupovini, prevozu bandera i njihovom postavljanju, a elektro preduzeće trafostanice, žicu, ostalu sitnu opremu i stručnu radnu snagu. Svakom selu i Zadruga je davala novčanu pomoć kako bi se ubrzala elektrifikacija koja je bila prioritet prioriteta, ali trajala godinama, a Dragan je koordinirao svim aktivnostima na uvođenju električne energije u dolini Japre.

2. Saobraćajna infrastruktura

Dragan je ovom, vrlo važnom, veoma obimnom i vrlo skupom projektu prišao planski i oprezno. Formirani su seoski odbori za izgradnju planirane putne mreže u bližoj i daljoj perspektivi. Donešene odluke i određeni prioriteti kategorisanih i nekategorisanih puteva na nivou mjesnog područja. Putni pravac Blagaj – Donji Agići – Budimlić Japra bio je glavni prioritet. Ovaj projekat prihvaćen je od strane opštinskih organa i društveno-političkih organizacija. Projekat izgradnje tog puta prihvaćen je i potpomoć gnut od strane građana svih sela doline Japre.

Pored opštinskog učešća, u izgradnji navedenog putnog pravca, veliki doprinos dalo je Autotransportno preduzeće „Autoprevoz” Dvor i direktor Dragan Rudić, veliki prijatelj i saradnik Dragana Antonića. Izgradnjom mosta na rijeci Sani u Blagaju, avgusta 1968. godine počeo je javni prevoz putnika, radnika, učenika i otvorene autobuske linije selo - grad što je bila radna i životna potreba građana tog vremena.

Izgradnja nekategorisanih puteva po selima bila je podržana i finansirana od strane građana, mjesne zajednice i Zadruga. Izgradnja takve mreže puteva odvijala se sporo i mukotrpno godinama, sve do preuzimanja i održavanja istih od strane opštinskog budžeta u novije vrijeme. Za Draganovog života izvršena je prekatégorizacija putnog pravca Blagaj - Donji Agići - Budimlić Japra sa opštinskog na regionalni nivo održavanja što ga je mnogo uveseljavalo. Nakon kraćeg vremenskog perioda došlo je do asfaltiranja dijelova kroz sela Gornje i Donje Agiće što je bio životni san kako Dragana Antonića, koji je i najzaslužniji, tako svih građana. Dugo je vremena prošlo da su se stvorile, kako političke tako i materijalne mogućnosti za asfaltiranje putnog pravca u cijeloj dužini. To je bio historijski poduhvat, Dragan počeo, a nasljednici opštinskih i republičkih organa dovršili.

U novije vrijeme došlo je do asfaltiranja, održavanja i ostalih kategorisanih i nekategorisanih puteva na nivou mjesne zajednice, što stvara pretpostavke za lakši i bolji život na selu.

Realizacijom plana mjesne zajednice došlo je do izgradnje Osnovne škole „Bratstvo i jedinstvo” u Donjim Agićima. Na tom poduhvatu angažovane su sve društveno-političke snage mjesne zajednice, opštine i Republike kao glavni finansijeri tog projekta. Izgradnja osnovne škole u Donjim Agićima dugo je čekana, ali dočekana. Škola je izgrađena i opremljena savremenim nastavnim sredstvima i drugom opremom i puštena u funkciju. Za realizaciju ovog projekta, uz dužno poštovanje svih drugih, Dragan Antonić je najzaslužniji. Poslije izgrađene škole uslijedila je velika politička i diplomatska aktivnost na nivou SIZ-a za stambenu djelatnost Bos. Novi za iznalaženje i udruživanje sredstava za stambenu djelatnost radi organizacija društveno-političkih subjekata opštine da se grade stambene zgrade -stanovi za radnike škole, zadruga, kao i za potrebe boračke populacije. U sastavu tih zgrada rješavani su poslovni prostori za ambulantu, poštu, matični ured i mjesnu zajednicu. Ponovo je vođen argumentovan razgovor u službama Skupštine opštine i SIZ-a za stambeno-komunalnu djelatnost. Draganovo nesebično zalaganje i dugoročnom angažmanu i saradnji sa predstavnicima i glavnim nosiocima opštinskih funkcija, a uz nesebičnu podršku predsjednika Skupštine opštine Nikole Nikice Živkovića, ovi objekti su ugledali svjetlost dana. Zgrade su izgrađene u Mjesnoj zajednici Donji Agići.

Poslije izgrađenih zgrada neminovno je bilo graditi kanalizaciju. Poslije kraćeg odlaganja nadležnih, kanalizacija je izgrađena za potrebe stambenih zgrada, škole i objekata Zadruga. Sve su to bila kapitalna ulaganja usklađena sa dugoročnom strategijom razvoja

sela i Zadruge stvarajući dobar ambijent razvoja na duhovnom, kulturnom i sportskom polju. Svake godine u maju mjesecu, radnici Zadruge, zadrugari, omladina i Dragan organizovali su narodni zbor Bratstvo i jedinstvo u Donjim Agićima prema planu i programu opštine. Na tim zborovima govorio je i sam Dragan, ali isto tako opštinski i republički funkcioneri sumirajući postignute rezultate razvoja mjesne zajednice, opštine pa u nekim segmentima i Republike, na izgradnji infrastrukturnih objekata, dostignutim rezultatima razvoja sela na polju poljoprivrede, obrazovanja, kulture i sporta.

Rad i razvoj Zadruge vezan je pupčanom vrpcom za razvoj sela u kulturnom, ekonomskom, političkom, duhovnom i svakom drugom pogledu. Rad Zadruge počeo je osnivačkim udjelom zadrugara. Otvarane su trgovine: prva, druga, treća i tako redom, iz godine u godinu. Proširivali su broj trgovina, povećavali broj zaposlenih radnika, osavremenjavali kvalitet roba široke potrošnje i građevinskog materijala. S druge strane, Zadruga je unapređivala proizvodnju stočarstva, ratarstva, razvoj mini farmi stočarstva. Vršen je organizovani otkup šumskih plodova, otkup šumskih sortimenata, drveni ugalj, drvo za ogrev, šliperi i na kraju organizovani otkup: mlijeka, jaja, gljiva, špica od budeve (misirače) oraha, lješnika i dr. Primjenom agrotehničkih mjera zadrugari, ali i ostali poljoprivredni proizvođači, unapređivali su svoju proizvodnju.

Nabavkom vršalica za žito i „ARAN” motora učinjeno je veliko olakšanje poljoprivrednim proizvođačima, a potom je uslijedila nabavka „poljoprivrednih” traktora putem povoljnih kredita preko Zadruge.

Sedamdesetih godina Zadruga je u svom dugogodišnjem radu dostigla svoju punu afirmaciju i visok stepen razvoja po broju zaposlenih, po broju prodavnica i dobro opremljenom mašinskom parku i na kraju i u ostvarivanju svake godine dobrih finansijskih rezultata. Prema takvim rezultatim na svim opštinskim i regionalnim rang listama, Zadruga zauzima zavidno visoko mjesto, a povodom tih rezultata zaslužena brojna priznanja, zahvalnice i nagrade kolektivu i zaslužnim pojedincima među kojim je bio na prvom mjestu Dragan Antić.

O dostignutim rezultatima rada Zadruge, o razvoju i unapređenju sela, o dostignutim rezultatima izgrađene infrastrukture u mjesnoj zajednici u pojedinim novinama, novinari su često, izvještavali i objavljivali tekstove pune hvale o radu Zadruge. Svojim radom, Dragan je unapređivao rad svoje porodice, Zadruge, sela, mjesne zajednice u cjelini, a samim tim i činio određeni doprinos opštini, regiji i Republici.

Draganova ličnost upotpunjuje i njegov humanitarni i duhovni rad u narodu, naspram društveno-političkog djelovanja i svakog drugog pregnuća. Svoju snagu ljubavi, mašte, rada, kreativnog djelovanja, života, poštovanja, razumijevanja, osjećaj dobrote, za stare, iznemogle i siromašne prenosio i dijelio porodici, radnicima, zadrugarima, seljacima i narodu u cjelini bez obzira na uzrast, obrazovanje i vjeroispovjest. U svom svakodnevnom, opuštenom i ležernom ponašanju čak i u slobodnom vremenu, stvarao je ambijent raspoloženja, ohrabrivao, uveseljavao sebe i druge oko sebe igrom i pjesmom. Ponekad u slobodnim trenucima prilikom druženja sa prijateljima i uz čašicu znao je i da zapjeva. Volio je narodne pjesme. Među omiljenim su mu bile: „Oj Jelo, Jelena“, „Lep-tirići mali“, „Avanti popolo“, „Bandiera rossa“ i druge. On se toliko približio narodu i narod njemu u svim sferama života. Podržavao je rad duhovnog djelovanja sve tri konfesije, tako je i na toj strani dobio visok ugled kod građana. Nesebično je pružao savjetodavnu, moralnu, materijalnu i svaku drugu pomoć omladini za rad i unapređenje omladinske organizacije, te razvoju obrazovne, kulturne i sportske djelatnosti.

Za Dragana Antonića moglo bi se reći da je kratko živio, ali da su mnoga dobra djela koja je svojim radom stvorio i ostavio u nasljeđe budućim generacijama trajna. O ovome mogu da svjedoče ljudi koji su s njim živjeli, radili i družili se.

Iznenadna i preuranjena smrt ugasila je život velikog čovjeka. Porodica je ostala bez supruga, oca, djeda, a opština bez velikog privrednika, direktora zadruge, društveno-političkog radnika. U mjesnoj zajednici, opštini, pa i šire objavila je radio-stanica vijest 1. maja 1983.godine. Ostalo je da se sjećamo jednog divnog po prirodi stvari šarmantnog, elegantnog, obrazovanog, radno uspješnog, uzornog, vrijednog vizionara, nježnog, humanog, realnog, voljenog i poštovanog od strane porodice i nemalo svih građana tog vremena u kom je živio, radio, stvarao, okupljao, uveseljavao, podsticao i ohrabrivao, propagirao pozitivne ideje i bolju budućnost.

To je bio, pored ostalog, Dragan Antonić iz Donjih Agića.

Dragan i ja smo se uzajamno, na ravnopravnoj osnovi, voljeli, živjeli, sarađivali, poštovali, hrabрили i u slobodno vrijeme uveseljavali.

Prijedor, januar 2022.

*Novi put i prvi autobus - radost i slavlje u Gornjim Agićima 1971. godine
(prvi s desna Mile Balaban, tada mladi učitelj
i ispred Dragan Antonić sa mještanima)*

Drago Todić,
univerzitetski profesor i dugogodišnji društveno-politički radnik

LEGENDA PODGRMEČA

Podgrmeč je iznjedrio mnogo poznatih ljudi u svim oblastima ljudske djelatnosti širom bivše nam domovine Jugoslavije. Jedan od takvih bio je Dragan Antonić iz stare poznate porodice Antonića, koju su krasili poštenje, humanost, radinost, humanizam i ljubav prema drugim osobama. Odrastao je on u takvoj porodici koju je, nažalost, pratila teška sudbina vječite borbe za opstanak i ostanak na svojim ognjištima. Najteži je bio Drugi svjetski rat kada su našeg Dragana sa samo osamnaest godina otjerali u zarobljeništvo, u ledeno prostranstvo Norveške. Kako je tamo opstao, ostao i preživio ostaće vječita tajna, sačekavši slobodu i povratak na ognjište svog oca, djedova i pradjedova, a ono je bilo razoreno. On u svom djetinjstvu nije imao vremena ni mogućnosti da se školuje i stekne visoko obrazovanje, pa mu je ostalo samo da se lati posla i pokaže mudrost svojih predaka, te da čitavog života uči životnu školu, stvara bolje uslove za svoj život i život ljudi oko sebe.

Po samom povratku iz logora 1945. godine odmah formira zemljoradničku zadrugu sa svojim djedovima, poznanicima i naprednim ljudima darujući prvu imovinu zaduzi iz vlastitog imanja koje su njegovi djedovi zaradili u rudnicima daleke Amerike-Čemerike. Od tada pa do kraja života njegova opsesija bilo je zadrugarstvo i sve ostalo što je pratilo tu problematiku. Opredijeliti se za najtežu ljudsku djelatnost - poljoprivredu pod vedrim nebom prosto je začuđujuće i na to je teško naći odgovor. Zbog toga je sva svo-

ja znanja, neiscrpnju energiju i visoke organizacione sposobnosti ugradio u zadrugarstvo i prateće djelatnosti, nesebično pomažući drugima u širem zavičaju i na čitavom prostoru eks Jugoslavije. Bila je to poznata upornost loze Antonića od kojih je naslijedio istančan i pravilan odnos prema radu te samopouzdanje koje ga je nosilo tokom čitavog života. Da bi ostvario svoje ideje, stalno je isticao nove ciljeve koje nikad nije napuštao jer za njega nije bilo prepreka. Međutim, prepreke su bile na svakom koraku kao što su ciljevi nove socijalističke vlasti, kolektivizacije i zadrugarstva na drugim principima, odluke komiteta partije, opštine, republike, savezne države i drugih organa vlasti. Kako je on pratio svoje ciljeve, dolazio u sukobe sa organima vlasti i izlazio kao pobjednik prosto začuđuje, jer su ga uprkos svemu uvažavali, birali za odbornika, poslanika, člana upravnih odbora i ko zna kakvih sve organizacija, udruženja i asocijacija. Ja sam skromno poznao Dragana Antonića, ali sam čuo na stotine mišljenja ljudi raznih struka i zanimanja sa područja naše opštine. Sva ona se svode na velike riječi hvale i podrške ovom izuzetnom čovjeku, humanisti, privredniku i legendi tog vremena na našoj istorijskoj vjetrometini. Upravo zbog svega toga pokušavam da dam svoj sud o ovom izuzetnom čovjeku minulog vremena. Za to imam puno razloga i moralnu obavezu prema ovom izuzetnom privredniku čiji je rad utkan u svaku poru razvoja naše opštine. Njegova vizija prevazilazila je mogućnosti tog vremena i on me podsjeća na jednu misao da je on bio „čovjek kakvi će tek ljudi biti”. Ta njegova intuicija omogućila mu je da neprestano istražuje, stvara i kombinuje dugoročnu strategiju organizacije zadrugarstva koji je nesebično razvijao i ustupao svojim saradnicima i zadrugarima na dalje vođenje. U svakodnevnoj dinamici rada i razvoja malo ko je mogao da ga prati, a posebno da preuzme rizik konačnog uspjeha koji je kod njega bio neupitan. Pri tome je stalno podsticao i bodrio svoje saradnike i uspio da ih motiviše za nova znanja, ideje i stvaralački timski rad. Zbog toga je bio istinski autoritet zasnovan na njegovim izuzetno istančanim sposobnostima što je bilo cijenjeno kod njegovih saradnika i radnika kroz izuzetno poštovanje i uvažavanje. Nikada nije isticao svoju moć kroz svoju funkciju i ovlašćenja. Nije bio sklon da kažnjava, otpušta radnike ili zamjenjuje saradnike ukoliko nisu više puta pravili uzastopne i namjerne greške. Taj autoritet ostvario je zahvaljujući poznavanju organizacije rada, uvažavanju ličnih vrijednosti i dostojanstva svakog pojedinca u stilu izuzetnog rukovodioca i istinskoj želji da se ostvaruju postavljeni ciljevi. U tom je stalno bio pozitivan primjer da kao rukovodilac ulije povjerenje svakom pojedincu u vrijednost nje-

govog rada i njegovog doprinosa razvoju zadrugarstva. Zbog toga su njegovi radnici bili motivisani da svoj dio posla obave savjesno i što uspješnije, jer su znali da će za to biti nagrađeni, pohvaljeni i potpomognuti u rješavanju svih svojih životnih problema. Često je radnike podsticao da sami rješavaju probleme u obavljanju svakodnevnog posla što je bio značajan iskorak za ono vrijeme zbog dodatnog povjerenja u vlastite sposobnosti. Bio je to rizik, ali i svojevrsan uvod u skrivene talente koji će na taj način izaći na površinu. Bila je to prava lančana reakcija ka motivaciji, produktivnosti i uspjehu svih; i pojedinaca i Zadruge.

Bilo je i onih koji su posrtali, ali je Dragan pronalazio načine da ih ponovo motiviše i vrati na put novih uspjeha. Bilo je zavidnih koji mu to nisu mogli oprostiti, često podmećući klipove, posebno u vrijeme raznih reformi u vidu reorganizacije preduzeća koja ni blizu nisu bila naklonjena zadrugarstvu. Drugi su to Draganovo znanje, uspjeh i iskustvo koristili kao uzor zbog čega su mu bili zahvalni. Kao rezultat toga svakodnevno je uspostavljao nove kontakte, uvijek srdačne i obostrano korisne. Nije bio opsjednut skupom opremom u svojoj kancelariji, elegantnim namještajima, preskupim automobilima i slično. Međutim, u opremanju pogona za proizvodnju hrane, trgovina i ostale nepokretne imovine tražio je savršenstvo. Njegovi poslovni saradnici su posebno uvažavani, roba isporučivana na vrijeme i u sve destinacije bivše nam domovine. Nije pridavao nikakav značaj ličnoj imovini pa nije gotovo ništa ni posjedovao. Šta reći, bio je tako vaspitan da svi drugi imaju više od njega pa će i njemu onda biti dobro. Nažalost, nije bilo lako! Mora se i to reći da je možda i pretjerao prema zaposlenima kao da im je svima bio otac i imao „očinsku brigu”. Mnogi su to pošteno cijenili, i danas to cijene i žale za onim što se ne da ponoviti. Za mnoge je bio oličje lidera, napretka i opšte kulture na svim nivoima.

Djelatnost ZZ „Agići” ogledala se na svim poljima zadrugarstva, ali posebno treba istaći kooperativnu djelatnost u stočarstvu i živinarstvu. Najveći dio podgrmečkih domaćinstava opredijelio se za mliječno i točno govedarstvo. Zahvaljujući tome izgrađeni su značajni objekti za govedarske farme u čemu se isticale porodice Milana Vejnovića, Jovana Umićevića, Drage Štekovića, Mirka Tubina, Đorđa Stupara, Glige Gakovića, Pere Čiče. Za te kooperativne odnose bili su obezbijeđeni svi preduslovi: od hrane, veterinarske zaštite, prevoza, odabranih grla do plasmana na tržište. Posebno su bila obezbijeđena sredstva preko Zadruge u okviru „Zelenog plana” za podsticaj u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji sa zane-marivom kamatom u vrijeme značajne inflacije. Tim sredstvima izgrađeni su novi kapaciteti, izvršena nabavka nove mehanizacije

i primijenjene nove agrotehničke mjere. Modernizovane su i putne komunikacije za kvalitetniji prevoz poljoprivrednih proizvoda do pogona za preradu i krajnjih potrošača.

Većina sela i zaselaka preporodila se u novom poletnom razvoju i povećanju životnog standarda, posebno u izgradnji stambenog fonda i opremanje savremenim kućanskim aparatima. Ovo je dobro shvatila većina individualnih poljoprivrednih proizvođača i mnogi su novim elanom krenuli u moderniju poljoprivrednu proizvodnju za bolji život i život svojih nasljednika. Tako su uspješno prevaziđene mnoge poteškoće, posebno uzastopne sušne godine 1947, 1950, 1952. godina, a posebno je izbjegnuta centralistički – administrativni – sistem kolektivizacije koja je gušila ionako siromašno selo.

Ukupna djelatnost Zemljoradničke zadruge „Agići” preporodila je većinu sela i od tada do danas razvoj sela je u stalnom usponu, posebno od djelovanja i razvoja nove Poljoprivredne zadruge „Agrojapra” u zadnje dvije decenije. I ona je nastala na principima i idejama prethodne zadruge i to opet iz plemena porodice Antić, koji kao da su predodređeni za razvoj zadrugarstva na tradicionalnim i savremenim principima.

Ljudi slušaju šta im se priča, ali rade ono što njihovi rukovodioci rade. Posebno je znao organizovati druženja putem izleta, ekskurzija, zajedničkog ručka i slično, što je davalo izvanredne rezultate da zaposleni „napune baterije” i ponovo zasuču rukave. Bilo je i kažnjavanja i kritike vrlo često, bolje rečeno najčešće u „četiri oka”. Na taj način je htio da sačuva autoritet svakog pojedinca, a ne da ih demoralise.

Kada je bilo u pitanju nagrađivanje radnika i tu je bio široke ruke interesujući se za njihove životne, porodične i svake druge probleme. Nisam nikad čuo da je neko od njegovih radnika, saradnika, kooperanata i poslovnih saradnika dao negativnu primjebu. Uz takav odnos život ga nije mazio pa je prebrodio mnoge nećake u svom kratkom, plemenitom životu koje je stoički podnosio i nije dozvolio da se to osjeti. Pored tako napornog rada i brojnih obaveza mnogo se trudio i uspio da bude dobar otac, iskren prijatelj, humanista, beskompromisan borac, bolje rečeno veliki čovjek. Njegovu skromnost, poštenje, dostojanstvo i ljubav prema čovjeku najbolje znaju oni koji su sa njim sarađivali i koji su ga poznavali. Teško je naći porodicu, đaka, studenta, radnika, seljaka, dobrog i lošeg prijatelja kome on nije pomogao.

Šta reći, danas nakon gotovo četiri decenije od prerane smrti čovjeka koji je svojim radom obilježio najteži period uspjehnog razvoja novogradske opštine. Ostala je velika praznina koja se i

danas osjeća na svakom koraku nakon smrti ovog velikog privrednika, jer je razvoj zadrugarstva stagnirao nakon smrti ovog velikog zadrugara sve do „vaskrsa” i pojave njegovog sina Milovana, novog neprikosnovenog doajena zadrugarstva na ovim prostorima početkom 21. vijeka. Imaju Antonići neku tajanstvenu nit za razvoj, unapređenje i viziju u zadrugarstvo.

Na period života i rada neimara Dragana Antonića podsjećaju mnogi objekti izgrađeni njegovom zaslugom (zadruga, domovi, škole, putevi, poljoprivredni objekti, ili na primjer glavna ulica koju je kroz centar Donjih Agića asfaltirao prije više od pedeset godina, i sl.) , ali se zvanični organi opštine nisu udostojili da neki od tih objekata nose njegovo ime. Međutim, neizbježno će doći vrijeme i ljudi koji će ispraviti ovu grešku, jer dobra djela se ne zaboravljaju.

Bio je ovo moj pokušaj da „otrgnem” od zaborava ime jednog velikog privrednika i čovjeka da se ne zaboravi. „Nisu umrli oni kojih nema ako ih stalno spominjemo i ne zaboravljamo”. Neka svaki čitalac (pro)sudi valjanost ovog teksta o čovjeku iz prošlog vremena za sva vremena.

Novi Grad, februar 2022.

Dosljedni u podršci zadrugarstvu – bivši rukovodioci AIPK-a „Bosanska Krajina”: Džavid Gunić, Dževad Osmančević i (četvrti s lijeva) Fuad Turalić, na prvom Sajmu zadrugarstva Republike Srpske koji je zadruga „Agrojapra” organizovala 2010. godine u dvorištu Zadruga u Donjim Agićima

Džavid Gunić,
predsjednik Poslovnog odbora AIPK-a
„Bosanska Krajina” od 1975. do 1986. godine

UTKAO JE ZADRUGU U ŽIVOT SELA

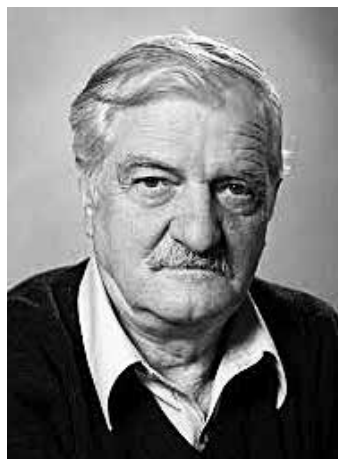
Dragana Antonića sam upoznao davnih 60-tih godina kada sam kao član CKSKBiH zajedno sa Mirkom Majkićem obilazio područje opštine Bosanski Novi. Ostao mi je u sjećanju kao odlučan čovjek koji zna šta hoće i na koji će način to ostvariti bez obzira o čemu se radi. Kada je formiran AIPK-a „Bosanska Krajina” u čiji sastav su ušle i sve zemljoradničke zadruge ovoga područja, ponovo smo se sreli, ali sad na zajedničkom zadatku realizacije projekta razvoja poljoprivredne proizvodnje, prerade i plasmana proizvodnje i obrnuto snadbijevanje stanovništva područja preko trgovine koja je takođe ušla u sastav AIPK-a. Kao iskusan rukovodilac brzo je postao prepoznatljiv i prihvatljiv saradnik. Razvijao je zadrugu na principima saradnje sa proizvođačima, a ne na bazi trgovinskih odnosa. Zналаčki je pronalazio domaćinstva u odnosu na njihov potencijal, gdje i u šta treba ulagati obezbijede-na sredstva iz zajedničkog Programa razvoja poljoprivrede i sela. Zadruga nikada nije poslovala sa gubitkom. Naprotiv, ulagala je sredstva i u infrastrukturu mjesta, kao i u objekte kulture i sporta.

Sve na području djelovanja Zadruge odisalo je istinskom saradnjom sa selom, ne samo u proizvodnji i plasmanu proizvoda, snadbijevanju širokim asortimanom, nego utkanosti i u ukupan interes stanovništva. U Draganovu zadrugu išlo se po sve, po savjet, da kupiš repromaterijal, da plasiraš svoj proizvod, da kupiš

šta ti treba, da obezbijediš sredstva za ulaganje, da ostvariš neko pravo u opštini, upišeš dijete u školu, zaposliš i sve što znači život. Takav Dragan kao čovjek, kao drug, kao rukovodilac odmah je zapažen i prihvaćen u velikom višehiljaditom kolektivu AIPK-a. Tako zapažen i afirmisan u velikom kolektivu biran je za predsjednika Radničkog savjeta AIPK-a. Bilo je zadovoljstvo prisustvovati sjednicama Radničkog savjeta kada je on predsjedavao. Miran, staložen, stabilan u stavovima, sposoban da diferencira bitno od nebitnog, kao i važno od nevažnog. Siguran sam da se veliki broj ljudi sjeća Dragana kao dragog prijatelja, drugara, kao ljudine u pravom smislu te riječi.

Takav je bio Dragan Antonić kao rukovodilac, kao drug, kao prijatelj, a tek kao roditelj. Stvorio je porodicu na koju je opravdano bio ponosan, a imao je na koga. Ja posebno znam sina Milovana, uspješnog rukovodioca, novinara, publicistu koji se prihvatio rukovođenja Zadrugom i u cjelini radio isto kao što je radio njegov otac Dragan u Donjim Agićima. I uspio je, naravno, u sasvim drugim uslovima i na drugim osnovama. Stvorio je dobru, solventnu, prepoznatljivu Zadrugu koju ostavlja kadrovima koje je sam okupio i osposobio da im može predati „štafetu” uspješne Draganove zadruge. To smo najbolje mogli vidjeti na manifestacijama koje su organizovane u novije vrijeme. Stručni seminari, razgovori, razmjena mišljenja i izložbe potvrđuju uvjerenje da se radi na novim, vlastitim proizvodima, preradi, pakovanju i istovremenom pronalaženju tokova plasmata vlastitih proizvoda. A imalo se šta i vidjeti. To je potvrdio veliki interes iz regije i šire.

Banja Luka, mart 2022.

Ranko Preradović,
novinar i književnik

NAŠ DRAGO – ČOVJEK NA GLASU

U proljeće 1977. po dogovoru postignutom sa Draganom Antonićem, čovjekom koji je u to doba upravo djelao na mogućim promjenama života u Japranskoj dolini (a dogovor je postignut u Banjoj Luci, u kafani Doma kulture, kod poznatog Mustafe), gdje su se poslije razgovora našli moj kolega, dopisnik „Politike” iz Bosanske krajine, Vezuv Tinić i naš znanac Antoniće. Krenuli smo foto-reporter Vojislav Vojo Garić i ja nekim našim fićom dopisništva „Oslobođenja” za Bosansku Krajinu, koji nas je srećne i razdragane dovezao u divne Agiće, sred Japranske doline. Dočeka nas je domaćin Dragan, a u „odboru za tu priliku dočeka” bili su, prvenstveno, njegovi najbliži saradnici iz Zemljoradničke zadruge, koju je taj vispreni čovjek, pravi domaćin, ratni internirac i invalid iz Drugog svjetskog rata, osnovao. Na direktorskoj funkciji je, gle čuda, više od četvrt vijeka, a Zadruga je, uvjerićemo se u to vrlo brzo, glavni pokretač svih novina u životu i radu ljudi u dolini Japre. Okupio je i zadrugare, prosvjetare, svoje i seljane susjednih sela: a pošto je ovo multietnički kraj, bili su tu pripadnici naroda i narodnosti, dakle, mala zajednica bratstva i jedinstva, a što su svi skupa održavali i činili priču potpunijom. O suživotu i zajedničkim stremljenjima da se ovdje bolje živi govorili su nam svi ovi dobri ljudi, sa kojima smo proveli jedan lijep i nezaboravan dan.

Potom smo ostali, što bi se reklo, u nekoj užoj domaćinskoj sjedeljki, gdje se pričalo o svemu i svačemu. Podsjetio sam tada mog

već uveliko ostvarenog drugara, mada starijeg čovjeka od mene, dragog Dragana Antonića kako smo se upoznali. Bilo je to, dakle, koju godinu ranije. Sa prosvjetarom i novinarom iz Laktaša, Izetom Sarajlijom, sa kojim sam pisao feljton „Smrt nije kraj” o ljudima koji su zamalo izbjegli smrt u onomadnom ratu. On me je i doveo kod internirca iz Norveške, Dragana Antonića, koji nam je kratko ispričao životnu i sudbinsku priču o svom internirstvu. Dragan nas je tada, pored ostalog, častio suvim mesom divljih svinja - veprovinom, a mi smo se potom hvalili u kafani na Željezničkoj stanici u Bosanskom Novom, govoreći kako je to meso od medvjeda. Ta se priča dopala Draganu, ali i svima koji su slušali i o toj se priči razvijao novi eglen, što je bilo zaista jedna prava zabava poslije dosta napornog radnog dana. Dragan mi je obećao napisati ono što je onomad pričao Sarajliji i meni o svom internirstvu, a što smo mi, potom, koristili u feljtonu objavljenom u „Večernjim novinama” u Sarajevu.

Materijal smo prikupili, a Vojo Garić je mnogo toga ovjekovječio fotografijom. Objavljen je u vidu reportaže u tada jednom od najčitanijih listova te vrsta kod nas, u sarajevskom „Svijetu” koji je, gle čuda, izlazio u tiražu od stotina hiljada primjeraka. Taj broj „Svijeta”, u kojem je objavljena reportaža o Draganu i Agićima, o njegovoj Zadruzi i zadrugarima, ali i o još koječemu iz Japranske doline, štampan je u 480.000 primjeraka, što je zaista zavidan tiraž distribuiran u svim krajevima onomadne nam Jugoslaavije. U „Oslobođenju” su, potom, objavljivani još neki priloz, koje su nastali tokom boravka u Draganovoj Zadruzi i sa zadrugarima, te mještanima Agića. Naše drugovanje (mada je on bio stariji od mene, što nam nije smetalo da se družimo), nastavljeno je kasnije.

Spoznavši da je riječ o izuzetnom čovjeku, koji je svoj život založio za Zadrugu i rodne Agiće, Dragan Antonić mi je na neki način bio i uzor: kako se treba žrtvovati za ostvarivanje sopstvenih snova! Sanjao je da se njegov zavičaj ostvaruje onakvim kakvim ga je i ostvarivao, žrtvovao se za to, čineći sve da se njegovo učešće u svemu potvrdi na najbolji mogući način. I u svemu se tome nadvisivao iznad ostalih, naročito običnih ljudi, mada to nadvisivanje nigdje i ničim nije lično isticao. Umio je sve da drži pod kontrolom i bude ona vrsta motorne snage koja će koristiti svima, a ponajmanje njemu samome. Skroman i iskren, odan i vrlo voljen, bio je čovjek kome su se svi ti tamošnji ljudi Japranske doline obraćali za različite vidove pomoći, u čemu se on svesrdno trudio da svakome od njih bude pri ruci. Bio je, što se ono kaže, čovjek na glasu. Dragan Antonić je bio upravo čovjek kakvi bi trebalo da su svi ljudi!

Banja Luka, mart 2022.

3.

**DRAGAN ANTONIĆ
NA STRANICAMA
NOVINA**

LIUDI
MEĐU
SOBOM

NAŠ DRAGAN IZ AGIĆA

Ako vas putevi nanesu od Blagaja kod Bosanskog Novog, pa preko rijeka Sane i Japre prema Grmeču, upitajte za Dragana Antonića. Upitajte bilo kog domaćina u Blagaju, Hozićima, Krupskoj, Ruiškoj, Johovici, Donjim i Gornjim Agićima, Maslovarama ili Suhaći — svaki će vam reći:

— Pa to je naš Dragan. Mi ga samo tako zovemo i nikako drukčije, naš Dragan i gotovo. U svakoj našoj kući njemu su uvijek otvorena vrata. On sa nama dijeli i teškoće i radosti. Po njegovim savjetima mi smo u naša zabačena sela unijeli mnogo novog i korisnog. Porazgovarajte malo sa njim pa ćete se i sami uvjeriti kakav je to čovjek...

Pa, eto, porazgovarali smo i zaista se uvjerili. Desilo se to u kasno jesenje jutro, jedno od onih podgrmečkih jutara kada prvi mrazovi najave dolazak duge i oštne zime. U kancelariji zemljoradničke zadruge Donji Agići u kojoj je Dragan već nekoliko godina direktor, čulo se samo isprekidano kucanje pisane mašine. Poslije pozdrava Dragan nam se odmah ispriča:

— Oprostite, drugovi, moram da završim ovaj dopis, jer žurim na sjednicu Skupštine opštine Bosanski Novi. Putem ćemo se napričati do mile volje.

Tako je i bilo. Dok je »fiću« lagano odmicao uskom ali ravnom cestom Dragan nam je pričao o ljudima ovih pitomih sela koja su se svila u ovu kotlinu punu bistrih voda, zelenih livada i dragocjenih ruda koje se ovdje kopaju još iz vremena starih Rimljana ali još nikada nisu sasvim otkrivene i dobro iskorištene. Pričao nam je o masovnim radnim akcijama koje ove vrijedne i kršne podgrmečlije prihvataju kao u prvim danima poslije oslobođenja.

— Pogledajte ove mlade topole pored puta. Sve su to zasadili ljudi na radnim akcijama. Zadruga je nabavila sadnice a ljudi su ih zasadili s obje strane puta. Učestvovali su i učenici i nastavnici naše seoske škole. Na isti način smo izgradili i put. Zadruga je dala traktore a ljudi uvidjeli da rade za sebe i svoju djecu pa svojski zapeli na posao. Eto, to je sve.

Uzak, ali ravan i dobro uređen put, uokviren mladim topolama, najednom promiče pored jednog manjeg, tek zasadenog gaja kensadskih topola. Dragan opazi naš pogled i osjeti pitanje koje je naviralo samo od sebe.

— Ovo smo nedavno zasadili. Kada još malo porastu topole mislim da neće biti ljepšeg kutka nadaleko. Usred gaja ćemo izgraditi zadrugu, prodavnicu za selo Suhaću. Biće to i lijepo izletilište, jer je Japra, koja protiče pored samog gaja, puna pastirmki i lipijana. Doći ćete tada i vi češće u našu zadrugu.

— Pa dobro, Dragane, još ništa ne rekoste o sebi — dobacismo poslije kraćeg ćutanja. — Zašto vas ljudi ovih sela toliko vole i zovu naš Dragan.

— Šta da vam kažem. Možda samo zato što sam ih dobro razumio i što smo uvijek našli zajedničku riječ kada je u pitanju bilo kakva akcija za poboljšanje životnih uslova. Ima još nešto. Za vrijeme narodne revolucije odveli su me Hitlerovi fašisti u logor u Norveškoj. Bili su to teški dani robovanja, gladovanja i najtežih ljudskih poniženja. Pa ipak, izdržalo se. U toj mukotrpnoj životnoj školi naučio sam od norveških poljoprivrednika kako se zemlja obrađuje i koliko je velika vrijednost dobro organizovanog ljudskog rada. S tim iskustvom vratio sam se poslije oslobođenja među svoje ljude u ovo selo i pomažem im koliko znam i mogu. Rad mi je postao životna potreba i ne mogu bez njega. Najveća mi je radost što je zadruga ostvarila vrlo dobre rezultate i u finansijskom poslovanju i u kooperaciji.

— Eh, eh, taj naš Dragan nikad ne miruje — dobacuje jedan stari hadžo koga smo primili u »fiću« u selu Suhaći. — Taj uvijek radi kao mrav. Stalno nešto planira. Zvali su njega i u grad u službu, ali neće naš Dragan nas da ostavi.

— Još moramo izgurati regulaciju riječice Japre i uvesti električno osvijetljenje, pa možemo malo odahnuti — uzdahnu Dragan Antonić i zagleda se nekud prema Sani, čija se mutna voda utapala u zelenilo mokrih livada.

Enver EKIC

Slavlje u dolini Japre

ZBOR „BRATSTVO I JEDINSTVO” U SELU DONJI AGIĆI

Malo je kada dolina Japre izgledala tako lijepo i svečano kao na Dan mladosti – 25. maja. Narod se slegao sa svih strana. Pjesma je odjekivala od ranog jutra. Grupe mladih i starijih spuštale su se iz bližnjih i daljih sela iz ovog pitomog ustaničkog kraja nad koji se nadvio legendarni Grmeč.

Pred upravnom zgradom Zemljoradničke zadruge i u dvorištu Osnovne škole u selu Donji Agići skupilo se već ujutro toliko svijeta da su sve ograde postale tijesne.

Po prostranim ledinama i zelenim livadama razvuklo se raspjevano kozaračko kolo.

Veselje i sportska takmičenja

Ciknule su tamburice i odjeknule harmonike, a pjesma je izazivala uvijek novu radost, budila sjećanja na velike dane iz borbe koja je u ovoj zelenoj dolini plamsala dugo i bespoštedno.

Rano jutarnje sunce se za čas zaklonilo i kiša je osula, majska kiša sa Grmeča.

Otpočeo je i program. Odbojkaški turnir je zagrijao dlanove ne samo igračima već i mnogobrojnim posjetiocima koji su vatreno navijeli „svako za svoj tim”.

Trčanje na 500 metara je izazvalo posebnu radost jer je pobjedu odnio Smail Nakić iz Gornjih Agića. Zatim je slijedilo bacanje kamena s ramena (pobijedio Petar Malinić) pa nagradno trčanje u vrećama (pobjednik Suljo Porić) i nezvanično tamičenje u pjesmi i šalama.

Društvo „Partizan” iz Bosanskog Novog izvelo je veoma uspješan sportski program omladinaca i omladinki.

Susret starih boraca

Program je trajao do kasno u večer. Neprekidno i na svakom mjestu. Na više mjesta su se okupili stari borci i prepričavali događaje iz revolucije u kojima su učestvovali upravo u ovom kraju. Među njima su bili Slobodan Erceg, poslanik, Ferid Dedić, pukovnik, Za-

Dragan Antonić

jko Dizdarević, poslanik, Dušan Vujanović, Dušan Zec, Mile Vuja-
tović i mnogi drugi. Bile su to iskrene i uzbudljive priče prvoboraca
ovog kraja. Narod ih je slušao punim srcem i pažnjom, kao da je
sve to juče bilo a ne prije punih dvadeset godina. Samo iz sela Agići
poginulo je 35 drugova, a mnogo više ih je stradalo u logorima i
internaciji.

Nove škole, svjetlo i putevi

Pjesme, priče i razigrana kola ustavljeni su samo za vrijeme
govora Dragana Antonića, direktora zadruga i prvoborca iz ovog
kraja. Dragan je govorio o tome kako je prije rata dolina Japre bila
pusto i zaboravljeno područje. Sve do oslobođenja u ovom kraju su
postojale samo dvije osnovne škole sa svega 85 učenika. Danas tu
postoji sedam škola od kojih jedna puna osmogodišnja. Ove škole
pohađa 810 učenica i učenika. Osim toga je radnim akcijama izgra-
đen put, zasađene topole, podignuta pošta i ambulanta.

Sve je to dobro, ali ne i dovoljno - istakao je Dragan. – Pred nama
je izgradnja puta uz dolinu Japre, povezivanje sa Ljubijom i elektri-
fikacija sela Suhače i drugih udaljenih sela. Posla će biti mnogo, ali
ćemo to izvršiti isto onako kako smo to i do sada znali.

Okupljeni narod je toplo pozdravio Draganov govor. Vedre Pod-
grmečlije su željeli još više svjetla u svojim kućama, više škola a i
ljekara koji su do sada veoma rijetko bolje rečeno nikako, navraćali
u njihovu ambulantu.

I, na kraju, svi su se složili u tome, poljoprivredi, kao osnovnoj
privrednoj grani ovog kraja, treba posvetiti još veću pažnju.

Enver Ekić
„Zadrugar”, 1965.

Iz stenograma sa kongresa SSRN BiH iz 1966.
Esad Cerić:

RIJEČ IMA DRAGAN ANTONIĆ

Dragan Antonić: Drugarice i drugovi, iz materijala kojeg sam primio kao delegat nastojaću da u odnosu na stanje u mom kraju iznesem izvjesne probleme i ujedno da dam svoje mišljenje.

U našoj bosanskonovskoj komuni još se uvijek poljoprivredom bavi cca 58 % stanovništva komune, a svega oko 10 % radom u privrednim i drugim radnim organizacijama. Iako je ovakav omjer zaposlenih u poljoprivredi prema zaposlenim u industriji u ukupnom društvenom bruto produktu na komuni poljoprivreda učestvuje sa svega 31,50 %. Logično je da je na ovoj komuni i nacionalni dohodak ispod republičkog prosjeka, tj. cca 115.270 dinara po glavi stanovnika. Ovo tim više što je način proizvodnje bar u onome dijelu komune gdje se može primjeniti savremenija mehanizacija, još uvijek na zavidnom nivou. Za to ima dosta objektivnih i subjektivnih razloga. Uz veće zalaganje poljoprivrednih proizvođača i izvjesne reforme u kreditiranju poljoprivrede, ovim bi se na ovome polju djelatnosti, mislim u proizvodnji, moglo mnogo štošta poboljšati i brže ići naprijed ka većoj proizvodnji, što nam je cilj.

Kreditiranje poljoprivrede i uloga zadruga

Mislim da bi privrednom reformom trebalo hitno riješiti neka vrlo važna pitanja u poljoprivredi. Neminovno jačati socijalistički sektor poljoprivrede i ukazati zadrugama pomoć u kreditiranju radi njihovog jačanja kako bi zadruge mogle da izvrše svoje zadatke koji stoje pred njima, a posebno zadatak kooperacije. Pored toga ne treba zaboraviti da je najveći dio obradivih površina u rukama privatnih proizvođača i da na tom planu najviše zadruga kao najpogodniji oblik ne samo kooperacije nego i kreditiranja individualnih poljoprivrednih proizvođača, mogu učiniti i unaprijediti poljoprivrednu proizvodnju. Prema tome, s obzirom na to da se još

uvijek najveći broj stanovnika bavi poljoprivrednom djelatnošću to bi bio put ka većem progresu i standardu naših radnih ljudi uopšte, a posebno onih koji se bave poljoprivredom.

Da bi zadruge bile sposobne za ovakvu vrstu pomoći individualnim poljoprivrednim proizvođačima kao i pomoć u drugim oblicima, njih treba materijalno ojačati i posebno razmotriti njihovu ulogu koju mi danas ne cijenimo dovoljno i ne ulazimo mnogo u njihove probleme. Dosadašnjom politikom kreditiranja ove zadatke zadruge će teško izvršiti. Pitanje kadrova isto tako treba rješavati, a uz to i mnogo drugih pitanja kao što su i stanovi za kadrove. Zadruga su plaćale doprinos u stambeni fond, ali koja zadruga je dobila sredstva za gradnju stanova iz stambenog fonda, ima ih ali sasvim malo, a bez stanova nema kadrova u zadrugama. Nije danas teško naći kadrove ako zadruga ima uslove za takve kadrove i ako zadruga može da obezbijedi pristojnu nagradu za rad kadrova.

Nadalje, jedan od bitnih momenata u jačanju zadruga je i taj da se zakonskim propisima omogući lakše ukрупnjavanje većih zemljišnih parcela i posjeda. Stručne službe, zavodi i druge poljoprivredne institucije trebale bi konkretnije izučavati pojedine

Na prvoj plenarnoj sjednici Kongresa Socijalističkog saveza Bosne i Hercegovine, održanog 1966. godine, Dragan Antonić govorio je o životnim problemima bosanskonovske opštine i načinima njihovog rješavanja.

Na Kongresu Socijalističkog saveza Bosne i Hercegovine, održanog 1966. godine, Dragan Antonić izabran je za člana Predsjedništva SSRN BiH.

probleme na području jedne komune i ne samo stručno nego i materijalno pomoći davati u konkretnim zahvatima ako su ti zahvati od šireg društvenog interesa. Sjemenska roba i drugi repromaterijal bi imali pristupačnije cijene i da su potrebnog kvaliteta.

Mislim isto tako da je krajnje vrijeme da riješimo pitanje kreditiranja poljoprivrednih proizvođača, teško je objašnjavati nam u mjesnim organizacijama da jedan službenik može dobiti kredit da kupi sebi namještaj, auto i slično sa dva tri žiranta a da to jedan solidan zemljoradnik ne može još da ostvari, koji ima solidnu garanciju za podizanje kredita i koji bi nabavljao poljoprivredni alat i slično.

Smatram da bi ovim imali još veću stimulaciju poljoprivrednih proizvođača za povećanje proizvodnje i ako su oni stimulisani samom privrednom reformom koja je izmjenila cijene u pozitivnom smislu kod poljoprivrednih proizvođača za poljoprivredne proizvode.

Vanredna opštinska konferencija SSRN, bosanske komune koja je na dnevnom redu svog zasjedanja imala samo pitanje poljoprivrede isto tako konstatovala je da ova pitanja treba čim prije rješavati.

Školstvo i društveni standard

Na području naše komune ima osam centralnih osmogodišnjih škola, gimnazija i dvije škole učenika u privredi koje su smještene u 42 zgrade. Sve ove škole obuhvataju preko 8.000 učenika. Premda je to u odnosu na ranije stanje u prosvjeti vidan napredak jer je skoro 90 % obuhvaćeno djece osnovnom školom do 4 razreda, ali još uvijek postoji veliki problem potpunog osmorazrednog školovanja. Iako skoro 50 % opštinskog budžeta odlazi na prosvjetu i kulturu ta su sredstva nedovoljna. Ovo tim više što je većina zgrada dotrajala, a namještaj u takvom stanju da ga je već trebalo otpisati. Ima zgrada u kojima nema poda jer je već dotrajavao, prozori sa jednim staklom, a da ne govorim kakvo je stambeno pitanje za nastavni kadar. U Donjim Agićima nastavni kadar stanuje u potkrovlju zgrade koji je ispregrađivan sa polovnom ciglom i ne odgovara uopšte za stanovanje. Slično je stanje još u nekim školama na komuni, škola u Svodnoj uz koju je počeo novi sprat, ali zbog nedovoljnih materijalnih sredstava to stoji duže vremena, i šteti matični dio zgrade, škola u Žuljevici nezavršena, i u Blatni, u Maloj Novskoj Rujiškoj, gdje isto tako nastavnici stanuju u potkrovlju zgrade, ima prozora koji nisu dovršeni. Ima školskih zgrada koje odgovaraju, ali kod kojih nema stanova tako da nastavnici koji tamo predaju putuju vozovima, ili idu pješice, kao npr. u Blatnoj.

Na našem području se još uvijek nalazi oko 32 % nepismenih među kojima preko 400 lica od 15 do 30 godina starosti.

Naša komuna nije u mogućnosti, pored svih naših zalaganja, da obezbijedi materijalna sredstva za rješavanje ovih problema u prosvjeti, a ima ih još koje treba rješavati i ukoliko ne bude pomoći iz republičkih i saveznih sredstava mislim za nerazvijene krajeve, kao što smo i mi, ovi problemi će se akumulirati do te mjere kada će trebati mnogo veća sredstva radi njihovog rješavanja.

Komunikacije

Na području naše komune ima 60 sela i naselja sa vrlo slabim putevima i drugim vezama za centar, može se slobodno reći da tri četvrtine seoskih puteva su takvom stanju da se više njima teško prolazi, ako uzmemo da imamo sela udaljenih više desetina kilometara do prve bolje saobraćajnice onda možemo lako vidjeti kakva je mogućnost pružanja zdravstvene pomoći, dopreme listova, štampe i drugih pošiljaka, što ulazi u opšti standard i potrebu naših ljudi.

Na ovom čitavom području postoje samo četiri pošte, a od nas u Donjim Agićima postoji poštari koji nosi poštu na leđima od željezničke stanice Blagaj, udaljene 15 kilometara. Taj isti službenik poslije toga treba da raznese poštu u osam drugih sela i zaseoka. Ovo je provedeno radi privredne reforme, kako nam reče u mjesnoj organizaciji upravnik pošte iz Prijedora, i drukčije ne može. Ne znamo samo kako je ta reforma provedena u Prijedoru u pošti. Mislim da nije čudno što naša pošta onda posluje nerentabilno kada se ovakvi odnosi postavljaju.

Još ni danas u ovome dijelu Podgrmeča veliki broj sela nema osvjetljenja izuzev sela Rudice, Rakana i Blagaja najveći broj sela još uvijek koristi male petrolejke.

Izlišan je komentar koliko bi značilo za opšti standard elektrifikacija ovih sela koja su mahom u ratu aktivno učestvovala u našoj revoluciji. Mi ne tražimo da nam sve to neko uradi, jer naše podružnice i mjesni odbori aktivno rade na ovom području i spremni smo da sve što je moguće radnim akcijama i mjesnim samodopri- nosima i u visini naše materijalne mogućnosti sami uradimo. No ipak za to je potrebna izvjesna materijalna pomoć naše zajednice.

Mi smo i do sada učinili mnogo, izgrađen je put u dužini 14 km uz dolinu Japre do sela Donjih Agića, ali ne i do Budimlić Japre, dovedena telefonska linija, izgrađena ambulanta i osmogodišnja škola, kako u Donjim Agićima, tako i u Maloj Novskoj Rujiškoj, Hozićima i Kršljama, izgrađen je put do Rujiške, ali ne i kroz Rujišku, sve ovo dokazuje da smo mi spremni da radimo i da smo spremni za svaku akciju čiji će plodovi biti od šireg značaja i interesa u ovom kraju.

Zdravstvo

I pored toga što u selima ima prostorija u koju je smještena ambulanta prije dvije godine još do danas ne dolazi ljekar koji bi bar povremeno davao pomoć onima kojima je ona potrebna, pa i sedmično. Ako uporedimo broj nepismenih u ovom kraju i stanje komunikacija onda možemo vidjeti koliki je to problem. U zdravstvenom prosvjećenju bilo je nekih rezultata, jer su ljekari dolazili i držali predavanja, a i nastavnici i drugi stručni kadrovi komune o tome govore i drže predavanja. No, još uvijek je nedovoljno na ovom planu prosvjećivanja uopšte. Potrebno je seminarima, predavanjima, kinofikacijom sela koje provodi Radnički univerzitet ovu aktivnost više na selu pojačati. Zadruge, a i druge organizacije i faktori, dužni su da materijalno pomognu ovu instituciju na relaciji ovih zajedničkih planova.

Mislim na kraju da je izvještaj Glavnog odbora Socijalističkog saveza naše Republike dobro obradio ove naše nedostatke i uspjehe kao da ih je istakao pravilno, osim kreditiranja individualnih poljoprivrednih proizvođača. Toliko.

Predah u pauzi kongresa sa novinarima

Dragan Antić, Bosanski Novi:
Iz diskusije na Šestom kongresu SSRN BiH,
o problemima poljoprivrede i sela

O TRAKTORIMA, MESU I DUVANU

Znamo da na pijaci prase košta tri hiljade, a tuka isto toliko. Znamo isto tako čime se hrani tuka, a čime prase. Sve su to pitanja koja nas zanimaju.

Mi smo govorili mnogo o kokošima, tj. preduzimali da se proizvode, a ishod toga je da smo imali 200 hiljada kokošiju i nismo znali kuda s njima. Mnogi će reći da je to lako riješiti. Nije problem izvesti i uvesti. Nije u tome rješenje.

Naše fabrike rade traktore. Naš traktor „555” je skuplji nego čehoslovački. Znamo isto tako da naš traktor nema vazdušne kočnice, a čehoslovački ima. Zakonodavac je odredio da te kočnice moraju postojati. I, sada, kada se kupi ovaj naš traktor, zadruga mora da investira novih 500.000 dinara za nabavku vazdušnih kočnica. Slična je situacija i sa traktorima marke „Ferguson”.

Često novine napišu kako zemljoradnička zadruga mnogo zarađuje, uzimajući velike marže. U stvari, to su dezinformacije. Treba samo pogledati statističke podatke, pa se osvjedočiti da zemljoradničke zadruge u stvari imaju najmanju maržu od svih onih koji uzimaju maržu. Zadruge, naime, zaračunavaju najmanje marže.

I na kraju, nešto o duvanu. Najbolje bi bilo da se naprave kalkulacije od proizvođača duvana do potrošača i da se vide cijene, odnosno gdje i kome ostaje najveća razlika. Isto to bi predložio i za mesne proizvode. Proizvođači prodaju meso po 350 dinara u „živoj vagi”, a u gradu se to meso plaća 1.200 dinara. Treba da se vidi koliko je kome ostalo i da se kroz tu kalkulaciju ispita ispravnost cijena, a ne da se cijene obračunavaju i kalkulišu na nečiju štetu, i to uglavnom na štetu onoga ko ne bi trebao da bude oštećen.

„Zadrugar”, 9. februar 1966.

Veliko narodno slavlje u Podgrmeču

OJ GRMEČU...

Ovo je mala priča o ljudima iz pitome kotline rječice Japre i o tome kako je Dan škole u selu Čelopeku izrastao u narodni zbor bratstva i jedinstva podgrmečkih sela.

Kao neka izgubljena princeza ili začarani kutak ljepote uvukla se pitoma kotlina rječice Japre u širok i topli zagrljaj starine Grmeča. I ne znaš šta te više oduševljava u susretu sa ovom ljepotom: pitoma krajina prirode ili srdačne i vedre Podgrmečlije koji su u najtežim danima revolucije osvijetlali obraz ovog, rijetko lijepog kraja. Gotovo svaki kutak ima poneku priču, nezaboravni događaj iz ljutih okršaja sa Švabama i ustašama. Tu je još uvijek stari drveni most kod koga je Dragan Marin sa svojom četom, dočekao crne Francetićeve ustaše pa ih, onako kršan i stasit, osuo ljutom vatrom iz šmajsera. Koliko ih je nestalo u nabujaloj Japri, Dragan se danas ne sjeća, ali zna tačno zaklon iz koga je pucao. Malo dalje na putu prema zadružnom domu u Agićima izdigao se čuveni „Hojića kamen”. Danas je to miran pitom kutak visoko uzdignut iznad kotline. Prije 24 godine, tačno 20. novembra 1942. bila je to crna grobnica još crnijih legionara koji su se „likujući” vraćali sa paljenja jednog sela. I upravo tu, na ovom najjačem uporištu, doživjeli su svoj „najcrnji petak”. Pritiješnjeni ubitačnom vatrom podgrmečkih boraca, ustaše su skakale u ponor sa kamene litice visoke oko stotinu metara. Znali su da im nema spasa i da njihova zlodjela moraju biti kažnjena, pa se nisu živi predali.

Eto, o svemu tome pričaju mi: Drago Marin, Lazar Lazić, Mile Vujatović, Duško Zec, Dušan Vujanović i Rajko Vujanović, prvoborci ovog kraja, dok smo lagano promicali kolima na veliko narodno slavlje – Dan škole u Čelopeku i narodni Zbor Bratstva i jedinstva u Donjim Agićima. Bilo je to u prošlu nedjelju, 29.maja.

Uskom cestom promicale su od ranog jutra kolone bicikla, zaprežnih kola iskićenih cvijećem i zastavama. Seoske djevojke i mladići u kitnjastim narodnim nošnjama okupljali su se oko velike

tribune pred zadružnim domom, na kome su lepršale zastave na sve strane. Iz svih sela, od Bosanskog Novog, Svodne i Prijedora, stizali su do Blagaja vozom, a odatle se skelom prebacivali preko zamućene Sane. Autobus iz Dvora prebacivao je neprekidno jednu po jednu grupu gostiju. Na širokoj zaravni u zadružnom dvorištu odjekivale su harmonike, svirale tamburice, igralo kozaračko kolo kao nekad u borbi, podvrisnulo se, a zatim se razvila ona nezaboravna: „Oj Kozaro razvi' svoje grane, pa sačuvaj mlade partizane. Oj Grmeču, tri put si gorio ali se nisi Švabi pokorio”.

I tako kolo do kola. Sve do početka svečanog programa koji je prigodnim govorom otvorio Dragan Antonić, direktor zadruge. Poslije njega, burno pozdravljen od naroda, govorio je Hajro Kapetanović, savezni poslanik ovog kraja. U dužem govoru on je podvukao značaj bratstva i jedinstva kao temeljni zalag revolucije naših naroda.

Poslije svečanog programa razvio se sportski dio proslave u kome su učestvovalе seoske omladinke i omladinci.

Dan se bližio kraju bliže nego obično. Nad pitomu dolinu Japre spuštalo se rano ljetno veče. Pjesma je postajala sve tiša, a razigrana kola sve rjeđa i manja. Kolone Kozarčana i Podgrmečlija vraćale su se kućama. Iza njih je ostao jedan svečani dan, nezaboravno slavlje, oživjele uspomene na velike dane ustanka i čvrst krajiški zavjet da će se svake godine istog dana sastati ovdje da ožive uspomene i široko razviju svoje kozaračko kolo.

- Prije nekoliko godina proslava je bila skromna. Bio je to samo Dan škole koju smo izgradili zajedničkim radnim akcijama – kaže nam Dragan Antonić – pa evo, ta proslava izraste danas u narodni Zbor Bratstva i jedinstva okolnih podgrmečkih i potkozarskih sela.

Eto, tako je jedan praznik male seoske škole u Podgrmeču izrastao u veliko slavlje, u pravi narodni Zbor Bratstva i jedinstva.

Enver Ekić
„Zadrugar”, 8. jun 1966.

*Poslanik pred biračima: okupljeni narod sluša
pažljivo Hajru Kapetanovića*

SUSRETI KOJI SE PAMTE

Veoma često kažemo: vrijeme protiče vrlo brzo u današnjem dinamičnom tempu našeg života. Imamo vrlo malo slobodnog vremena za vedrije sastanke sa bližnjima i dragima sa kojima smo proveli najdraže, pa često i nezaboravne trenutke.

Potrebna je neka veća proslava, značajniji datum, pa da se skupimo, ispričamo, vedro nasmijemo i zapjevamo.

Evo jednog takvog trenutka. Na nedavnoj proslavi Bratstva i jedinstva u Donjim Agićima kod Bosanskog Novog, domaćin proslave, Dragan Antonić, direktor zemljoradničke zadruge, dočekaao je mnogobrojne goste kao pravi zadrugar.

Na priloženoj slici je samo jedan detalj „zajedničkog ručka u prirodi”. Među gostima su Žarko Zgonjanin, narodni heroj, Esad Cerić, predsjednik Republičke konferencije Socijalističkog saveza BiH, Slobodan Erceg, predsjednik Odbora za poljoprivredu i šumarstvo Skupštine Bosne i Hercegovine, Dušan Vujanović, predsjednik Skupštine opštine Bosanski Novi i drugi gosti iz okolnih komuna Bosne i Hrvatske.

U razgovoru su osvježeni mnogi detalji iz narodnooslobodilačke borbe koja je ovdje, između Kozare i Grmeča, plamtila punom žestinom i ostavila niz nezaboravnih događaja.

E. Ekić
„Zadrugar”, 7. jun 1967

Susreti koji se pamte

Kad se slože sela Podgrmeča

JAPRANSKA KONCEPCIJA – – ŽELJA SELA OKO JAPRE

**Sagradiće se most preko Sane, nova škola u Čelopeku,
put, ambulanta i društvene prostorije u Agićima**

Još su stari Rimljani otkrili ljepote i bogatstvo pitome doline koja se zavukla ispod Podgrmeča, sa obje strane rječice Japre. Ostaci rudnika željeza i starog naselja iz antičkog doba još su sačuvani, kao ubjedljiv dokaz vrijednosti ovog, istinski lijepog kraja. Brda, napola iskorištene troske, izvila su se pored krivudavog, kamenitog puteljka koji se protegao od razlivenne obale Sane do Donjih Agića, Budimlić Japre i drugih sela kršnog Podgrmeča.

Sve je ovdje lijepo i nezaboravno. I srdačne Podgrmečlije i raskošna priroda – sve osim puta koji je toliko loš da potpuno odudara od svega oko sebe. Ljudi ovih sela, prvih komšija Prijedora i Bosanskog Novog, ne mogu da stignu tako lako do ovih gradova u kojima se snabdijevaju svim što im je potrebno za domaćinstvo, i gdje završavaju niz svakodnevnih poslova. Poslije drmusanja kolima preko izlomljenog, kamenog puta, na obali Sane ih čeka stara skela, ništa bolja od one koju su koristili još stari Rimljani, dok su kopali gvozdene rude u ovoj pitomoj kotlini. Ponekad ljudi izgube po cijeli dan na ovoj skeli da bi stigli u Prijedor i Novi do kojih bi dobar bacač „kamen a ramena” dobacio kamen, kako reče stari Ibro Fejzić iz Suhače.

I eto, dojadilo ljudima Donjih i Gornjih Agića, Suhače, Čelopeka, Budimlić Japre i okolnih sela i zaselaka da i dalje ovako života-re, pa su se sakupili na zajednički dogovor na koji su pozvali i one „najodgovornije” iz Bosanskog Novog, svoje matične opštine.

Sastanak je organizovala Mjesna konferencija Socijalističkog saveza Donji Agići u saradnji sa Opštinskom konferencijom Bosanski Novi. Sastanak je održan u združnom domu Zemljoradničke zadruge Donji Agići. Pored predstavnika svih mjesnih organizacija, sastanku su prisustvovali i Dušan Vujanović, predsjednik Skupštine opštine Bosanski Novi, Šefik Hergić, predsjednik Opštinske konferencije Socijalističkog saveza, Nikica Živković i Bogdan Grab, predstavnici Opštinskog komiteta SK i Dragan An-

tonić, član Predsjedništva Republičke konferencije Socijalističkog saveza.

Dnevni red je bio usvajanje Japranske koncepcije, a to znači konačne izgradnje puta, mosta na Sani, osmogodišnje škole u selu Čelopeku, ambulate i društvenih prostorija u Donjim Agićima i produženje puta preko Budimlić Japre prema Sanskom Mostu. Zajednička riječ je brzo nađena, jer se radilo o životnim pitanjima ljudi cijele doline Japre i njenog povezivanja sa željezničkim i putnim saobraćajem prema Zagrebu, sa jedne i Banjaluci i Sarajevu, sa druge strane. Jednoglasno je usvojen prijedlog da se zavede samodoprinos za izgradnju mosta i puta u svim selima oko Japre. Izgradnju mosta će pomoći i Skupština opštine Bosanski Novi. Poljoprivrednici koji imaju radnu stoku radiće na izgradnji puta tri dana, a ostali pet dana. Za izgradnju škole „Bratstvo i jedinstvo” u Čelopeku, pored samodoprinosa, tražiće se i republički kredit. Na kraju sastanka izabran je koordinacioni odbor za realizaciju Japranske koncepcije. Za predsjednika je izabran Dragan Antonić, direktor Zadruga u Donjim Agićima, predsjednik Mjesne konferencije Socijalističkog saveza i čovjek koji je već odavno našao istinsku zajedničku riječ sa narodom ovog kraja u kome je i sam odrastao.

Skela preko Sane: zastarjela veza sa svijetom

Odmah poslije sastanka pristupilo se radnim akcijama. I Dan borca, proslavljen je u punoj radnoj atmosferi koja će selima Japranske doline donijeti vedrije perspektive, onakve kakve su dugo željeli.

Enver Ekić,
„Zadrukar”, 12. jul 1967.

Dragan Antonić

Zapisano pod planinom

DRUGO OSLOBOĐENJE JAPRANSKE DOLINE

Ako vas putevi nanesu u Blagaj kod Bosanskog Novog, svratite svakako u pitomu Japransku dolinu koja se, kao neka skrivena ljepotica, uvukla u nabrekla topla njedra Grmeča. Pređite Sanu starom skelom, pa preko Agića i Suhače krenite prema Čelopeku i Budimlić Japri. Svugdje, na svakom koraku, srešćete mnogo šta što niste vidjeli nigdje na drugom mjestu. Od Agića do Suhače pratiće vas čitava brda naslagane drozge koja je tu slagana od najstarijih vremena do danas. Zna se, tu su još stari Rimljani kopali željeznu rudu u rudnicima čiji su ostaci sačuvani do današnjeg doba. I, ko bi izračunao koliko je željezne rude izvučeno iz ove doline kroz koju, kao neka izgubljena srebrna strijela, protiče bistra planinska Japra. Ko bi to tačno znao, ali sigurno je da bi se za njenu vrijednost mogao izgraditi divan, veliki grad. A, eto, od svega toga ništa. Japra teče kao što je tekla prije hiljadu godina, a mala sela, pripijena uz obronke Grmeča, veoma malo su izmijenila svoj lik. Kao da je to vrijeme vijekovima zaustavljalo svaki svoj dah, svaki korak naprijed. Da nije nove zadrugne zgrade sa prodavnicom i čitaonicom, i škole odmah do nje, sve bi ovdje podsjećalo na daleka stara vremena.

Ko zna, možda ni te dvije nove zgrade ne bi još bile izgrađene da u toj divnoj dolini ne živi Dragan Antonić. Ljudi ga ovdje zovu jednostavnije – naš Dragan. On je za njih sve. Direktor zadruge, predsjednik mjesne zajednice, iskreni tumač njihovih želja, uporan borac za njihova prava, neumorni točak koji ih neprekidno pokreće naprijed.

Neki dan smo ga sreli. Razvio je traktorom građu za most koji će konačno zamijeniti staru „rimsku” skelu i ovim ljudima otvoriti šira vrata u svijet.

- Dragane, reci iskreno, zašto te ljudi ovdje toliko vole? – zapitali smo ga dok je istovarao drvene grede.

Pogledao nas je začuđeno i raširio ruke:

- Ne znam ni sam, valjda zato što sam isti kao i oni, a to nama Krajišnicima nije teško. Ne tražimo mnogo nikada, ali ono što tražimo mora da bude ili ima da nas nema.

Nasmija se vedro, pritisnu gas pa traktor zabrekta i krenu izlomljenim puteljkom. I ne pozdravi se Dragan, već samo mahnu rukom, kao da reče:

- Eto rekoh vam sve, šta hoćete više od mene?

Uхвати ga kasnije za vrijeme odmora oko ručka.

Dodijala nam skela – reče u predahu – dodijala do zla boga pa se na zboru birača dogovorismo da gradimo most. Raspisismo samodoprinos i krenušmo u akciju. Pomogaše nam i opštinska skupština i naša armija. Ne zna niko šta znači most za nas. To je drugo oslobođenje za cijelu Japransku dolinu i Podgrmeč. Sve će nam biti blizu, i naš Novi i Banja Luka, pa i Zagreb i Sarajevo. Poslije ručka krenusmo na radilište. Traktor sa natovarenom prikolicom skakuće i stresa, Dragan ćuti. Gledam ga i ponavljam u sebi sve ono što su ljudi ove doline pričali o njemu. Odrastao je ovdje uz stada ovaca koje je čuvao na podgrmečkim proplancima. Tako je učio školu. Kada se tek zamomčio zarobiše ga Hitlerovi soldati i otjeraše u krvave logore daleke Norveške. Bila je to mučna i goraka škola, koja je na Draganu ostavila mnogo teških tragova i neizlječivih rana. Kada se, poslije oslobođenja, vratio u svoje Agiće zatekao je mnogo uništenog i spaljenog. Nije htio nikud. Odbio je sve ponude i ostao tu među svojim ljudima. Osnovao je sa njima zadrugu u svojoj staroj kući. Godine su prolazile u zajedničkom radu koji je donosio plodove. Izgrađena je nova zgrada za zadrugu. Otvorena je i zadružna prodavnica, kupljen traktor sa vršalicom, uvedeno električno osvjetljenje i izgrađena nova školska zgrada. Stari kućerak, u kome se i on školovao, ostao je kao uspomena. Radilo se mnogo. Samodoprinosi i radne akcije nastavljali su se u neprekidni lanac novih želja i ostvarenja. Često bi ljudi klonuli, bilo im je dosta svega, a onda ih je Dragan dugo i strpljivo nago-varao na nove, još veće akcije. U kooperaciji sa zadrugom ljudi su povećali prihode svojih domaćinstava.

- Eto, još samo most da izgradimo, ljudi moji – govorio je Dragan – Gradimo ga sebi i našoj djeci, neka ona dočekaju bolje dane od nas. Dugujemo im to.

Ljudi su se odazvali, šta bi drugo. Opština će izgraditi novu školsku zgradu sa stanovima za nastavnike, možda već godine. Tada će tradicionalni Dan škole, koga Dragan sa ovim dobrim Grmečlijama proslavlja svake godine kao pravi narodni zbor, biti svečaniji od svih dosadašnjih. Već su učenici, uz pomoć zadruge,

zasadili aleju topola uz Japru, tačno do mjesta gdje treba da se gradi škola. Znaju ljudi da opština nema dovoljno novca za školu. Siromašna je komuna, ali će se već nekako nategnuti. Tako je bilo i kada se uvodilo električno svjetlo, gradili putevi, zadržana i sadašnja školska zgrada, pa i ovaj most, u koji su slili svoje životne želje iz kojih će isklesati novu stvarnost, skromnu, ali ljepšu od svih dosadašnjih.

Enver Ekić,
„Zadrugar”, 8. maj 1968.

Nakon obimnih priprema, inženjeri JNA iz Karlovca u roku od desetak dana povezali dvije obale na rijeci Sani u Blagaju mostom u dužini od 140 metara

Sa narodnog slavlja u Donjim Agićima

MOST – VJEKOVIMA ŽELJEN

Kako je to lijepo kada jedno zasluženno i, u srca utkano, narodno slavlje postane tradicija. Upravo tako je sa proslavom Dana škole i Dana mladosti u selu Donji Agići, koje se kao neka smirena i blaga oaza, svilo u pitoma i sočna njedra razvijene Japranske doline nad kojom vječno stražari starina Grmeč.

Već nekoliko godina stanovnici: Donjih i Gornjih Agića, Čelopeka, Suhače, Hozića, Budimlić Japre, Blagaja i ostalih obližnjih sela i zaselaka sa pitomih ogranaka Podgrmeča i Kozare, krenu u rano svitanje: kolima, biciklima, pješice ili na konjima, starom cestom prema velikom zadružnom bojištu u Donjim Agićima. Sve do ove godine raspjevani Kozarčani su morali da prelaze preko Sane starom skelom koja je škripala i cvilila pri svakom pokretu i pod svakim teretom.

Ovogodišnja proslava je imala izuzetan značaj. Preko opjevane ljepotice Sane, umjesto stare skele, opružio se dugi most kao ispružena ruka koja je zauvijek spojila obje obale Sane - Potkozarje i Podgrmeč.

- Neka sam i ovo dočekao, rekao je tog sunčanog jutra, Dragan Marin, prvoborac sa Kozare, vozeći se automobilom preko ovog mosta. Ovo je još jedna velika pobjeda ovog kraja, vjekovima željena, jer su stanovnici ovih siromašnih sela uz pomoć zadruga, Armije i Opštinske skupštine u Bosanskom Novom izgradili most kakav se samo može poželjeti.

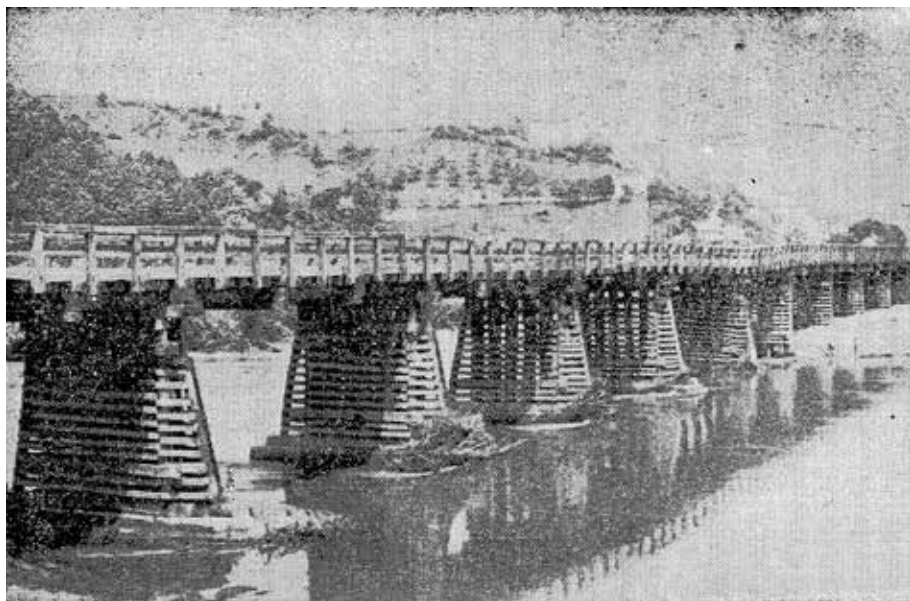
Promiču preko mosta zaprežna kola, automobili i autobusi puni radosnih gostiju koji su godinu dana čekali ovaj dan velikog slavlja i radosti. Ivicom stare ceste i travnatim puteljcima preko livada i šumaraka prolaze kolone staraca, majki sa djecom, momaka i djevojaka obučenih u najljepšu odjeću, brižno pripremljenu za taj dan.

Transparenti i plakati dočekuju goste već kod Suhače. Na ulazu u Donje Agiće, dvorišta već puna raspregnutih zaprežnih kola i gostiju koji su posjedali uz improvizirane stolove ili na travu. Pred

zadružnim dvorištem male prodavnice sladoleda, licitarskih srca, šarenih bombona i kolača, plastičnog posuđa i nakita svih vrsta. Sa druge strane na livadi ugostiteljske radnje sa kafom, pivom, čevapčićima i jagnječim pečenjem. Harmonike, pjesma i kola na sve strane. Radost, kakva se može da poželi i kakvu bismo trebali organizovati u mnogim našim selima – i suviše zaboravljenim i prepuštenim samima sebi. Da budemo iskreni do kraja – da u ovoj pitomoj kotlini Japre nama ovako dobre istinske zadruge i ovako omiljenog i vrijednog zadružnog i društveno-političkog radnika kao što je Dragan Antonić, direktor zadruge i predsjednik Mjesne organizacije Socijalističkog Saveza – ne bi se znalo ni za Agiće, a još manje za mali zaselak Čelopek u kome su združene Podgrmečlije izgradile novu zgradu osnovne škole – veću i ljepšu od svih što se okom sagledati mogu. Zadruga je školi darovala školsku baštu, sadnice i sjemeni. I to još nije bilo dosta. Nedaleko od zadruge, na samoj obali Japre iskopani su temelji stambene zgrade za nastavnike.

- Naši nastavnici će već u avgustu useliti u nove stanove, kaže Dragan Antonić.

I dok raspjevano kozaračko kolo trešti cijelom širinom zadružnog dvorišta, Dragan priča o tome kako su ljudi nesebično i složno sakupljali materijal i sredstva za školu i stambenu zgradu za nastavnike svoje djece. Priča o zborovima birača koji su otvoreno i glasno tražili bolje životne uslove za svoja sela, prihvatajući dobro-

Put u svijet: Podgrmeč je povezan sa Kozarom

voljne radne akcije i sakupljanja novčanih sredstava za izgradnju škole, stambene zgrade za nastavnike, novog puta i mosta preko Sane, koji je najzad ispunio vjekovima gajenu čežnju vrijednih i skromnih Podgrmečlija. Most im je otvorio sve puteve. Svakog dana stigne u okolna sela nekoliko autobusa, od kojih neki odvlače japranske radnike u Željezaru Sisak na rad. Drugi odlaze u Bosanski Novi i Prijedor, a oдавde su putevi širom otvoreni.

Upravo zbog svega toga ovogodišnja kola su bila razigranija, pjesme glasnije a podvriskivanje radosnije i grlatije. Na svečanoj tribini su bili Pavle Marin, Nikica Živković, predsjednik Skupštine opštine Bosanski Novi, Milan Gnjatović, sekretar Opštinskog komiteta, Šefik Hergić, predsjednik Opštinske konferencije Socijalističkog saveza i drugi društveno- politički radnici i prvoborci ovog ustaničkog kraja. Poslije prigodnog govora Mileke Vujatovića, narodnog poslanika nastavljeno je nagradno takmičenje učenika osnovnih škola u pjevanju, sviranju, recitovanju, pa sportske igre i narodno veselje koje su lagano stišavali blagi umor i suton koji se kao pritajeni glasnik noći spuštao niz šumovite obronke Podgrmeča i visokorodnom pšenicom oplemenjene njivice živopisne Japranske doline.

Enver Ekić,
„Zadrugar”, 11. jun 1969.

Dan koji će se pamtiti: u zadružnom dvorištu

Kad Hozićani krenu u akciju

POSLIJE NOVOG PUTA – – ELEKTRIČNO SVJETLO

Malo selo Hozići nalazi se u pitomoj kotlini Podgrmeča na području opštine Bosanski Novi. Opkoljeno sa svih strana šumovitim obroncima Podgrmeča, selo je izdvojeno od glavnog puta koji se proteže od Blagaja preko Sane do Agića. U neposrednoj blizini sela protiče planinska riječica Japra do čijih obala dopiru vječno zelene i bujne livade. Sve do skora Hozići su bili bez puta. Konačno su se na jednom sastanku predstavnici aktiva Saveza omladine i Socijalističkog saveza dogovorili da otpočnu sa izgradnjom puta. Predsjednik aktiva Saveza omladine i predsjednik Socijalističkog saveza obratili su se Zemljoradničkoj zadruzi u Agićima za pomoć. Dragan Antić, direktor zadruge je ustupio traktore za prevoz potrebnog materijala. Tada su svi stanovnici Hozića, predvođeni omladinom, krenuli u akciju i izgradili put i tako se povezali sa glavnim putem prema Blagaju i Bosanskom Novom. Poslije završenih akcija na putu, omladina je zasadila i topole s obe strane novog puta. Pored toga izvršili su i nekoliko akcija na popravci glavnog puta. Ovako dobra aktivnost omladine Hozića pohvaljena je na zborovima birača i konferencijama. Omladinci i omladinke su dobili i više pismenih čestitki. Veoma dobri rezultati dosadašnjih akcija i priznanja koja je omladina Hozića dobila od zajednice postakli su omladinu Hozića da planiraju i akciju za uvođenje električnog osvjetljenja u ovo pitomo selo na padinama Podgrmeča. Pripreme su u toku, a sigurno je da će se uspješno završiti kao i sve dosadašnje akcije.

Namka Garibović
„Zadrugar”, 1969.

Dragan Antonić u „Zadugaru”

SELO JE ŽIVOTNO VEZANO ZA ZADRUGU

Brižljivo sam pročitao članak „Kooperacija – osnovni zadatak zadruge” sa informacijom koju je Simo Tadić, predsjednik Privredne komore u Banjaluci, uputio Esadu Ceriću, predsjedniku Republičke konferencije SSRN Bosne i Hercegovine, uz komentare redakcije i Envera Ekića o ovom aktuelnom zadružnom problemu.

Potpuno se slažem sa svim iznesenim stavovima u kojima se osuđuje ukidanje zemljoradničkih zadruga i njihovo utapanje u trgovačka preduzeća.

Kao dugogodišnji direktor zemljoradničke zadruge u Donjim Agićima želim da se odazovem vašem pozivu i čitaocima našeg „Zadugaru” pa iznosim i neka vlastita zapažanja. Prije svega, rekao bih da se zadruge ne raspadaju i ukidaju zato što su slabe ili što su preživjele, pa nam više nisu potrebne. U ponekoj zadruzi se zaista slabo posluje i postoji veoma slaba saradnja između kolektiva zadruge i zadrugara. Negdje u organima upravljanja nema zadrugara, ponegdje se opštinska rukovodstva nepotrebno i suviše upuštaju u donošenje odluka bez saglasnosti sa zadrugama i komorama. Pri tome često vrše „integraciju” koja nema ništa zajedničko sa stvarnom integracijom koja bi bila u interesu članova zadruge koji su i formirali današnju zadrugu pa prema tome imaju puno pravo da kažu svoju odlučujuću riječ o svakom, a posebno ovakvom, životnom pitanju zadruge. Veoma malo zadrugara bi glasalo da ostanu bez svoje zadruge koju su sami organizovali i koja im sve više treba. Siguran sam u jedno – kada bismo imali dobre komore i kada bi se striktno poštovali pozitivni zakonski propisi o našim zadrugama, pa statuti zadruge i stvarne želje zadrugara i kooperanata ne bi se događale ovako zabrinjavajuće pojave. U sadašnjoj situaciji, kada više nemamo zadružnih saveza koji su se utopili u komore, nemamo ni čvrstih zadružnih oslonaca. Praksa je nedvosmisleno pokazala da nema sela koje ne želi zadrugu, a

sva sela koja su poslije „integracije” ostala bez zadruge, ostala su prepuštena sama sebi i pored obećanja, pa čak i pisanih akata o tome da će nova zadruga ili trgovačko preduzeće primiti na sebe svu brigu o saradnji i kooperaciji sa individualnim proizvođačima. Pri tome se naglašavaju i mnogo povoljniji uslovi nove, mnogo jače privredne organizacije koja, nažalost, ubrzo napušta svaku saradnju sa seoskim domaćinstvima i orijentiše se samo na unosnu trgovinu. Suprotno tome, sva sela u kojima su ostale zadruge, pa čak i one male, dobila su određenu korist i razvila kakvu takvu kooperaciju sa svojom zadrugom, koja je često i privredni i kulturno-prosvjetni centar svog sela ili područja. Koliko je domova, puteva, vodovoda izgrađeno u selima uz pomoć zadruge. Koliko je sela elektrificirano uz ovakvu pomoć. Trgovačka preduzeća to nikada ne bi učinila i izdvajala sredstva za ovakve „nekonkurentne” zadatke. Koliko je škola i stanova za nastavnike izgrađeno u zajedničkoj saradnji sela i zadruge.

Tačno je i to da neke zadruge nisu izvršile svoje zadatke na ovom planu onako kako je to trebalo i kako su mogle. Ponegdje je zatajila i kooperacija, ali nigdje nije zadruga ostala sasvim po strani od sela i njegovih potreba. To su nepobitne činjenice koje svakodnevna životna praksa našeg sela, zadrugarstva i poljoprivrede ističe sve više u prvi plan daljeg razvoja poljoprivredne proizvodnje i sela u cjelini.

Dragan Antonić,
direktor Zemljoradničke zadruge „Agići”

Članak objavljen u nedeljnom listu za selo
„Zadrugar” 25. 12. 1968. godine

JAPRA SE OTVARA SVIJETU

Samo dan ranije jaki pljuskovi su ojačali još nepresušne bujice koje su se sa zelenih obronaka Podgrmeča slivale u pitomu Japransku dolinu. Nemirna ljepotica Japra, sva utonula u plitke obale, nabujale visokom i sočnom travom koja očekuje prve kosce, ponovo zamutiti svoju bistrinu i ojača tokovima slivenih voda. Povremeni pljusovi nastaviše padanje i u toku noći, ali u samu zoru izvi se toliko željeno sunce iznad Hozića stijene pa Japranska dolina odahnu svježinom.

Djevojke koje su svu noć provirivale kroz prozor prekidajući snove tugom koju je u njihovu mladost unosila kiša odahnuše srećno – jer, eto, zbor će se održati. Obući će one nove haljine, brižljivo čuvane za taj dan. Mladići podvrisnuše i počеше dovikivati jedan drugog. Odahnuše i stariji jer, eto, naći će se svi u velikom zadružnom dvorištu da se poslije godinu dana ispričaju, popiju po neku čašicu, pa zbor je ljudi moji, a to što će se u razigranom kozaračkom kolu uhvatiti ko do koga stigne-radost je koja se doživi od zbora do zbora.

I – tako od ranog jutra krenuše isprekidane kolone, manje i veće grupice znanim puteljcima, jedva vidljivim iz malo veće daljine. Krenuše Podgrmečlije od Budimlić Japre, Čela, Majkić Japre, Suhaće, Hozića i Blagaja, a sa druge strane Sane, tamo sa ograna Kozare uputiše se prema Agićima raspjevani Kozarčani od Brežićana, Svodne, Marina, Knežice pa i okolnih sela iz Hrvatske.

Usred dvorišta velika tribina okićena zastavama. S obje strane puta stolovi sa ogledalcima, licitarskim srcima, lopticama, figura-ma od gipsa, uz niz uobičajenih predmeta koji se prodaju i kupuju na svim zborovima, sajmovima i vašarima.

U tačno zakazano vrijeme Dragan Antonić, direktor zadruge otvara zbor pozdravljajući okupljeni narod. Esad Cerić, potpredsjednik Savezne konferencije Socijalističkog saveza govori narodu o slavnim danima ovog kraja iz doba revolucije, zatim o izgradnji naše zajednice, međunarodnom ugledu Titove Jugoslavije i spremnosti svih naših ljudi da brane zemlju od svakog napadača.

Sa zbora je upućen i telegram Titu, a poslije toga odjeknuše harmonike, razvi se kolo kozaračko i poče veselje, istinsko narodno, godinu dana željeno.

Za jednim stolom zatekoh Nikicu Živkovića, predsjednika Skupštine opštine Bosanski Novi.

- Malo je ovako siromašnih krajeva, a dušom bogatih ljudi kao ovdje, kaže mi Nikica. Jesenas nam zemljotres sruši školsku zgradu. U pomoć nam priteče zadruga. Ustupi nam svoj magacin koji adaptiramo za privremenu nastavu. Zakopali smo temelje nove školske zgrade. Do nje ćemo izgraditi poštu i ambulantu. Uz pomoć armije gradimo novi most preko Japre u Suhači. U planu je i izgradnja puta koji će svijetu otvoriti privlačne ljepote Japranske doline.

Narod Kozare i Podgrmeča se danas raduje jer slavi tradicionalni Dan škole i Dan mladosti. Na improviziranoj tribini takmiče se najbolji seoski pjevači, harmonikaši, recitatori i glumci.

I prođe taj željeni dan, brže od drugih. Sunce lagano utonu za sive obronke Podgrmeča. Narod se razide. Domaćin Dragan Antić isprati posljednje goste. Nad Japranskom dolinom nadvi se mirna majska noć. Sve zaspava umornim snom. Samo u Suhači gdje se ulogorila brigada vojnika sa kamionima i ostalom tehničkom opremom za izgradnju mosta preko Japre, stražar je šetao u malom krugu, čuvajući stražu nad zaspalim drugovima koji su i tog dana neumorno radili da bi narodu ovog kraja što prije darovali novi most.

Enver Ekić,
„Zadrugar”, 3. jun 1970.

*Obraćanje Esada Cerića narodu Podgrmeča
na velikom narodnom zboru u Donjim Agićima*

DVA DRAGANA – DVA DOBRA JARANA

Kako su dva Dragana, Antić i Rudić, nastanjeni u dvije republike – Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj – postali dobri prijatelji i zajedničkim akcijama omogućili da se mnoga podgrmečka sela približe svijetu.

Dijele ih tridesetak kilometara, dvije rijeke – Sana i Una i granica između dvije susjedne republike – Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Pa, ipak su to dva dobra i nerazdvojna prijatelja – kako sami kažu za sebe, a tako o njima misle i svi koji ih znaju. Dragan Antić je direktor Zemljoradničke zadruge u Donjim Agićima, a Dragan Rudić, direktor Autotransportnog preduzeća „Autoprevoz“ iz Dvora na Uni.

Jedan Podgrmečlija, a drugi Banijac, jedan malo stariji a drugi mlađi, jedan nešto krupniji a drugi mršaviji, no oba zajedno vole šalu, dobru trpezu i lijepu pjesmu – ali iznad svega dobre radne rezultate u svojim preduzećima. Pa, upravo zbog toga su stalno u nekoj radnoj akciji. Podgrmečlija u svojoj zadruzi, Banijac u svom preduzeću. I – takav rad je obezbijedio uspon i zadruge i preduzeća.

Dva dobra druga nisu bila time zadovoljni. Ni različitost poslovanja, ni prilična udaljenost, pa ni republičke granice ne ometoše ih da nađu zajedničku riječ i u poslu. Željeli su to od srca, pa se na jednom sastanku dogovoriše da „Autoprevoz“ otvori autobusku liniju od Bosanskog Novog do Donjih Agića. „Autoprevoz“ će dati autobuse, a zadruge, udužena sa narodom, obezbijediće dobar put. Vrijedne Podgrmečlije radosno prihvatiše poziv svog Dragana da krenu na radne akcije da uredi stari, dotrajali put kojim su se teško probijala i kola sa dobrom konjskom zapregom. Svako domaćinstvo je dalo samodoprinos i u novcu i u radnoj snazi. Pomoć je pružila i Armija i Skupština opštine Bosanski Novi. Radilo se svakim danom pa ubrzo stiže prvi autobus, u cvijećem iskićeno zadružno dvorište, prvu autobusku stanicu u Donjim Agićima i cijeloj Japranskoj dolini. Prvi autobus, iskićen vezenim peškirim i košuljama, obilježio je veliki i presudni datum u razvoju ovog dotle teško dostupnog područja.

Od tog dana svakodnevno autobusi odvoze radnike iz okolnih sela na rad u Željezaru Sisak. Ujutru rano krenu prema Sisku pa ih uveče autobusi vrate kućama. Sve do tog dana su pješačili od kuća do Blagaja, gazeći blato i obilazeći lokve. Kretali su od kuće prije najave svanuća, a vraćali se kasno u noć na kratki predah, u kome nije bilo ni najnužnijeg odmora.

Dva Dragana se ponovo dogovoriše. Trebalo je udovoljiti domaćinstvima iz Gornjih Agića i Čela, da autobus stigne i u njihova sela i preveze njihove radnike do Siska i vrati ih kućama svakog dana. Novim akcijama izgradiše novi put i drvene mostiće preko nemirne planinke Japre, pa autobus stiže i do Čela u dnu Podgrmeča.

Da idemo dalje, do kraja, da autobus stigne i u Budimlić Japru, pa da spojimo Sanski Most sa Bosanskim Novim, odlučiše dva Dragana. Opet nove akcije i nova najradosnija pobjeda, proslavljena gozdom i slavljem kakvog ne zapamtiše i najstariji domaćini cijele Japranske doline, ljepotice kakve nigdje više nema, ni kršne Podgrmečlije ustaničke Budimlić Japre, skrivene u šumovitim njedrima Podgrmeča.

Sada su dva Dragana malo odahnula. Učinili su više nego stotine drugih. Divni i dugo očekivani san desetak sela Podgrmeča konačno je ostvaren. Dva divna čovjeka, dva nepresušna akcijaša, dva istinska druga iskreno se raduju i u ovim tihim zimskim noćima planiraju nove zajedničke akcije koje će selima Podgrmeča još šire otvoriti životne prozore u svijet.

Enver Ekić

Objavljeno u nedeljnom listu za selo „Zadrugar”,
Sarajevo, februar 1973. godine

Dragan Antonić i Dragan Rudić

NOVA ŠKOLA U DONJIM AGIĆIMA

LJEPOTICA JAPRANSKE DOLINE

Pored škole izgrađena nova trafo-stanica i stambena zgrada za nastavnike i udareni temelji zdravstvene i zubne ambulate

Svi oni koji odavno i dobro poznaju živopisnu i pitomu Japransku dolinu, a nisu u njoj bili posljednjih nekoliko godina, iznenadili bi se do čuđenja kada bi je danas posjetili. Umjesto stare skele Sanu bi prešli dugim mostom, a preuređeni put koji se proteže od Blagaja preko Suhače i Maslovara, mnogo je bolji od glavnog puta Banjaluka-Prijedor-Bosanski Novi. Redovne autobusne linije vežu sva japranska sela sa Bosanskim Novim, Dvorom na Uni i Siskom u čijoj Željezari radi veliki broj radnika iz Japranske doline.

I, eto, taj most i put u koji su utkane složne radne akcije povukli su nove želje. Najveća je vezana za izgradnju škole u Donjim

Nova škola u Agićima – ljepotica Japranske doline

Agićima. Staru školu je srušio zemljotres, pa se nastava održavala u adaptiranoj zadrudnoj staji i prekrivenom prizemlju poružene škole. Složnim akcijama naroda, uz aktivnu pomoć Zemljoradničke zadruge Donji Agići i Skupštine opštine Bosanski Novi, izgrađena je nova škola – ljepotica Japranske doline, dostojna da se pojavi u bilo kom gradu.

I kada je nedavno dovršena nova školska zgrada sa svim potrebnim kabinetima, velikom fiskulturnom salom, bibliotekom i svim učilima, održan je veliki narodni zbor i slavlje naroda Podgrmeča.

Poslije zbora, Dragan Antić, direktor zadruge, izvršio je svečano otvaranje trafo- stanice, a Osman Karabegović nove škole, u kojoj je narod okolnih sela pripremio bogatu gozbu za sve goste.

Bio je to nezaboravni dan za narod ovog kraja, jer je izgradnjom nove škole obezbijeđeno puno osnovno školovanje djece nekoliko okolnih sela i zaselaka, a puštanjem u rad trafo-stanice osvijetljena su sela: Donji Agići, Čelopek, Suhaća, Hozići, Maslovare i Jošava. Uz novu školu izgrađena je nova zgrada za nastavnike. Između te dvije ljepotice učenici će podići novi školski vrt.

Visoki državni funkcioner u Jugoslaviji i narodni heroj Osman Karabegović, član Savjeta Federacije, nakon što se prigodnim govorom obratio narodu Podgrmeča, u Donjim Agićima 12. septembra 1971. godine na svečan način otvorio je novoizgrađenu školsku zgradu

Šefik Hergić, predsjednik Opštinske konferencije Socijalističkog saveza Bos.Novi, tom prilikom nam je rekao:

- Ovo su najsrećniji dani naše Japranske doline. Udarili smo temelje za zdravstvenu i zubnu ambulantu, pa kada i ovo dovršimo, ispunićemo vjekovne snove naroda Japranske doline i Podgrmeča. Za ove akcije zaslužni su mnogo i radnici zadruga u Agićima na čelu sa direktorom Antonićem i njihova redovna saradnja sa svim društveno-političkim organizacijama, a posebno Skupštinom opštine Bosanski Novi.

Enver Ekić
„Zadrugar”, 6. oktobar 1971.

Povodom otvaranja nove školske zgrade 1971. godine mještani Donjih Agića pripremili su narodni ručak za pamćenje

Razgovor s povodom

ZAŠTO NE I SEOSKI TURIZAM

Sela mjesnog područja Agići, u dolini Japre u bosanskonovskoj komuni, s blizu 10.000 stanovnika, za posljednje tri-četiri godine doživjela pravi preporod

Bosanski Novi, novembra

Novi put uz rijeku Japru do Agića, velelijepa, i po mišljenjima mnogih, najsavremenije opremljena zgrada osnovne škole, elektrifikacija domaćinstava, nova ambulanta sa zubnom ambulantom, pošta, te vodovod i kanalizacija, samo su dio onog što je učinjeno u posljednje tri četiri godine na mjesnom području Agići, u dolini Japre, sa oko 10.000 stanovnika. A sve to ostvareno je zajedničkim i pregalačkim akcijama upravo samih mještana uz pomoć ovdašnje zemljoradničke zadruge koja nikad nije imala gubitaka. U svemu ovome, tvrde tako u Agićima i okolnim selima, najviše je angažovan direktor zadruge, borac i internirac, Dragan Antičić, koji je osnovao zadrugu i uspješno je vodi gotovo tri decenije.

Urađeno dosta, ali...

Ovdje je zaista dosta urađeno, sela u dolini Japre naprosto su preporođena. Uloženo je preko 20.000 miliona dinara, ali preostalo je i još mnogo šta da se uradi – kaže Antičić. – Tako, trebalo bi put od Novog do Agića asfaltirati, izgraditi moderan motel i stvoriti uslove za razvoj seoskog turizma, zatim izgraditi dom kulture. Najbitnije je učiniti nešto na regulaciji rijeke Japre, kako bi njena dolina postala prava žitnica ove komune, jer postoje svi uslovi.

U akcijama i aktivnostima stanovnika ovog područja u dolini Japre značajno materijalno učešće dala je zemljoradnička zadruga koja danas ima oko 25 prodavnica, na stotine kooperanata – individualnih poljoprivrednih proizvođača, te 55 zaposlenih, pet učenika u privredi i godišnje ukupan bruto produkt od preko 30 miliona dinara.

Mještani ovih sela i zadruga ne mogu sami nastaviti izgradnju, posebno regulaciju Japre, pa je potrebno angažovanje šire zajednice – dodaje Antičić. Jer, upravo regulacija toka ove rijeke je od vitalnog interesa za osnovnu djelatnost ovdašnjeg življa, poljoprivredu i stočarstvo.

Mogućnosti seoskog turizma

Priroda je kraj podarila mnogim ljepotama. Postoje ovdje veliki uslovi za lov, ribolov, te zimske sportove i rekreaciju, pa je otud i razumljivo što se razmišlja o razvoju seoskog turizma.

Uslovi zaista postoje. Samo treba asfaltirati put, te podići turističko-ugostiteljske objekte, za što je i naša zadruga zainteresovana – dodaje Antonić. A kako je upravo u izgradnji put za Ljubiju i Prijedor, onda su razumljivije naše želje za razvoj i njegovanje seoskog turizma.

R. Pr.

Članak iz lista „Oslobođenje”, 12. novembar 1974.

Velike su njegove zasluge – Dragan Antonić

TRIDESET GODINA POVJERENJA

Trideset poljoprivrednika skupilo se u Agićima 1945. godine da osnuju Zemljoradničku zadrugu „Agići”. Razumije se, tu su bili predstavnici Mjesnog narodnog odbora i društveno-političkih organizacija. Skup nije dugo trajao. Svi su se složili da im zadruga treba i da u nju dobrovoljno stupaju sa udjelom od 1.100 dinara upisnice. Rad je počeo. Pronađena je prostorija i otvorena jedna prodavnica. Nije prošlo mnogo vremena i skoro svi su uplatili udjele i upisninu. U Zadrugu se učlanilo 450 zadrugara iz sela: Čele, Gornji Agići, Hozići i Donji Agići.

Zadruga je putem kooperacije uticala na razvoj sela, donoseći, plemenitom stokom i sortnim sjemenima, te umjetnim đubrivima, veći prihod svojim članovima. Prinosi od 700 do 1000 kilograma pšenice i kukuruza od 1500 do 2000 kg po hektaru postali su prošlost. Počela je upotreba sortnih sjemena i umjetnih đubriva. Sve to je uticalo na to da Zadruga ostvari veću povezanost sa svojim potrošačima na području koje snabdijeva svom potrebnom robom i otkupom svega što je selo tada imalo za plasman.

U kriznim situacijama, naročito za vrijeme sušnih godina, poplava i slično, Zadruga je priticala u pomoć nabavljajući sve što je potrebno pa i skromno kreditirajući svoje članove kako bi se nastale teškoće brzo i sa što manje posljedica prebrodile.

Na taj način ostvarivano je duboko povjerenje članova Zadruge u sve akcije koje su vođene.

Izgradnja komunikacija

Uporedo sa razvojem kooperacije, rasle su inicijative i uticaj Zadruga na izgradnju komunikacija, puteva i mostova, na području doline Japre, Male Krupske Rujiške i u drugim selima. Izgrađen je

makadamski put Blagaj-Donji Agići u dužini od 13 km, uz pomoć „Japre” preduzeća za eksploataciju ruda, Zadruga i zadrugara. Nakon završetka puta, izgrađen je most na rijeci Sani kod Blagaja za koji je trebalo izvesti 1200 kubika hrastove oblovine iz Novske planine i preraditi je za gradnju mosta. Glavni nosioci vožnje ove oblovine bila su sela iz doline Japre. Građa je na vrijeme dopremljena i „iskrojena” na pilani u Blagaju. Da je Zadruga sa svojim članovima bila jedan od nosilaca ove izgradnje, zajedno sa Skupštinom opštine i Jugoslovenskom narodnom armijom, vidi se i po tome što je zadružni kolektiv svake nedjelje išao na akcije i davao na raspolaganje dva kamiona i tri traktora. Predsjednik odbora za izgradnju mosta bio je direktor Zadruga, Dragan Antonić. Most je zamijenio malu skelu kojom se preko Sane prelazilo još od Rimljana. Zatim, pravljani su mostovi na rijeci Japri u dužini od 85 metara. I za njih je građana dopremljena na dobrovoljnoj osnovi. Takođe, putevi su popravljani i dovođeni u bolje stanje.

Otvoren prozor u svijet

U dolini Japre 1968. godine počeo se ostvarivati davi san Japra, uveden je autobusni saobraćaj. Išlo se dalje, radio se put uz dolinu Japre prema Sanskom Mostu u dužini od 28 km. Nasipao se kilometar po kilometar. Opet je nosilac aktivnosti Zadruga sa mještanima, Skupštinom opštine, društveno-političkim organizacijama. U to vrijeme Japrani su najviše pomoći dobili od Autobusno-transportnog preduzeća „Autoprevoz” iz Dvora, i njegovog direktora Dragana Rudića. Veliko razumijevanje imali su Japrani i kod Nikole Živkovića, predsjednika Skupštine opštine Bosanski Novi. On je lično učestvovao u nizu akcija i dao značajan doprinos razvoju ovog kraja.

Aprila 1972. godine stiglo se u Budimlić Japru, 35 km od Bosanskog Novog. Stigli su i autobusi. Bili su to dani poleta, akcije, sloge, preporoda ovih sela. Nije prošlo dugo vremena, a prvi je autobus prošao i dolinom Vojskove do Male Novske Rujiške i Umićevića Rijeke.

Razumije se, ni kooperacija nije zanemarena. Na nedavno održanom zborovanju poljoprivrednika komune, najviše nagrada u proizvodnji hibridnog kukuruza primili su poljoprivrednici sa područja ove Zadruga.

Izvršavati i nove zadatke

Sada zadruga zapošljava 60 radnika koji ostvaruju promet od tri milijarde starih dinara. Ima 27 prodavnica, tri ugostiteljska objekta, tri skladišta. Ima svoje fondove koji joj garantuju uspješno poslovanje. Nema nikakvih dugoročnih kredita. Ima stotinu miliona starih dinara štednih uloga svojih zadrugara koji su joj povjerili sredstva na čuvanje. Zadruga se od svog osnivanja do danas nalazi u Agićima. U blizini upravne zgrade izgrađena je najmodernija osmogodišnja škola na selu u Republici. Tu je i ambulanta sa stalnim ljekarom, stomatologom, zubna ambulanta, apoteka, rendgen-aparat, veterinarska ambulanta itd. Sva sela doline Japre su elektrificirana, osim Johovice u kojoj se vrše pripreme za osvjjetljenje domaćinstava. Tako će svih 17 sela sa područja zadruge biti elektrificirano.

U zadružnom kolektivu ljudi su zadovoljni onim što su za proteklih trideset godina postigli. Zadovoljni su i mještani ovih sela, utoliko više kad pred očima imaju ono o čemu su nekada samo sanjali.

„Nastavićemo da zajedničkim akcijama, kao i do sada, radimo na prosperitetu naše sredine i poboljšanju životnog standarda” kaže nam direktor Zadruge, Dragan Antić, koji ovom radnom organizacijom rukovodi trideset godina.

„Tako i treba da bude”, dodadoše Rade Kenjalo, Mišo Ostojić, Dušanka Risojević, članovi kolektiva, „jer je Zadruga imovina zadrugara, i ona živi zajedno sa njima. Na drugi način ona ne bi bila ono što jeste i ne bi mogla da opstane među nama”.

Činjenica je da za ovo vrijeme, u svim akcijama, i poslovima Zadruge učestvovao i srastao s njima Dragan Antić, koji je i najviše doprinio afirmaciji Zadruge.

Milovan Antić,
List Agroindustrijskog i prometnog kombinata
„Bosanska Krajina”, Banja Luka, 1. 1. 1975. godina

JAVNO SNIMANJE EMISIJE „SELO O SEBI”
RADIO-BOSANSKOG NOVOG

ZABAVNO I AFIRMATIVNO

• **POKROVITELJ I DOMAĆIN OVE MANIFESTACIJE, KOJU SU ZADRUGARI I MJEŠTANI DOLINE JAPRE ŽELJNO OČEKIVALI, BILA JE ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA „AGIĆI” U DONJIM AGIĆIMA**

Nedavno je u Donjim Agićima obavljeno javno snimanje emisije Radio Bosanskog Novog pod naslovom „Selo o sebi”. Pored kulturno-zabavnog, emisija je imala i informativno obilježje. Inače, snimiće se 12 ovakvih emisija u bosanskonovskoj opštini, kao i u susjednim komunama Dvor na Uni i Hrvatska Kostajnica. Naime, posjetioци i slušaoci su upoznati sa razvojnim putem domaćina i pokrovitelja ove emisije - Zemljoradničke zadruge „Agići”, koja ove godine obilježava trideset godina postojanja. Za pobjednike kviza znanja iz oblasti NOB i poljoprivredne proizvodnje, kao i za one mještane koji su učestvovali u muzičko-folklornom takmičenju, organizator i pokrovitelj predali su privlačne i vrijedne nagrade.

– Dosta pohvalnih riječi uputili su slušaoci Radio Bosanskog Novog sadržaju ove emisije čiji je cilj da afirmiše društvene aktivnosti usmjerene na preobražaj našeg sela – kaže glavni urednik Radio Bosanskog Novog, Vaso Savić. Snimanju emisije u Donjim Agićima prisustvovala je i Dana Raković, pomoćnik generalnog direktora RTS-a i član CK SK BiH. Gost večeri bila je Zekija Čuturać, vokalni solista orkestra RTS-a.

M. A.
„Oslobođenje”, 1975.

*Dragan Antonić, domaćin manifestacije
uručuje nagrade pobjednicima kviza znanja*

TEČE JAPRA BRŽE ...

Zelje stanovništva Japranske doline, nova škola, put, svijetlo i štošta drugo, prerasle su za posljednjih nekoliko godina u stvarnost kojom oni danas žive.

Svake godine dolina Japre je sve ljepša, privlačnija i bogatija.

Okružena blagim proplancima Pogrmeča, protkana bistrim izvorima i nemirnim tokovima planinskih potočića koji se slivaju u čarobnu ljepoticu Japru, ova dolina liči na prekrasnu prirodnu bajku koja će brzo prerasti u atraktivan turistički centar za radne ljude Bosanskog Novog, Prijedora pa i Banjaluke.

Sa moderne asfaltne saobraćajnice Bosanski Novi – Prijedor, čija je izgradnja u završnom toku, kod Blagaja desetak autobusa svaki dan skreću desno i preko dugog mosta na Sani, tvrdom, kaldrmisanom cestom prevoze Japrane i sve one koji žele da dođu u ovaj kraj.

Promicala su pitoma sela sa novim kućama razasutim po brežuljcima i ravnicama pored Japre, dok smo u autobusu ugodno časkali sa starim, ali veoma živahnim Ibrom Šehićem, zadrugarom iz Budimlić Japre. Povuče nas za rukav i pokaza prstom na jednu kuću u Maslovarama.

– Ondje je prije rata bio han – veli Ibro – bio je han i u Gornjim Agićima, jer tada se putovalo iz Bosanskog Novog u Budimlić Japru i po dva dana, a noć kad zadesi moralo se noćiti i konje odmoriti, jer je put bio neprohodan.

Eto, a taj dan Ibro će u Budimlić Japru stići za samo 90 minuta vožnje udobnim autobusom.

Sve je počelo tiho i skromno, upornom akcijom Zemljoradničke zadruge iz Donjih Agića, koju su ovdašnji mještani osnovali još prije 30 godina i koja nije nikada poslovala s gubitkom.

Ovaj kraj je bio veoma zabačen i udaljen od svih važnijih saobraćajnica. Zajedničkim akcijama mještana i Zadruge, uz pomoć

Skupštine opštine u Bosanskom Novom i „Autoprevoza” iz Dvora, stvarani su uslovi za dalji razvoj.

Izgrađen je put Blagaj – Agići – Budimlić Japra, koji bosansko-novsku komunu spaja sa Sanskim Mostom.

Na području Mjesne zajednice Donji Agići i Zadruga u sva domaćinstva u 17 sela uvedena je električna energija. Radilo se na izgradnji mostova, vodovoda. U Donjim Agićima vidjeli smo i najljepšu zgradu Osnovne škole „Bratstvo i jedinstvo” sa 12 učionica, kabinetima i fiskulturnom dvoranom. Tu je i ambulanta sa stalnim ljekarom, zubna ambulanta, pošta sa automatskom centralom...

– Moramo još dobiti kojeg agronoma, za koji dan udružićemo i tridesetak zemljoradnika sa zadrugom, ovaj kraj sada ima dobre uslove za razvoj poljoprivredne proizvodnje, što će biti naša glavna preokupacija – ističe Rade Kenjalo poljoprivredni tehničar Zadruga „Agići” .

Japrani imaju i svoj dan. To je 25. maj, Dan mladosti i Titov rođendan. Na taj dan već godinama održava se tradicionalni narodni zbor „Bratstvo i jedinstvo”. Ispred zadružnog doma u Agićima okupi se mnoštvo Japrana da proslave dva značajna datuma, ali i da zaokruže svoju aktivnost, i dogovore se o novim zadacima.

Ponovo krupni zadaci stoje pred mještanima ovih sela: regulisanje rijeke Japre, izgradnja asfaltnog puta do Blagaja i podizanje turističko ugostiteljskih objekata.

Jedinstveni, uz pomoć Zemljoradničke zadruga, Kombinata „Bosanska krajina” i podršku šire društvene zajednice, kako je to bilo i dosad, dolina Japre uskoro će dočekati još vedriju budućnost.

M. A.
„Glas”, 1975.

LJUDI IZ DOLINE JAPRE

Dragan Antić: „Ljudi su preporodili ovu dolinu i tek kada i ovde stigne asfalt, ljudi sa strane će biti u prilici da otkriju ono najljepše u njoj.”

Lijepa je dolina Japre! Porede je sa Ribničkom i kažu: ljepša je i od nje, a ona Ribnička dolina je i opjevana. Ne znamo da li je neko pjesme o dolini Japre napisao, vjerovatno jeste, jer ovdašnji svijet je uvijek oran za pjesmu, pogotovu ako za to ima nekih valjanih razloga. Najveseliji su sigurno 25.maja kada se cijela dolina okuplja u Donjim Agićima gdje se, tradicionalno, slavi zadružni dan, a mnogi koji pamte mnoge takve susrete tvrde kako se tog dana obično proslavlja i neki događaj vezan za razvoj ovog kraja.

Jednom je to bila škola, drugi put električna, treći put neki most, ambulanta, ko sve da pobroji. Valjda najbolji poslijeratni hroničar i učesnik u svim događajima u dolini od rata naovamo je Dragan Antić, direktor zadruge od njenog osnivanja u 1945.godini .

- Žive li u vama slike nekadašnje doline?
- Žive, jer ja sam rođen u ovoj dolini.
- Kakva je nekada bila?

Udaljeni smo od Bosanskog Novog 22 kilometra, ali nekada se činilo kao da smo na kraju svijeta: put loš, na Sani u Blagaju ljudi čekaju na skelu, gadno ljeti, a kamoli zimi, autobusa nema, ako se razboliš, teško tebi, škola stara, trgovina nikakva... kažem, izuzev ljepota što nam ih je priroda podarila, nismo ništa značajnije imali.

- Preskočimo sve te godine?

U redu, ali opet ćemo se na njih vratiti. Dakle, vidite i sami. Put je sada bolji, skela je nestala, imamo jednu od najboljih seoskih škola u Republici, zatim ambulantu, stanove za prosvjetne radnike, struju smo dobili još 1961.godine, stigla je u sva sela. U njih se stiže novim putevima, u Agićima imamo i kanalizaciju, vodu da ne pominjem, zatim, poštu sa telefonskom centralom. Uostalom i sami ste vidjeli: živimo u modernom naselju. Samo, trebalo je dosta vremena da se to izmijeni.

- Kada ste počeli?

- Valjda prvog dana poslije rata! Skromne su nam bile snage i takvi i rezultati. Ali, iz godine u godinu sve je bilo bolje. Zadruga je nekada imala samo jednu prodavnicu i mene kao poslovođu. „Danas imamo 65 radnika i godišnji promet od preko 6 milijardi starih dinara. Za gubitak ne znamo od kako postojimo. Ostatak čistog dohotka: milion i po dinara po zaposlenom radniku. Poslove smo razgranali i u tom pravcu ćemo se razvijati.

- Mnogi hvale vašu zadrugu, zašto?

- Za neke su presudni finansijski rezultati, neko nas hvali zbog napora da sve novo približavamo zemljoradniku ... po mom mišljenju riječ je o ukupnom odnosu: zadruga je u dolini oduvijek bila stožer oko koga se sve vrtjelo. Do formiranja Mjesne zajednice ona je bila na čelu svih akcija koje su preduzimane. Danas, kada postoji Mjesna zajednica, ona je ponovo, u okviru zajednice, uključena u sva zbivanja: zadruga je tu da pomogne izgradnju puteva i drugih komunalnih objekata. Stvorena je, ukratko, da služi seljaku i ona tu funkciju obavlja, mislim na zaista valjan način.

- Šta je u svemu tome presudno?

- Međusobno povjerenje! Zemljoradnik osjeća da u zadrugi ima prijatelja.

- Kako?

Pa evo, recimo 1969. godine pogodila nas je velika suša. Sijena nigdje, stoka će uginuti. I evo, pojavljuje se zadruga, kupuje u Sloveniji sijeno i daje ga seljacima na kredit. To je jedan od mnogih primjera. Mi smo već došli dotle da za mnoge zajedničke poslove, ne pravimo ugovore. Još uvijek se cijeni – riječ!

Vidjeli smo: ljudi siju najbolje sorte...!?

- Dabome! U dolini nema seljaka koji ne sije visokorodne sorte pšenice i kukuruza. Prinosi su mnogostruko povećani. Naša dva agronoma Šaćir Alijagić i Rajko Vujanović sa tehničarom Radom Kenjalom uvijek su među ljudima. Da smo ekonomski jači, angažovali bismo i nove stručnjake. I uopšte, kad je riječ o našem daljem uticaju, on treba da se odvija u pravcu dalje modernizacije proizvodnje.

- Kako ćete to postići?

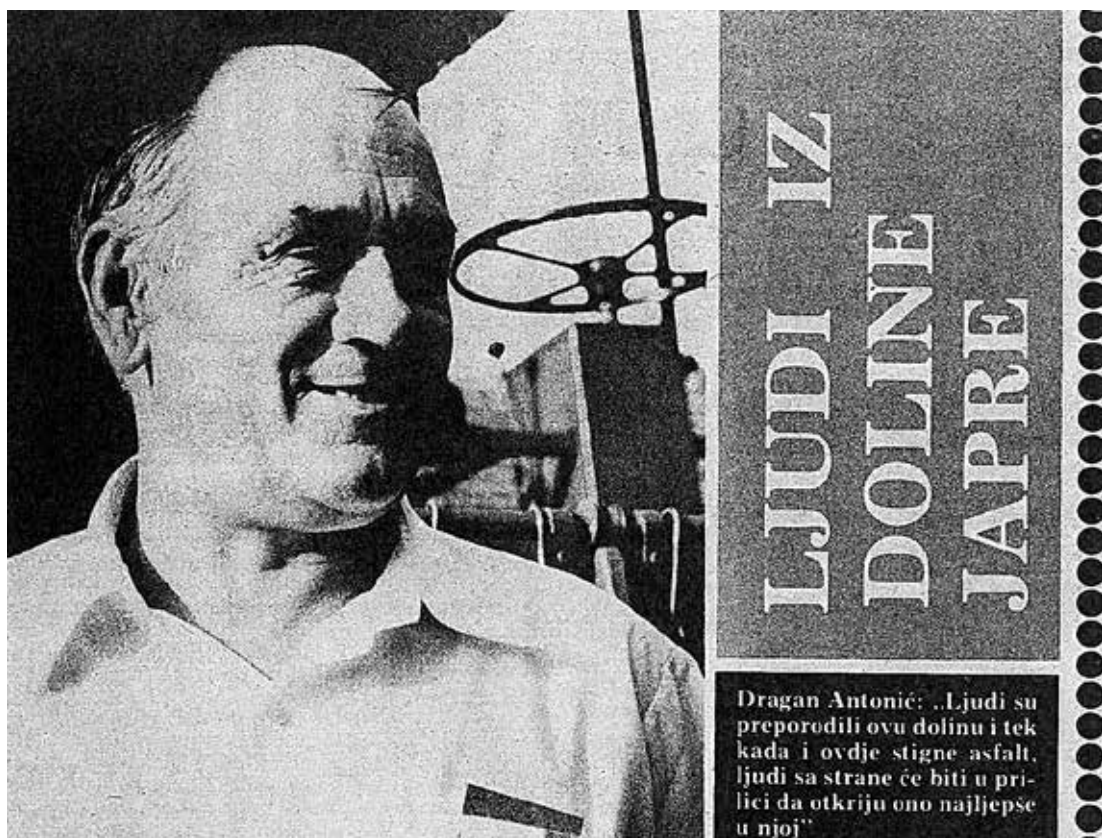
- Predviđeno je da se u dolini podigne oko 300 mini farmi za razne vrste proizvodnje. Kao i drugdje, čekamo međunarodne kredite jer, kao što je poznato, u okviru AIPK treba da se podigne čak 12 hiljada tih farmi. Mislim, da će tada zadruga doći do još punijeg izražaja, da će potpunije ostvarivati svoju ulogu kreatora novih odnosa na selu. Mi danas imamo 110 udruženih proizvođača, ali

to je tek početak. Vrlo je vjerovatno da će jednom, u budućnosti, svi pravi proizvođači biti s nama udruženi.

- Kakvo je interesovanje za farme?

- Interesovanje postoji, ali ljudi već danas postavljaju pitanje: šta ćemo s tom robom? Da li će biti dovoljno prerađivačkih kapaciteta? Da su takva pitanja logična, uvjerava nas sadašnja situacija: mi dnevno otkupljujemo 1.200 litara mlijeka i nevolja je kada mljekara to mlijeko ne može da otkupi. Zadruga ne može nazad i neće: dala je obavezu da će otkupljivati i otkupljuje, jer dovoljno je da samo jednom zatajite pa da izgubite povjerenje. Uostalom, ja se sjećam vremena kada sam svinjsko meso otkupljivao po 500 a prodavao po 200 dinara. Nismo mogli nazad.

- Čime se ljudi iz doline hvale?

Ljudi iz doline Japre

- Onim što su postigli. Nije šala, recimo, izgraditi most preko Sane u Blagaju dug 144 metra! Ljudi su dali 1.200 kubika drveta. Veseli ih i izgradnja puta Blagaj-Japra dugog 20 km i mnogih drugih. Zajednica je pomagala njihove napore, ali bez silnog poleta ljudi malo bi učinili.

- A šta niste učinili?

- Nismo regulisali rijeku Japru i nemamo sistema za navodnjavanje da proizvodimo jagodasto voće i povrće. Nismo ništa učinili na razvijanju seoskog turizma jer čekamo da se asfaltira put do Novog, a i to će biti učinjeno. Tek tada će ljudi, željni mira i odmora, otkriti koliko vrijedi ova dolina.

A on? Naš je sagovornik a o njemu ni riječi! Doduše, ljudi su nam govorili kako je on od zore do mraka među njima, kako njemu valja zahvaliti što se mnogo šta lijepog započelo i završilo u ovoj prekrasnoj dolini, ali on odmahuje rukom, kaže:

- Pa došli smo da govorimo ne o meni nego o ljudima iz doline. A ipak, malo smo rekli, zar ne?

V. T.

„Glas – Nedelja”, Banja Luka, 7. 8. 1977. g

NOVI ŽIVOT JAPRANSKE DOLINE

• **Kako je jedno zatureno i siromašno područje u Bosanskoj Krajini, u novskoj opštini, zahvaljujući svojoj Zemljordničkoj zadrugi, koja od rata pa do danas posluje bez gubitka postalo privlačno i za one koji su nekada bježali odavde, ne računajući da će se ikada vratiti?**

Negdje u prvim brojevima našeg „Svijeta“, a to znači prije dvadesetak godina, pokojni kolega Enver Ekić, poznat po pjesmi, veselju i svojoj ljubavi prema zabačenim krajevima, pisao je iz Donjih Agića, iz doline Japre o tome kako se ovamo „iz civilizacije“ stiže konjskim zapregama, jednom traktorskom prikolicom Zemljoradničke zadruge, ali se sigurno stiže i u novo dolino-japransko doba. A ovdje, dolini Japre, području od nekih sedamnaestak sela sa 4.900 domaćinstava i 18.000 stanovnika, gdje caruje priroda, čist zrak, ljudska duša i ruka; izmijenjenom, novom kraju, danas svi kažu: od Envera većeg prijatelja njihovog ne bi među ljudima iz grada! On je, još dodaju ovi ljudi, naprosto „otkrio“ dolinu i njena sela, posebno Agiće, kako Donje, tako i Gornje; činio je sve da njihove akcije na mijenjanju života i odnosa ljudi prema njemu dopru do naše javnosti. A, uz to, bio uključen u sve, kao da nije u ovoj bosanskohercegovačkoj prostranosti živio, kao da je tu, među njima, s njima bitisao i od života za život mnogo novog krao.

Na kraju svijeta

Pisao je pokojni Ekić o prvim udarcima krampom na novom putu, njegovoj izgradnji od ceste Bosanski Novi – Prijedor, dugom 13 kilometara do Agića, a nekih 25 do Japre – danas taj put predstavlja iako još makadamski, pravi „izlaz u svijet“ ovih ljudi; opisivao njihovo veselje za prve sijalice došle u ove domove, govorio svijetu istinu o jednom području, zaista, bogu za leđima. Danas više starog, dobrog drugara Envera Ekića nema među njima, ali je

novi život tu, on s njima i s nama živi, bolje reći traje uspomena o starom u Japranskoj dolini i novom što se ovdje svakodnevno događa. A šta je to što se događa?

Ekića je, kao uostalom i mnoge druge, ovom kraju privolio i za njega vezao stari ratnik, logoraš iz daleke Norveške, čovjek za čije ime, radni dan od jutra do sutra, radni vijek duži od čovječijeg života, vezano je sve što je ovdje, novo, urađeno. Riječ je o Draganu Antoniću, direktoru Zemljoradničke zadruge od njenog osnutka, od one 1945. godine kada je zadruga bila – jedina prodavnica u privatnoj kući najprije Šaćira Alijagića, a zatim Jove Davidovića i kad, zaista sem malo robe, godišnjeg prometa od 35 hiljada tadašnjih dinara, ničeg nije bilo. Ni puta do ovamo, svjetla da se i ne pominje, o ratarskoj mehanizaciji se sanjalo, a iz doline odlazilo u svijet bez neke ozbiljnije pomisli na povratak. Jer, čemu: ziratnoj zemlji dosta je i patnja neba, ljudi joj mogu svojom patnjom otežati?!

Vratiti se dolini

- A, eto upravo na tom ziratstvu, voljom i odlučnošću ovih ljudi, stvoreno je novo. Zadruga je u svemu pomagala, imala razumijevanja za sve, sušnih nas godina kreditirala u hrani za stoku, rodni pomagala da plodove sabirane ovdje prodamo na naše i inostrano tržište, tako da smo mi od one bivše, teške japranske doline, doživjeli novu, sadašnju dolinu i život u njoj koji je, pravo da vam kažem, takav da se za drugi i bolji ne bi ni za što mijenjao. A Zadruga je, kažem vam, s našim novim životom – rasla, sada je to naša, istinska, jedina životna obaveza – da je jačamo. Sela su nova sa životom novim, treba i Zadruga da to slijedi – priča stari-na, skoro sedamdesetogodišnjak, Ibrahim Kapetaković, jedan od najboljih poljoprivrednih proizvođača u ovim krajevima. Kažemo: skoro sedamdesetogodišnjak, jer više se i ne zna koja mu je godina, već ljetima ima, kaže, 69. A njegova majka ravno – 110. Ovdje se tako živi i tako sve pamti, kako godine prolaze sve se više prošlost po zlu pominje.

To – po zlu – utoliko je ovdje razumljivije što je novo doba sa sobom donijelo.

- Nema sela da nije dobilo električno osvjetljenje, putevi vode čak i u sve zaseoke, tamo gdje se juče stizalo jedva pješice kozijim puteljcima, danas stižu automobili skoro svih evropskih registarskih oznaka, pa imamo jednu moćnu snagu u Zadruzi koja nas pomaže i preporuča; naprosto, ljudi počinju zaboravljati zadatu riječ da se neće vratiti i, listom, vraćaju iz Evrope ovamo, kućama – kaže Avdo Dedić, čovjek koji je svoje osmoro djece, prateći razvoj

Japranske doline, izveo, što se ono kaže, na pravi put i danas je cijenjen poljoprivrednik. A sve što je u smislu promjena učinjeno, veli potpomogla je Zadruga, inicirao stari ratnik i logoraš, cijenjen društveno-politički radnik, Drago Antić. Šta on kaže o novinama i promjenama u ovom kraju.

Sloga kuću gradi

- Jest, Zadruga je učinila mnogo, danas ona ima tridesetak prodavnica, tri bifea, bogat mašinski park, 76 zaposlenih, blizu stotinu udruženih poljoprivrednika (do 1980.imaće ih 350), zatim 400 svojih članova, zadrugara, ovih ljudi što život mijenjaju i novim za sebe prilagođavaju; ima ukupna godišnja ostvarenja u vrijednosti od 50 miliona dinara, sabirne stanice za otkup mlijeka, i, da ne nabrajam, dosta toga novog u smislu njenog rasta, a to znači – rasta ovog kraja - dodaje Antić. – I u odnosu prema poljoprivrednoj proizvodnji zadruga je novotarila, sada se ovdje sije 75 posto hibridni kukuruz, nekada je to bio onaj sitni, stari, đubrivo se nije pominjalo, danas se proizvodnja ne može bez tog zamisliti, nove su sorte pšenice, nove rase stoke...

Sve je, eto, poticalo od ljudi i od Zadruga, a Dragan Antić je, ovdje to ne kriju izuzetno zaslužan za sve što se u smislu promjene života u Japranskoj dolini činilo i što se danas čini.

- Imamo svo područje pokriveno školskom mrežom, a u Donjim Agićima je osmoljetka, pa pošta, ambulanta sa zubnom ambulantom, skoro svakog sata stiže ovamo po jedan autobus, komuniciranje s gradom, a to znači – životom, postalo je jednostavno i posredstvom autobusa i automobila, ali i štampe, radija i televizije, sve mi to danas uživamo u ovim selima ovdje – ističe učitelj Mile Balaban, sekretar Saveza komunista ovdje. – Organizacija SK ima 120 članova, a više od 35 posto su neposredni poljoprivredni proizvođači, zemljoradnici; oni, inače, sami mnogo čine u svim akcijama i poduhvatima, svjesni da sve to za sebe – čine, a ohrabreni inicijativnošću i podrškom Zemljoradničke zadruge...

Sve za – sebe

Stigao je iz dalekog Gepegena Vedho Nakić, tamo je na privremenom radu već osam godina, a došao u Gornje Agiće da vidi kako bi s novim životom u staroj, dobroj domovini započeo.

- Odlučio sam da se vratim, čim prije počecu sa uzgojem stoke, Zadruga će mi pomoći oko ostvarivanja zamisli o mini-farmi- kaže

on. – Imam četvoro djece i, zaista, dosta je bilo života izvan domovine, ovdje su sada stvoreni odlični uslovi, tu treba djeci abecedu životnu dati...

Nije više dolina Japre, ustanička i znana, ona stara – zatureno, brdsko područje, sada je putevima ispesijecana dalekovodnim žicama izunakrštena, novim žitaricama zasijana, bogatim plodovima bogata; sada je ona dio našeg „zelenog plana” i više od toga, odavno ovi ljudi rade na njegovoj realizaciji, prije nego li je i usvojen kao takav. A u svemu, svi su složni kad to tvrde, najviše je uradila Zadruga, ponajviše se angažovao Drago Antonić.

- Promijenilo se dosta toga u odnosima ljudi prema životu, a i blagodet osjetna od tih promjena, stvarno, više ih veže za ove pradjedovske i djedovske krajeve nego li za tamo neke domovinskodaleke pečalbarske gradiće i gradove – s ponosom ističe Antonić. – U svemu je, ipak, samo jedno: pobjeda je u mijenjanju odnosa prema sebi i ljudima! – a ovi ljudi su to znali, htjeli i, bez pretjerivanja, čak i više od mogućeg – ostvarili...

Ostaje stara dolina Japre sa svojim takođe starim selima, ali novim životom i nadzorima, drugačijim pogledom u budućnost i na Evropu koja, eto, danas i ovdje, u Donjim Agićima, ima potpun eho i svoju evropejsku potvrdu. I u pšenici, u kukuruzu, rasnoj stoci, ali i u novim komuniciranjem ovih ljudi sa svijetom.

Ranko Preradović
„Svijet”, Sarajevo, 26. avgusta 1977.

Dragan Antonić sa saradnicima i članovima zadruge

PRIZNANJA ZADRUŽNOG SAVEZA JUGOSLAVIJE

Zlatne i srebrne plakete juče su uručene pojedincima i organizacijama zaslužnim za razvoj poljoprivrede, zadrugarstva i socijalističkih samoupravnih odnosa na selu.

Na prigodnoj svečanosti u Klubu delegata u Sarajevu juče je Kažimir Jelčić, predsjednik Zadružnog saveza Bosne i Hercegovine, pojedincima i organizacijama zaslužnim za razvoj poljoprivrede, zadrugarstva i socijalističkih samoupravnih odnosa u poljoprivredi i na selu, uručio zlatne i srebrne plakete sa diplomama. Za najbolje rezultate ostvarene u oblasti poljoprivrede, Zadružni savez Jugoslavije dodjeljuje savake godine ova priznanja.

U uvodnoj riječi, obraćajući se prisutnima, Jelčić je naglasio:

- Čast mi je da vas mogu upoznati da je prvu Zlatnu plaketu dobio naš vođa i učitelj, strateg naše revolucije, neizmjereno zaslužan čovjek za razvoj poljoprivrede i sela – naš drug Tito.

- Drugu Titu je ovo priznanje uručeno za Dan Republike prošle godine. Među prošlogodišnjim dobitnicima priznanja Zadružnog saveza Jugoslavije bili su, iz Republike, i drugovi Cvjetin Mijatović i Branko Mikulić.

Posebnom odlukom Skupštine Zadružnog saveza Jugoslavije, a na prijedlog Izvršnog odbora Zadružnog saveza BiH, ove godine je zlatna plaketa sa diplomom pripala: **Draganu Antoniću iz Zemljoradničke zadruge Agići – Bosanski Novi**; Stevi Đuriću, direktoru RO „Orašje” iz Orašja; Blaži Đuričiću, članu Savjeta Federacije, Avdi Hakireviću, istaknutom društveno-političkom radniku, Ivi Jerkiću, članu Predsjedništva SRBiH, Pavlu Marinu, penzioneru; Dojčinu Uzelcu, penzioneru, dugogodišnjem sekretaru Glavnog zadružnog saveza BiH; Dušanu Vukiću, predsjedniku Osnovne privredne komore Banjaluka; Milanu Vukiću, aktivisti Glavnog zadružnog saveza BiH. Osim pojedinaca, ovo priznanje ponijele su i dvije zemljoradničke zadruge – „Čelić” iz Čelića kod Lopara i „Knežica” iz Knežice, Bosanska Dubica.

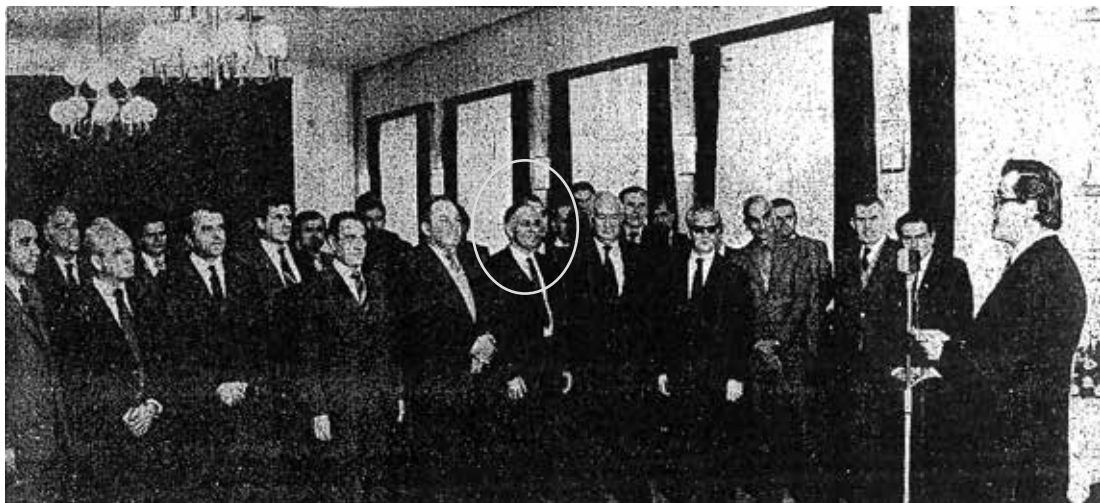
Srebrne plakete sa diplomom ove godine dodijeljene su: Mustafi Pružanu, penzioneru, dugogodišnjem upravniku Zemljoradničke zadruge Turbe i Travnik; Kasimu Salkičeviću, penzioneru, dugogodišnjem rukovodiocu ZZ „Jelah” iz Doboja; Luki Blaževiću iz SIŽ-a za poljoprivredu Konjic, te trima zemljoradničkim zadrugama: „Kiseljak” iz Kiseljaka, „Sjenina Rijeka” iz istoimenog mjesta kod Doboja te „Krnjeuša” iz Bosanskog Petrovca.

Pregaocima iz oblasti poljoprivrede na jučerašnjoj svečanosti uručena su priznanja koja su ujedno podsticaj cjelokupnoj aktivnosti u ovoj za nas neobično važnoj grani, kao i stimulans radnim ljudima i organizacijama za još veće napore u brzem razvoju socijalističkih samoupravnih društveno-ekonomskih odnosa u poljoprivredi i na selu. Jedino je Zemljoradničkoj zadruzi „Knežica” ovo priznanje uručeno prilikom proslave 20-godišnjice osnivanja.

U ime svih nagrađenih zahvalio se Dušan Vukić, istakavši da je u dosadašnjem radu bilo i uspjeha i neuspjeha, ali da je u njemu neosporno to da se išlo uzlaznom linijom. Imali smo sreću, dodao je on, da djelujemo u uslovima kada u razvoju poljoprivrede i sela imamo izgrađenu jasnu politiku Saveza komunista i društva u cjelini, sadržanu u Ustavu i kongresnim dokumentima, preciznije razrađenu u ZUR-u, Zakonu o udruživanju zemljoradnika i ostalim.

B. M.

„Oslobođenje”, Sarajevo 1980.

Svečanost u klubu delegata u Sarajevu

BEG IZ SIROMAŠTVA

Posetili smo ljude iz nekad zabačene i zatvorene doline koji su učinili prave podvige sa svojom zadrugom i sada žele da prirodne mogućnosti svoje lepe doline još bolje iskoriste

Donji Agići januara

U ove hladne, zimske dane, teško je stići do Donjih Agića u japranskoj dolini. U Blagaju, nedaleko od Bosanskog Novog, Sanu premošćuje više od stotinu metara dug drveni most koji je izgrađen pre nešto više od desetak godina. Decenijama pre toga tu se nalazila stara skela koja ljudima nije bila od neke pomoći za vreme čestih poplava: tada je ova ogromna dolina bila odsječena od sveta.

Donji Agići su u centru doline. Selo je, za krajiške prilike, pove-liko. Pogled privlači zdanje moderne osmogodišnje škole „Bratstvo i jedinstvo”. I sada, u vreme zimskog raspusta, oko škole ima dosta mladih: oni su uvek oko škole, tu je i njihovo mesto za zabavu. Do škole je zgrada zadruge. Na okrečenom zidu velikim slovima je ispisano: trideset pet godina postojanja zadruge (1945-1980.). U skromnoj, toploj kancelariji dočekao nas je doskorašnji direktor ove zadruge Dragan Antonić, čovek o kome se i ovde i šire s poštovanjem govori.

Složno selo

On je čovjek u poodmaklim godinama, prvoborac je, deluje stameno, mada je invalid devedeset odsto. Pre 35 godina, pred njegovom kućom seljaci su osnovali zadrugu, njega izabrali za direktora i sve zadružne akte pohranili u njegovoj spavaćoj sobi. I sada se dobro seća tih dana.

- Bila je ovo sirotinjska dolina – priča. – Kad nadodje Sana, svaki prilazak dolini bio je nemoguć. Ni pravog puta nije bilo. Najteže je bilo sa obolelim ljudima, naročito trudnicama, nikako da se prebace do bolnice u Bosanskom Novom. Nije bilo ni struje, na

pašnjacima buša, kuće starinske, zimi se pod vetrom povijaju: bili smo daleko od sveta, ali i puni želje da mu se približimo. I uspeli smo uz mnogo odricanja.

- Da nije bilo armije, teško da bismo i sada imali most – priča on dalje. – Zatim je na red došao put, a uporedo s tim struja je prodrila do poslednjeg zaseoka. Videli ste Agiće: imamo divnu školu sa centralnim grejanjem, dom zdravlja, zadružne objekte, poštu, uskoro ćemo otvoriti veterinarsku stanicu i apoteku, uključićemo se u automatski telefonski saobraćaj, a valjda ću doživeti da asfalt zameni one džombe na putu. U stvari, verujem da hoću, jer ono najteže smo ipak prebrodili...

Ljudi iz doline, Muslimani i Srbi, uglavnom žive složno. U zadruhu imaju neograničeno poverenje, jer u svom poslovanju ona u praksi ostvaruje devizu: iz sela za selo! Prošlogodišnji bilans zadruge je odličan: promet je iznosio oko 150 miliona dinara sa značajnim ostatkom čistog dohotka. Ali, videli smo i nešto važnije: putujući dolinom videli smo stoku plemenitih pasmina, svugde uz put domaćice čekaju kamion da im preuzme mleko, buše su postale retkost zahvaljujući naporima ljudi iz Veterinarske stanice u Novom, ženska telad ne idu na klanicu, nakupaca nema.

Prve farme

Zadruga sarađuje sa oko hiljadu kooperanata a tu je i prvih 110 udruženih seljaka. Zadružni agronom Šaćir Alijagić nam je rekao da ima domaćina koji samo na mleku mesečno zarađuju i po osam hiljada dinara. Ali, sve mleko se još ne otkupljuje. Reče još kako u selu ima dosta sitne mehanizacije, jer oko 400 ljudi nalazi se na privremenom radu u drugim zemljama. Krupnu mehanizaciju daje zadruga.

- U ovom trenutku – priča Dragan Antonić, kome je nedavno dodeljena i Zlatna plaketa ZSJ – radimo na osnivanju stočarskih i povrtlarskih farmi u okviru zamašnog programa unapređenja primarne proizvodnje AIPK „Bosanska Krajina” u čijem se sastavu nalazimo. Ove godine poćemo izgradnju pogona za preradu kupusa. Dakle, pravi udar u povećanju proizvodnje tek predstoji.

A svega toga ne bi bilo, kako kazuje robni proizvođač Milan Ostojić, da zadruga od prvog dana nije bila dušom uz selo i seljaka. Ma šta da se radilo, iza svega je stajala zadruga. U 35 godina postojanja ni jedan zadružni radnik nije dobio stan. Jedini koji su imali nedavno je dodjeljen – stalnom lekaru. Otuda je bio i razumljiv gnev ovdašnjih ljudi, među kojima je 140 članova SK, kada

su iz Bosanskog Novog počeli da stižu zahtevi da se zadruga, sa svojom 41 prodavnicom, pripoji trgovinskom preduzeću. Seljaci su odbili sve te zahteve, jer zadruga, ovakva kakva je danas, za njih je najbolja.

Sada, u zimu, pod Grmečkom je tiho i mirno. Oko zadruge ima dosta seljaka, mnogi prisustvuju raznim poljoprivrednim kursovima. Najdraži im je gost poznati agronom Milan Pribičević, koji ovamo često navraća. Razgovorima nigde kraja. Priželjkuju proljeće da krenu na izgradnju farmi. Priželjkuju asfalt da bi svoju robu što lakše otpremali. Svi odreda kažu kako bolje žive i da nikom ne pada na pamet da se seli iz doline kojoj su privrženi. Razmišljaju o seoskom turizmu kraj čiste, predivne reke Japre. Za kraj ostavljaju podatak: za razliku od drugih područja u ovom kraju, broj stanovnika se povećava, u školi je čak 1.400 učenika. To je podmladak kojem stariji sada stvaraju mogućnosti da žive još bolje.

Vezuv Tinjić
„Politika”, Beograd, 22. 1. 1981.

Mladi se uvijek okupljaju oko škole

VIŠE HRANE IZ VLASTITIH KAPACITETA

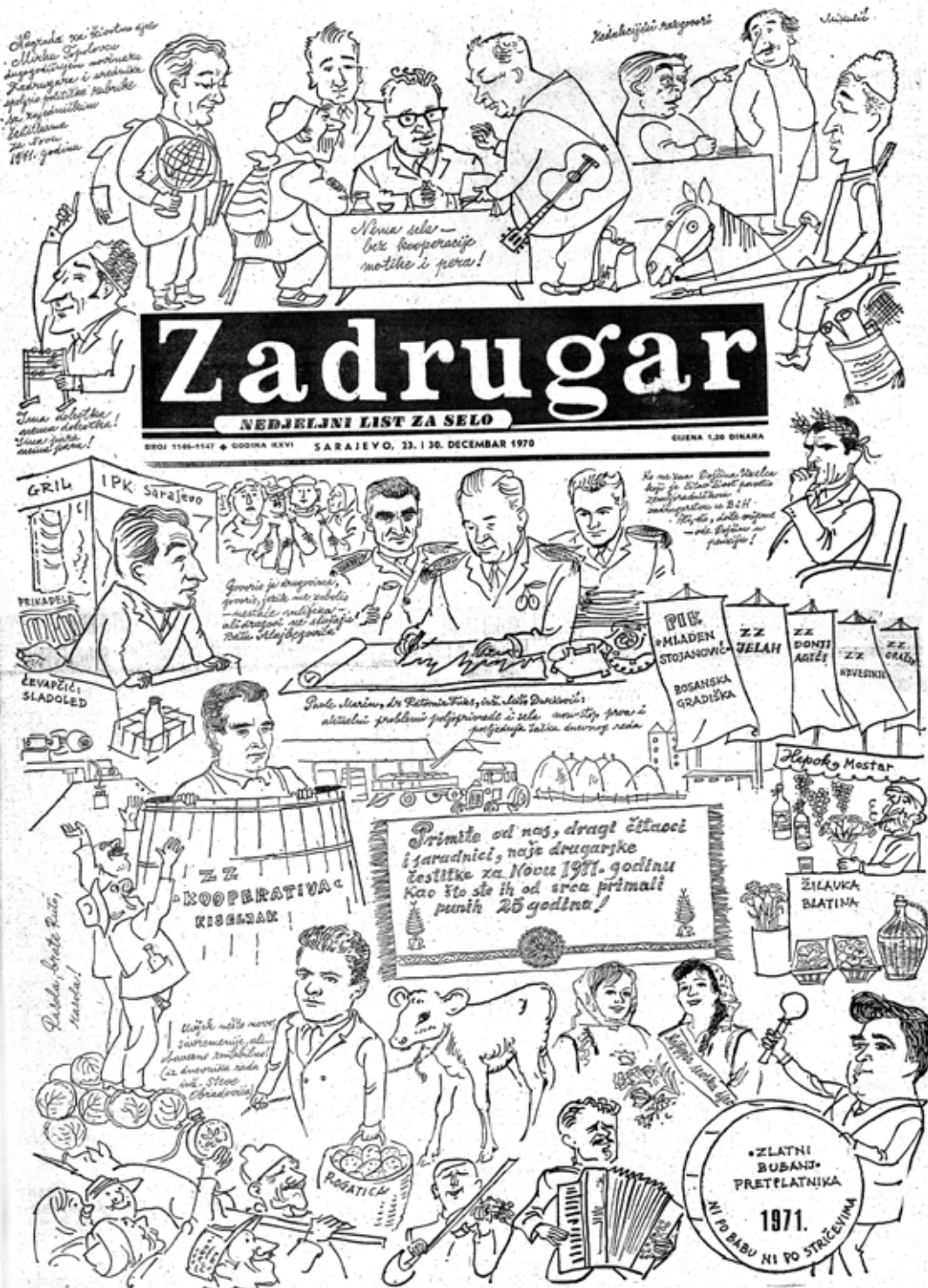
Godina koja je na izmaku bila je jedna od najsloženijih za naš Kombinat. U proizvodnji smo se susreli sa povećanim poteškoćama, koje nismo uvijek mogli vlastitim snagama rješavati – sirovine, repromaterijal, gorivo itd. Ipak, ostvareni su zapaženi proizvodni, pa i finansijski rezultati, koji se temelje na stalnom dograđivanju svih procesa samoupravljanja.

Planovi za tekuću poslovnu godinu su u većini radnih organizacija ispunjeni, ili prebačeni. Uljara je, na primjer, udvostručila proizvodnju jestivog ulja, mada se sličnim rezultatima ne mogu pohvaliti i ostali OUR brčanskog „Bimala”. U proizvodnji i preradi mesa zapažene rezultate zabilježio je „Bimeks”. Posebno raduju i ostvarenja u ratarskoj proizvodnji na Poljoprivrednom dobru „Posavina”.

U Novu godinu ući ćemo, sasvim sigurno, još odlučniji da djelujemo u svim sredinama u skladu sa ekonomskom stabilizacijom i najnovijim mjerama SIV-a, kojima se potencira izvoz. Imamo ambiciozne planove, ali nismo iscrpili mogućnosti za racionalniju proizvodnju hrane. Zato uz veću koordinaciju, samoupravno dogovaranje i veći oslonac na vlastite snage, očekujemo bolje efekte u ratarstvu, stočarstvu i voćarstvu, kao i svim prerađivačkim kapacitetima Prehrambenog kombinata „Brčko”.

Pošto su interesi zajednički, očekujemo da će i zajedništvo dolaziti više do izražaja i među radnim organizacijama i među organizacijama udruženog rada iste RO. Ali, hoću posebno da naglasim da će se bolje vrednovati proizvodni rad, inovatorska rješenja i sva ponašanja, koja će donositi veće uštede, pa prema tome i doprinositi ekonomičnosti, rentabilnosti i produktivnosti. Jer ZUR-ovski principi raspodjele prema radu su i obaveza, ali i snažan motiv, za sve radne ljude Kombinata, da u vlastitim kapacitetima proizvedu više hrane, čije veće količine znače i više ušteđenih ili zarađenih deviza.

Dragan Antonić,
predsjednik Radničkog savjeta AIPK „Bosanska krajina”
Banjaluka, („Zadrukar”, broj 1772, 25. XII 1982. i 1. I 1983.)

Po vrednovanju lista „Zadrugar” broj 1146 – 1147 od 23. i 30. decembra 1970. godine zadruga „Agići” po svojim uspjesima i značaju zauzimala je drugo mjesto u BiH

4.

**ŽIVOT, RAD,
PRIZNANJA**

Dragan Antonić

ŽIVOT, RAD, PRIZNANJA

- u slici i riječi -

Činjenica da je društvo u kojem je živio Dragan Antonić znalo da vrednuje njegove uspjehe postignute u radu zaslužuje svaku pohvalu. Draganova ostvarenja bila su i te kako primijećena, kako u užoj tako u široj društvenoj i državnoj zajednici. Tako je tokom svog rada u Podgrmeču dobio desetak visokih društvenih priznanja, od najvišeg državnog, do republičkog i opštinskog značaja. Osim toga, dodijeljeno mu je više priznanja u vidu plaketa, diploma i zahvalnica, od raznih institucija, kao i privrednih i društvenih organizacija.

Među tim priznanjima su i ordeni rada sa srebrenim i zlatnim vijencem kojim ga je za zasluge i postignute uspjehe u radu od značaja za privredni, društveni i kulturni razvitak zemlje odlikovao predsjednik SFR Jugoslavije Josip Broz Tito. Takođe, za zasluge i postignute uspjehe u socijalističkoj izgradnji zemlje odlikovan je 1972. godine Ordenom zasluga za narod sa srebrenom zvezdom. Dragan Antonić je među prvim društvenim pregaocima u Bosni i Hercegovini dobio Zlatnu plaketu Zadružnog saveza Jugoslavije za izuzetan doprinos u razvoju poljoprivrede i zadrugarstva. Srebreanu značku i Povelju Socijalističkog saveza BiH dodijelila mu je Opštinska konferencija Socijalističkog saveza radnog naroda Bosanski Novi za doprinos u radu Socijalističkog saveza, samoupravnih društvenih odnosa, razvijanju bratstva i jedinstva, ravnopravnosti i zajedništva naših naroda i narodnosti i u izgradnji Opštine i Republike Bosne i Hercegovine.

Posebno značajno, možda i nemjerljivo priznanje svakako su povjerenje, zahvalnost i ljubav naroda za čiju dobrobit su bila usmjerena sva njegova pregnuća.

*Dragan sa najužom porodicom: ćerka Dušanka,
supruga Evica i sin Milovan*

Sa suprugom Evicom i majkom Draginjom

Slika sa širom porodicom

Grupa naših interniraca u Norveškoj, među kojima je i Dragan na prijemu koji je priredio Josip Broz Tito u čast dolaska Norveškog kralja Olafa V u beogradskom hotelu Metropol 1966. godine

Sa predstavnicima policijske uprave - (s lijeva na desno) Dragan Antičić, Blagoja Gajić, major i nosilac partizanske spomenice i Rade Pilipović sa saradnicima 1955. godine

U posjeti kod porodice Ostojić u Donjim Agićima

*Plodna saradnja – sa poslovnog sastanka Dragan (prvi s lijeva)
u Export drvu u Zagrebu pedesetih godina*

*Dragan sa privrednicima Bosanskog Novog, s lijeva na desno:
Nikola Miloradić, Mirko Janjetović, ispred njih Braco Abdagić*

Dragan Antičić, Lela Kajtez i Esad Cerić

Odbornik sa najdužim odborničkim stažom u istoriji opštine Dragan Antičić (treći s lijeva) na sjednici Skupštine opštine šezdesetih godina – zasluživao povjerenje naroda neprekidno od 1945 – 1983. godine

*Dragan Antonić sa oficirima inženjercima
u vrijeme gradnje mosta na Sani u Blagaju*

*Prijatelji, s lijeva na desno: Mišo Ostojić, Dušanka Vladušić,
Bogdan Grab, Dragan Antonić, ispred: Trišo Ivančević*

Seoski poljar Hasanko Isaković sa Draganom 1965. godine

Zalagali se za saradnju, razvoj i napredak – s lijeva na desno, 1962, Braco Abdagić, načelnik za privredu opštine, Dragan Antonić, direktor zadruge, Šefik Hergić, upravnik Radničkog univerziteta i Drago Morača, prvi upravitelj osmogodišnje osnovne škole u Donjim Agićima, (do tada škola je bila šestorazredna)

Na proslavi godišnjice Prve Krajiške brigade, s lijeva na desno: pukovnik Dušan Karan i Dragan Antonić

Sa obilježavanja proslave godišnjice Prve Krajiške brigade (s lijeva na desno: Dragan Antonić, Vojo Todorović, general i ratni komadant Prve Krajiške brigade i Rade Bašić, narodni heroj i književnik) u društvu sa borcima, 1975.

*S lijeva na desno: Dragan Marin, Dragan Antić, Dragan Rudić,
Pavle Marin, ispred njih: Ljuban Vujašin i Mišo Ostojić*

Prva stambena zgrada u Donjim Agićima izgrađena 1964. godine, najmijenjena prosvjetnim radnicima

Most izgrađen 1968. godine prvi je premostio rijeku Sanu u Blagaju, povezao dolinu Japre sa ostalim svijetom i u prošlost poslao vjekovnu skelu. Most su gradili inženjerci JNA iz Karlovca, narod i Opština. Predsjednik Odbora za izgradnju ovog mosta bio je Dragan Antić

*Sa darovima kojima ga je okitio narod poslije otvaranja
mosta na Sani 1968. godine*

Novinar Zare Safić u razgovoru sa Draganom Antonićem povodom završetka radova na izgradnji nove školske zgrade u Donjim Agićima

Otvaranje nove škole u Donjim Agićima 1971. godine, tada najmodernije seoske škole u BH, sa 12 učionica, kabinetima i fiskulturnom dvoranom – s lijeva na desno Nikica Živković, predsjednik opštine, Osman Karabegović, narodni heroj član Savjeta Federacije, Adila Fetibegović, učiteljica, Ibrahima Kapetanović, nastavnica i narodni prvak doline Japre Dragan Antonić, direktor zadruge „Agići” koji ima velike zasluge za izgradnju škola, stambenih i zadružnih objekata u dolini Japre

Druga stambena zgrada sa savremenom ambulantom, zubnom ambulantom, poštom sa automatskom telefonskom centralom i stanovima, izgrađena 1972. godine

Treća stambena zgrada u Donjim Agićima, namijenjena prosvjetnim radnicima i stručnjacima Zadruga, izgrađena 1978. godine

Dragan Antić uvijek sa narodom – istog dana, 12. septembra 1971. kada je otvorena nova školska zgrada, Dragan je pustio u rad novoizgrađenu trafo - stanicu u Donjim Agićima

*Dragan Antonić i Nikica Živković podijelili radost sa mještanima Čela
prilikom završetka puta i dolaska prvog autobusa 1971. godine*

*Novinar Enver Ekić zapisuje podatke za jednu od mnogih reportaža
koje je objavio o dolini Japre*

Sa jednog od putovanja – Dragan sa kolektivom osamdesetih godina

Saradnja i prijateljstvo: Dragan Antonić i Čahib Ibrahimpašić, diplomirani inženjer poljoprivrede u Centru za unapređenje poljoprivrede Prijedora

S lijeva na desno: general Petar Vojinović, Dragan AntoniĆ, Dragan Rudić, direktor Autoprevoza Dvor na Uni i pukovnik Perica Vukojević

Dragan Antonić i zadružni agronom Šaćir Alijagić

Orden zasluęe za narod sa srebrenom zvezdom

Orden rada sa zlatnim vencem

UKAZOM
PREDSEDNIKA
SOCIJALISTIČKE FEDERATIVNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE
JOSIPA BROZA TITA

BROJ 33 OD 4. maja 1972. GODINE

ZA ZASLUGE I POSTIGNUTE USPEHE
U SOCIJALISTIČKOJ IZGRADNJI ZEMLJE

ODLIKOVAN JE

Dragan Antonić

ORDENOM
ZASLUGE ZA NAROD
SA SREBRNOM ZVEZDOM

O ČEMU SE IZDAJE OVA POVELJA
KANCELARIJA ORDENA
U BEOGRADU 4. maja 1972. GODINE

SEF KANCELARIJE ORDENA

Đ. M. M.

ZADRUŽNI SAVEZ JUGOSLAVIJE

DODELJUJE

ZLATNU PLAKETU

ZADRUŽNOG SAVEZA JUGOSLAVIJE

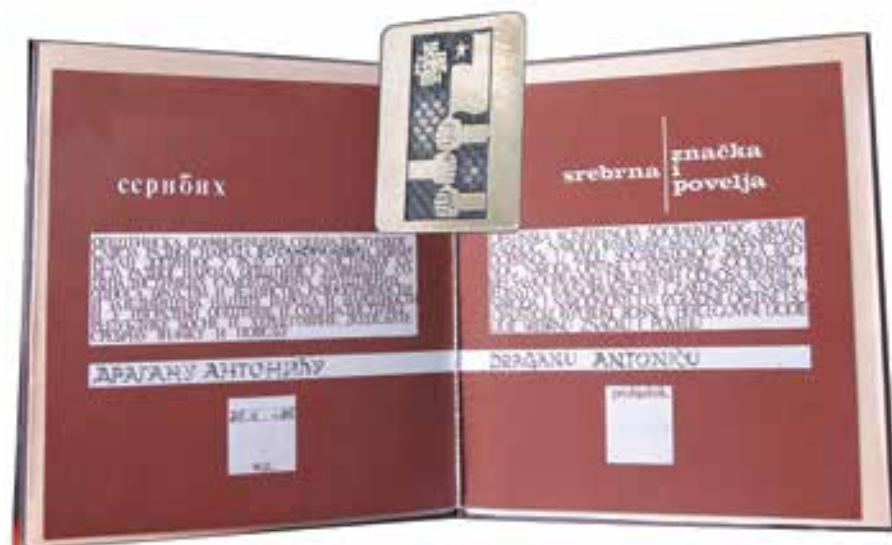
Dragi Antoniću

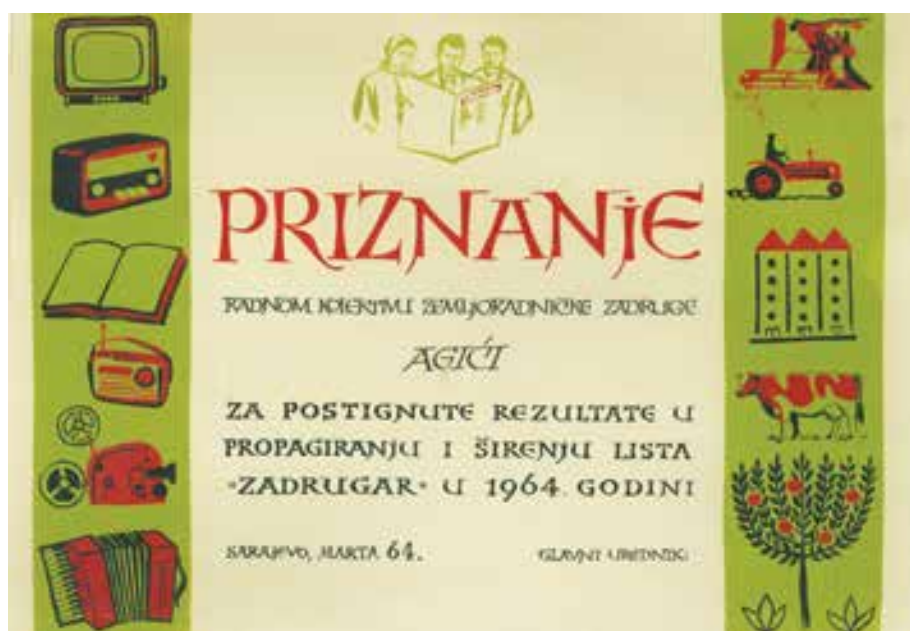
SR Bosna i Hercegovina

U ZNAK PRIZNANJA
ZA IZUZETAN DOPRINOS
RAZVOJU POLJOPRIVREDE, ZADRUGARSTVA
I SOCIJALISTIČKIH SAMOUPRAVNIH ODNOSA
NA SELU

BEOGRAD
24. 10. 1952.

PREDSEDNIK
ZADRUŽNOG SAVEZA JUGOSLAVIJE

SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
SKUPŠTINA OPŠTINE BOSANSKI NOVI

Povodom 19. juna — DANA KOMUNE
Skupština opštine Bosanski Novi

DODJEĽUJE
DIPLOMU

ANTONIĆ DRAGANU iz DABIĆA
za izvanredno zalaganje i postignut
uspjeh na izgradnji društveno - eko-
nomske osnove, samoupravnih soci-
jalističkih društvenih odnosa i opšteg
razvoja Opštine Bosanski Novi.

U Bosanskom Novom,
19. 6. 1972. godine

PREDSEDNIK
Željko Nikolić, z. t.

ПОЛИТИКЪ

додѣљује ову

Захвалницу

ЂВ „Дочы Агиди“
Дочы Агиди

за успешну сарадњу у акцији
за село

Београд
12. 9. 1970.

Гласиле и издаваштво друштва
„Дочы Агиди“
Дочы Агиди

5.

**NA POSLEDNJEM
OPROŠTAJU
ISPRATIO GA JE
CIJELI PODGRMEČ**

Grob i nadgrobni spomenik Dragana Antonića

SAHRANJEN DRAGAN ANTONIĆ

U 59. godini života iznenada je preminuo Dragan AntoniĆ, predsjednik Radnićkog savjeta Kombinata, koji je dao velik doprinos razvoju zadrugarstva i podgrmećkih sela i jaćanju odnosa između osnovnih organizacija udruženog rada Kombinata. Zato su ga s dubokom tugom i dostojanstvom ispratili mještani njegovih Agića, pitome doline rijeke Japre, bosanskonovske komune i prijatelji i poštovaoci širom Bosanske Krajine. Na sahrani su govorili Mehmed Kapetanović, ispred Mjesne zajednice Donji Agići, Mirko Majkić, ispred Kombinata i Desimir Drobac, ispred Skupštine opštine i društveno-politićkih organizacija Bosanskog Novog.

Podgrmeć i Potkozarje su se s bolom u srcu oprostili od Dragana AntoniĆa, kojeg je neumoljiva smrt otrgla iz njihove sredine. Na sam praznik rada prestalo je da kuca srce neumornog pregaoca koji je ćitav svoj život posvetio radu u zadruzi, u selu, udruštveno-politićkim organizacijama, u Kombinatoru, svugdje gdje su njegova pomoć i neiscrpna snaga bili potrebni.

Sav svoj život vezao je za Donje Agiće i sela Podgrmeća u ćiju je poslijeratnu izgradnju utkao sebe. Samo su ga godine rata odvojile od rodnog kraja: kao prvi odbornik narodnooslobodilaćkog odbora zarobljen je i odveden u norveške logore. Strahote logorskog života nisu slomile duh naprednog omladinca koji je i ovdje, u Norveškoj, daleko od domovine, nanosio udarce neprijatelju i formirao skojevsku organizaciju.

Opraštajući se od Dragana, Mehmed Kapetanović, predsjednik Skupštine Mjesne zajednice Donji Agići, je podsjetio: „U jesen 1945.godine osnovao si sa svojim mještanima zemljoradnićku zadrugu u seoskoj kući koja je, od sve imovine, imala samo jednu prodavnicu. Tvojim izuzetnim zalaganjem ZZ „Agići” izrasla je u veliku i savremeno organizovanu radnu organizaciju koja nikada, od formiranja do danas, nije poslovala sa gubitkom niti je prestala da daje svoj doprinos razvoju poljoprivrede i sela. Za tvoje ime nije vezan samo razvoj zadrugarstva, već i školstva i zdravstva i svega

drugog što imamo u Donjim Agićima i okolnim selima. Na svakom koraku si njegovao i razvijao tekovine naše revolucije, bratstvo i jedinstvo prije svega”.

Od naprednog seoskog omladinca do člana Predsjedništva SSRN Bosne i Hercegovine, od prvog odbornika do delegata ostao je dug put ispunjen stalnom borbom za bolje sutra za koje se toliko zalagao i žrtvovao. Nije prošla ni jedna akcija u selu bez njegovog stvaralačkog djelovanja. Bio je prvi u vrijeme elektrifikacije sela, izgradnji puta dolinom Japre, izgradnji škole, puteva... Svojim radom podsticao je druge da se radi više i složenije, da se brže izlazi iz nerazvijenosti. Za sve to nije tražio zahvalnost svojih sugrađana i saradnika, već išao u nove akcije upisivane na strane istorije ovog kraja.

U službi zadrugara

U ime 20.000 radnika našeg Kombinata, od Dragana Antonića, predsjednika Radničkog savjeta, oprostio se zamjenik predsjednika Poslovnog odbora Mirko Majkić. Podsjetio je tom prilikom da je Dragan dao veliki doprinos jačanju zajedništva u Kombinat u njegovom stasanju u snažnu složenu organizaciju iz Donjih Agića stalno je iznalazila put da olakša zadrugarima, da budu moderni proizvođači predstavljajući uvijek prvi oslonac drugim društvenim djelatnostima potrebnim selu. Bila je, rekao je Majkić, oslonac učiteljima kada je učiteljovanje bilo teško, bez stanova i učionica, stvarala je uslove za rad ljekara na selu, borila se za izgradnju puteva, elektrifikaciju, za kulturno uzdizanje sela. Zahvaljujući tome zadruga se očuvala, čak i u vrijeme kada je zadrugarstvo bilo napušteno i zamijenjeno trgovinom.

„U zajedništvu, u zadrugarstvu posebno, Dragan je vidio šansu da se selo brže izvuče iz zaostalosti. To je razlog da se ovdje nije palo u zamku i umjesto zadruge prihvatila drugačija rješenja koja su neizvjesna, prije svega na planu samoorganizovanijeg i efikasnijeg korištenja društvenih, ljudskih, prirodnih i ekonomskih potencijala koje ima naše selo. Svojim djelovanjem Dragan je stalno otvarao perspektivu selu, življenju u njemu, to ga je vodilo prema uspjesima i napajalo novom energijom, rekao je između ostalog Mirko Majkić.

Bespovratni odlazak teško je pogodio radnike zadruge i mještane sela od kojeg se iako mu se za to pružila prilika, nikada nije odvajao. Almas Džafić, zemljoradnik koji je zakoračio u 75. godinu života, sa suzama u očima prisjeća se početka rada zadruge:

„Imali smo sto i stolicu na kojima se prva roba držala. Ako je nekom robu trebalo na veresiju, dati, ako je nekom trebalo pomoći, Dragan je uvijek bio voljan da se to učini, nikome, brate, nije

dao da se napati. Bio sam odbornik od 1943.godine i dobro znam šta je sve učinio, kada se vratio iz logora, za ovaj kraj , za čitavu dolinu Japre. Zalazio je u naše kuće, dijelo s nama i radosti i tugu”.

Radnik pa direktor

„Školstvo je bilo njegova stalna briga”, kaže direktor Osnovne škole Drago Mutić „Doprinio je formiranju isturenih odjeljenja u selima i centralne škole u Donjim Agićima, pružao je, koliko je to bilo moguće, pomoć u rješavanju stambenih problema prosvjetnih radnika. Kada je, u zemljotresu od 1969.godine stara školska zgrada oštećena, zemljoradnička zadruga je ustupila svoje objekte za izvođenje nastave sve dok nije izgrađena nova, savremena škola za koju se Dragan svesrdno borio. Ne može se zaboraviti ni njegov doprinos širenju kulture na selu, organizovanju tečajeva, obilježavanju značajnih datuma vezanih za istoriju ovog kraja”.

Dragan se nikada nije odvajao od radnika” prisjeća se Alaga Arslanović, radnik Zemljoradničke zadruge od 1953.godine. „Uz direktorske obaveze, znao je, kada je to bilo potrebno, raditi i druge poslove. Koliko je samo puta traktor pun drvenog uglja do željezničke stanice vozio samo da se izvrše preuzete obaveze”.

Potvrđuje to i Smajo Dedić, koji je u zadrugu došao 1960.godine.

„Nikada se nije postavljao kao direktor. To nas je podsticalo da više radimo ne samo poslove za koje smo platu primali, već i druge, ako je to bilo potrebno. Nije se gledalo ni na radno vrijeme koje za Dragana stvarno nikada nije postojalo”.

Šaćir Alijagić, mladi poljoprivredni stručnjak kaže: „Išao je ispred kolektiva jer je vidio budućnost u poljoprivredi. Da toga nije bilo, ne bismo postizali rezultate koje sada postizemo. Znao je da se u poljoprivredu treba dugoročnije ulagati, da kratkoročna rješenja ne donose rezultate i zato nije sputavao, već pomagao sve akcije koje su imale za cilj razvoj poljoprivrede”.

Mišo Ostojić, direktor zadruge, bio je peti po redu stalno zaposleni radnik u zadrugi. Bilo je to vrijeme kada se pješice u Bosanski Novi odlazilo, a rijeka Sana kod Blagaja skelom premoštavala.

„Kada bi voda nadošla, ugalj i druga roba morali su se lađama prevoziti. Dragan se prvi prihvatao tog opasnog posla jer je znao da se ugalj mora isporučiti, a stanovništvo podmiriti najpotrebnijim robama. To nas je zbližavalo, ne samo u zadrugi već i selu koje se od nas nikada nije odvajalo. Takvim odnosima prema radu sve nas je podsticao da izvršavamo radne obaveze, da doprinosimo razvoju zadruge koja sada ima 120 udruženih zemljoradnika, 51 prodavnicu i ukupni prihod od oko 350 miliona dinara”.

Do posljednjeg dana života, do subote, 30. aprila, Dragan je ostao neraskidivim nitim vezan za selo i zadrugu koju nije napustio ni kada je to mogao učiniti. Za sve što je učinio dobio je više društvenih priznanja i odlikovanja: Orden zasluge za narod sa srebrnom zvijezdom, Orden rada sa zlatnom zvijezdom, Orden rada sa srebrnim vijencem, Zlatnu značku Zadružnog saveza Jugoslavije, Povelju Skupštine opštine i Plaketu SSRN Bosanskog Novog.

List Agroindustrijskog kombinata
„Bosanska Krajina” Banja Luka, 11. maj 1983.

Porodica prima saučešće

NAŠ DRAGAN PRESELIO U LEGENDU

Vijest da je u 59. godini u Donjim Agićima, u ranim jutarnjim časovima, 1. maja 1983. godine, iznenada preminuo Dragan Antonić objavljena na lokalnom radiju u Bosanskom Novom bolno je odjeknula u cijeloj opštini, a posebno u Draganovoj dolini Japre i Podgrmeču. Bio je učesnik revolucije, logoraš – norveški internirac, a zatim istaknuti zadružni pregalac, graditelj novog sela i mostova među ljudima. Svojim djelima i ljudskošću ostavio je pečat u vremenu od četiri decenije i ušao u legendu. Zato su ga Podgrmečlije iz milja zvale „naš Dragan iz Agića” .

Ispratilo ga je nekoliko hiljada ljudi Podgrmeča, kao i brojni poštovaoci njegovog djela iz Potkozarja, Banije i širom Bosanske Krajine.

Kovčeg sa Draganovim posmrtnim ostacima, njegovim ordenima i portretom bio je izložen u Zadružnom domu gdje je porodica primala saučešće. Zatim su poslednju počast u Zadružnom domu odavali članovi porodice i kolektiva Zemljoradničke zadruge „Agići”, brojni saradnici i prijatelji, zvaničnici opštine Bosanski Novi kao i delegacija AIPK-a „Bosanska Krajina”. Ispraćaj posmrtnih ostataka sa kovčegom uz puno cvijeća i vijenaca obavljen je ispred upravne zgrade Zadruge „Agići”.

Pred okupljenim narodom o životnom putu ovog velikog čovjeka, borca i pregaoca, u ime mjesne zajednice, društvenopolitičkih organizacija, porodice, radnih ljudi i građana Podgrmeča oprostio se Mehmed Kapetanović, predsjednik Mjesne zajednice Donji Agići i direktor OŠ „Bratstvo i jedinstvo” u Donjim Agićima. U ime 20.000 radnika Kombinata „Bosanska Krajina” oproštajnim govorom oprostio se Mirko Majkić, zamjenik predsjednika Poslovnog odbora Kombinata. Pogrebna povorka uputila se na groblje u zase-lak Agića Brdo gdje je u ime Saveza boraca i ostalih društvenopolitičkih organizacija i Skupštine opštine o Draganovom životnom putu i djelima govorio Desimir Drobac, predsjednik Saveza boraca opštine Bosanski Novi. Uz vojne počasti sahranjen je Dragan Antonić, a mnogobrojni vijenci i cvijeće prekrili su njegov grob.

Sačuvane su posmrtno besede Mehmeda Kapetanovića, Mirka Majkića i Desimira Drobca.

Mehmed Kapetanović:

Dragi naš druže Dragane,

Od Skupštine mjesne zajednice i društvenopolitičkih organizacija Donji Agići, kolektiva, tvoje porodice, radnih ljudi i građana našeg područja dobio sam veoma težak zadatak da se oprostim od tebe.

Tuga se uselila u srca svih nas na vijest da smo ostali bez tebe, našeg Dragana. Danima smo bdjeli nad tvojim zdravljem, računajući tada da je i ova kriza prošla i da ćemo te još dugo gledati tu, među nama i pred nama.

Vijest da te nema pogodila nas je – svakog pojedinačno i sve zajedno kao da gubimo najrođenijeg, ko je živimo uz nas i sa nama, s kim smo radili i drugovali s kim smo tugovali i radovali se, s kim smo u budućnost istim očima gledali. Ti si nas savjetovao i hrabrio, otvarao nove vidike, bio primjer hrabrosti, odlučnosti i dosljednosti i u isto vrijeme bio brižan pobornik za ljudsko i humano u nama. Bez tebe smo osiromašili, jer smo izgubili i dio sebe.

Dana, 1. maja 1983. godine u ranim jutarnjim časovima prestalo je da kuca veliko srce Dragana Antonića, ugasio se život jednog velikog borca za izgradnju socijalizma i socijalističkih društveno-ekonomskih odnosa.

Dragi naš Dragane,

Rođen si 1924. godine u Donjim Agićima u seoskoj porodici od oca Sime i majke Draginje. Završio si osnovnu školu 1936. godine u Miskoj Glavi. Po završetku osnovne škole, nastavio si da živiš u Donjim Agićima kod svojih roditelja. Bio si napredan, vrijedan i odan omladinac.

U vrijeme izbijanja rata 1941. godine, našao si se u Donjim Agićima. Posle dizanja ustanka 27. jula 1941. godine, kao napredan omladinac, odan Partiji, biran si za prvog odbornika Narodnooslobodilačkog odbora u Donjim Agićima, i na toj dužnosti si aktivno radio, ne žaleći sebe i svoj život, sve do zarobljavanja od strane fašističkih zavojevača. Sa ostalim mještanima otjeran si u logor Sajmište u Beograd, a odatle u logore u Norvešku. U logorima u Norveškoj si proveo, pod najtežim uslovima, sve vrijeme rata do oslobođenja naše zemlje. Pored najtežih uslova u logorima, tvoj rad i držanje pred neprijateljem, davali su novu snagu svakom logorašu da istraje u borbi koju ste započeli u svojoj domovini. Štrajkovanje glađu, demoliranje neprijateljskih mašina i strojeva, bojkotovanje bile su stalne tvoje aktivnosti kao rukovodioca udarnih grupa i organizatora ovih aktivnosti. Na tvoju inicijativu u logoru je formirana skojevska organizacija na čijem čelu si ti stajao.

Po oslobođenju logora od strane saveznika maja mjeseca 1945. godine, zadržavaš se na oporavku i putu, tako da se u domovinu vraćaš u septembru iste godine u svoje opustošeno selo.

Dolaskom u svoje Agiće, nastavljaš aktivnost u svim društvenopolitičkim organizacijama, predano radeći na obnovi porušene zemlje. U jesen 1945. godine osnivaš sa svojim mještanima Zemljoradničku zadrugu „Agići” u Donjim Agićima u jednoj maloj seoskoj kući koja je imala samo jednu trgovinu, a koja je bila u to vrijeme dragocjena za život ljudi ove sredine.

Tvojim izuzetnim radom, zalaganjem, odlučnošću može se reći da je Zemljoradnička zadruga „Agići” izrasla u jednu veliku, savremenu i dobro organizovanu radnu organizaciju, na čijem čelu si bio od njenog formiranja do kraja života, kada si poslednje subote radio 30. aprila ove godine.

Nisi pitao nikada za radno vrijeme, za sebe, da li ćeš raditi nedjeljom, praznikom ili noću, cijeneći sve prema poslovima i zadacima koje si uvijek tačno, savjesno i na vrijeme završavao. Zahvaljujući entuzijazmu, velikom radu, dobrim vođenjem i rukovođenjem Zemljoradnička zadruga „Agići” izrasla je u veliku i materijalno snažnu zemljoradničku zadrugu. Danas RO ima preko 110 zaposlenih radnika, 52 trgovine, veliki broj udruženih zemljoradnika i kooperanata, mašinski park sa prevoznim i poljoprivrednim mašinama i drugom pratećom opremom i objektima koji su neophodni za rad u današnjim uslovima privređivanja.

Tako organizovana Zemljoradnička zadruga „Agići”, voljom radnika, uključuje se u Agroindustrijski i prometni kombinat „Bosanska Krajina” kao složenu organizaciju udruženog rada. Sa takvom organizacijom i tvoj stvaralački rad, dragi naš Dragane, dobija još šire dimenzije i nove vidike, a istovremeno i lično veće angažovanje. Iako bolestan, nikad se nisi plašio niti libio obaveza, koje je društvo pred tebe postavljalo. Radio si u nizu organa na nivou Kombinata a izabran si i za predsjednika Radničkog savjeta Kombinata i na toj dužnosti si ostao do svoje smrti.

U poratnim godinama, ili tačnije, 1949. Godine, svojim aktivnim radom učestvuješ u formiranju i radu seljačkih radnih zadruga, a posebno SRZ „Bratstvo i jedinstvo” u Donjim Agićima, čiji si predsjednik bio od njenog formiranja do kraja rada, a veoma uspješno je radila i bila među najboljim na novskom području. Ime seljačke radne zadruge, osnovne škole i Narodnog zbora u Donjim Agićima duboko je vezano za tvoje ime, jer si prije rata, u toku rata i poslije rata, pa sve do svoje smrti njegovao, razvijao i učvršćivao ideju naših naroda i narodnosti, a kasnije i tekovina naše revolucije – BRATSTVO-JEDINSTVO.

Znao si da samo zbratimljeni i jedinstveni, možemo naprijed u bolje sutra što si uvijek jasno ocrtavao u svojim vizijama razvoja naše zajednice. Uvijek među narodom i sa narodom duboko si ušao u Narodni front, a kasnije u Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije okupljajući sve subjektivne faktore na zadatke koje je postavljala Partija i drug TITO.

Od stupanja u omladinsku organizaciju, prošao si sve faze u svom bogatom društvenopolitičkom radu, neprekidno se angažujući svojim pregalaštvom i neiscrpnom energijom u svim porama našeg življenja. Tvoj veliki rad i zalaganje doprinijeli su da budeš rukovodilac, od sekretara partijske organizacije, preko svih organa u mjesnoj zajednici i ostalih društvenopolitičkih organizacija. Gotovo deceniju predstavljao si naš kraj, Opštinu i Bosansku Krajinu u Republičkom odboru SSRN Bosne i Hercegovine, a bio si član Predsjedništva Republičke konferencije Socijalističkog saveza Bosne i Hercegovine. Tvoj rad bio je sprega u kontinuitetu djelovanja organa Mjesne zajednice, Opštine i Republike. U predstavničkom sistemu bio si najduže odbornik u ime naroda doline Japre.

S razvojem društvenopolitičkog sistema aktivno se uključuješ i učestvuješ u formiranju Mjesne zajednice Donji Agići gdje si bio izabran za prvog predsjednika Skupštine mjesne zajednice, dajući puni doprinos funkcionisanju delegatskog sistema u svim strukturama Mjesne zajednice.

U takvom djelovanju, dragi naš Dragane, nije se mogla zamisliti nijedna akcija bez tebe i tvog stvaralačkog doprinosa. Bio si učesnik velikih akcija na terenu Mjesne zajednice Donji Agići i čitave doline Japre, učestvujući i vodeći sljedeće akcije:

- elektrifikaciju sela,
- izgradnju puta uz dolinu Japre,
- izgradnju škole u Donjim Agićima,
- izgradnju mosta na rijeci Sani,
- mostova na rijekama Japri i Ravskoj,
- asfaltiranju puta kroz Donje Agiće,
- izgradnju društvenih domova u selima,
- prosjecanje i nasipanje lokalnih puteva i svim drugim akcijama

koje su vođene na terenu mjesne zajednice i šire. Ali, navesti tvoje aktivnosti u dolini Japre nemoguće je, ma koliko to isticali, jer ti si ugradio dio sebe, u Zadrugu, u Agiće, u dolinu Japre i tvoje ime ostaće zlatnim slovima ispisano u istoriji našeg kraja. Znao si da pomažeš ljudima, da ih savjetuješ, hrabriš, bodriš i vodiš naprijed i samo naprijed jer za tebe i nije bilo drugog puta, niti zastajanja.

Otvarajući stranice kamiona i nasipajući puteve nedjeljama pa i na kiši, otvarajući autobuske linije, puštajući u rad električnu

mrežu, izgradnju škole, stambenih zgrada, postavljajući cijevi kanalizacije, a i donoseći siromašnoj ženi hljeb iz Bosanskog Novog ili dajući vreću brašna siromašnim i iznemoglim porodicama, ostavio si neizbrisiv trag i nešto neponovljivo.

Za takav pregalački, požrtvovan rad dobio si i značajna društvena priznanja i odlikovanja:

- Orden zasluga za narod sa srebrenom zvijezdom,
- Orden rada sa zlatnim vijencem,
- Orden rada sa srebrenim vijencem,
- Zlatne značke Zadružnog saveza Jugoslavije,
- Povelje SO za doprinos u razvoju društvenoekonomskih odnosa,
- Plakete SSRN Opštine Bosanski Novi i Republike Bosne i Hercegovine.

Treba istaći da si bio dobar prijatelj, dobar drug, dobar suprug, dobar sin, dobar tata i dobar deda.

Za sve što si svojim radom i zalaganjem učinio

Neka ti je vječna slava, dragi naš druže Dragane!

Mirko Majkić:

Drugovi,

Na kraju smo puta koji je bio život Dragana Antonića.

Umro je još jedan borac naše revolucije, veliki neimar našeg socijalističkog društva, istinski graditelj novog sela, prvak na unapređenju života u njemu, na izgrađivanju novih odnosa u poljoprivrednoj proizvodnji.

Danas se opraštamo od druga Dragana Antonića, predsjednika Centralnog radničkog savjeta SOUR AIPK „Bosanska Krajina”.

Dragi Dragane, meni je palo u dužnost da o tebi u ovom teškom i iznenadnom tugovanju govorim. Da ti iskažem zahvalnost svih organizacija udruženog rada AIPK, svih 20.000 radnika zaposlenih u njima, jer si od samog početka organizovanja naše složene organizacije udruženog rada bio jedan od prvaka na njenom učvršćivanju, jer si se svojom aktivnošću i poštenjem isticao kao član Centralnog radničkog savjeta i na kraju njegov predsjednik.

Mi smo te svi voljeli jer si uvijek bio pravi i odani zadrugar. Bili smo ponosni na tebe, na sva tvoja društvena priznanja i odličja koja si ti lično i tvoja zadruga u Agićima primali.

Drug Dragan spada u one naše neimare koji su ostali u selu, a mogao je otići. Ostao je vjeran selu i svu svoju aktivnost i sposobnost podredio potrebama i unapređivanju sela. Prvačio je u borbi za bolji život seljaka, za ekonomski, prosvjetni i kulturni razvoj

sela, zato su za njega tijesno vezane sve akcije, sva aktivnost koja je na tome planu vođena i ovdje u selu i na drugim mjestima gdje je Dragan stizao. Preberite malo istoriju ove Zadruga. Za 35 godina postojanja ona se bori za bolju, moderniju poljoprivrednu proizvodnju. Stalno je na kursu da iznalazi put koji olakšava zadrugarima da budu moderni proizvođači, a u isto vrijeme pravi je oslonac mnogim drugim društvenim djelatnostima koje su potrebne selu. Bila je pravi oslonac učiteljima, naročito kada je učiteljovanje bilo teško, bez stanova, bez učionica. Borila se i stvarala uslove za stalan rad ljekara u selu; za puteve, za elektrifikaciju, za razne kulturne ugođaje.

Zadruga je sve te akcije ili vodila ili svesrdno pomagala i podržavala. To je pravi primjer zadružnog organizovanja koji inspiriše borbu za bolji život na selu. To je Dragan Antonić osjećao i zato je zajedništvu i zadrugarstvu posvećivao veliku pažnju.

Bio je čovjek od divana i dogovora. Te vrline, koje su ga krasile, omogućavale su mu da uspješno prebrodi povremene krize u koje je Zadruga uslijed različitih okolnosti upadala. Najveća je vrijednost što se Zadruga očuvala, čak i u situaciji kada zadrugarstvo biješe napušteno i zamijenjivano samo trgovinom. Dragan nikada nije radio sam, okupljao je ljude oko sebe. U zajedništvu, u zadrugarstvu posebno, vidio je šansu da se selo brže izvlači iz zaostalosti. To je razlog što se ovdje nije palo u zamku i umjesto zadruge prihvatala drugačija rješenja koja su neizvjesna, prije svega na planu samoorganizovanijeg i efikasnog korištenja društvenih – ljudskih, prirodnih i ekonomskih potencijala koje ima naše selo.

Drug Dragan je član SK, radio je uvijek prema zahtjevima naše partije. Dosljednost prema partiji, ljudovanje sa svojim zadrugarima i veliko međusobno povjerenje, pravi su razlog da je agićka zadruga u stalnom usponu od svoga formiranja. Uspon se najviše očituje u izmjenjenoj slici sela. Razumije se da te promjene ne bi mogli napraviti ni pojedinci ni pojedine organizacije same, kada ne bi bilo ukupnog napretka u cijelom društvu. Međutim, ovdje govorimo o djelovanju zadrugara u Zemljoradničkoj zadruzi u Donjim Agićima, među kojima je najistaknutiji član Dragan Antonić. Idući tačno u korak sa našim društvenim razvojem, prikupljali su svoje snage pa su mogli i umjeli da koriste, bolje od drugih, one povoljnosti i mogućnosti koje je pružalo naše društvo. Svojim djelovanjem Dragan je stalno otvarao perspektivu selu, življenju u njemu, uživao ugled među zadrugarima. To ga je vodilo uspjesima i napajalo novom energijom. Bio je jednako voljen, poštovan i uvažen među poslovnim partnerima u zadružnim forumima, a posebno u okvirima AIPK.

Druže Dragane,

Iako te više nema među živima, o tebi ćemo govoriti, jer si primjer za ugled kadrovima, pogotovo onima koji se selom bave. Pa iako nam tako ostaješ, tuga je pregolema za tobom među tvojim prijateljima, drugovima, ljudima sa kojima si radio i sarađivao, a posebno u tvojoj porodici. Znali smo da si bolestan, ali tvoj optimizam je doprinosio da nas, tvoje drugove, zlokobna misao nikada nije opterećivala. Umro si stojeći, kako se to najčešće dešava velikim borcima. Ti odlaziš od nas, ostavljajući plod svoga rada. To ti je najveći spomenik, a nama svima utjeha i ponos što smo imali i takvog čovjeka, druga i prijatelja, a porodica sina, oca i djeda.

Neka ti je vječna slava i hvala Dragane Antoniću.

Desimir Drobac:

Dragi Dragane, draga rodbino i svi ostali,

Noću između 30. aprila i 1. maja u krugu svoje najuže porodice, kada se pripremao da sa suprugom, djecom, unučadima i majkom, sa najbližim drugovima i prijateljima, kao i sa svojim saradnicima iz Zemljoradničke zadruge i DPO-a svoje Mjesne zajednice, od kojih se nikada nije odvajao kao ni od članova uže porodice, dočeka i proslavi 1. maj, Praznik rada, legao je da se odmori. Legao je i zaspao. Legao je i zaspao zauvijek. Zaspao je i umro, a umro je vjerovatno mirno i tiho kao što je i zaspao da to niko nije ni osjetio.

Iako je poznato da je Dragan Antić bio veliki radnik i pregalac, dugogodišnji srčani bolesnik, kome su na srcu prije više godina izvedene teške i komplikovane operacije, ipak je smrt došla iznenadno i neočekivano. Da je to bilo prije mjesec dana, kada je bio prebačen u Banja Luku, a odatle u Beograd, iznenadjenje bi bilo manje. Istina je da je on već godinama govorio, hrabreći i sebe i druge oko sebe, da je posle komplikovane operacije sve višak što ima od života, smrt je šokirala prvo njegovu suprugu Evicu, djecu i majku, kao i drugu rodbinu, a onda i sve ostale od najbližih drugova i prijatelja, pa preko saradnika i susjeda do najudaljenijih kooperanata, poslovnih partnera i ljudi s kojima se Dragan, možda, u životu susreo samo dva-tri puta. Jednostavno se ugasila jedna mašina koja je tako ubrzano i skladno, ali i naporno radila da preda gotovo i nije imala.

Dragi Dragane,

Neću u ovom oproštaju ponavljati ono što je o tebi već rečeno, ili što je opštepoznato iz prve oko dvije decenije tvoga života, jer je to slično hiljadama druge djece, mladića i djevojaka iz ovog podneblja u periodu između dva velika svjetska rata. To je i slično i nije

slično, isto je i nije isto, ali u ovakvim prilikama sve što bih o tebi rekao iz toga perioda, ili bih ponavljao, ili bih rekao ono što bi se moglo reći i za bezbroj drugih ljudi iz ovih sela.

Međutim, znatno je to drugačije kada se osmotri faza tvoga razvitka kao radnika i čovjeka od 1941. godine pa do danas ili, tačnije, za sve ove oko četiri decenije burnog razvitka naše zemlje i velikih socijalnih i društvenih promjena, u kojima si ti, dragi Dragan, našao svoje pravo mjesto i u tim promjenama za narod ovih krajeva igrao tako značajnu i istaknutu ulogu kao ličnost i čovjek, koji je u značajnijoj mjeri nego mnogi drugi, utjecao na razvitak ovog kraja, na njegove ljude, na način života i njihovo ponašanje – ili kako lijepo reče jedna žena iz ovog kraja – Dragan je jedno izmišljalo, jer je stalno nešto novo izmišljao i neprekidno radio, radio i gonio druge da rade, u čemu je i bio smisao njegova života.

Tužni zbore,

Kao mladić od 16 godina u vrlo specifičnim uslovima u kojima se našao ovaj kraj za razvitak NOB-e, Dragan se već 1941. godine priključio Narodnooslobodilačkom pokretu, koga je sa porodicom odmah počeo aktivno pomagati. U toku nekoliko mjeseci ustanka i Narodnooslobodilačkog rata 1941. godine, Dragan je kao mladić bio toliko aktivan i zapažen, da je već početkom 1942. godine bio izabran za seoskog odbornika, kada njegov rad za NOB-u i politička aktivnost u ovom selu poprima organizovan karakter. Nije to bilo tada nimalo lako, i nije to mogao biti svaki drugi mladić tih godina, već samo onaj koji je bio duboko odan NOB-i i u koga su naša Partija i narod imali veliko povjerenje, kao što je to slučaj sa Draganom Antonićem.

Biti odbornik organa narodne vlasti na ovom specifičnom području u to vrijeme, kada se ona tek počela konstituisati, bila je velika čast, ali i velika obaveza za svakog čestitog i poštenog čovjeka, čovjeka od povjerenja i ugleda, a u Draganovim uslovima i rizik, ne samo za vlastiti život već i za život svoje porodice, koja je neprijatelju uvijek bila na dohvat ruke. On je to bio ovdje u izuzetno složenim i teškim uslovima, bio je dobar i hrabar mladić, aktivan i požrtvovan odbornik i učesnik NOP-a, kada je to ovdje bilo daleko teže, složenije, komplikovanije i odgovornije, nego za Draganove vršnjake u dubini slobodne teritorije Podgrmeča ili Kozare, čije su se mnogobrojne spona i veze održavale baš preko ove teritorije, preko ovih ljudi i njihovih porodica, pa i preko Dragana. Biti ovdje odbornik u to vrijeme kao što je bio Dragan, značilo je živjeti od danas do sutra, jer je neprijatelj bio okrutan i nemilosr-

dan prema svemu što nije u skladu sa njegovom ideologijom, a za svoje protivnike imao je samo jedno: metak u čelo.

Dragi Dragane,

Sve negdje do pred kraj velike neprijateljske ofanzive na Kozaru u ljeto 1942. godine i do njenih čuvenih i zloglasnih „grabalja”, koje su sve premetale i čistile, tebe je zadesila sudbina desetina hiljada drugih koje je ta ofanziva snašla. Bio si zarobljen i otjeran u logore smrti. Prvo si se našao u Zemunu i Beogradu, na Sajmištu i Banjici, a odatle te je put odveo u logore smrti tamo na daleki, ledom pokriveni i hladni sjever. Tako si se 1942. godine našao u dalekoj Norveškoj, u Skandinaviji. Tamo si prošao mnogobrojne logore smrti, radilišta i stratišta ljudi iz čitavog svijeta, odakle je povratak kući u rodni kraj, povratak u slobodu, povratak sa ljudima među ljude, bjekstvo od zvijeri i krvoloka, od gladi i mučilišta, bio ravan običnoj ljudskoj iluziji i mašti, neostvarivi san, koga si u toj gruboj stvarnosti doživljavao samo kao želju i apstrakciju.

U Norveškoj si prošao sve golgote i smrti i života. Nisi dobio metak u čelo odmah, jer si neprijatelju bio potreban kao i drugi tvoga uzrasta, ali si ga svakodnevno pomalo dobijao što je katkada teže nego metak. Kao mladić velike fizičke snage i kao zarobljenik, u toj dalekoj i zarobljenicima prijateljskoj zemlji, koja je stenjala pod jarmom okupatora, našao si se na gradnji jednog velikog i za neprijatelja važnog strateškog puta, poznatog pod imenom „Krvavi put” na polarnom krugu iz Norveške ka sjeveru Finske, gdje su hiljade ljudi morali da umru da bi se ostvarivale strateške zamisli hitlerovaca u njihovom porobljavanju svijeta.

I sve si to tamo na dalekom sjeveru izdržao, a to su mogli samo rijetki i odabrani. Tamo si prebrodio mnoge smrti. Kroz patnje, smrti i golgote tražio si život i ljude. Nešto te je sreća poslužila – kako bi stari rekli, ali više ti je dala priroda nego što su od prirode dobili drugi ljudi, pa si ostao živ i nakon oslobođenja 1945. godine, iluzija i san iz te za tebe strašne tri godine ratnih stradanja i patnji, postala je java i stvarnost, ostao si živ i došao u svoj rodni kraj.

Dragi Dragane, rodbino i svi ostali,

Nakon dolaska u rodni kraj, za Dragana je otpočeo pravi i novi život, ali po mnogo čemu karakterističan i drugačiji od života mnogih drugih ljudi neposredno poslije rata, jer je ostao na selu, posvetio se razvoju sela i poljoprivrede, razvoju socijalističkih društvenih odnosa na selu, za razliku od hiljada drugih koji su u to vrijeme kretali prema gradu i industriji, gdje su zasnivali

nove porodice i novi život. Dragan je ostao tu u selu, oženio se, stekao porodicu i djecu, učestvovao u njegovom razvoju, od obnavljanja zgarišta i popaljenih kuća do svega onoga što sela danas ovdje imaju. Učestvovao je u razvoju zadrugarstva i poljoprivrede, u razvoju školstva, obrazovanja i kulture, u razvoju zdravstva, u razvoju putne i vodovodne mreže, kao i u svim drugih promjenama koje su se poslije rata odvijale u našim selima. Dragan je bio i ostao vezan za selo kao što je dijete vezano pupčanom vrpcom za utrobu svoje majke.

Dragan je jedan od osnivača zemljoradničke zadruge u Agićima 1945. godine, a neću pogriješiti ako kažem i pojedinac koji je najviše uticao, da se od njih 14, koliko ih je bilo neposredno poslije rata na području opštine, zadrži i dalje razvija jedino ova u Agićima, koja je u svom razvitku uvijek doživljavala postepeni uspon i napredak. On je, takođe, jedan od osnivača SRZ-e „Bratstvo i jedinstvo” u Donjim Agićima i njen predsjednik dok je postojala. Bio je zaposlen u Zemljoradničkoj zadruzi, a drugu je vodio kao političar i istovremeno radio na osnivanju drugih SRZ-a na ovom području. Dragan je bio nastavljajući i graditelj bratstva i jedinstva između Srba, muslimana i Hrvata, najveće tekovine naše NOB-e i socijalističke revolucije, kao pojedinac uspijevao je da ugrađuje najsvjetlije tradicije i dostignuća naše ravnopravnosti i zajedništva. U svakodnevnom životu i kroz svakodnevne odnose, njemu je to uspjelo lako i jednostavno, što je drugima bilo mnogo teže. Zato je bio izuzetno omiljen i voljen od cjelokupnog stanovništva i omiljen gost i sablesjednik u svakoj kući ovog kraja.

Dragan Antić je bio dugogodišnji upravnik, a kasnije direktor Zemljoradničke zadruge „Agići”, koju je izuzev nekoliko zadnjih godina, stvarno vodio do kraja života, uključujući i radni dan 30. aprila ove godine. Zahvaljujući politici Saveza komunista, njemu i njegovim saradnicima, koje je on tako uspješno vodio, ova zadruga u svom razvitku nije nikada imala poslovni gubitak, već je uvijek išla naprijed i bilježila dobre rezultate, da bi danas na području opštine zauzimala značajno mjesto u razvoju poljoprivrede i socijalističkih društvenih odnosa na selu. Svojom poslovnom politikom u tom razvoju i sa 52 prodavnice, ona danas pokriva veći dio naše opštine, zatim neke krajeve na području Dvora, Kostajnice i Sanskog Mosta.

Oko dvije i po decenije Dragan Antić je uspješno vodio poslovnu politiku ove zadruge i razvijao organizaciju udruženog rada kao jedinu u Opštini koja se na selu bavi razvojem poljoprivrede i sela u cjelini. On pripada onoj generaciji ljudi i naših političkih aktivista, koji je čitav svoj poslijeratni život posvetio razvoju sela

i poljoprivrede, razvoju jednog OUR-a koja je počela gotovo ni od čega, a dostigla sve ono što bi drugi danas mogli samo poželjeti. Posvetio se ljudima i narodu ovog kraja, za koji je dao sve što može dati jedan dobar čovjek, neumorni pregalac i aktivista Saveza komunista, Socijalističkog saveza radnog naroda, Saveza boraca i drugih društvenopolitičkih organizacija.

Dragan je živio tu sa ljudima, sa njihovim potrebama i problemima, pratio i pomagao njihov rad, pomagao da se razvijaju i napreduju, učio je ljude, a i sam učio od njih, učio bez škola i katedri, učio iz života i za život kroz svakodnevne kontakte i susrete sa ljudima od kojih se nikada nije odvajao. Sa njima je on bio i kada je dobro i kada je teško, njegova sudbina je bila i sudbina ovih ljudi ovdje. Njegova radost je bila i njihova radost, a njegova nevolja je i nevolja ovog stanovništva. I malo ko je uspio da se tako poistovjeti sa ljudima ovog kraja, sa njihovim potrebama i problemima, kao što je to uspjelo Draganu Antoniću. Možemo proći sva sela ove opštine, uzduž i poprijeko, i malo ćemo naći ljudi, ili takvih i nećemo naći, koji su se tako i na takav način posvetili selu i njegovim problemima, kao što je to u Dragan Antonić.

Dragan Antonić je bio član KPJ, odnosno SKJ od oktobra 1946. godine i aktivan društvenopolitički radnik, ne samo u svojoj OUR-a i zavičaju nego i mnogo šire u Mjesnoj zajednici u Agićima i Blagaju, pa i šire na području opštine. Kao član SKJ on je aktivno radio u Socijalističkom savezu, Savezu sindikata, Savezu boraca, bio je aktivan i dugogodišnji odbornik, a kasnije delegat u Skupštini opštine, član Opštinske konferencije Saveza komunista i Socijalističkog saveza, član Predsjedništva opštinske i Republičke konferencije SSRN-a, član drugih samoupravnih organa i organizacija, a smrt ga je zatekla na dužnosti predsjednika Radničkog savjeta Agroindustrijskog poljoprivrednog kombinata „Banja Luka”, gdje je zauzimao posebno mjesto i bio izuzetno cijenjen i poštovan od svih radnih ljudi, organa i organizacija ovog poljoprivrednog sistema u Bosanskoj Krajini.

Kroz čitav poslijeratni razvitak naše opštine, Dragan je uživao visok ugled odličnog aktiviste i organizatora svih poslova, akcija i zadataka, koje je obavljao: od zadruge, osnovne škole i mjesne zajednice, do bezbrojnih seoskih akcija na izgradnji puteva i mostova, na rekonstrukciji i izgradnji škola, na uvođenju električkog osvjetljenja, na izgradnji vodovoda i kanalizacije, na uvođenju mjesnog samodoprinosa, kao i u drugim akcijama, u kojima je Dragan bio uvijek prvi. Nijedna akcija koja je vođena na ovom području nije se mogla ni zamisliti bez Dragana. U svima je on na ovaj ili onaj način učestvovao i ugrađivao dio sebe. Bio je i tamo gdje se

radilo i napredovalo, ali i tamo gdje se pjevalo, veselilo i ostajalo do duboko u noć. Stizao je on da se nađe ljudima u nevolji, da im pomogne i ublaži bol koji ih je zadešavao, jer ljudima je s Draganom bilo svugdje sigurnije i ljepše. Jurio je i stizao svugdje, jurio je i doživljavao teže saobraćajne nesreće, ali se iz svega uspješno izvlačio, i opet trčao, neumorno radio i pomagao ljudima, a sve u dubokoj ljudskoj želji da se završi još ovo, da se započne ono, da se dovede do kraja to i tako u nedogled. U posljednje vrijeme znao je reći: Radiću još mjesec-dva, pa ću u penziju, ali ću raditi kod kuće da nešto ostavim djeci, jer za njih sam malo uradio, ili nisam uradio ono što sam kao otac želio.

Dragi Dragane,

U svojim radnim obavezama i političkim akcijama ti si neprekidno bio u dinamici, koju su drugi teško izdržavali, ali ti si je nametao svim svojim saradnicima i aktivistima i do kraja života bio čovjek nemirna duha, radnog elana i entuzijazma, koji će se ovdje teško nadoknaditi, ili nadoknaditi samo u timskom radu tvojih saradnika. Ti si volio ljude i vjerovao ljudima, baš kao što su oni voljeli tebe i vjerovali u one ideale koje si u njih usađivao. Bio si blage i tihe naravi, ali na izvršavanju zadataka strog i odmjeran. Tjerao si ljude da rade, tražio da se do maksimuma angažuju na određenim zadacima koje je postavljao Savez komunista, katkada si bio oštar i podizao ton, ali ljudi s kojima si radio i koji su te okruživali, nisu se na tebe ljutili, jer si bio pravedan. Tražio si da se posao dobro obavi i završi, a onda da se ljudi opuste i odmore.

Bio si jedan od onih ljudi za koga je dogovor i rad bio mjerilo svega. Bilo je to tako, ne samo u akcijama na selu već i u poslovnim odnosima partnera u kojima si zastupao svoju Zadrugu. I ono što si s drugima dogovorio, ti si uvijek prvi izvršavao. Dogovorena obaveza za tebe je bila nešto više nego za nekoga ona ugovorena i potpisana, jer ono što je s tobom bilo dogovoreno, sigurno će biti i izvršeno. A ti si sa ljudima dogovarao svugdje gdje si se sa njima susretao. Za sve ono što si tako skladno godinama ugrađivao i ugradio u ova sela, i u ove ljude, odlikovan si sa nekoliko ordena i zlatnih plaketa među kojima i Zlatnom plakatom Zadrugnog saveza Jugoslavije, a dobio si i druga brojna priznanja i odlikovanja.

Dragi Dragane,

Težak je i nenadoknativ gubitak koji je tvojom smrću zadesio tvoju suprugu Evicu, tvoju djecu Milovana i Dušanku, tvoju unučad Draganu i Veljka, tvoju majku Draginju i ostalu rodbinu. Mada si im često u životu nedostajao zbog obaveza koje si imao prema

drugima, svi su oni s tobom i uz tebe bili sigurni. I sigurniji i puniji s tobom bez ichega u rukama, nego sami bez tebe kada u rukama imaju sve što ljudima treba. To je veliki porodični gubitak koji se ničim neće moći nadoknaditi.

Istovremeno, tvojom smrću i odlaskom na vječni počinak, za Zemljoradničku zadrugu i njene radnike, za radne ljude i građane koje pokriva ova zadruga, za sve društvenopolitičke organizacije i mjesne zajednice u dolini Japre, nastaje, ne samo veliki gubitak nego i velika praznina za koju će se teško naći popuna da bi zamenila tebe i sve ono što si ti za njih u životu značio.

I jednima i drugima ne preostaje ništa drugo nego da idu zacrtanim stazama, u kojima je i dio tebe, da nastave tvoje djelo, da te se rado sjećaju, da čuvaju uspomene na tebe i da te spominju po onome što si za njih ostavio.

Opraštajući se danas od tebe, dragi Dragane, u ime Saveza boraca naše Opštine, u ime ostalih društvenopolitičkih organizacija i Skupštine opštine, u ime radnih ljudi i građana, kao i u svoje ime, ništa drugo nego za sve ono što si svima ostavio, neka ti je VJEČNA SLAVA!

Pored Draganovog kovčega smjenjivale su se počasne straže

Prelazak u pamćenje

Pogrebna povorka krenula je iz zadružnog dvorišta

Ispraćaj na vječni počinak – duga povorka ljubavi i odanosti

Podgrmeč ga je ispratio dostojanstveno i sa velikom tugom

*Nepregledna kolona poštovalaca sa cvijećem i vijencima
ispratila je Dragana u vječnost*

Počasni plotun na sahrani

Na obilježavanju 40 dana od smrti o Draganu je govorio Dušan Vujanović, prijatelj i predsjednik opštinske organizacije Saveza boraca

Počast odali prijatelji iz AIPK-a (s lijeva na desno): Ratko Banović, Mirko Majkić, Dara Miljević, Nedo Turanjanin i Nedo Runjić

Povodom godišnjice smrti i podizanja spomenika, uspomne na Dragana evocirao je član porodice Tihomir Nikitović

Poštovanje za dobra djela – porodica i prijatelji na obilježavanju godišnjice od Draganove smrti

Porodica kod Draganovog groba

*Živjeće u sjećanju prijatelja – (s lijeva na desno) Nikica i Žiža Živković,
Desimir Drobac, Gavro Bogić i Drago Mutić*

Draganovi najbliži saradnici i iskreni prijatelji

Zadrugari su ostali kao živi spomenici svome direktoru – legendu o Draganu prenijeli na mlade generacije

U spomen

DRAGAN ANTONIĆ

Iznenada u 59. godini života u Donjim Agićima kod Bosanskog Novog, preminuo je Dragan AntoniĆ, istaknuti politički radnik i pregalac iz ovog kraja. Pune 34 godine bio je na čelu zemljoradničke zadruge čime je dao velik doprinos razvoju zadrugarstva i sela u cjelini. Bio je neposredni pokretač akcija na izgradnji seoskih puteva, elektrifikaciji sela i rješavanju drugih problema s kojima su se žitelji ovog dijela Podgrmeča suočavali. Doprinio je, takođe, razvoju školstva i zdravstva u Donjim Agićima od kojih se, iako je za to imao priliku, nikada nije odvajao.

Poseban doprinos Dragan AntoniĆ, kojeg je smrt, pored ostalog, zatekla na dužnosti predsjednika Radničkog savjeta Agroindustrijskog i prometnog kombinata „Bosanska krajina” dao je razvoju zemljoradničke zadruge – nosioca razvoja poljoprivrede u ovom kraju. Za manje od 38 godina zadruga iz Donjih Agića se razvila u jaku organizaciju koja je dala pečat razvoju poljoprivrede i snabdjevanja sela u ovom dijelu bosanskonovske opštine.

Za ostvarene rezultate bila je tijesno vezana ličnost Dragana AntoniĆa koji nije znao za radno vrijeme i godišnje odmore. Za rezultate ostvarene u razvoju zadrugarstva i sela dobio je više društvenih priznanja i odlukovanja: Orden zastuge za narod sa srebrnom zvijezdom, Orden rada sa zlatnim vijencem, Orden rada sa srebrnim vijencem, Zlatnu značku Zadružnog saveza Jugoslavije, Povelju SO-e i Plaketu SSRN Bosanski Novi. Veći dio rata proveo je u njemačkim logorima u Norveškoj.

(„Zadrugar”, broj 1792, 14. 5. 1983.)

In memoriam

DRAGAN ANTONIĆ

Uranim jutarnjim časovima, 1. maja u Donjim Agićima, kod Bosanskog Novog, preminuo je Dragan Antonić, predsjednik Radničkog savjeta SOUR-a AIPK „Bosanska krajina” i drugogodišnji direktor Zemljoradničke zadruge u istom selu, veliki pregalac u zadružnom pokretu od prvih dana naše slobode. Umro je čovjek koji je svu svoju energiju posvetio radu na unapređenju poljoprivrede i sela i izgradnji socijalističkih samoupravnih odnosa. Rođen 1924. godine u Donjim Agićima, kao napredni omladinac uključio se u NOP. Zarobljen je od okupatora i interniran u Norvešku, gdje je prošao surovu golgotu koncentracionih logora. Odmah po povratku uključio se u obnovu i izgradnju naše zemlje kao organizator i prvi rukovodilac Zemljoradničke zadruge u rodnom Agićima i prvi predsjednik seljačke radne zadruge u ovom selu. S pravom se može reći da je cijelog sebe unosio u posao. Zadruga koju je vodio nije bila samo nosilac razvoja proizvodnje već i novih socijalističkih odnosa na selu, a veliki doprinos dala je razvoju školstva, zadrugarstva, elektrifikaciji - jednom riječju bitno je doprinijela potpunom preobražaju ovog kraja. Dragan Antonić, kao neumorni radnik, komunista i aktivista, bio je duša i pokretač svih aktivnosti i pri tom je s pravim ljudskim kontaktom sarađivao sa ljudima svoga kraja. Zato je bio izuzetno cijenjen i poštovan. Bio je čovjek širokih vidika i dao je veliki doprinos stvaranju i razvoju AIPK „Bosanska krajina” a posebno praktičnoj realizaciji zadataka SK u razvoju poljoprivrede i sela. Mada teško bolestan, nije prestao raditi do posljednjeg dana života. Bez rada i bez ljudi s kojima je zajedno izvršavao zadatke Partije, Dragan Antonić nije mogao. Zato su ga s dubokom tugom i dostojanstvom ispratili mještani njegovih Agića, pitome doline rijeke Japre, bosanskonovske komune i prijatelji i poštovaoci širom Bosanske krajine.

Boro Vasić

„Oslobođenje” Sarajevo, 5. maja 1983.

*BISTA DRAGANU ANTONIĆU **

Socijalistički savez radnog naroda BiH-e,
Opštinska konferencija SSRN-a Bosanski Novi,
Izvršni organi društvenopolitičkih organizacija
Mjesne zajednice Donji Agići

Dana 10. septembra 1983.

Koordinacionom odboru Opštinske
konferencije SSRN-a Bosanski Novi
za obilježavanje značajnih događaja
i ličnosti iz naše istorije

Dana 28. jula 1983. godine radni ljudi Zemljoradničke zadruge „Agići” na Skupštini Zadruga dali su inicijativu za pokretanje zahtjeva u vezi s podizanjem biste DRAGANU ANTONIĆU i davanju imena Zemljoradničkoj zadruzi „Agići”.

Troškove oko obilježavanja imena DRAGANA ANTONIĆA snosiće RO Zemljoradnička zadruga „Agići”. Bista bi se locirala u zajedničkom dvorištu gdje ocijeni stručna komisija.

Na osnovu inicijative radnih ljudi Zemljoradničke zadruge „Agići”, te Društvenog dogovora o kriterijumima i postupku spomen-obilježavanja značajnih događaja i ličnosti iz istorije naših naroda i narodnosti („Sl.list” 29/82, SR BiH-e, član 4, 5, 6, 7, 8 i 9), Izvršni organi društvenopolitičkih organizacija MZ Donji Agići, na svojoj sjednici održanoj 01.09.1983. godine, jednoglasno su prihvatili inicijativu i upućuju

* Zahtjev mjesnog područja za podizanje biste Draganu Antoniću i davanja imena Zemljoradničkoj zadruzi „Agići”, nažalost, nije realizovano

ZAHTJEV

**za ocjenu društvene opravdnosti radi podizanja
biste Draganu Antoniću i davanja imena
Zemljoradničkoj zadruzi „Agići”**

Obrazloženje zahtjeva

Dragan Antonić je rođen 27. juna 1924. godine u Donjim Agićima kod Bosanskog Novog. Potiče iz seoske porodice od oca Sime i majke Draginje. Rano djetinjstvo proveo je u porodici. Četiri razreda osnovne škole završio je u Miskoj Glavi 1936. godine. Po završetku osnovne škole, dječачke dane, takođe, je proveo u svom selu Agićima.

Napadom neprijatelja na našu zemlju i dizanjem ustanka u julu 1941. godine, Dragan Antonić se kao napredan omladinac, odmah uključio u Narodnooslobodilački pokret. Time počinje njegova revolucionarna aktivnost u Agićima. U teškim prilikama ulazi u ispitivanje i upoznavanje uzroka svega što se oko njega odigravalo. To ga podstiče da, kao mladić, uđe u suštinu pokreta i političkim djelovanjem pomogne svom selu i narodu. Upoznaje se sa starijim drugovima iz svoga sela i šireg dijela Podgrmeča i Potkozarja (lugarom Rajakom, Milošem Predojevićem, Stevom Radoševićem, Nikicom Predojevićem, Huseinom Dedićem, Ahmetom Šehovićem, Stevom Vješticom, Đurinom Predojevićem i dr.) i radi na zadacima koji predstoje u tim teškim danima za naš narod.

Dragan tumači i prenosi zadatke svojim mještanima o ciljevima NOB-e i socijalističke revolucije. Radi na uključivanju što većeg broja mještana doline Japre u Narodnooslobodilački pokret. Objašnjava ljudima namjere neprijatelja i kvislinga pod vrlo teškim uslovima sredine u kojoj je živio. I pored velikih teškoća, Dragan Antonić je mnogo uradio na razvijanju bratstva i jedinstva između Srba, muslimana i Hrvata svugdje gdje je djelovao i radio. Njegov rad i doprinos NOP-u, u ovom dijelu Podgrmeča, ocjenjen je kao izuzetno veliki i mještani ga biraju za prvog odbornika Narodnooslobodilačke vlasti u Agićima. Na toj dužnosti ostao je sve do zarobljavanja od strane neprijatelja u mjesecu novembru 1942. godine. Odveden je u logor Sajmište u Beogradu sa ostalim mještanima, a odatle u internirstvo i logore Norveške. U logorima Norveške proveo je svo vrijeme do oslobođenja od strane saveznika, maja mjeseca 1945. godine.

Život i rad u logorima ostavili su neizbrisiv pečat na njegovo zdravlje. Teški životni uslovi u logoru (glad, žeđ, batinanja, maltretiranja i dr.) nisu mogli slomiti borbu započetu u domovini. Dragan tada sa svojim drugovima formira udarne grupe za demoliranje neprijateljskih mašina i strojeva, organizuje štrajkove glađu, formira skojevsku organizaciju i traži bolje uslove za život i rad logoraša. Na čelu skojevske organizacije doživljava svu golgotu fašističkog logora. Pred očima su mu bili neprestano streljanja-smrt-leševi, ali vizija slobode nije ga napuštala. Nju će Dragan doživjeti tek dolaskom u svoju domovinu, u Agiće, septembra 1945. godine.

Po povratku, iako bolestan, odmah se uključio u obnovu porušene zemlje, radeći u društvenopolitičkim organizacijama, Mjesnom narodnom odboru i svagdje gdje je stizao. A stizao je svuda. Za Dragana Antonića nije bilo posla da se može oteti, da ne bude urađen. Velike radne navike i izražene organizatorske sposobnosti izdvajale su ga u radu, ali on se nije izdvajao od ljudi koji ga okružuju. Volio je ljude, a i oni njega. Cijenili su ga, slušali, pitali za savjete i tražili pomoć.

Zajedno sa svojim mještanima Dragan je osnovao u jesen 1945. godine Zemljoradničku zadrugu „Agići” sa kancelarijom u svojoj kući, kući svoga djeda Milutina Antonića i prvu prodavnicu u kući Joje Davidovića. Rad u prodavnici, mjesnom odboru, opštini i srezu kao odbornika vlasti bio je primjer drugima. Zbog takvog rada, bio je kandidat Partije – SKJ-e, gde je ubrzo primljen u oktobru 1946. godine. Nakon kratkog vremena, izabran je za sekretara Partijske organizacije i člana Opštinskog komiteta SK Maslovare.

U vrijeme Rezolucije informbiroa, Dragan radi na konsolidovanju partijskih organizacija Podgrmeča i objašnjava ljudima namjere neprijatelja. Te teške 1948. godine, kako je često govorio on, čvrsto i nepokolebljivo stoji na Titovoj liniji. Išao je iz zadatka u zadatak koje mu je postavljala Partija – SKJ-e i narodna vlast. Svojim aktivnim radom učestvuje u formiranju seljačkih radnih zadruga 1949. godine u Agićima, Čelama, Maslovarama i drugim mjestima. Mještani Agića biraju ga za predsjednika Seljačke radne zadruge „Bratstvo i jedinstvo” i na toj dužnosti je ostao do 1953. godine kada su SRZ-e prestale sa radom.

Odmah poslije toga, Dragan nastavlja rad u Zemljoradničkoj zadrugi „Agići” i razvija područje zadruge uz cijelu dolinu Japre. Poslije prestanka rada Zemljoradničke zadruge „Blagaj”, Dragan preuzima cijelo područje te zadruge (Blagaj Japru, Blagaj Rijeku, Maslovare, Ahmetovce, Petkovac, Vitasovce i dr.) i aktivno radi na razvoju zadrugarstva u širem području opštine.

Pod Draganovim rukovodstvom Zemljoradnička zadruga „Agići“ izrasta u RO sa devet jedinica udruženog rada, 52 prodavnice i sa preko 150 zaposlenih. Tako se širi područje Zadruga na cijelu opštinu Bosanski Novi i susjedne opštine: Dvor na Uni, Kostajnicu, Prijedor i Sanski Most. Na zahtjeve seljaka, Dragan je otvorio prodavnice po selima, gdje niko nije htio. Uvijek je smatrao da mu je mjesto u rodnom selu, i od tada, sve ono što je vezano za ukupni razvoj, za razvoj zadrugarstva, za nove odnose, takođe je neraskidivo vezano za njegovo djelo i ime. Ostao je vjeran selu do svoje smrti, mada je mogao otići. Svu svoju aktivnost i sposobnost podredio je selu i njegovom unapređivanju.

Dragan Antić je prvačio u borbi za bolji život seljaka, za ekonomski, prosvjetni i kulturni razvoj sela. Cijeloga sebe ulagao je u razvoj moderne poljoprivredne proizvodnje, u izgradnju zadruge kao istinske organizacije zemljoradnika, a u isto vrijeme bio je prvi oslonac u rješavanju mnogih potreba u selu: škole, zdravstvo, puteve, elektrifikaciju, kulturu itd. Stvarno, nije se mogla zamisliti akcija bez njegovog učešća. Radeći 40 godina na selu, Dragan je neprekidno razvijao i politički sistem sela. Kreirao je demokratske odnose na osnovama delegatskog principa i zajedništva naših naroda i narodnosti svagdje – u mjesnoj zajednici, zadruci, školi, AIPK-u i drugdje...

Zahvaljujući Draganu Antiću, zadruga je bila uključena u sve aktivnosti sela, tako da je postala primjer zadružnog organizovanja koje inspiriše borbu za bolji život i nove odnose u poljoprivredi i na selu. Drug Dragan Antić imao je široke vidike i među prvim je duboko shvatio potrebu istinske demokratske integracije proizvodnih snaga u poljoprivredi. Voljom svojih radnika Zemljoradnička zadruga „Agići“ postala je sastavni dio AIPK-a „Bosanska Krajina“ Banja Luka. Dragan se svestrano angažovao, kako u aktivnostima na stvaranju Kombinata, tako i u njegovoj izgradnji kao modernog samoupravno-poslovnog sistema. Uvijek je bio sposoban da se angažuje, a njegovo veliko iskustvo i principijelnost bili su od neprocjenjive koristi u traženju najboljih rješenja za razvoj proizvodnje i izgradnje samoupravnih odnosa u poljoprivredi na području Bosanske Krajine. Zbog toga je bio jednodušno izabran za predsjednika Radničkog savjeta Kombinata i na toj dužnosti ostao je do kraja života radeći predano i odgovorno.

Kao čovjeka i komunistu, Dragana su krasile divne osobine. Iznad svega bio je veliki radnik, pravi čovjek za rad i akciju. Radio je, iako teško bolestan, do posljednjeg dana svoga života. Ali, radio je tako da je uvijek bio s ljudima. Bio je čovjek za priču i dogovor, uvijek s ljudima, jer je polazio od uvjerenja da samo čovjek može

da mijenja svijet oko sebe, a kao komunista znao je da sve što se radi i gradi mora i treba da počiva na istinskim demokratskim odnosima među ljudima. Ostao je vjeran Titovom putu bez kolebanja i uzmicanja.

Djelo Dragana Antonića daleko je prevazišlo granice Agića i pitome doline Japre. Za njega se čulo širom naše zemlje. To potvrđuju mnoga priznanja i odlikovanja koja je dobio u svom revolucionarnom radu.

Zahtjev podnijeli i potpisali predstavnici izvršnih organa društvenopolitičkih organizacija i samoupravnih organa i organizacija Mjesne zajednice Agići.

Predsjednik Akcione konferencije SK-a
Grigorov Žeko, s. r.

Predsjednik Predsjedništva MK SSRN-a
Vujasin Ljuban, s. r.

Predsjednik Predsjedništva SB NOR-a
Radošević Dragan, s. r.

Predsjednik Skupštine mjesne zajednice
Kapetanović Mehmed, s. r.

Direktor Zemljoradničke zadruge „Agići”
Ostojić Mišo, s. r.

Direktor Osnovne škole „Bratstvo i jedinstvo”
Mutić Drago, s. r.

Zapisnik vodila
Alijagić Muharema, s. r.

6.

**PRIČA
O ZAČETNIKU I
NASTAVLJAČIMA**

Čuvari zadružne tradicije – osnivačka Skupština „Agrojapre”, mart 2000. godine

Multietnička Zemljoradnička zadruga
„Agrojapra” iz Donjih Agić

SRBI I BOŠNJACI U ISTOJ BRAZDI

Zemljoradnička zadruga „Agrojapra” iz Donjih Agića kod Novog Grada/ Bosanskog Novog djeluje na području sela Suhača, Hozići, Donji Agići, Čele, Sokolište, i Kršlje, u podgrmečkom dijelu Republike Srpske u Dolini Japre. Na tom području živi oko 6.000 ljudi, a u posljednje dvije do tri godine vratilo se više od 2.000 Bošnjaka.

Zaposleni u ZZ „Agrojapra” žele da ožive poljoprivrednu proizvodnju i organizuju otkup svih viškova te da ih plasiraju na tržište, čime bi se obezbijedilo zapošljavanje poljoprivrednih proizvođača na njihovim imanjima i bolji ekonomski uslovi života.

- Zadruga je koncipirana na multietičkom principu i kroz svoje aktivnosti postaje kohezioni faktor zajedničkog života u dolini Japre. Brojimo 96 članova od kojih je skoro polovina Bošnjaka – rekao je Milovan Antić, direktor Zadruga.

Uz podršku međunarodnih organizacija i sopstvenim sredstvima zadruga je otvorila poljoprivrednu apoteku i u startu formirala mašinski park sa dva traktora i 13 priključaka, što je, smatra Antić, malo za kraj poznat po uzgoju kukuruza. Apoteka snabdijeva članove kvalitetnim repromaterijalom kao što su sjemeni i đubrivo i to na odloženo plaćanje, a mehanizacijom vrše se usluge 30 do 40 odsto jeftinije od tržišnih cijena.

- Prioritet je da sa „Mlijekoproduktom” iz Kozarske/Bosanske Dubice do kraja godine organizujemo otkup mlijeka gdje bi se moglo uključiti više stotina domaćinstava. Stočna hrana u dolini Japre veoma je kvalitetna, prirodna, zdrava i ima je u izobilju. Postoji i mogućnost za proizvodnju zdrave hrane posebno povrća, voća, meda i ljekovitog bilja – kaže on.

Kako kaže Antić, BiH bi trebala da iskoristi potrebe svjetske pijace za zdravom hranom za šta ima ogromne mogućnosti.

- Problem je što uvozimo i ono što možemo proizvesti za domaće tržište, a o izvozu zdrave hrane ne postoji ni strategija razvoja proizvodnje, niti podsticajne mjere. Posljedica je da mladi odlaze sa sela – ističe Antić.

D. G.

Nezavisne novine, 23. avgust 2001.

Sa osnivačke skupštine zadruge „Agrojapra” 28.mart 2000.godine

Reportaža

Ibrahim i Milorad koje je rat rastavio danas opet oru istu zemlju za koju su neki govorili kako mora biti podijeljena. Zaoravaju, ne tako davno nazvane, brazde bratstva i jedinstava, a danas brazde multietičnosti

MILORAD I IBRAHIM U BRAZDI POMIRENJA

Ibrahim Duratović i Milorad Bijeljac sricali su prva slova i postajali veliki u istoj školi u Donjim Agićima. A ona? Nosila je, tada nimalo čudno, ime „Bratstva i jedinstva”...

Nešto kasnije došao je on. Svugdje ga zovu rat. Rastavio je kumove i posvađao prijatelje. I Ibrahima i Milorada, dabome. Svaki se, ali samo zato što su to htjeli oni kojima je „nacionalno” bilo zanimanje, priklonio svojim... Ibrahim je morao otići na jednu, a Milorad na onu tamo stranu... Došle su potom paljevine, zgarišta, suze i crne marame. I tako svih godina rata...

Odmah po primirju, Ibrahim se vraća u rodni kraj. A u njemu? Od svega što je zatekao najdraži su mu bili ljudi. I Milorad među njima..

Svi na istom zadatku: U Donje Agiće se vraća i Milovan Antonić. U Beogradu je ostavio suprugu sa djecom, a vratio se da nastavi tamo gdje je otac Drago stao.

- Želja za Podgrmečom dovela me ovdje na obale Japre. Dovala da ostanem sa ljudima i da svima pokažem kako sva tri naroda, bez obzira što ih je snašlo jednako teško zlo, mogu biti pod istim krovom. Prije tri godine osnovao sam ovdje u Agićima Zemljoradničku zadrugu. Na startu nas desetak. Iduće godine pet puta više, a danas od saradnje sa zadrugom živi više od sto pedeset porodica. Od prodaje mlijeka zamalo pa duplo više. I Srba i Bošnjaka u zadruzi je ne malo pa isti broj. Hrvata još nemamo, ali očekujemo one koji su se vratili u rodnu Ovanjsku. To je naše blago. To je dragulj našeg Podgrmeča. To je naša škola zajedništva koju ljubomorno čuvamo, ponosno ističe Milovan.

U zadruzi su danas zajedno Kasim Alijagić, Drago Vujasin, Fahro Čehić, Marinko Novaković, Mehmed Mehmedagić, Nikola Plavšić, Sadik Džafić...

Brazde multietičnosti: I ona dvojica s početka priče. Oba su u „Agrojapri”. Oba za upravljačima traktora. Ibrahim i Milorad oru istu zemlju. Onu za koju su im neki drugi govorili kako mora biti podijeljena. Ibrahim i Milorad na istoj parceli danas oru nove, nekada smo ih zvali, brazde bratstva i jedinstva, a danas brazde multietičnosti.

- „Nije zadruga rođena samo zato da njeni članovi koriste neke pogodnosti u vezi sa dobijanjem kredita. Zadruga je tu da se od nje živi. Da se gladna usta nahrane. Da hljeba ima i na kućnom pragu. Uglavnom su ti poslovi vezani za otkup mlijeka, odnosno razvoj poljoprivredne proizvodnje. Tako, porodica Sadika Džafića, od prodaje mlijeka zarađuje mjesečno i po devet stotina konvertibilnih maraka. Jeste da treba raditi, ali je i zarada dobra. Svakim danom je sve više onih koji bi da sa nama sarađuju. Onih koji bi da postanu članovi „Agrojapre”. Danas ih je iz čak dvanaest sela u dolini rijeke Japre. Sedam ih je sa područja opštine Novi Grad (Bosanski Novi) a pet ih je koji pripadaju teritoriji opštine Srpski Sanski Most” , nastavlja priču Milovan.

Na obale Japre, sa suprugom i sinovima iz Zagreba je došao Slavko Rađenović. Okrenuo se pčelarstvu.

Danas ima stotinjak društava. Kažu da od toga žive on i njegova porodica. Od prodaje meda, školuje sina koji je na fakultetu u Banjoj Luci.

I tako redom. Pričama sa obale Japre, nikad kraja.

„Dođite opet kroz sedmicu – dvije, jer ovdje je svakim danom sve više lijepog. Toga nam danas nedostaje. Toga je danas narod željan. A ovdje, uz obale Japre, bezbroj je priča o ljepšoj strani života, kaže na kraju Milovan Antić, jedan od mnogobrojnih mještana Agića koji žive srećno sa svojim dojučerašnjim komšijama.

Slaviša Sabljic
Nezavisne novine, 3. maja 2003.

*Zadrugari „Agrojapre” na poljoprivrednom sajmu u Banjoj Luci –
(s lijeva na desno stoje) Drago Vujasin, Drago Mutić,
Ibrahim Duratović, Meho Mehmedagić, Milovan Antonić,
ispred njih Milorad Bijeljac i Kasim Alijagić*

Izvodi iz prikaza o knjizi:

„AGROJAPRA ZADRUŽNI PUTOKAZ U PODGRMEČU”

Knjiga Milovana Antonića „Agrojapra” zadružni putokaz u Podgrmeču zanimljivo je, poučno i vrijedno štivo iz zadrugarstva iz tri razloga. Ponajprije, iako je riječ o zborniku uglavnom već objavljenih tekstova i isprava, djeluje kao autorova pripovijest o općoj zemljoradničkoj zadruzi iz Donjih Agića u Bosni i Hercegovini. Knjiga je zasićena informacijama, iskustvom i spoznajama i ilustrirana fotografijama temeljem kojih čitatelj dobiva cjelovitu sliku o stvaranju zadruge u tegobnom poratnom i tranzicijskom vremenu, zadruge koja je postala okosnicom ekonomskoga, društvenoga i kulturnog života sela u dolini Japre. Tako se Antonić pridružio malobrojnoj skupini autora zadružnih monografija u Jugoistočnoj Europi. Drugo, riječ je o štivu o dvije poznate poljoprivredne zadruge – „Agići” (1945. – 1992.) i „Agrojapra” (osnovana 1999.) i o dva njihova direktora – Draganu i Milovanu Antoniću, ocu i sinu, začetniku i nastavljaju, ljudima silne energije i cijenjenim seoskim liderima. Bez takve energije i upornosti kojom su oni i njihovi zadrugari stvarali zadruge sukladno izvornoj zamisli zadruge, nemoguće je ostvariti bolji život sela i seljaka. Treće, sintagma zadružni putokaz u naslovu knjige ističe nužnost zajedničkog djelovanja nasuprot licemjernom odnosu ključnih društvenih aktera prema zadrugarstvu, prakticiranju tranzicije i privatizacije kao divljeg kapitalizma. Razne špekulantske skupine tijekom procesa tranzicije prigrabile su zadružnu imovinu i pretvorile zadruge u svoja privatna poduzeća. M. Antonić rješenje vidi u vlastitom projektu nastalom primjenom nordijskog modela, s poštivanjem dobre domaće tradicije, i uz pomoć međunarodnih organizacija. Upravo stoga knjiga, iako posvećena jednoj zadruzi, obrađuje spoj zadružne tradicije i budućnosti.

Motiv nastanka knjige autor iznosi već u prvoj rečenici predgovora u kojoj ističe kako želi podijeliti iskustvo stečeno tijekom sedam godina osnivanja i jačanja Opšte zemljoradničke zadruge

„Agrojapra” u Donjim Agićima gdje je došao 1999. godine iz Beograda s mjesta novinara i urednika lista IMT (Industrija traktora i mašina). U zavičaj se vratio jer nije mogao biti ravnodušan prema mrtvili koje je u njemu vladalo. Nakon smrti oca Dragana Antonića ostalo je mnogo toga što je trebalo usavršiti i dovršiti. Otac je čitav svoj radni vijek, gotovo četiri desetljeća, bio zadrugar u Japranskoj dolini – uz njegovo ime veže se početak zadrugarstva u tom kraju – 1945. godine osnovao je Zeljoradničku zadrugu u Donjim Agićima na čijem je čelu bio do svoje smrti 1983.

Zadruga je bila jedna od najboljih u BiH sve do 1992. kada je nestala u ratnom vohoru. Valja istaknuti kako je velik utjecaj na izbor novinarskog poziva Milovana Antonića imao Enver Ekić, vrstan novinar za selo i poljoprivredu (str. 110). Zbog emocionalne povezanosti uz očevo djelo i zavičaj te shvaćanja zadruge kao pokretača svekolikog razvoja kraja, M. Antonić je prihvatio tri izazova: potrebu da slijedi i razvija baštinu svog oca i želju Agićana da obnovi propalu zadrugu, napuštanje novinarske profesije nakon 20 godina i preseljenje iz grada u zavičaj, te implementaciju norveškog varijeteta skandinavskog modela zadrugarstva kori-

Rukovodstvo nove zadruge „Agrojapra”: (s lijeva na desno) Nada Nešković – Railić, agronom, Milovan Antonić, direktor i Aleksandra Đurđević, tehnolog

štenjem znanja (znanosti, inovacija, obrazovanja i informacija) i osobno prakticiranjem cjeloživotnog učenja iz važnih izvora (kakvim smatra i znanstveni časopis Sociologija sela). Građu je izložio u šest poglavlja: Pristup, Povjerenje temelj zadrugarstva, Novi početak na goloj ledini, Zadrugni putevi i besputice, Ideje i inicijative, te Dobrovoljnost, jednakost i poštenje. Knjiga, osim toga, sadrži: Rezime (str. 169 – 180) preveden na engleski i norveški jezik što pridonosi većoj komunikativnosti štiva, četiri priloga uključujući popis članova Agrojapre (str. 181 – 195) i izbor literature (str. 197 – 200). Pristup obuhvaća autorov Predgovor (str. 9 – 13), recenziju knjige iz pera prof. dr. Zorke Zakić s Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu („U susret novoj viziji zadrugarstva na prostoru BiH”, str. 15 – 20) i sažet pregled razvoja kraja od neolita naslovljen „Dolina Japre kroz istoriju” dr Drage Todića (str. 21 – 26). Dio Povjerenje temelj zadrugarstva (str. 27 – 49) čine četiri teksta poznatih novinara o Draganu Antoniću (1924. – 1983.), utemeljitelju i dugogodišnjem uspješnom direktoru prve zemljoradničke zadruge u Agićima (1945. – 1980.) i jedan intervju s njim (objavljeni u razdoblju od 1965. do 1981. godine). Postavlja se pitanje koje je mjesto i svrha njihova uvrštenja, a odgovor je jasan – sadrže očevu baštinu i sinovljev dug. Ponajprije, autor ih je prikupio jer želi nastaviti misiju svoga oca koji je čitav svoj radni vijek posvetio zadruzi i dobrobiti njezinih članova. Drugo, i naslov djela i tekstovi jasno ističu tri činjenice o misiji Dragana Antonića: kako se iz doline odlazilo u svijet bez neke ozbiljnije pomisli na povratak „zadruga je ... oduvijek bila stožer oko koga se sve vrtjelo ... Stvorena je, ukratko, da služi seljaku i ona tu funkciju obavlja, mislim na zaista valjan način” (str. 43); zadruga je učinila dostupnim sve tekovine civilizacije i modernizacije (elektrifikacija, poljoprivredna stanica, veterinarska stanica, telefon, putna mreža, škola, trgovine...); u djelatnosti i poslovanju poštivao je izvorne zadružne vrijednote u kojima je na prvom mjestu uzajamno povjerenje, te načela. Novinari ističu da je taj 90 postotni invalid imao ulogu lidera i pokretača ruralne zajednice Japranske doline, opisujući ga kao čestita, jednostavna i pristupačna, vrlo komunikativna i dinamična, istrajnog i neumornog entuzijastu. Suseljani su ga vrlo cijenili i poštovali jer je za njegovo ime bio vezan brz napredak Japranske doline.

...Prikaz okončavam riječima recenzenta knjige: „Autor je odabrao jedinstven način da se zahvali ocu sroči knjigu o zadruzi koja je, za života, ocu bila najvažnija briga”. Naime, uspomena na prošlost pokazala se izazovom budućnosti. Dodajem dvije značajke zbog kojih je ovo štivo višestruko vrijedno i korisno. Prvo, autor

otvorenom kritičkom raščlambom procesa stvaranja zadruge u postsocijalističkom tranzicijskom i poratnom razdoblju, i to u interpretativnom ključu autentične razvojne uloge zadruge, identificira ključne probleme i predlaže rješenja. Čitatelj iz Hrvatske ne može izbjeći usporedbu i pitanje – zar se i u Hrvatskoj u zadrugarstvu sve to moralo dogoditi? Naposljetku, Antonić ovim svojim djelom demonstrira neizostavnost i plodnost primjene referentnog znanja i spoznaja u praktičnom djelovanju i urgira cjeloživotno združno obrazovanje.

Prof. dr Antun Petak, Zagreb

Objavljeno u „Sociologija i prostor” časopis za istraživanje prostornoga sociokulturnog razvoja Instituta za drštvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu 2007. godine.

Učenici OŠ „Branko Ćopić” zajedno sa radnicima Agrojapre na uređenju prostora oko novoizgrađene združne vodenice

Ambasador Kraljevine Norveške Jan Braathu
posjetio „Agrojapru”

„AGROJAPRA” JE ZADRUGA U KOJU VRIJEDI ULAGATI

• Zadovoljan sam onim što sam vidio - izjavio norveški ambasador Jan Brote nakon razgledanja pogona uljare, vodenice na rijeci Japri, poljoprivredne apoteke, mašinskog prstena i otkupnog centra za mlijeko, žitarice i bundevine sjemenke.

• Norveška vlada i norveška organizacija „JP” odigrali su izuzetno važnu ulogu u ostvarenju svih naših rezultata, istakao direktor „Agrojapre” Milovan Antonić u obraćanju norveškom ambasadoru.

Ambasadora Kraljevine Norveške, gospodina Jana Brotea, u krugu zadruge „Agrojapra” u Donjim Agićima, 27. 09. 2007. godine, srdačno su pozdravili Milovan Antonić, direktor zadruge, Nijaz Halilović, predsjednik Skupštine zadrugara i Milovan Sladaković, predsjednik Upravnog odbora.

U delegaciji norveškog ambasadora bili su i predstavnici „JP” Ula Melemstrand, Alf Egel i Dragi Žujo.

Nakon dobrodošlice, direktor zadruge je za ambasadora i njegove saradnike priredio svečani ručak. Pored pomenutog rukovodstva zadruge ručku i razgovoru sa ambasadorom prisustvovali su: Borislav Vuković, načelnik Opštine, članovi Upravnog odbora zadruge: Kasim Alijagić, Drago Vujašin, Hazim Dizdarević i Dušanka Davidović, zatim najbolji poljoprivrednik doline Japre i član zadruge Sadik Džafić iz Gornjih Agića, kao i istaknuti mali preduzetnici koji su istovremeno istaknuti članovi zadruge, stolar Zaim Keranović iz Suhače i mašinski inženjer Mile Gvozden iz Maslovara, Drago Mutić, ugledni učitelj i slikar i Miloš Odžić, direktor OŠ „Branko Ćopić”.

U obraćanju norveškom ambasadoru, direktor Antonić se posebno zahvalio norveškoj Vladi i organizaciji „Jarenproduktutvikling” koji su odigrali izuzetno važnu ulogu u ostvarenju ukupnih rezultata „Agrojapre”. U ime zadruge „Agrojapra” i 250 zadrugara, An-

tonić je njegovoj ekselenciji, gospodinu Janu Broteu, ambasadoru Kraljevine Norveške u BiH, uručio zahvalnicu za njegov doprinos obnovi i razvoju poljoprivrede i zadrugarstva u dolini Japre, zatim knjigu „Agrojapra“, zadrugni putokaz u Podgrmeču“, te uramljenu sliku novoizgrađene vodenice na Japri.

Poslije ručka ambasador Brote pažljivo je razgledao eksponate na priređenoj izložbi gotovih proizvoda „Agrojapre“ i proizvoda voća, povrća, meda, sira i šumskih plodova koje su proizveli članovi Zadruga i skupili đaci OŠ „Branko Ćopić“. U nastavku posjete „Agrojapri“, ambasador Brote obišao je poljoprivrednu apoteku, mašinski prsten, otkupni centar za mlijeko, žitarice, budevine sjemenke, pogon uljare i vodenicu na rijeci Japri. Nakon obilaska uslijedila je i prezentacija o radu i razvoju „Agrojapre“ sa opširnim izvještajem o realizaciji prve i druge faze norveškog projekta. Na kraju posjete ambasador je iznoseći medijima svoje ocjene i utiske, između ostalog rekao da je „Agrojapra“ zadruga u koju vrijedi ulagati.

P. Ilić

Norveški ambasador Jan Brote u posjeti „Agrojapri“ 2007. godine

Pozdravna riječ Milovana Antonića,
direktora PZ „Agrojapra”, 27. septembra 2007. godine
u Zadružnom domu, povodom posjete ambasadora
Kraljevine Norveške, gospodina Jana Brotea

PUTEVI PRIJATELJSTVA

Poštovani gospodine ambasadore,
Vi ste ovdje lično prisutni u našem kraju, znači Norveška je konkretno prisutna u našem Podgrmečkom kraju.

Međutim, zahvaljujući vašoj pomoći i dolasku vaših ljudi iz norveške organizacije „Jarenproduktutvikling” koji na najbolji mogući način rade na implementaciji projekta Norveške Vlade, Norveška je ovde prisutna već više od dvije godine.

I konačno veoma smo počastvovani Vašim današnjim prisustvom u dolini Japre i Zadrugi „Agrojapra”.

O Vašoj zemlji ovde se i sada sa izuzetno velikim poštovanjem govori. A mi za Vašu zemlju nismo saznali tek sada kada je Vaša Vlada počela da pomaže obnovu poljoprivrede i zadrugarstva u BiH.

O Vašoj zemlji i Norvežanima kao plemenitim ljudima ovde se uveliko pričalo još krajem Drugog svjetskog rata. Veći broj antifašista iz ovog kraja, među kojima je bio i moj otac, bili su deportovani u fašističke logore koje su nakon nasilne okupacije hitlerovci podigli u Vašoj zemlji. Kada su se Jugosloveni iskricali na tlo Norveške Vaš narod je tada već drugu godinu živio pod teškim bremenom fašističke okupacije. U obostranoj nevolji uspostavljen je zamah velikog prijateljstva koje se stalno proširivalo sve do današnjih dana. U mjestima gdje su senalazili logori Norvežani prema Jugoslovenima ne samo da su izražavali simpatije i solidarnost već su organizovali široku pomoć.

Mnogi od tih logoraša preživjeli su u tim logorima zahvaljujući plemenitosti i nesebičnoj pomoći Vaših ljudi koji su, izlažući opasnostima za svoje živote, svoj tada skromni komad hljeba dijelili sa našim ljudima. Zahvaljujući toj pomoći, mnogi su preživjeli i vratili se svojim kućama u Podgrmeč i Potkozarje, a među njima bio je i moj otac. U razgovoru, u dugim večernjim satima u našim

domovima oni su pričali priče o vašoj bajkovitoj zemlji, pominjali pojedina mjesta, sela i gradove u srednjoj i sjevernoj Norveškoj i poimenično pominjući ljude koji su im pomagali da prežive.

Sticajem istorijskih okolnosti tokom minulog rata na Balkanu, vi ste ponovo pokazali svoju dobrotu primivši i brojne izbjeglice iz BiH dajući im domove, posao i obrazovanje i time još jednom na taj način potvrdili humanizam norveškog društva i države.

Evo kakve li simbolike. Sticajem istih okolnosti došlo je vrijeme da nam ponovo, ali ovde kod naših kuća pomognete.

Kao izraz i kontinuitet dobrote, smatram i Vaše prisustvo ovdje među nama danas.

Ambasador Norveške Jan Brote sa saradnicima i domaćinima posjetio je i zadružnu vodenicu

Decenija uspješnog rada Zadruga „Agrojapra”
u Donjim Agićima

ZADRUGA PREPORODILA JAPRANSKU DOLINU

Zadruga jedinstvena i po tome što je čine 262 zadrugara iz 23 podgrmečka sela opštine Novi Grad, Prijedor i Oštra Luka, a zasad je jedini organizovani oblik podsticaja razvoja agrara

Kada se prije deceniju iz Beograda u rodne Agiće vratio novinar i preduzetan čovjek Milovan Antić, da nastavi poslove koje je oko zadrugarstva temeljio njegov otac, internirac u Norveškoj tokom Drugog svjetskog rata, ni slutio nije da će za desetljeće na-prosto preporoditi Japransku dolinu. Činjenica da u opštini Novi Grad više od 60 odsto stanovništva živi na selu, kao i to da su seoska domaćinstva uglavnom staračka, opredijelila je i ovog čovjeka od nerva i upornosti da se bazira baš na ta i takva domaćinstva. Poslije registracije Osnovne zadruga „Agrojapra”, Antić je krenuo skoro ni od čega, okupivši prve zadrugare da im pokuša objasniti kako se to može i na ovaj način u neakvu bolju budućnost.

- Ako kažem da je nekad osmoljetka u Donjim Agićima brojala i do 1.500 učenika, a da ih je danas jedva 250, i to sa centralnom školom i područnim, shvatićemo kakvo je stanje sela i šta sve valja učiniti da se nekako preobrazi i obnovi. Kada smo počinjali sa skromnim sredstvima mnogi su vrtjeli glavom u nevjerici da ćemo bilo šta ozbiljnije uraditi, a danas je „Agrojapra” vlasništvo 262 zadrugara sa 23 podgrmečka sela opštine Novi Grad, Prijedor i Oštra Luka. Za deceniju, čini se, urađeno je više nego li se može shvatiti, a od puke zemljoradnje i proizvodnje mlijeka danas smo, pored značajne obnove objekata i izgradnje novih u Agićima, ali i drugim japranskim centrima, ostvarili i početne proizvodne kapacitete. Čini mi se da to mnogo znači ne samo ovdje, nego u pogledu na zadrugarstvo uopšte, pa zbog toga su nam na ogled dolazili zadrugari iz BiH, Hrvatske, Srbije, ali i iz inostranstva – tvrdi Antić.

Danas se mlijeko kod zadrugara „Agrojapre” proizvodi u petnaest sela, a prethodne godine proizvedeno je više od milion litara prodatih za 750.000 maraka. Tu je i zaista zamašan mašinski park sa sopstvenom benzinskom pumpom, te poljoprivredne apoteke. U oblasti stočarstva, odnosno proizvodnje mlijeka, a uz pomoć norveškog partnera „Jarenproduktutvikling”, kreditirano je više

od stotinu zadrugara s dvije stotine steonih junica u vrijednosti preko 350.000 maraka, dok su kredite dobili pčelari, voćari, ali i obični poljoprivredni proizvođači.

- Obezbijedili smo svojim članovima 10.400 sadnica voća, čime je podignuto desetak novih plantaža, kupili smo poslovni prostor u sjedištu „Agrojapre”, u koji smo smjestili našu hladnjaču i sušaru, izgradili smo pogon uljare za proizvodnju hladnocijeđenih ulja od bundevinog sjemena i suncokreta, kapaciteta 10.000 litara godišnje, podigli sabirni laktofriz i s „Mlijekoproduktom” laktofrizaciju u Kršljama, Maloj Novskoj Rujiškoj, Čelama, Gornjim Agićima, Agića Brdu, Johovici, Dugim Njivama, Mrkaljima, a u pripremi su Hozoći i Suhača. Sada imamo desetak sopstvenih finalnih proizvoda za koje osvajamo priznanja na međunarodnim sajmovima, dok je podignuto mnoštvo novih objekata, koji naprosto mijenjaju sliku Japranske doline – dodaje Milovan Antić.

Za deset godina postojanja ostvariti takve rezultate kakve je „Agrojapra” postigla u japranskoj dolini zaista je vrijedno tih brojnih međunarodnih i domaćih priznanja, ali i riječi hvale za sve učinjeno. Snagom zadrugara podržanih domaćim i inostranim kreditima i drugim organizacijama, zadrugarstvo „Agrojapre” poznato je i priznato nadaleko. Baš kao što je to u bivšoj Jugoslaviji od poslije Drugog svjetskog rata uradio Dragan Antić, otac pregaoca i stvaraoca, bivšeg novinara, Milovana.

Ranko Preradović,
„Fokus”, Srijeda, 3. III 2010.

Povratak zadružnim vrijednostima

„AGROJAPRA” – PRIMJER USPJEŠNOG RAZVOJA SELA

(Od ideje do realizacije)

Apstrakt:

Na tradicijama staroslovenskog i razvijenog evropskog zadrugarstva, te na iskustvima u posljednjem ratu urušene nekad vrlo uspješne Zemljoradničke zadruge „Agići”, u Donjim Agićima, u dolini Japre, opština Novi Grad, takoreći na goloj ledini, 28. marta 2000. godine osnovana je Poljoprivredna zadruga „Agrojapra”, čija su osnovna garancija za uspjeh bili entuzijazam, jasne vizije i želja da se, razvojem poljoprivrede i infrastrukture, u ovom multietničkom dijelu Podgr meča stvaraju bolji uslovi za život. Zadruga se, prebrođujući mnoge poteškoće, uspješno razvijala, tako da danas udružuje 254 zadrugara i ima 28 zaposlenih, među kojima više visokoobrazovanih kadrova u oblasti agronomije i tehnologije. Zadruga djeluje na području 23 sela u dolini Japre pod planinom Grmečom, između rijeka Sane i Une. Zemljište u dolini Japre i na višim područjima plodno je i pogodno za proizvodnju zdrave hrane u oblasti ratarstva, povrtlarstva, voćarstva i stočarstva. Zadruga stimulise i podstiče proizvodnju, otkup poljoprivrednih proizvoda i njihovu preradu u vlastitim pogonima.

Izgradnjom proizvodnih, infrastrukturnih i objekata kulture i drugim inicijativama „Agrojapra” daje veliki doprinos ruralnom razvoju i podizanju životnog standarda na viši nivo, zatim u stručnom edukovanju poljoprivrednika i razvoju seoskog turizma. Uspješno sarađuje sa međunarodnim razvojnim organizacijama, lokalnim zajednicama i Ministarstvom poljoprivrede RS, pa otud i nada da će se još brže stvarati i uslovi za integralni ruralni razvoj ovog kraja.

Ključne riječi:

„Agrojapra”, Donji Agići, dolina Japre, multietničnost, zadrugarstvo, saradnja, poljoprivreda, integralniruralni razvoj, proizvodnja, otkup, prerada.

UVOD: IZVORIŠTA

Današnje zadrugarstvo vuče svoje korijene još iz daleke prošlosti, kada su na prostorima, na kojima su živjeli Južni Sloveni, u prethodnim stoljećima postojale kućne zadruge. Naše kućne zadruge bile su pravi primjer višečlane porodične zajednice koja je obuhvatala nekoliko generacija koje su zajedno živjele na jednom imanju, zajednički obrađivale zemlju, hranili se i odijevali i zajednički raspolagali viškom prihoda. U takvim kućnim, porodičnim zadrugama živjelo je više desetina članova koji su zajedno sačinjavali skupštinu koja je donosila najvažnije odluke. Skupštini porodične zadruge račun je podnosio domaćin zadruge koji po pravilu nije morao da bude i najstariji. Cjelokupni rad ovih porodičnih zadruga odvijao se uglavnom po nepisanim zadružnim pravilima i običajnom pravu, osim u Vojnoj krajini pod Austrougarskom monarhijom.

Nekadašnje zadružne vrijednosti, kao što su uzajamnost i solidarnost, odgovornost i pravedna raspodjela, poštenje, povjerenje i briga za druge, koje su bile prisutne u porodičnim zadrugama, nakon njihovog urušavanja, postale su univerzalne ljudske vrijednosti koje će se u graditi u temelje međunarodnih zadružnih standarda prilikom uspostavljanja novog zadružnog pokreta koji je nastao tokom 19. vijeka. Naime, u prvoj fazi kapitalizma i ekspanzije industrijalizacije dolazi do drastičnog raslojavanja stanovništva na bogate i masu siromašnih radnika i seljaka koji će početi da se udružuju u zadruge da se na taj način zaštite od bezdušnih trgovaca i država. Prvi osnivački kongres Međunarodnog zadružnog saveza održan je 1895. godine u Londonu, na kojem su učestvovali

*Ovaj rad objavljen je u zborniku Stanje i perspektive sela u Republici Srpskoj, Akademija nauka i umjetnosti Republike Srpske, Banja Luka, 2019, str. 131-145, kao i u nešto izmjenjenom obliku pod naslovom „Zadruge Agići i Agrojapra biserni primjeri našeg zadrugarstva” objavljenog u monografiji „Novogradska opština” 2021. godine

predstavnicima 12 zemalja – osnivača, među kojima je bila i Srbija. Danas u cijelom svijetu zadruge su postale važan oslonac održivog ljudskog razvoja, prehrambene sigurnosti stanovništva i zapošljavanja ljudi. U najrazvijenijim zemljama zapadne i sjeverne Evrope zadruge predstavljaju temeljni stub ekonomije, naročito u sektoru poljoprivrede gdje se preko zadruga odvija većina proizvodnje, prerade i prometa poljoprivrednih proizvoda.

Okrenuta prema budućnosti, u potpunosti posvećena svojim članovima kao i kvalitetnom komunikacijom sa onima koji mogu pomoći zadrugarstvo, Poljoprivredna zadruga „Agrojapra” vuče korijene zadrugarstva iz spomenutih proteklih vremena. Međutim, u svom intenzivnom razvoju crpila je nadahnuća iz rada i stvaralaštva zadruge „Agići”, koja je na ovom prostoru, ispod Grmeča, u dolini Japre, uspješno djelovala od 1945. godine do posljednjeg rata. Za gotovo pet decenija postojanja ostavila je neizbrisiv trag u istoriji zadrugarstva ne samo BiH već i bivše države Jugoslavije. Stoga smatram da je ne samo korektno već i važno da na ovom mjestu kažemo nekoliko rečenica o impresivnoj ekonomskoj i društvenoj ulozi zadruge „Agići” u razvoju doline Japre i područja Rujiške u Podgrmeču.

Kada se Dragan Antonić kao mlad čovjek poslije Drugog svjetskog rata, u kome je ratovao na pobjedničkoj strani, vratio u zavičaj, nije želio da, poput većine svojih vršnjaka i zemljaka, život nastavi u Banjaluci, Sarajevu, Beogradu, gdje se bolje i lagodnije živjelo, već je ostao u zavičaju i cijeli svoj život podredio ratom opustošenoj Japranskoj dolini i njenom napretku i razvoju. A seoski, podgrmečki zavičaj u ondašnjim društvenim okolnostima mogao se razvijati samo uz pomoć zemljoradničke zadruge, koju je Antonić osnovao 1945, i na čijem je čelu bio do kraja života - 1983. godine. Ostao je upamćen po tome što je u svom poslu sa seljacima njegovao zadružne vrijednosti i kult rada, pribjegavao ljudskoj riječi i dogovoru, pokazujući ličnim primjerom usklađenost između riječi koje je izgovarao i djela koja je činio. U sušnim i gladnim poslijeratnim godinama organizovao je svoje članove zadruge da pregrade rijeku Japru i navodnjavaju kukuruzna polja tako da su imali hrane dovoljno da prehrane stanovništvo, a i daju drugima. Zajedno sa svojim zemljacima, svih vjera i opredjeljenja, on je prvo obnavljao sela, gradio puteve, na Sani, Japri i njenim pritokama podizao mostove, gradio škole. Vodio je kampanju za elektrifikaciju sela, izgradnju ambulante, pošte, stanova za prosvjetne radnike, kao i ostalih infrastrukturnih objekata, te dovođenju ljekara, stomatologa i agronoma u podgrmečka sela. Zatim je obezbjeđivao uslove za jačanje seoskih domaćinstava, iz sve jačih zadružnih

fondova punjenih razvojem prometne funkcije zadruge koja se u prvoj fazi odnosila na obiman izvoz pragova za željeznice, drvenog uglja, sjemenki bundeva i vrganja, a kasnije širenjem mreže prodavnica mješovite robe. Potom su slijedile brojne farme muznih grla za proizvodnju sirovog mlijeka, za milionsku proizvodnju konzumnih jaja, na hiljade tovljenih teladi i svinja udruženih poljoprivrednih proizvođača u zadrugu. Sva ova proizvodnja blagovremeno je plasirana na tržište ne samo u BiH nego širom Jugoslavije. Ljudi su ga voljeli i cijenili, njegova riječ je bila zakon, o njemu se daleko čulo. Za svoj rad primio je najviša društvena priznanja u svome vremenu, o njemu je pisala ondašnja štampa.

Svoju djelatnost tokom višedecenijskog rada Zadruga „Agići” proširila je na cijelo opštinsko područje sve do Kostajnice u Potkožaru, kao i na području susjednih opština Sanskog Mosta i Dvora na Uni, te Kostajnice u Hrvatskoj. Sa članovima zadruge imala je razvijen štedno-kreditni odnos. Njegovala je solidarnost, poštenje, povjerenje i brigu za zajednicu. Imala je više od 100 zaposlenih koji su bili u službi cijelog stanovništva doline Japre. Nikada nije poslovala sa gubitkom.

Moglo bi se reći da su najveći procvat ekonomskog razvoja Zadruga „Agići” i njeni članovi doživjeli pod okriljem i u sastavu Agroindustrijskog i prometnog kombinata „Bosanska Krajina”, u koji se ova zadruga nije „utopila”, kako što neki naši teoretičari misle da jeste, već naprotiv u potpunosti je ojačala i bila pravi primjer društvene korisnosti i opšte dobrobiti. Jedan od prvih predsjednika Radničkog savjeta AIPK-a „Bosanska Krajina” upravo je bio Dragan Antić (1924–1983), zadružni lider i dugogodišnji direktor zadruge „Agići”.

NOVI POČETAK NA GOLOJ LEDINI

Nažalost, Zemljoradnička zadruga Agići nestala je sa nestankom zemlje u kojoj je stasavala. Zbog toga je na inicijativu jednog broja poljoprivrednih proizvođača i mještana iz nekoliko podgrmečkih sela, 2000. godine nastala nova Poljoprivredna zadruga „Agroja-pra” u Donjim Agićima. Nastala je na području na kome je od 1992. do 1995. godine bjesnio rat. Na ovom prostoru vijekovima su živjeli jedni pored drugih Srbi i Bošnjaci koji su ispovjedali različite vjere, a govorili istim jezikom. U ratu 1992 – 1995. Srbi i Bošnjaci su se međusobno sukobili. U ratu su sela opustjela, domovi razoreni, njive i livade zarasle u korov, a ljudi otišli u izbjeglištvo.

Poslije potpisivanja Dejtonskog sporazuma 1995. godine zavladao je mir, a ljudi su počeli da se vraćaju na svoja opustjela

imanja. Srbi i Bošnjaci ponovo su, kao i prije rata, počeli da žive jedni pored drugih. Trebalo je život početi iz početka, a ljudi nisu imali kuća, ni stoke, ni poljoprivredne mehanizacije. U takvim uslovima, među takvim ljudima, u multietničkoj sredini, nastala je „Agrojapra“, koja je pokušala da nađe način kako ljudima da olakša život, kako da se povрати povjerenje među susjedima, kako ponovo da zajedno žive i rade.

Svoj rad zadruga „Agrojapra“ počela je od nule i sa gole ledine. U njen rad u prvi mah se uključilo 65 srpskih i bošnjačkih domaćinstava. Tog 28. marta 2000. godine na Osnivačkoj skupštini usvojena su Zadružna pravila zasnovana na međunarodnim standardima iprincipima, definisana vizija, utvrđeni ključni ciljevi i djelatnost, usvojena Strategija razvoja 2000 – 2015. i izabrani Upravni odbor, Nadzorni odbor, kao i moja malenkost za direktora zadruga. Neki moji poznanici i prijatelji skrenuli su mi pažnju da nije trebalo da prihvatim tu dužnost jer praviti zadrugu u to vrijeme, po njihovom mišljenju, bila je nemoguća misija. Međutim, za mene kao agro novinara, zaljubljenika u ideju zadrugarstva, selo i prirodu, obnavljanje zadrugarstva u dolini Japre bio je ogroman izazov, ali i obaveza prema mom ocu, seoskom i zadružnom prvaku ovoga kraja, da slijedim ideju nastavljajući tamo gdje je on stao.

Od samog početka krenulo se sa idejom i nadom da se na ovim prostorima, ekološki gledano, netaknute prirode može na moderan način proizvoditi zdrava hrana za koju će se naći domaći, ali i inostrani kupci, što je pružilo nadu da se na ovom području može solidno živjeti. Za to su bili potrebni mehanizacija, nove sorte sjemena i nove sorte voćaka, ali i nove pasmine visoko mliječnih muznih krava. Za novi način zadružnog života trebalo je i novo znanje i informacije o naučnim dostignućima u poljoprivredi, voćarstvu i stočarstvu. Valjalo je u Podgrmeču primijeniti neke od zadružnih modela koji su dali rezultate u nekim zapadnoevropskim društvima, kao što su biserni primjeri danskog i norveškog zadrugarstva, naravno uz poštovanje svih pozitivnih zadružnih vrijednosti koje je iza sebe ostavila stara Zadruga „Agići“.

REZULTATI

U pomoć su nam pritekale neke međunarodne organizacije, a među njima su bile PHAR program Evropske unije, UNHCR, IOCC, UMCOR i USAID iz Sjedinjenih Američkih Država. Najveću pomoć pružila nam je Vlada Norveške preko organizacije Jaeren Produktutvikling iz te zemlje. Zahvaljujući saradnji sa ovom organizacijom, njihovim kreditnim revolving sredstvima, ali i ohra-

brenjima koja smo od njih dobili, rezultati koji smo postigli stalno su se uvećavali. Zadruga je svoju aktivnost proširila sa 15 na 23 sela, a u zadru- gu se već u prvih pet godina uključilo 238 domaćinstava. Zadruga imovina stalno se uvećavala. Tako smo u prvim godinama, kad članovi nisu imali čime da obrađuju zemlju, formirali mašinski prsten sa tri traktora i 30 priključaka. Usluge ove mehanizacije koristilo je oko 300 poljoprivrednih domaćinstava u svrhu obnove poljoprivredne proizvodnje, kvalitetnije obrade zemljišta i povećanja prinosa. Zadruga je ove mašine tokom 2008. godine dala svojim članovima na kredit. Osim toga, od 2005. do 2010. godine konstantno su 235 odobravani krediti članovima zadruge za nabavku mehanizacije, tako da kako su članovi jačali svoja domaćinstva uz pomoć zadruge tako su obezbjeđivali sopstvenu poljoprivrednu mehanizaciju, čime je i prestala potreba za zadružnim mašinskim parkom.

U periodu od 2001. do 2010. godine zadruga je uporno radila na obnovi mliječnog govedarstva i organizaciji proizvodnje i otkupa mlijeka kao glavnog izvora prihoda članova zadruge. Stočni fond prvo smo počeli da obnavljamo uz podršku Ministarstva poljoprivrede i tadašnjeg reprocentra u Šamcu. Zatim smo u 2003. godini

Sa sastanka prvog Upravnog odbora OZZ „Agrojapra” 14. maja 2003. godine posvećen formiranju 22 mini farme muznih krava – (s lijeva na desno) Drago Vujasin, predsjednik, Haškan Mehinović, Dušanka Davidović, Fahro Čehić i Meho Mehmedagić, članovi

u saradnji sa IOCC formirali 22 mliječne farme sa po pet muznih grla i svakom farmeru donirali aparat za mužu. Osim toga, u tim godinama, zajedno sa IOCC, slabije imućnim i ostalim poljoprivrednim proizvođačima donirano je i nekoliko šlepera sjemenskog materijala i vještačkog gnojiva i uredno isporučeno od Blagaj Japre pa do sela Marina koje pripada Opštini Oštra Luka. Takođe, u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede tokom 2000. i 2001. godine snabdijevali smo naše članove regresiranim gorivom po veoma povoljnim cijenama, a zahvaljujući IOCC preko zadruge donirano je osam plantažnih voćnjaka sa 6.400 sadnica jabuke. Poslije toga je zadruga sama nastavila doniranje sadnica zbog čega će kasnije doći do potrebe da se obezbijedi zadružna sušara za voće. U saradnji sa Norveškim projektom zadruga je nastavila da podstiče razvoj tradicionalne proizvodnje uslovljene klimatsko-geografskim područjem Podgrmeča, kao što su ratarstvo, stočarstvo, voćarstvo i pčelarstvo. Posebni naponi ulažu se u uzgoj rasnih mliječnih krava, povećanje proizvodnje i otkup mlijeka. U tom cilju obezbijeđen je veoma povoljan petogodišnji kredit sa grejs periodom za nabavku više od 200 kvalitetnih visoko steonih junica. Otkup mlijeka organizovan je za potrebe Mljekare „Mlijekoprodukt” iz Kozarske Dubice. Naročito je ova proizvodnja bila uspješna od 2001. do 2008. godine, kada se svake godine otkup mlijeka uvećavao za 100 – 200 hiljada litara. Broj proizvođača narastao je u jednom periodu čak na 230, pa je tako u tom periodu proizvodnja mlijeka uvećana za 11 puta i prelazila je godišnji otkup od 236 milion litara. Po tom osnovu u sela na području zadruge slivalo se zajedno sa premijom oko pola miliona maraka godišnje. U posljednjih nekoliko godina veliki broj malih i srednjih proizvođača mlijeka odustao je od ove proizvodnje iz više razloga, koje sam detaljnije naveo u komentaru u reviji „Agro planeta”, objavljenom u aprilu 2016. Istina, Ministarstvo poljoprivrede je preduzelo neke ublažavajuće mjere. Mislim da bi se teškoće u vezi s otkupom mlijeka od malih proizvođača znatno mogle da ublaže izgradnjom zadružnih mini sirara, čime bi se ostvario i dodatni efekat na smanjenju enormnog uvoza sira.

Na početku rada „Agrojapra” je otvorila poljoprivrednu apoteku, nešto kasnije dvije prodavnice mješovite robe, a zatim kupila skladište za smještaj sušare za voće. Naime, kao dopunski izvor prihoda za svoje članove zadruga vrši otkup voća i u zadružnoj sušari kroz sopstvenu preradu suši podgrmečko voće – šljivu, jabuku, krušku i pravi čips od jabuke. Takođe je izgradila mini hladnjaču kapaciteta 20 tona, pogon za hladno cijedeno ulje od sjemenki bundeve i suncokreta čija je proizvodnja otpočeta 2007. godine.

Otkup i cijena bundevinih sjemenki su zagarantovani i unaprijed se ugovara za svaku godinu. Repromaterijal proizvođači otplaćuju nakon predaje sjemenki u zadruzi gdje se odmah vrši i isplata, što je takođe jedan od dopunskih izvora prihoda članova zadruge koji su zainteresovani za ovu proizvodnju. Izgradnjom zadružne mini uljare, čiji je kapacitet 20 hiljada litara godišnje u jednoj smjeni ili 80 hiljada flašica od 250 ml u koje se pakuje, praktično je prestala potreba za uvozom ovih proizvoda.

Tih godina, 2006. i 2007, obnovljena je i stogodišnja vodenica na Japri iz koje se, na tradicionalni način, između dva mlinska kamena dobija ekološki zdravo integralno brašno od pšenice, raži, kukuruza, heljde i brašno od bundevinih sjemenki. Pored toga što je poređivački pogon, ovaj mlin predstavlja turističku atrakciju, a sam po sebi je i obrazovno-edukativni centar. Kupljen je i zadružni stan za agronoma, a krajem 2006. godine, na stečajnoj licitaciji „Agrojapra” je kreditnim sredstvima kupila objekte stare zadruge „Agići” u Donjim Agićima, iste godine većinu objekata godinama zaraslih u korov, obnovila i stavila na raspolaganje brojnim svojim

Dragan Raičić, prvi poslovođa poljoprivredne apoteke „Agrojapre”, kasnije se uz rad školovao, i posljednjih godina obavlja veoma stručno i odgovorno dužnost šefa računovodstva zadruge „Agrojapra”. Čovjek od velikog povjerenja – pravi je potomak svoga djeda Nikole – Nidže koji je kao član Upravnog odbora doprinosaio razvoju stare zadruge „Agići”

članovima i stanovništvu doline Japre. Tokom 2010. i 2011. godine „Agrojapra” obnavlja preostali veliki zadružni objekat od 300 kvadrata, koji je u seljačkoj radnoj zadruzi poslije Drugog svjetskog rata služio za smještaj stoke, a kasnije kao skladište za drveni ugalj. U polovini rekonstruisanog objekta „Agrojapra” je izgradila modernu pekaru u kojoj se proizvode hljeb i peciva zamiješeni od domaćeg integralnog brašna, od domaćih žitarica samljevenih u zadružnoj vodenici koju pokreće voda rijeke Japre. Ovi proizvodi zadobili su povjerenje velikog broja potrošača sa područja opština Novi Grad i Prijedor. Odlikuju se kvalitetom prije svega zbog prirodnih sastojaka koji imaju pozitivne učinke na zdravlje, što je od velikog značaja naročito za dječiju populaciju. U pekari je u startu za rad u dvije smjene otvoreno novih deset radnih mjesta. Nakon obuke kadrova sa najstručnijim ljudima iz oblasti pekarstva, definisanja proizvoda i njihovih naziva te marketinških aktivnosti na uvođenju proizvoda na lokalno tržište Novog Grada i Prijedora, uslijedio je probni rad. Ovaj proizvodno-prerađivački pogon Pekare Vodenica pustili su u rad 14. aprila 2012. Zoran Kovačević, zamjenik ministra poljoprivrede Republike Srpske i Milovan Antić, direktor „Agrojapre”. Kakav je bio kvalitet finalnih proizvoda Poljoprivredne zadruge „Agrojapra”, potvrđuju priznanja koja su stigla tokom 2007, 2008. i 2009. godine sa međunarodnih sajmova i smotri poljoprivrednih proizvoda. Najprije su osvojene srebrne i zlatne medalje za hladno cijeđena jestiva ulja, i posebno priznanje za podsticanje i proizvodnju integralnih mlinjskih proizvoda. Ova priznanja dodijeljena su na Međunarodnom sajmu poljoprivrede i prehrambene industrije u Gradačcu. Zatim je „Agrojapra” na Međunarodnom poljoprivrednom sajmu u Novom Sadu tokom 2008. i 2009. godine osvojila srebrnu medalju za hladno cijeđeno suncokretovo ulje, zlatnu i veliku zlatnu medalju za djevičansko ulje od bundevinog sjemena, kao i diplomu za šampion kvaliteta u grupi proizvoda suncokretovog ulja - hladno cijeđenog. Proizvodi „Agrojapre” imali su zapažen nastup i u Frankfurtu na Majni na Međunarodnom sajmu zdrave hrane u novembu 2009. godine.

POKRETAČ POZITIVNIH PROMJENA NA SELU

Izlazeći u susret zahtjevu članovima zadruge da im se uštede vrijeme i troškovi prilikom odlaska po gorivo u Novi Grad, gdje je u prosjeku trebalo prevaliti oko 50 km, „Agrojapra” je izgradila i benzinsku pumpu za potrebe svojih članova kao i za potrebe cjelokupnog stanovništva doline Japre. Obnovila je i zadružni restoran, u zadružnom dvorištu izgradila fontanu i zadružni park prepun

cvijeća i zelenila. U sklopu rekonstrukcije objekata stare zadruga tokom 2008. i 2009. godine izgrađen je Zadrugni dom sa etno muzejskom postavkom, čitaonicom i bibliotekom, kao i učionicom za cjeloživotno obrazovanje, gdje je smještena stalna izložba fotografija o podgrmečkim vodenicama. U Zadrugnom domu postavljena je i izložba o razvoju zadrugarstva u dolini Japre u prethodnih 70 godina. U okviru aktivnosti Zadrugnog doma nastavljena je aktivnost na poljoprivrednom obrazovanju članova. Na ovom mjestu treba spomenuti da je zadruga od samog osnivanja u kontinuitetu organizovala stalnu zadrugnu tribinu za poljoprivredno obrazovanje svojih članova na kojoj su govorili i držali radionice gotovo svi eksperti poljoprivrednih nauka sa Instituta za poljoprivredu Republike Srpske, Poljoprivrednog fakulteta u Banjoj Luci, kao i mnogi poznati agro stručnjaci. Osim toga, nakon što je izgrađen Zadrugni dom, u biblioteci se održavaju književne večeri, okrugli stolovi, prezentacije knjiga. Posebno će ostati u sjećanju književno veče na kojem su gostovali književnici iz Beograda i predstavnici „Knjige solidarnosti” Radio - Beograda, koji su zadrugnoj biblioteci darovali 1200 knjiga. Na toj književnoj večeri učestvovala je, nedavno preminula, istaknuta glumica Jelena Žigon i govorila stihove naših slavnih pjesnika. U novoizgrađenoj biblioteci, između ostalog, organizovan je i okrugli sto zajedno sa Fondacijom „Branko Ćopić” iz Banje Luke. U ovom tematskom razgovoru učestvovali su nastavnici i profesori srpskog jezika osnovnih i srednjih škola Opštine Novi Grad.

Na inicijativu zadruga, a u saradnji sa Zadrugnim savezom Republike Srpske i Opštine Novi Grad, 4. jula 2010. godine u krugu zadruga, povodom Međunarodnog dana zadruga, organizovan je Prvi sajam zadrugnih proizvoda Republike Srpske. U okviru ovog sajma organizovan je i naučni skup „Mjesto i uloga zadruga u agrarnom i ruralnom razvoju” na kome su izlaganja podnijeli naučni radnici, poljoprivrednici i političari koji se bave pitanjem razvoja sela, a na drugom sajmu tema okruglog stola bila je „Pripreme zadruga za nastup i osvajanje domaćeg i stranog tržišta”. Zadruga se javlja i kao izdavač. Do sada su štampane četiri knjige koje se bave zadrugarstvom ne samo kod nas nego i na evropskim prostorima i gdje su iznesena iskustva „Agrojapre”.

Poljoprivredna zadruga „Agrojapra” postala je u neku ruku i nastavna i naučna baza. Pored učenika osnovnih škola iz okolnih mjesta sa područja opština Novi Grad i Prijedor, ovu zadrugu posjećuju učenici srednjih škola, ali i studenti Poljoprivrednog i Prirodno -matematičkog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci koji ovamo dolaze na praksu. Zadrugu posjećuju i studenti Poljoprivrednog instituta

pokrajine Trentino iz Italije zajedno sa učenicima srednje Poljoprivredne škole iz Prijedora, zatim studenti sa područja cijele Italije, kao i grupe italijanskih turista. Upravo ovih dana, tokom aprila ove godine, zadrugu su posjetili, zajedno sa svojim domaćinima iz Prijedora koji je pobratimski grad sa Trentom, predstavnici Federacije zadruga pokrajine Trentino u kojoj je razvoj zadrugarstva doveden gotovo do savršenstva. Takođe, ugošćeno je i 110 odbojkašica odbojkaških klubova iz Novog Grada i Gradiške koje su poslije obilaska „Agrojaprinih” pogona i Zadružnog doma, na livadi pored vodenice, organizovale rekreativni odbojkaški turnir u prirodi.

Stvarajući preduslove za novu djelatnost - seoski turizam, pokrenuta je Škola u prirodi za đake i nastavna praksa za studente koja se, za sada, ogleda kroz jednodnevne posjete đaka i studenata koji imaju priliku da upoznaju kako se proizvode „Agrojaprini” proizvodi, kakav značaj ima proizvodnja hrane, udruživanje ljudi u zadrugu, po čemu su važne zadružne vrijednosti, što je svakako od koristi za njihov nastavak školovanja, za uspješnu pripremu za život i rad, za upoznavanje prirode šireg zavičaja. Da bi se obezbijedio višednevni boravak đaka za sedmodnevnu školu u prirodi, boravak studenata za praktičnu nastavu kao i ostalih zainteresovanih za višednevni boravak, neophodno je ostvariti još samo jedan uslov, a to je izgradnja smještajnih kapaciteta. U planu je izgradnja dva bungalova sa 45 ležajeva.

APELI I INICIJATIVE

Uporedo sa razvojem proizvodno-prerađivačkih zadružnih aktivnosti, zadruga je u proteklom periodu pokrenula niz društveno korisnih inicijativa i apela, kako opštinskim i republičkim institucijama, tako i međunarodnim organizacijama, a u cilju zaustavljanja ruralnog propadanja naselja u dolini Japre. Tako, na primjer, Skupština zadrugara upućivala je iz godine u godinu apele da se nakon 30 godina zastoja izgradi sedam km asfaltnog regionalnog puta od Blagaja do Suhače, te da se na taj način Donji Agići povežu asfaltnim putem sa glavnom saobraćajnicom Novi – Prijedor – Banja Luka. Ova inicijativa urodila je plodom kada je Vlada Republike Srpske donijela odluku da se 2008. godine asfaltira ova dionica puta, što je i učinjeno, a naredne 2009. godine nastavljena je izgradnja asfaltnog puta kroz dolinu Japre od Donjih Agića do Budimlić Japre, zatim od Budimlić Japre do Dubovika i Čopićevih Hašana, kao i do Arapuše nadomak Bosanske Krupe. Asfaltiranjem ovog multietničkog puta ostvaren je vjekovni san Podgrmečlija iz doline Japre, jer je od posebnog značaja za život i rad nekoliko

hiljada ljudi, kao i za razvoj i bolju perspektivu cijelog područja. Osim toga, tokom 2014. godine Ministarstvo saobraćaja Vlade RS, na čelu sa tadašnjim ministrom Nedeljkom Čubrilovićem, gradom Prijedorom i „Prijedorputevima“, asfaltirali su šest km puta kojim se Donji Agići i okolna sela asfaltom povezuju sa prijedorskom opštinom, što je od velikog značaja za kvalitet života žitelja sela obje opštine koje gravitiraju ovom putu. U saradnji sa civilnim sektorom SFOR-a i Ambasadom vlade Holandije i uz angažovanje „Agrojapre“ i njenih članova – mještana iz Donjih Agića, Dedića i Kršalja, 2002. godine izgrađen je novi most na rijeci Japri koji povezuje Dediće i Kršlje sa glavnim regionalnim putem kroz dolinu Japre. U cilju zaustavljanja zagađivanja prirode doline Japre i stvaranja uslova za zdraviju okolinu stanovništva podgrmečkih sela, Skupština zadrugara „Agrojapre“ pokrenula je inicijativu kod nadležnih organa Opštine da se dislociraju tri velike deponije smeća, te da komunalno preduzeće „Komus“ uvede redovno odvoženje smeća iz doline Japre. Ova inicijativa uspješno je realizovana, a odvoz kućnog smeća vrši se redovno već pet godina.

Na nivou opštine i Ministarstva prosvjete Republike Srpske zajedno sa norveškim projektom „JP“ zadruga je pokrenula inicija-

*Redovna skupština –mart 2006. – direktor Milovan Antić
podnosi izvještaj o poslovanju*

tivu da se u Novom Gradu formira Srednja poljoprivredna škola, što je i realizovano. „Agrojapra” je materijalno pomogla Udruženje slijepih opštine Novi Grad, Karate klub opštine, šahovski klub OŠ „Branko Ćopić” Donji Agići, Fudbalski klub Donjih Agića, đачke ekskurzije, kao i neke seoske manifestacije.

Od najvećih infrastrukturnih problema u dolini Japre ostalo je da se riješi regulacija vodotoka rijeke Japre kao i izgradnja sistema za navodnjavanje. Više puta upućivani su zahtjevi da se ovo pitanje riješi, ali u tome se nije uspjelo. Valja i ovom prilikom napomenuti da se rijeka Japra na potezu 20 km uzvodno od ušća u rijeku Sanu najmanje po desetak puta godišnje izliva i plavi velike poljoprivredne površine u selima dviju mjesnih zajednica gdje živi 5 – 7 hiljada ljudi. Stalnim poplavama i štetama od poplave izloženi su stanovnici sela: Ćele, Gornji Agići, Donji Agići, Hozici, Suhaća, Maslovare i Blagaj Japra. Ova sela su iscrpljena, devastirana i zaostala u razvoju. Opština Novi Grad podržava „Agrojapru” koja osmišljenim programima pokušava da u poljoprivrednoj proizvodnji i preradi stvori uslove za zapošljavanje poljoprivrednog stanovništva. Međutim, vrlo često nepredvidiva rijeka Japra izlivanjem i poplavama obezvjeđuje sve što se u poljoprivredi započne. Regulisanjem vodotoka Japre, zaštitile bi se na hiljade hektara od poplava i stvorili uslovi za navodnjavanje plantažne proizvodnje povrća kao i uslovi za zapošljavanje velikog broja poljoprivrednih domaćinstava. Osim ovog problema u središnjoj mjesnoj zajednici Donji Agići, koja je i najgušće naseljena, gdje je i sjedište Osnovne škole „Branko Ćopić”, zadruge „Agrojapra”, pošte, ambulante, veterinarske stanice i matičnog ureda Opštine, postoje i dodatni problemi u snabdijevanju pitkom vodom kao i nekvalitetnim snabdijevanjem električnom energijom, zbog čega stanovništvo doline Japre često trpi velike štete usljed učestalih prekida struje, što otežava rad i zadružnih pogona, pošte i ambulante.

U našem zadrugarstvu malo je kompetentnih zadružnih kadrova, a velikom broju članova nedostaju elementarna znanja o zadrugarstvu i zadružnom preduzetništvu. Može se reći da gotovo na svim nivoima našeg društva nedostaje znanje o zadrugarstvu. U vezi s tim „Agrojapra” je predložila da Zadružni savez Republike Srpske i Bosne i Hercegovine, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva u Vladi Republike Srpske, Centar za agrarni i ruralni razvoj Poljoprivrednog fakulteta u Banjoj Luci i Poljoprivredni institut Republike Srpske zajedno sa Poljoprivrednom zadrugom „Agrojapra” u Donjim Agićima organizuje Školu za unapređenje zadrugarstva Republike Srpske i Bosne i Hercegovine u cjelini, koju bi mogle da koriste i susjedne republike. „Agrojapra”

je izgradila neophodnu infrastrukturu (učionica, biblioteka i ostala oprema), a može da obezbijedi i smještaj za polaznike u seoskim domaćinstvima, ili da se izgrade dva višenamjenska bungalova u krugu Zadruga, u neposrednoj blizini Zadružnog doma. Detalje ovog projekta obrazložio sam u svojoj knjizi „Agrojapra” zadružni putokaz u Podgrmeču” 2007. godine. Kako ova ideja nije tada naišla na podršku domaćih i stranih organizacija, vrijedi o njoj i dalje razmišljati.

Kako se dobar glas daleko čuje, Poljoprivrednu zadrugu „Agrojapra” posjetili su brojni predstavnici međunarodnih organizacija, zatim zadružne delegacije BiH, Srbije i Hrvatske, Italije, Moldavije i Norveške, kao i zadrugari iz: Zenice, Sanskog Mosta, Čelinca, Kostajnice, Šipova, Drinića, Majura, Šamca, Dubrave, Gradiške, Kladnja, Prijedora, Omarske i mnogih drugih mjesta. Takođe, ambasador u BiH Kraljevine Norveške Jan Brote, sa saradnicima i predstavnicima norveške organizacije „JP”, posjetio je ovu zadrugu 2007. godine i tom prilikom rekao: „Zadovoljan sam onim što sam vidio. ‘Agrojapra’ je zadruga u koju vrijedi ulagati”. Predsjedavajući i potpredsjedavajući Vijeća naroda Republike Srpske, Dževad Osmančević i Momir Malić ocijenili su tokom posjete „Agrojapri” 2008. godine da je to jedna od najuspješnijih zadruga u RS i BiH, te da bi njena pozitivna iskustva trebalo prenijeti i u druge sredine, ali i obezbijediti ovom kolektivu podršku nadležnih organizacija i organa, navodi se u saopštenju Vijeća naroda Republike Srpske. „Agrojapru” su prethodnih godina posjetili ministri poljoprivrede u Vladi Republike Srpske dr Radivoje Bratić, Miroslav Milovanović i prof. dr Stevo Mirjanić, i to u više navrata, kao i ministar saobraćaja i veza Nedeljko Čubrilović. Posebnu čast „Agrojapri” priredilo je 50-ak naučnika, doktora geografskih nauka iz cijelog svijeta. Oni su učestvovali na naučnom skupu „Geopolitički procesi u savremenom evroazijskom prostoru”, održanom u junu 2017. godine u Banjaluci, u organizaciji Geografskog društva Republike Srpske. Poslije toga došli su u Donje Agiće i „Agrojapru” gdje su domaćinski dočekani i gdje im je predstavljena istorija ove zadruga i rezultati koje je postigla u kratkom vremenu. Izrazili su divljenje prema ovoj zadruzi, njenoj organizaciji, načinu njenog rada i rezultatima.

Poljoprivredna zadruga „Agrojapra” prethodnih godina zapošljavala je i do 30 radnika. Tokom 2018. godine ima 28 zaposlenih, među kojima su dva diplomirana inženjera poljoprivrede i tehnologije, kao i 254 člana Skupštine Zadruga koja predstavlja vrhovni organ upravljanja. Od 2000. godine, kada je osnovana, svakog 10. u mjesecu, za prethodni mjesec isplaćivane su plate i doprinosi na

puni iznos plata, PDV kao i sve ostale zakonske obaveze. Za prethodnih 21 godinu postojanja ovoj zadrugi nije nikad bio blokiran žiro račun, niti je poslovala sa gubitkom. Nije kreditno zadužena. Poslije odlaska Milovana Antonića u penziju (2013. godine), dužnost direktora uspješno obavlja Nada Nešković - Railić koja je od 2004. godine bila agronom, a zatim pomoćnik direktora. Zadovoljstvo mi je da kažem da Nada Nešković - Railić, diplomirani inženjer poljoprivrede, uspješno rukovodi zadrugom. Sa pažnjom dobrog domaćina čuva stečenu zadružnu imovinu. Racionalno i pozitivno posluje uprkos ekonomskoj krizi u užem i širem okruženju. Takođe, kontinuirano radi na povećanju proizvodnje i plasmana finalnih zadružnih proizvoda.

Danas su Donji Agići sjedište zadruge „Agrojapra“, OŠ „Bran-ko Ćopić“, ambulante sa porodičnim ljekarom i apotekom, pošte, mjesnog ureda, veterinarske ambulante, zadružnog doma sa bibliotekom sa 5000 knjiga , etno - muzejskom postavkom, izložbom o razvoju zadrugarstva u proteklih 50 godina, izložbom o podgrmečkim vodenicama i učionicom za cjeloživotno obrazovanje.

*Sa jedne od prezentacija finalnih proizvoda „Agrojapre“ 2012. godine –
(s lijeva na desno) Dragana Vinčić , tehnolog, Milovan Antonić, direktor,
Nedo Srdić, novinar, Aleksandra Đurđević, tehnolog,
Nada Nešković – Railić, pomoćnik direktora*

ZAKLJUČAK

U Republici Srpskoj malo je razvijenih ruralnih područja. Na većem dijelu ruralnog prostora karakterističan je depopulacijski identitet naših sela, identitet siromaštva i socijale kojeg je neophodno preobražavati u identitet nade. U identitet kojim će se obnoviti razvoj sela i koji će učiniti živim ruralni prostor koji čini oko devedeset odsto ukupnog prostora Republike Srpske. Za to su neophodni jaka država i jake agrarne finansije za ulaganje u znanje, u ljudske resurse, u proizvodnu opremu i infrastrukturu. Jedino je na taj način moguće oživljavanje sela, poljoprivrede, pre-rađivačkih kapaciteta i seoskog turizma.

Naravno da je u stvaranju novog identiteta ruralnog prostora neophodno jačanje zadruga i zadružnog saveza koji bi zajedno sa privrednom komorom, ministarstvima, lokalnim zajednicama i udruženjima objedinjavao proizvođače i stvarao jak zadružni sistem. Taj zadružni sistem morao bi da bude u službi velike i moderne proizvodnje i izvoza, kako u Rusiju tako i na ostala značajna tržišta. Država bi trebalo da bude jaka i zbog jačanja nacionalne ekonomije i zadrugarstva, ali i zbog istrajne politike zaštite svojih proizvoda od visoko subvencioniranih zapadnih proizvoda. Neophod-

*Objekat stare škole i vozni park zadruge prvo sjedište „Agrojapre”
(snimljeno tri godine nakon osnivanja)*

no je podržati razvoj zadruga i dovesti ih na nivo uspješnih koje su danas malobrojne i koje su u ovom proteklom periodu u većini uništene, a jedan dio ih i danas propada.

U ovom tekstu iznio sam primjer jedne od rijetko uspješnih poljoprivrednih zadruga, primjer Zadruga Agrojapra" koja je na području Podgrmeča doprinijela obnovi poljoprivredne proizvodnje i njenoj preradi u finalne zadružne proizvode, podigla kvalitet života svojih članova, upoznala poljoprivredne proizvođače sa novim tehnologijama, podigla na viši nivo poljoprivredno obrazovanje, uvela nove djelatnosti, otpočela razvoj seoskog turizma, obnovila stočni fond, izgradila nekoliko prerađivačkih pogona, zadružnu vodenicu, muzej, biblioteku, učionicu za cjeloživotno obrazovanje. U tom poduhvatu pomogli su joj ugledni poljoprivredni proizvođači iz doline Japre, savjeti stručnjaka, materijalna podrška međunarodnih organizacija, opština Novi Grad i, naročito, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Vlade Republike Srpske. Nije izostalo ni odgovorno i profesionalno praćenje rada ove zadruge od strane medija koji su na taj način dali svoj doprinos buđenju zadrugarstva na ovim prostorima.

Milovan Antonić

Sjedište „Agrojapre” od 2007. godine na lokaciji stare zadruge „Agići”

SJEĆANJE NA DRAGU VUJASINA, PRVOG PREDSEDNIKA UPRAVNOG ODBORA ZADRUGE „AGROJAPRA”

I ako nas je napustio 3. marta 2021. godine sjećanja na Dragu Vujasina nimalo ne blijede. Negova ljudska veličina, prvačenje u poljoprivrednoj proizvodnji, razvoju obe zadruge: „Agići” i „Agrojapra” ostaće nam u trajnom sjećanju.

Potiče iz ugledne porodice, od oca Uroša i majke Vukosave, čije je kućni prag zadružni duh prešao još davnih pedesetih godina. Otac Uroš bio je jedan od uglednijih poljoprivrednika – članova Zadruga „Agići” i kao takav biran je u organe uprave ove Zadruga - u Zadružni savjet i Upravni odbor. Bio je i Draganov iskreni prijatelj. Mnogo godina kasnije Drago, Urošev sin, i Milovan, Draganov sin, takođe će postati prijatelji i bliski saradnici na razvoju nove zadruge.

Dragu i njegovu suprugu Zoru upoznao sam sedamdesetih godina u Beogradu kada sam organizovao posjetu zadrugara iz doline Japre Industriji mašina i traktora u Novom Beogradu. Tada sam bio novinar i urednik novina ovog velikog jugoslovenskog i evropskog giganta u proizvodnji traktora i priključnih poljoprivrednih mašina. Tom prilikom organizovao sam im i posjetu čuvenoj Fabrici liftova koja je nosila ime „David Pajić – Daka” nazvanoj po narodnom heroju rođenom u Donjim Agićima, u zaseoku Agića brdo. Tada nisam ni slutio da će mene i Dragu Vujasina dvadeset i više godina kasnije zbližiti ideja zadrugarstva i da će se začeti još jedno prijateljstvo na koje bi naši očevi zasigurno bili ponosni.

Prilikom mog povratka u zavičaj i pokušaja da obnovim zadrugarstvo u dolini Japre, jedan od prvih koji je tu ideju iskreno podržao bio je upravo Drago Vujasin, jedan od najuglednijih domaćina i poljoprivrednika u Podgrmeču. Imao je tihi i blagu narav, želju da pomogne drugim ljudima, da se ojačaju porodična seoska domaćinstva, da se ojača zadruga i razvija selo. Među prvim je uvijek prihvatao nove ideje u pogledu savremene agrotehničke kulture. Zahvaljujući takvom pristupu, njegovo imanje imalo je i savrema-

na obilježja. Jedan je od prvih koji je u svojoj novoj izgrađenoj kući uveo i centralno grijanje.

Posebno ga je odlikovalo stalno traganje za novim znanjima u poljoprivredi kako bi, prije svega, unaprijedio proizvodnju na svom imanju, ali i pomogao drugima da postignu bolje rezultate. Zato su mnogi mladi poljoprivrednici dolazili kod Drage da ih posavjetuje kako doći do najboljih prinosa u proizvodnji pšenice i kukuruza, od sorti sjemena, načina obrade, prihrane do žetve i berbe. Takođe, bavio se na stručan način proizvodnjom travno - djetelinskih smjesa, uzgojom, kosidbom, sušenjem i skladištenjem. Posebno je imao dosta znanja i iskustva o tovu junadi, jer je sa ocem Urošem, i u saradnji sa agronom zadruga uspješno vodio svoju farmu za tov 50 junadi u jednom turnusu.

U saradnji sa Zadrugom „Agrojapra”, sa svojim sinom Dušanom razvio je farmu muznih grla i imao veoma dobre rezultate u proizvodnji mlijeka. Osim toga, sin Dušan je već u drugoj polovini u 2001. godine preuzeo vrlo važnu radnu dužnost u „Agrojapri” u vožnji i otkupu mlijeka u desetak sela Podgrmeča.

Zato i nije slučajno što smo Dragu Vujasina u martu 2000. godine izabrali za prvog predsjednika Upravnog odbora i ponovo 2003. godine. Tako je Drago Vujasin bio predsjednik Upravnog odbora zadruga „Agrojapra” u prvih osam godina njenog najdinamičnijeg razvoja. Kao istaknuti zadrugar, Drago je uvažavao zadružne vrijednosti kao što su: poštenje, otvorenost, društvena odgovornost, briga za druge. Zalagao se i da Zadruga kroz svoje svestrane aktivnosti primjenjuje svih sedam zadružnih principa a to su: dobrovoljno i otvoreno članstvo, demokratska kontrola od strane članova, ekonomska participacija članova zadruga, autonomija i nezavisnost, obuka i informisanje, međuzadružna saradnja i briga za zajednicu. Predsjedavao je sastancima Upravnog odbora na konstruktivan način, govorio je konkretno o srži svakog zadatka ostavljajući mogućnost za druga i drugačija mišljenja. Zajedno sa rukovodstvom zadruga otvarao je široko polje saradnje sa stručnjacima i ljudima od nauke, sa međunarodnim organizacijama i drugim institucijama. Sa suprugom Zorom, sinom i snajom i unukama Marijom, Zoricom i Jelenom, i u saradnji sa upravom zadruga, u svom dvorištu ispred porodične kuće u Kršljama bio je sjajan domaćin, organizovao ručak i druženje za trideset članova IOCC-a - međunarodne humanitarne pravoslavne organizacije iz Amerike i njihovih zaposlelih članova banjalučke kancelarije. Ovom nezabornom druženju prisustvovali su i članovi Upravnog odbora, rukovodstvo zadruga i kao i predstavnici opštine Novi Grad.

Svojim prespriječornim radom i saradnjom sa ljudima i onim što je postigao u svojoj porodici i zadružnoj zajednici Drago Vujašin zavrijedio je trajno poštovanje i sjećanje na njegova djela i njegov plemeniti lik.

Milovan Antonić
Predsjednik Skupštine zadrugara Agrojapre

Drago Vujašin sa unukom Marijom

Za vrhunski kvalitet finalnih proizvoda zadruga „Agrojapra” je na Međunarodnom poljoprivrednom sajmu u Novom Šadu 2008. i 2009. godine osvojila nekoliko zlatnih i srebrenih medalja

LITERATURA I IZVORI

1. Semijan, M. (1966) Istorija Krajišnika i kućne zadruge u ratnoj državi, knjiga: Spomenik, CVII, Srpska akademija nauka, Odeljenje društvenih nauka, Beograd
2. Filipović, M. (1991) Čovjek među ljudima, Beograd
3. Mladenović, Lj. (1971) Norveška naš prijatelj, Beograd
4. Ašković, M.; Marinković, B.; Petrović, LJ. (1979.) U logorima u Severnoj Norveškoj, Beograd
5. XXX Jugoslavija - Norveška, (1974.) Monografija Jugoslovensko – Norveškog društva, Bigz, Beograd
6. Antić, M.(2007.) Agrojapra zadružni putokaz u Podgrmeču, Banja Luka
7. Antić, M. (2013.) Treći sajam zadrugarstva RS, Banja Luka
8. Antić, M. (2017.), Zapisi o ljudima i vremenu, Banja Luka
9. Todić, dr Drago (2006) Ruralni pejzaž novogradske opštine, Banja Luka
10. Todić, D.; Antić, M.; Dabić, R.; Todić, N., (2021.) Novogradska opština – Monografija -, Novi Grad
11. Arhivska građa: Zapisnici sa sjednica Upravnog odbora i Zadrurnog savjeta, i ostala sačuvana dokumentacija zadruge „Agići“, kao i objavljeni tekstovi u novinama i časopisima o razvojnoinu putu zadruge „Agići“ i „Agrojapre“
12. Zbirka fotografija Milovana Antića
13. Arhiva fotografija i dokumenata Zadrurnog muzeja „Agrojapre“

SADRŽAJ

PREDGOVOR: SMISAO ŽIVOTA U ZAJEDNIŠTVU	5
DOLINA JAPRE KROZ ISTORIJU	9
1. PORODICA, LOGORI, ZADRUGA	13
KORIJENI: PORIJEKLO PORODICE I KUĆNA ZADRUGA PREDAKA ..	15
LOGORAŠKI PUT OD SAJMIŠTA KOD BEOGRADA	
DO NORVEŠKIH LOGORA	21
PRVI POČECI ZADRUGE AGIĆI – OD SUMRAKA DO OSVITA	25
ČETVEROGODIŠNJI ZASTOJ	29
POVRATAK NA IZVORNI RAZVOJNI PUT	31
2. DRAGAN ANTONIĆ U SJEĆANJIMA NJEGOVIH SAVREMENIKA ..	45
BIO JE TO ČOVJEK KAKVOG NE PAMTI JAPRANSKA DOLINA	47
TAKVI SE RIJETKO RAĐAJU	48
ZASLUŽIO JE DA GA POMINJEMO DOK JE BOGA I NARODA	49
GRADIO NAM JE PUTEVE, ŠKOLE I MOSTOVE	53
VODIO NAS JE DA VIDIMO KAKO DRUGI ŽIVE	55
U SVAKOM DOMU BIO JE DRAG GOST	57
POMAGAO JE SIROMAŠNIM LJUDIMA	59
TEŠKO JE POBROJATI NJEGOVA DOBRA DJELA	62
NJEGOVA RIJEČ SE POŠTOVALA OD BANJA LUKE DO BIHAĆA,	
A U POSLOVNIM KRUGOVIMA ŠIROM JUGOSLAVIJE	65
VOLIO JE LJUDE I LJUDI SU VOLJELI NJEGA	67
ŽIVOT POSVETIO RAZVOJU ZADRUGE I DOLINE JAPRE	69
BIO JE PONOS OVOG KRAJA	71
SARADNJA I PRIJATELJSTVO OČEVA I SINOVA	74
RASKOŠNA LIČNOST SA STVARALAČKIM TALENTOM	76
STVARAO JE AMBIJENT ZA RAD I RAZVOJ I ŠIRIO	
POZITIVNU ENERGIJU	78
LEGENDA PODGRMEČA	84
UTKAO JE ZADRUGU U ŽIVOT SELA	89
NAŠ DRAGO – ČOVJEK NA GLASU	91
3. DRAGAN ANTONIĆ NA STRANICAMA NOVINA	93
ZBOR „BRATSTVO I JEDINSTVO” U SELU DONJI AGIĆI	95
RIJEČ IMA DRAGAN ANTONIĆ	98
O TRAKTORIMA, MESU I DUVANU	104
OJ GRMEČU...	105
SUSRETI KOJI SE PAMTE	108
JAPRANSKA KONCEPCIJA – ŽELJA SELA OKO JAPRE	110
DRUGO OSLOBOĐENJE JAPRANSKE DOLINE	113

MOST – VJEKOVIMA ŽELJEN	116
POSLIJE NOVOG PUTA – ELEKTRIČNO SVJETLO	119
SELO JE ŽIVOTNO VEZANO ZA ZADRUGU	120
JAPRA SE OTVARA SVIJETU	122
DVA DRAGANA – DVA DOBRA JARANA	124
LJEPOTICA JAPRANSKE DOLINE	126
ZAŠTO NE I SEOSKI TURIZAM	129
TRIDESET GODINA POVJERENJA	131
ZABAVNO I AFIRMATIVNO	134
TEČE JAPRA BRŽE	136
LJUDI IZ DOLINE JAPRE	138
NOVI ŽIVOT JAPRANSKE DOLINE	142
PRIZNANJA ZADRUŽNOG SAVEZA JUGOSLAVIJE	146
BEG IZ SIROMAŠTVA	148
VIŠE HRANE IZ VLASTITIH KAPACITETA	151
4. ŽIVOT, RAD, PRIZNANJA	153
ŽIVOT, RAD, PRIZNANJA	156
5. NA POSLEDNJEM OPROŠTAJU	
ISPRATIO GA JE CIJELI PODGRMEČ	183
SAHRANJEN DRAGAN ANTONIĆ	185
NAŠ DRAGAN PRESELIO U LEGENDU	189
U spomen DRAGAN ANTONIĆ	210
In memoriam DRAGAN ANTONIĆ	211
BISTA DRAGANU ANTONIĆU	212
6. PRIČA O ZAČETNIKU I NASTAVLJAČIMA	217
SRBI I BOŠNJACI U ISTOJ BRAZDI	219
MILORAD I IBRAHIM U BRAZDI POMIRENJA	221
„AGROJAPRA ZADRUŽNI PUTOKAZ U PODGRMEČU”	224
„AGROJAPRA” JE ZADRUGA U KOJU VRIJEDI ULAGATI	228
PUTEVI PRIJATELJSTVA	230
ZADRUGA PREPORODILA JAPRANSKU DOLINU	232
„AGROJAPRA” – PRIMJER USPJEŠNOG RAZVOJA SELA	234
SJEĆANJE NA DRAGU VUJASINA, PRVOG PREDSEDNIKA	
UPRAVNOG ODBORA ZADRUGE „AGROJAPRA”	251
LITERATURA I IZVORI	257

Izdavači:
Grafid d.o.o. Banja Luka
Poljoprivredna zadruga „Agrojapra”

Za izdavače:
Srđan Ivanković
Milovan Antonić

Štampa:
Grafid d.o.o. Banja Luka

Za štampariju:
Branislav Ivanković

Tiraž:
300 primjeraka

Objavljivanje ove monografije finansijski su podržali:
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Vlade
Republike Srpske, Opština Novi Grad i Poljoprivredna zadruga
„Agrojapra” na čemu su im autori zahvalni.

CIP